

కరచాసనం

(వివిధ దేశాల కవుల కవిత్వ పరిచయ వ్యాసాలు)

కె.సుంబ కేశానంద్

KARACHALANAM

Essays on Poetry by Vegunta Mohana Prasad

© Vegunta Mohana Prasad

December, 1999

Limited edition of 500 copies

Paintings by : *Meera Mukherjee (back cover)*

Anjoli Ela Menon (front piece)

Courtesy sought : Marg Publications, Mumbai

Price : Rs. 100/-

VIRI VOLUMES :

32-13-53/7B

'Chāya', Journalists' Colony,

Vijayawada - 520 010

Copies available at :

Visalandhra : All branches

Navodaya Publishers, Vijaywada - 2 & Guntur -2

Pallavi Publications, Vijayawada – 2

Printed at : Nagendra Press, Vijayawada – 2

సాహితీవేత్త, సహాపాఠ్యయుడు
 సన్మార్గ వర్తనుడు
 శ్రీ బొమ్మారెడ్డి వెంకటరామిరెడ్డి
 రెండు దశాబ్దాల సహృదయ స్నేహానికి
 ఈ చిన్న చిహ్నం
 - 'మో'

కరచాలనం

క్యూజ్ మి vii

లెట్ మి ఇంట్రడ్యూస్

1. కొందరు మహాకవుల దృష్టిలో ఆధునిక కవిత్వ తత్వం	1
2. అమెరికాలో ఆధునిక కవిత్వాంగణం	8
3. కవుల కామం	11
4. కవిత్వం - కొన్ని అనుభూతులు	20
5. ఆధునిక కవిత్వంపై సామాజిక ప్రభావం	31
6. అమెరికా ఆత్మ - కార్ల్ శాండ్బర్గ్	41
7. ఎందరో కవులకు ప్రాణం పోసిన మహాకవి ఇబ్రహిం	45
8. బీట్, యాంగ్రి కవులు	54
9. కార్స్ ఇండ్రీయ వాదం	58
10. బీట్ కవి గిన్నెబర్గ్	67
11. ఆడ్రీయన్ హెన్రి అధోప్రపంచం	71
12. ఓ ముగ్గురి ఆగ్రహ పద చిత్రణ - విలియం వాంటింగ్, ఎలన్ జాక్సన్, జెఫ్ నటాల్	78
13. ఇటాలియన్ మిజరియా	86
14. ఫ్రెంచ్ యువకవులు	96
15. ఎలిజబెత్ జెనింగ్స్ అశాంతి	102
16. బ్లూహాట్ బ్లూకోల్డ్ యాన్ సెక్స్టన్	107
17. రేమాండ్ సూప్టర్	111
18. డేవిడ్ హాల్ బ్రుక్	116
19. టామ్ రావర్స్	120
20. చాల్స్ టామ్మిన్	125
21. శవాల గదిలో జవాను జార్జ్ మక్స్	128
22. లూయీ సింప్సన్	133

23. పీటర్ పార్సర్	137
24. సమాజవాది ఎలన్ బోల్డ్	143
25. ఎడ్వీన్ మోర్గన్ గేయ ప్రదర్శన	147
26. ఫిలిప్ లార్కిన్ అవనత వదనం	152
27. టూనీ కానర్	156
28. డామ్ మొరే	160
29. కవితాద్వేషి వారెన్ స్టీవెన్స్	164
30. వాగ్గేయకారుడు రాడ్మక్వెస్	167
31. అగాధం అంచులపై రాబర్ట్ లోవెల్	169
32. హమేషా తమాషా కవి అప్ డైక్	172
33. 'నా ప్రపంచంలో నేనే బాటసారిని' అంటాన్న వాలెస్ స్టీవెన్స్	175
34. కవితా ధన్వంతరి విలియం కార్లొస్ విలియమ్స్	178
35. భారతీయాంగ్ల కవితపై తోరూదత్ ప్రభావం	182
36. అమృతా ప్రీతమ్ ప్రతిమ	186
37. కమలాదాస్ కవిత్యం	190
38. మధుర కవయిత్రి సరోజినీ నాయుడు	196
39. గోపాల్ హోనాల్గరే కవిత్వ తాత్విక భూమిక	200
40. మృత్యువును ఆరాధించిన కవయిత్రి - సిల్వీయా ప్లాత్	205
41. విచిత్ర కవి యాక్సెల్రాడ్	208
42. విలక్షణ కవి జాన్ బెరిమన్	210
43. కవిగా బ్రెష్ట్	213
44. వాగర్థాల వైఫల్యాన్ని వివరించిన అయ్యెనెస్కో	216
45. బెకెట్ గోడో ఎవరని ఈ నిరీక్షణ ?	224
46. మాంత్రిక మానవతావాది గుంతర్ గ్రాస్	230
అనుబంధం	235

క్యూజ్ మి ...

ఇందులోని వ్యాసాలు 'ఆధునిక కవితా చేతన'గా ఆంధ్రజ్యోతి వారపత్రికలోనూ కొన్ని 'మరో కవిత'గా ఆంధ్రప్రభ దినపత్రికలోనూ, మరికొన్ని ఆంధ్రజ్యోతి దినపత్రికలోనూ వరుసగా 1972, 79, 81లలో ప్రచురింపబడినయ్యే. అలా నన్ను రాయించిన పురాణం, అజంతా, నండూరి రామమోహనరావుగార్లకు కృతజ్ఞత.

ఎప్పుడో పాతక సంవత్సరాల క్రితం రాసిన ఈ వ్యాసాలు ఇప్పుడు గ్రంథ రూపంలో ప్రచురించటానికి కొన్ని క్షమాపణలు చెప్పకోవాల్సి ఉంది. ఈ దేశదేశాల కవుల కవిత్వాల గురించి - ఇవి కేవలం పరిచయ వ్యాసాలేగానీ ఆయా దేశాల సాహిత్య చారిత్రక క్రమంలో రాసినవి వేవీ కావు. పైగా ఆ కవులలో కొందరినాడు లేరు. కొందరయితే ఆత్మహత్యల పాలయ్యారు కూడ ! వంతెన కింద ఎన్నో నీళ్ళు ప్రవహించి పారిపోయినయ్యే !

నేనప్పుడు ఎంతో ఇష్టంగా చదివిన ఆయా కవుల ఉక్తివైచిత్ర్యాలు, శాబ్దిక మూలకాలు, శిల్ప విశేషాలు, అంతర బహిర్ సంఘర్షణలు, భావబీజాలు, భాషా భేదాలు, వాటి ప్రభావం నా కవిత్వం మీద కూడ ఎంతో కొంత పడే ఉంటుంది. నన్ను నేను తెలుసుకోవాల్సిన సంగతిది.

తెలుగు సాహిత్య విమర్శకులకు కవితాధ్యయనంలో తులనాత్మక పరిశీలన అవసరాన్ని కూడ ఓసారి గుర్తు చేసినట్లుంటుంది కదా !

ఎంత లేదన్నా అతి ముఖ్యులైన ఓ వందమంది ప్రఖ్యాత కవులను గురించి తెలుగు విశ్వవిద్యాలయమో కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయమో తమ కంపారిటివ్ స్టడీస్ సెంటర్ల ద్వారా కనీసం ఓ వెయ్యి పుటల గ్రంథాన్ని రాయిస్తే మంచిది. పుస్తకాలకు కొడువలేదు. అన్నీ వెంట వెంటనే లభ్యమవుతున్నయ్యే. విశ్లేషణ చేసే, అనువాదం చేసే, అనుభవంలోకి

తెచ్చే ఉత్సాహం, సామర్థ్యం, క్రమశిక్షణ ఉన్న వాళ్ళు ఏదైనా ఓ యు.జి.సి. ప్రాజెక్ట్ ద్వారానైనా ఈ కృషి చేయవచ్చు.

ఈనాడు, ఈ శతాబ్దంతాన కవిత్వం ఒక్కటిగా లేదు. కవిత్వాలుగా ఉంది. దేశదేశాలుగా కాలకాలాలుగా ఉంది. ముఖ్యంగా గత పాతికేళ్ళ నుంచి. మన తెలుగులోనూ కవిత్వం ఒక్కటిగా లేదు. కవిత్వాలుగా ఉంది. (Poetries) ఏదో ఒకానొక పెద్ద ఏకశిలా విగ్రహంలా మనకీనాడు (శ్రీశ్రీ తర్వాత) ఏ ఒక్క కవి లేడు. ప్రతిభావంతులైన యువకవులసంఖ్యాకంగా ఉన్నారు. వారి వారి వాదాలున్నై, భావాలున్నై, ఉద్యమాలున్నై, వేర్పాట్లున్నై, సంఘర్షణలున్నై, సంలీనాలున్నై (విప్లవ, స్త్రీ, దళిత) సందేశాలున్నై. ఈనాడసలు సమాజమే అనేక సమాజాలుగా ఉంది. ఇదంతా ఆహ్వానించదగ్గ పరిణామమే.

ఈ 45 వ్యాసాలలోనూ దాదాపు ఓ 200 పైగానే ఇతర కవుల గురించి ప్రస్తావించి ఉంటాను. ఈ శతాబ్దంపైన వాళ్ళ ముద్ర వేసిన కొందరు కవుల జీవన విశేషాల్ని రేఖామాత్రంగా ఇస్తున్నాను ఈ గ్రంథానికి అనుబంధంగా.

ఈ వ్యాసాలు అటు పండితులకూ కావు, ఇటు పామరులకూ కావు. ఎంతో కొంత తెలిసిన వాళ్ళకు మాత్రమే. ఇంకొంచెం తెలుసుకోవాలనుకొంటున్న వాళ్ళకు మాత్రమే. ఈ వ్యాసాలు పాఠకులకు అర్థం అవుతాయని ఆశిస్తాను. స్వీకరిస్తారని ఆశపడుతున్నాను.

- 'మో'

6-12-99

కొందరు మహాకవుల దృష్టిలో ఆధునిక కవిత్వ తత్వం

పౌండ్ తాను కవిత్వం రాస్తున్న రోజులకే కవిత్వంలో విశుద్ధమైన సౌందర్య సిద్ధాంతానికి కాలదోషం పట్టించన్నాడు. మానవత్వం సౌందర్యం వైపు మళ్ళి మళ్ళవచ్చు నేమోకాని కళ ఎంత ఎక్కువగా అభివృద్ధి చెందుతుందో అంత ఎక్కువగానే అది శాస్త్రీయం కూడా అవుతుందన్నాడు.

కవిత భౌతికసత్యం, ఒక చిత్రంవలె శిల్పంవలె కవిత కూడా భౌతికసత్యం అని పౌండ్ అన్నాడు.

“కళాకారుని అభ్యున్నతి ఎప్పుడూ కూడ నిరంతరమైన ఆత్మబలిదానంలోనే వుంటుంది. నిరాటంకంగా వ్యక్తిత్వాన్ని మరుగున పెట్టడం అది” అన్నాడు ఎలియట్ తన డీ పర్సనలైజేషన్ సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదిస్తూ.

అయితే, వాలెన్ స్టీవెన్స్ వీటికి పూర్తిగా విరుద్ధమైన భావాలను ప్రకటిస్తాడు. కవి ఏనాడూ వ్యక్తిత్వాన్ని దాచుకోవడంగాని, చంపుకోవడంగాని పాతిపెట్టడంగాని చెయ్యలేదని, కవిత్వం శాస్త్రానికి పూర్తిగా బద్ధశత్రువని, అందుచేతే కవిత్వాన్ని ఎవరూ నిర్వచించలేరని అంటాడు.

కవిత్వం శాస్త్రానికి దగ్గరని ఎలియట్, కాదు చాలా దూరం అని స్టీవెన్స్ అంటే ఫ్రెంచి సింబలిస్టులవల్ల ఉత్తేజం పొందిన వారు కవిత్వం ఒక లెక్కలాంటిదని అంటారు. ఇక గణితశాస్త్రపు సిద్ధాంతంలో ఏమి కన్సిస్టెన్సీ ముందుగా ? ఎవో కొన్ని గుర్తులు, ఈశ్వరస్థు. ఆ లెక్క చెయ్యడం - ఎలాగో - తెలిసినవాడికి ఆ లెక్క చాలా అర్థవంతమైనదే. కాని వాడికికాదు. రూపంలోనే భావం ఇమిడివున్న లెక్కలాంటిది కవిత.

“కవి తన గొప్ప రచనలో ఎప్పుడూ కూడా స్వీయజీవితాన్ని గురించే రాసు కుంటాడు. స్వీయ ఆనందమో, విషాదమో, ఒంటరితనమో దిగులో, భగ్న ప్రేమో ఏదైనా రాసుకుంటాడు. కాని అది నేరుగా మరొకమనిషి కాఫీతాగుతున్నప్పుడు చెప్పినట్టు చెప్పడు” అంటాడు ఎట్స్. అతని ద్వేషం ప్రేమను రగుల్చుతుంది. అతని ప్రేమ ద్వేషాన్ని రగుల్చుతుంది. (ఫ్రాట్స్) “సహజమైనది అసహజంలో లీనమవుతుంది. అసహజం వాస్తవంలో కలిసిపోతుంది. ప్రకృతి యంత్రంలోకి, యంత్రం స్వప్నంలోకి పరివర్తన చెందుతాయి. తన ఒంటరితనంలో జనాల గుంపు వున్నది. గుంపులో తనను ఎవరూ గుర్తించరు. మరేమిటీ యువ కవులంతా కవిత్వంలో స్వప్నాన్ని వ్యక్తిగతమైన భావావేశాన్ని కాదంటారు” ? అని బాధ పడతాడు ఏట్సు టాగోర్ వలె.

అయాంబిక్ పెంటామీటర్ నడుం విరగగొట్టి చక్కగా వచన కవితకు మార్గం చూపినవాడు పౌండ్. ఇమేజిజిమ్ ప్రారంభకులలో ఒకడు. ఒకే ఒక్క క్షణంలో “భౌద్ధమైన ఆలోచనను హార్డికమైన అనుభూతిని కళ్ళకుకట్టినట్టు చిత్రించగల పదాల కూర్పు ఇమేజ్” అని నిర్వచించాడు. జీవితకాలం అంతా తడుముకుంటూ తడుముకుంటూ

బండెడు పుస్తకాలు రాసేకంటే అలాంటి పదచిత్రణ ఒక్కటి చేయగలిగితే ఆ కవి ధన్యుడే నంటాడు. సింబాలిజమో అని గంగ వెరులెత్తుతున్న కవులకు పౌండ్ ఒక సలహా ఇచ్చాడు. సింబల్‌ను ఎప్పుడూ కూడా మనకు కన్పించే నిజమైన వస్తువుల నుంచే తీసుకోమన్నాడు.

ఈ రకంగా కవిత్వంలో సృష్టతకు ఒక ప్రత్యేక రకమైన వాక్యవిన్యాసాన్ని కని పెట్టాడు పౌండ్. ఇరవై సంవత్సరాల క్రితం వాడకంలో వున్న భాషను వాడి ఏ కవి గొప్ప కవిత్వం రాయలేదు. కనుక కవి అన్నవాడు పుస్తకాల భాషనుంచి, సంప్రదాయ శృంఖలాలనుంచి తప్పించుకొని జీవం తొణికిసలాడే బాషనే వాడాలన్నాడు. రాయకపోతే ప్రాణం పోతుంది అనుకున్నప్పటికీ లేదా గణబద్ధ ఛందోరీతులలో రాసేదానికంటే వచనలయ లోనే రాస్తే ఇంకా అందంగా వస్తుందనుకున్నప్పటికీ మాత్రమే వచనకవిత రాయాలిగాని రాసిన పాపాన్నంతా అచ్చులో రూపు కట్టుకోకూడదన్నాడు పౌండ్. కవితారూపం ఎప్పుడూన్నూ సహజమైనది, సన్నిహితమైనది, బాగా పరిచమైనదిగాను కన్పించాలి. వస్తువుకు విధానం సరితోడు కావాలి. ఈ విధమైన మార్పును ఏట్సీ అప్పటికీ తీసుకువచ్చాడు కవిత్వంలో భాషను భాషణంగా చేశాడు ఏట్సీ. జేమ్స్ జాయిన్ రాసిన గీతం 'ఐ హియర్ యాన్ ఆర్మీ" అన్నది శబ్ద మాధుర్యానికి, వాగ్రూపమైన కవిత్యానికి మంచి ఉదాహరణగా తీసుకోవచ్చు.

రాబర్ట్ ఫ్రాస్ట్ కూడా తనదైన ఏదో ఒక విశిష్టమైన కవిత్వ శిల్ప సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించకపోయినప్పటికీ, ఒక మాట వీళ్ళతో పాటే అన్నాడు - నోరు అనేది ఒక గుహ, ఆ గుహలో నుంచి వెలువడే శబ్దాలు అనేక రకాలు. కనీసం ఒక నలభై, యాభై ధ్వనులనైనా వినవచ్చు. వాటి నన్నిటిని కవిత్వంలో ప్రతిధ్వనింపచేయడం అసాధ్యమైనప్పటికీ, కవి నామమాత్రుడెవడైనా చేయకుండా వుండవలసింది ఏమిటయ్యా అంటే పుస్తకంలో వినవచ్చే ధ్వనులను కవిత్వంలోకి తీసుకురావడం. అంటే సజీవమైన గళమాధుర్యం మాత్రమే కోరుకోవాలి. కాని ముడిపడిన గ్రంథాలలోని గొంతులు కావు. ఇందుకోసం కొత్త ఛందస్సులను, కొత్త లయను కవి నిరంతరం వెతుక్కుంటూ వుండాలి -

కవితా వ్యాసంగం సాయంకాలం షికారుకు వెళ్ళడం లాంటిది, కవితాఖండం ఆ షికారులో అంతమయ్యే ఆఖరి కొండపైని మహోన్నత శిఖరం, దాని చివర లోయ. లోయలోకి కవి పడిపోకూడదని అంటాడు ఫ్రాస్ట్. అలాగే వచన కవితను గురించి రాస్తూ అది టెనిస్ నెట్ తీసేసి టెనిస్ ఆడటం లాంటిదంటాడు.

కాని, ఇందులో హేళన ఏమీలేదు. నిజానికి అతనన్నదేమంటే, టెనిస్ ఆడటప్పుడు ఆ వలను మనసులో వుంచుకొని ఆడవలసినట్టుగా వచన కవిత సాగాలని. కవిత్వపు మహోన్నత శిఖరానికి అనుకునే లోతైన లోయలున్నవని చెప్పినా, ఆయన భావం ఇదేనని మనం గ్రహించాలి. వాక్యంలో వుండే పదాలకే కాక వాక్యం మొత్తానికీ ఒక ధ్వని వున్నదని. మనం మాట్లాడటప్పుడు ఏ పదానికాపదపు ధ్వనిని విని ఆపైన అన్ని పదాల సమాహార

ధ్వనిని వినమని, వాక్యం మొత్తపు ధ్వనినే వింటానని చెబుతూ ఫ్రాస్ట్ ఒక మిత్రుడికి ఉత్తరం రాశాడు. అదొక వ్యాసమే అయి కూర్చున్నది.

ఒక కట్టడంలోని ఇటుకలన్నీ ఎలా అయితే మరుగున పడిపోయి. చివరికి భవనాన్నే చూపుతాయో, అలాగే పదాలన్నీ నిశ్శబ్దాలై వాక్యం ఒకటే ధ్వనిస్తుందని దాదాపుగా ఒక సాహిత్య మార్మికతను సృష్టించాడు ఫ్రాస్ట్. కవిత శబ్ద ప్రధానంగా వుండాలనేది దీని సారాంశం. ఆ శబ్దం కూడా వ్యావహారిక భాషలోనిదే కావాలని ఫ్రాస్ట్ ఆశయం. ఈ భావాలు అతని కవితలో నిరూపితమవుతాయి.

ఇతని ఆధునిక కవి నైరూప్య కళాకారుడు. నైరూప్యత భావప్రధానమైనదైనప్పటికీ, కవి ప్రతిపాదించే భావం పాఠకునికి ఏదో అభూతకల్పనవలె కన్పించరాదని, అతనికి కేవలం అనుభూతిని కలిగించి ఇవతలికి తప్పుకోవాలని సూచించాడు. కొందరికి కొన్ని విషయాలు తమ అనుభవంలోనే వున్నవని తెలియదు. అలాంటి విస్తృతమైన అనుభూతులను ఆధునిక కవి జాగృతం చేయాలని. అదే కవి వల్ల మనకు కలిగే ప్రాథమిక ఆనందమని నిర్వచించాడు ఫ్రాస్ట్.

“ఈ సంగతి నా కిన్నాళ్ళు తెలిసిందే గదా అన్న జ్ఞాపకాన్ని మర్చిపోయానేమిటిప్పటి వరకు, ఈ కవి వ్రాసేవరకు” అన్న భావం కవి సృష్టించాలి.

“ఇక్కడ ఈ సౌందర్యసీమలో ఆగటానికి వీలులేదు, నేనింకా ఎంతో దూరం వెళ్ళాలి. నా కింకా నెరవేర్చవలసిన వాగ్దానాలు చాలా వున్నాయి” అనే అర్థంలో కవిత రాసాడు ఫ్రాస్ట్. హఠాత్తుగా కలిగిన మెలకువ. సౌందర్యంలోనుంచి సాధారణంలోకి తగిలిన దెబ్బ, ఈ కవితకే విమర్శకులు మరొక కథ కూడా అల్లారు, తన భార్యను ఆ రోజు సాయంత్రం చర్చికో. షికారుకో తీసుకువెడతానని చేసిన వాగ్దానమని. కథను సమ్మేవారు కొందరయితే కవితను నమ్మేవారు కొందరు.

ఫ్రాస్ట్ వలెనే ఎలియట్ కూడా శబ్దానికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యమిచ్చాడు. “అడిటరీ ఇమాజినేషన్” అనే ఒక సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించి, నాదం బ్రహ్మ అన్నాడు. సంభాషణలోని జాతీయాలను పట్టుకొన్నాడు. ఒక సామాన్య మానవునిలో ఏకకాలంలో జరిగే విరుద్ధమైన అనుభవాలకు కవి తన ‘ఆబ్జెక్టివ్ కారిటిటీ’ శిల్పంద్వారా అర్థాన్ని, భావాన్ని, విశిష్ట లిపిని చేకూర్చాలని వంటిట్లోనుంచి వచ్చే వాసనను గదిలో వినపడే టైప్ రైటర్ శబ్దాన్ని ఒక నంలీనమైన భావంతో ప్రతిపాదించమన్నాడు. ఈ వద్దతిలో కొన్ని వస్తువులు పేర్కొనబడతాయి. వాటి భౌతికస్థితులు తెలుపబడతాయి. కాలానికి దూరానికి, వేగానికి సంబంధించిన చలన స్థితులు సూచించబడతాయి. వీటన్నింటికి ముడిపడో. తెగిపోయో కొన్ని సంఘటలు ప్రాప్తిస్తాయి. ఇంతవరకు ఇచ్చిన వస్తువుల విషయాల, సంఘటనల, భౌతిక స్థితి ప్రతిపాదించబడగా, పాఠకుడు వాటికి తన మానసిక స్థితిని జోడిస్తే కదలని వస్తువులు కదులుతూ, ఏ పూర్వ గ్రంథం నుంచో తెగిపడిన ఒక వాక్యం భావావేశంలో

నినదించుతూ కవిత “ఇవాకేటివ్” అవుతుంది. ఇలాంటి కవితకు ఫలశ్రుతి కావాలంటే పాఠకునిలో ఆడిటరీ ఇమాజినేషన్, సెన్సరీ పర్సెప్షన్ ఎక్కువగానే వుండాలి.

ఎలియట్ సంస్కృత పండితుడు కూడా కావడంవల్ల శబ్దానికున్న మంత్రశక్తిని అంత బాగా గ్రహించాడు. భావం, అనుభూతి అనేవి మనకు తెలిసి కలిగేవి. కవిత్యంలోని పై పాఠలోనివి ఈ రెండు సంగతులు. కాని, ప్రాథమికమైనవి. మూలంలోని అంతస్పత్తాను ముట్టుకునేవి లయ, శబ్దంలోని నాదమూను. దీనినే సిలబిల్, రిథమ్ అన్నాడు ఎలియట్. కవి అన్నవాడు సిలబిల్ను రిథమ్ను స్పృశించగలిగాడా ఇక పాఠకుడు ప్రాకృతికమైన, విస్తృతమైన అన్ని అనుభవాలను ఆదీనుంచి అంతం వరకు స్పృశించగలడు. ఈ అసలైన కవిత్యానుభూతిలో విరుద్ధమైన మానసిక స్థితులంటూ వుండవు. బహు పురాతనమైనదీ అత్యాధునికమైనదీ అయిన ఒకే ఒక మానసిక అవస్థ ఏర్పడుతుంది. ఇదంతా ఒక్క పాఠ కునిలోనూ కలగాలి కాని కవిలోనే కాదు. కవి ఎప్పుడూ ఎడంగా వుండాలి. “ఇంపర్సనాలిటీ” అన్నాడు ఎలియట్. కవికి పర్సనాలిటీ అనేది వుండకూడదన్నాడు.

ఎలియం కార్లెస్ విలియమ్స్ అనే అమెరికన్ కవి కూడా వచన కవిత్యంలోనైనానరే లయ తప్పనిసరి అన్నాడు. “మెటీరియా పాయిటికా” అన్న మాటను వాడుతూ, తన కవిత్యంలో నుంచే కొన్ని ఉదాహరణలిస్తూ మాత్ర విభజన చేసి చూపించాడు.

హాప్కిన్స్ వ్రాసిన “పైడ్ బ్యూటీ” అన్న కవిత చదివితే నా కనిపిస్తుంది - ఆ కవితలోని ప్రతి పదంలోను రజనువున్నట్టు, దీపావళి కాకరపువ్వుల్లా ఆ కవిత చిటచిట వెలుగుతున్నట్టు. హాప్కిన్స్ కవిత్య రంగంలో చేసిన సమర్పణ తన జీవితకాలంలో గుర్తింపబడనప్పటికీ, ఆయన ప్రతిభ తర్వాత తెలిసివచ్చింది. “స్పంగ్ రిథమ్” అనే కొత్త లయను సృష్టించాడు. బడిపిల్లల పాటలలో, జానపదుల గీతాలలో, మామూలు మాటలలో వుండే ఒకానొక ఇంపైన రీతిని ఆయన సృష్టించాడు. ఊగు, తూగు కన్పిస్తాయి.

ఈ లయ ఒక్క కవిత్యంలోనే కాక వచనంలో కూడా వుంటుంది. నిజానికి వచనం లోని లయనే సృష్టించాడు (డీలమార్). ఉదాహరణకు ఒకడు ఒక ఇంటితలుపు తట్టుతూ అడుగుతాడు “ఈజ్ దేర్ ఎనీ ఎనీ....” అని, ఇక్కడెవళ్ళన్నా వున్నట్టా లేనట్టా అని తలుపు తట్టిన ప్రతిసారి ఎనీ..... ఎనీ.... అంటూన్నట్టు వుంటుంది. హాప్కిన్స్ కవితత్వత్వానికి వచ్చి చూస్తే ఆయన వాడిన ఒక మాట గుర్తుకు వస్తుంది. అది “ఇన్స్పైర్”, ఎలియట్ వాడే “ఎస్పైర్” వేరే విషయం. ప్రకృతిలోని ప్రతి వస్తువుకు ఒక విశిష్టమైన అంతరంగికమైన చేష్టవుంటుంది. ఆ వస్తువు స్థితినే ఇన్స్పైర్ అన్నాడు హాప్కిన్స్. ఉదాహరణకు ! “ఓ ది మైండ్ ! ది మైండ్ కండ్లెస్ మౌంటెన్స్” అన్నాడు ఒక కవితలో. మనసు పర్వతంలాంటి గుణాన్ని కలిగివుండడమే ఇన్స్పైర్ కాగా, ఆ పర్వతాలు మనసులో ఒక్కసారి కదలిపోవడం అనేదాన్ని “ఇన్స్పైర్” అని అనవచ్చు. కాకరపువ్వుల్లికి కాలడం అనే గుణం ఇన్స్పైర్. కాలడం ఇన్స్పైర్వల్ల కలుగుతుంది. కనుక కవి అన్నవాడు ఇన్స్పైర్ను తెలుసుకొని

ఇన్‌ఫ్రైన్‌ను కలిగించాలి. వస్తువు తన స్థితినుంచి ఒక్కసారే చలనాన్ని పొందుతుంది. ఇదీ హాప్పీన్స్ కవిత్యతత్వం.

జాన్ క్రో రాన్‌సమ్ కవిత్యాన్ని మూడు ముఖ్యభాగాలుగా గుర్తించాడు. ఒకటి ఫిజికల్, రెండు ప్లేటానిక్, మూడు మెటఫిజికల్. కవిత్యంలో నాటకీయతను ఇతడు చూస్తాడు. ఛందస్సు అనే వేషం వేసుకుని కవి ఇతరుల భావాలుగా తన భావాలు చెబుతాడంటాడు. నిజమైన కవిత్యం అఖరికి ప్యూర్ పాయిట్రీ అని మనం దేనినైతే అనుకుంటామో అదికూడా ఫిజికల్ పాయిట్రీయేనని ఇతని వాదం. ఈ భౌతిక స్థితి కలిగిన కవిత్యంలో నాటకీయత ఎక్కువ వుంటుంది. జనజీవనం ప్రతిబింబిస్తుంది. 'షేక్స్పియర్ కవిత ఫిజికల్ పాయిట్రీ అయిన కారణం చేతనే ప్యూర్ పాయిట్రీ అనవచ్చు. అది ప్లేటానిక్ (భావవాదం)గాని మెటఫిజికల్ (అధిభౌతిక) కవితకాని కాదు. ఫిజికల్ పాయిట్రీలో ఇమేజిజమ్‌కు తావుండదు. “ఐ ఫాల్ అపాన్ ది తార్న్ ఆఫ్ లైఫ్, ఐ బ్లీడ్” అని ‘షెల్లీ’ అనడం ప్లేటానిక్‌గా అనడమే కాని భౌతికంగాకాని అధిభౌతికంగా కాని కాదు, అలాగే బ్రౌనింగ్ వ్రాసిన “పిప్పాస్ సాంగ్” కూడా. ఆ చిన్న కవితలో ఇచ్చిన ఆరు పద చిత్రాలు భౌతికమైన పద చిత్రాలుకావు. ఒక విలక్షణమైన విక్టోరియన్ భావవాదానికి నిర్మించుకున్న ఆరు మెట్లు.

మారియానా మూర్ పంక్తులను చాలా చిత్రంగా రాస్తుంది. ఆమెకు పంక్తికాదు ప్రధానం. చరణం. చరణం అఖరయ్యేప్పటికీ భావం అంతమవుతుంది, ఒక రకంగా చూస్తే గజల్‌లాంటిదీమె కవిత. కవిత్యం వ్రాయడం ఎలాగో తన విద్యార్థులకు నేర్పేది.

కమింగ్స్ సరేసరి, పంక్యువేషన్, పదాల కూర్పు, ముగ్గులు పెట్టినట్టుంటాయి. కారణం కమింగ్స్ చిత్రకారుడు అవడం. వెర్నీని నౌన్‌గా ఉపయోగించడం, అసభ్యతను ధ్వనించడం, అచ్చు అక్షరాలు చిన్న చిన్నవి ఏరుకొని ముద్రించడం లాంటి తమాషాలు చేసినా ప్రధానంగా ఇతడు లయకారుడు; చిత్రకారుడు. కొంచెం తలతిక్కు వుండడం వల్ల కూడా ఇతనికి ఎక్కువ ఖ్యాతి వచ్చింది.

వాలెన్ స్టెవెన్స్ కవిత్య తత్వాన్ని గురించి చాలా లోతుగా ఆలోచన చేసిన అమెరికన్ కవులలో చాల ముఖ్యుడు. పాయిటిక్స్ ఈ స్టెటిక్స్‌ని జోడించి ఈ స్టెటిక్ పాయిట్రీ రాశాడు. కవిత్యంవల్ల కలిగే అనుభూతిని విశ్లేషిస్తూ వ్యాసాలుకూడా రాశాడు. భావనా బలానికి ఎనలేని ప్రాధాన్యమిస్తూ కవిత్యంలో వాస్తవికత వస్తువును బట్టి వుండదు, వస్తువు యొక్క భావాన్ని బట్టి వుంటుందంటాడు. ఒక పర్వతం మీద కూజాను వుంచి, పర్వత వైసగ్గికతని కళాకరుడు సృష్టించిన కూజా భౌతిక సౌందర్యంతో పోల్చి అద్భుతమైన కవిత్యతత్వ సిద్ధాంతాలు ప్రతిపాదించాడు. ‘ఐప్లేస్‌డ్ ఎజార్ ఆన్ టెనెస్సీ’ అని ఒక కవిత రాస్తూ, అపరిచితమైన భావాన్ని పరిచితమైన వస్తువు ద్వారా కల్పనికమైన భావాన్ని వాస్తవ విషయం ద్వారా కవిత నిరూపించాలంటాడు. ఈ ప్రయత్నంలో కవితా వస్తువులకు అవధులు అంటూ లేవు. ఎంతటి మామూలు విషయమైనాసరే కవితా వస్తువు అవుతుంది. భావన కాంతివంటిది

అంటాడు. కవిత్వానికి ఇతడు ఇచ్చినన్ని నిర్వచనాలు ఏ ఇతర ఆధునిక కవి ఇచ్చివుండడు. కవి పురుగుల నుంచి పట్టువస్త్రాలు నేస్తాడంటాడు. కేవలం బుద్ధిహీనుడికి మాత్రమే కవిత తన రహస్యాలను తానుగా చెబుతుంది. కవిత్వం ఏనాటిదైనాసరే ప్రయోగవాద కవిత్వమే, జీవితం సాహిత్య ప్రతిబింబం, కవిత్వాన్ని నరాలతో చదువుకోవాలి, మన భావాలన్నీ వాస్తవ వస్తువులనుంచే ఉద్భవిస్తాయి, చెట్లు ఈజ్ ఈక్వల్ టు గొడుగులు, కవిత కవిచేత సృష్టించబడిన ప్రకృతి; గాలి, నీరు లాగానే వర్షన పంచ భూతాలలో ఒకటి, ప్రతి కవితా ఖండంలోను ఒక కవితాఖండిక ఇమిడి వుంటుంది, శబ్దమయ కవితలో భావమయ కవిత ఇమిడి వుంటుంది, కవి అన్నవాడు ఒక పద్యం వ్రాసినా నిజానికి అవి రెండు పద్యాలు - ఇలాంటి భావస్ఫూర్తి కలిగించే నిర్వచనాలు ఇంకా ఎన్నో ఇచ్చాడు వాలెస్ స్టీవెన్స్.

కవితా శక్తిని ప్రేరేపించే శక్తులు

ఆడెన్, స్పెండర్, లూయిస్ అంతా ఆక్స్‌ఫర్డ్‌లో చదువుకున్నవాళ్ళు, వీళ్ళలో ఏ ఒక్కరి పేరు చెప్పినా మిగతా ముగ్గురూ జ్ఞాపకానికి వస్తారు. అయితే, అధిక ప్రాధాన్యత ఆడెన్ కే ఇవ్వవలసి వస్తుంది. అతడు వ్రాసిన ప్రతి పద్యం గతంలోని తన అనుభవసారాన్ని పీల్చుకున్నదే అంటాడు.

ఇక్కడ గతం అనే మాట ఎక్కువగా భావాలకు, ఆవేశాలకు చెందుతుందేగాని కాలానికి కాదు. కవితలో ఒక క్రమ నిర్మాణాన్ని కోరాడు. మార్స్, ఫ్రాయిడ్‌లను క్షుణ్ణంగా చదివాడు. సామాజిక, మానసిక శాస్త్రాలను బాగా అధ్యయనం చేశాడు. సామాజిక స్థితిగతులపైనే మనసు ఎక్కువ. వ్యక్తుల వ్యక్తిగత విషయాల జోలికి పోలేదు. కవితలో స్వాతంత్ర్యం, నిర్బంధం, పరిణామవాదం, గత తార్కికత కలిసికట్టుగా వుండాలన్నాడు. అయితే ప్రతి పద్యం 'ఇమాజినేటివ్' (కాల్పనిక) విభ్రమ భీతి నుండి పుట్టుకు వస్తుందని, గొప్ప కవిత అనేది ఒక యుటోపియా అని ఒప్పుకున్నాడు. ఆ మధ్య "లైఫ్" వ్రాసింది. (1971) తన సామాజిక ప్రగతివాద కవిత ద్వారా సమాజం ఏ మాత్రం ముందుకు వెళ్ళలేదని, తనకింకా నోబెల్ బహుమతి రాలేదేమో అని కొంచెం చికాకు పడుతున్నాడని.

కేవలం అచ్చుతోనే కవితకు నిండుతనం రాదంటాడు డిలన్ థామస్. కవులు స్వీయ కవితలను రేడియోలలోనో బహిరంగ సభలలోనో చదవాలని అంటాడు. అతడు అలాగే చేశాడు. కవితావిర్భావంలో మనిషి పుట్టినప్పుడు, మరణించేటప్పుడు పొందే వేదన వుంటుంది. అదే దాని ప్రాణం. జనన మరణాలు రెండింటిలోను ఒక వేదన వుంటుంది. ఆ సంఘర్షణే కవిత్వపు చలనశక్తి. ఏకవి అయితే తన దర్శనానికి, తన జీవన చింతనకు అడ్డుగా నిలిచిన కంటి పొరలను తొలగించుకొని నగ్గుమైన ఒక సత్యస్వరూపావిష్కారాన్ని పొందుతాడో అతడే గొప్ప కవిత్వం రాస్తాడంటాడు.

డిలన్ తన కవితలలో ఒకే ఇమేజ్‌కి, ఒకే భావ ప్రసారానికి కట్టుబడి వుండడు, ఆవేశ ప్రధానంగా ఒక భావచిత్రణ ఇస్తాడు. వెంటనే కింది పంక్తిలో భౌద్ధిక, విమర్శనాత్మక

ఇమేజ్ ల పోట్లాటలు. సంఘర్షణ, సంలీనం మనం డిలన్ కవిత్వంలో చూడగలం. మానసిక అవ్యస్థలో పుట్టిన ప్రతీకలన్నీ కవిత చివరిపాదంలో ప్రశాంతతను పొందుతాయి. క్షణికమైన ఆ ప్రశాంతతే కవిత్వమంటాడు. తన చిన్ననాటినుంచి పదాలను, మాటలను, ధ్వనులను శబ్దాలను ప్రేమించాడు. వాటికోసం ఎన్నో గ్రంథాలు చదివాడు. ఎందరి నోళ్ళనుంచో ఆ శబ్దాలను విన్నాడు. పసి పిల్లల పెదవులనుంచి వెలువడే ఆయ్, ఊయ్, చిట్టిచ్చి శబ్దాలు, గంటల మోతలు, జంత్ర వాయిద్యాల నిస్వనాలు, సముద్ర తరంగాల నిట్టూర్పులు, గాలి మూలుగులు, వాన గాలితోపాటు బండి చక్రాలు కీసు కీసు మనే శబ్దాలు, కిటికీ అద్దాలమీద ఎమేమిటో రాస్తున్న చెట్టుకొమ్మల వేళ్ళు అన్నీ విన్నాడు; చూచాడు. మాటలు పులిమే రంగులు అతని కళ్ళకు అంటివాయి. శబ్దాల అధీనంలోవుండి వాటికి బానిస అయ్యాడు. నర్సరీ పాటలు అదే పనిగా మననం చేసుకొన్నాడు. తాను మాటలు రాసే వాడుగా కావాలనుకొన్నాడు. బైబిల్ చదివాడు. బ్లెక్, షేక్స్పియర్ గురువు లయ్యారు. జేమ్స్ జాయిస్, ఫ్రాయిడ్ లను చదివాడు కాని ఒక విచిత్ర మేమంటే ఇవన్నీ మర్చిపోయాడు. తానే అంటాడు బైబిల్, ఫ్రాయిడ్, జాయిస్ ఈ మూడూ తనకు లీలగా తెలుసునే కాని క్షుణ్ణంగా చదవలేదని, ఈ మూడూ అతని మస్తిష్కంలో మనకమనకగా ఉన్న జ్ఞాపకాలు, అనుభవాలు, ఆవేశాలు.

కవిత్వంలో తానువాడే ప్రతిమాట పైకి అనుకొని తానుగా విని అవి తూచివేస్తాడు. ఇతని కవిత అధి వాస్తవిక ధోరణిలోనిది కాదు. ఎందుకంటే అధివాస్తవిక కవులు కవిత్వంలో రూప రాహిత్యాన్ని అరాధిస్తారు. మునిగిపోయిన మానసిక చైతన్యం నుంచి ఏ ఇమేజ్ ప్రథమంగా పైకి తేలితే ఆ ఇమేజ్ ని, దాని అనుచారికలను ప్రవేశపెట్టారు. ఒక వరుసక్రమం, కారణం, అర్థం అంటూ వాటికి వుండవు. డిలన్ తామస్ కూడా తన ఇమేజ్ ని ఏ సబ్ కాన్సెప్ట్ లో నుంచో తీసుకొన్నాడు కానీ, వాటిని రచనా సమయంలో బౌద్ధిక విచారానికిలోను చేసి పరిణామశీలమైన భావస్ఫూర్తిని కలుగజేశాడు. మానవుని గురించి పాడటమే కవి పని. అందువల్ల వచ్చే ఆనందమే కవిత్వ పరమావధి, సాంఘిక బాధ్యతలు కవికి లేవంటాడు డిలన్.

రాబర్ట్ లోవెల్ మరొక మరువరాని కవి “మానవుడు. చేసే ఒకే ఒక్క అకర్మక క్రియ కవిత్వం. దానిలో దేవుని గురించిన విచారం వుండక తప్పదు” అన్న డేవిడ్ జోన్స్ లాగానే ఇతడు కూడా రోమన్ కాథలిక్ గా మారాడు. అందుచేతనే ఇతని ఇమేజెస్ సరాసరి అనుభవంలోకి వెడతాయి. డిలన్ తామస్ చేసిన ప్రయోగాలన్నీ శైలికి సంబంధించినవి. వాటిని అందరూ అకట్టుకోలేరు. కనుకనే డిలన్ ని ఒక గారడీవాడుగా. మోసగాడుగా ఈనాటికీ కొందరు విమర్శిస్తారు. లోవెల్ అలాకాదు. “కవి తన జీవితకాలంలో ఎన్ని కావ్యాలైనా వ్రాయనీగాక అవన్నీ కలసి ఒకే కావ్యం” అంటాడు లోవెల్. ఇందరిన్ని రకాలుగా చెబుతుంటే మన ఆధునిక భారతీయ కవి జయంత మహాపత్ర -

“లైక్ పాయిట్రీ లీవ్ తాట్ ఎలోన్ టు ఫైండ్ మీనింగ్ దట్ ఈజ్ వన్ ఈజ్ డూయింగ్ సమ్మింగ్ న్యూ టు వర్డ్స్” అని పదాలను, భావాలను ఏ పథానా నిర్దేశించ వద్దంటున్నాడు. ఇది కాదు కాదనుకొంటూ వెడుతుండగా వెడుతుండగా ఎప్పటికీ చీకటి పడేటప్పటికీ ఆధునిక కవితా దీప్తి కనిపిస్తుంది. (1976)

అమెరికాలో ఆధునిక కవిత్వాంగణం

కంటి జబ్బుల్ని పంటివైద్యులు పట్టించుకోరు. కవుల రచనల్ని కథకులు చదవరు. కవుల్ని కవులే చదువుకుంటున్నారనాడు. కవుల వ్యక్తిగత జీవితాలలోని ఆకర్షణ అలా వాళ్ళ కవిత్వ పఠనం దగ్గర కొచ్చేటప్పటికి వికర్షణ అవుతుంది. కవిత్వం గిట్టుబాటు కాని రచనా ప్రక్రియగా అన్ని దేశాలలోను తేలిపోయింది. తెలుగులో కవిత్వం కారుచౌక. ఒక్కోసారి అమ్ముడుపోదు సరిగదా ఆ కవిత శీర్షిక పైన రూపాయి ఒకటి పెట్టినా ఎవడూ కొనడు. కవి అన్నవాడు కానిని డబ్బులు చేసుకోవాలంటే విధిగా వచనం రాయాలన్నాడు రాబర్ట్ గ్రేవ్స్.

కెనెడీ అధ్యక్షుడైన సమయంలో రాబర్ట్ ఫ్రాస్ట్ పద్యాలు చదవడం గొప్ప సంగతే కాదు. పంచరత్నాలు రాసేవాళ్ళు మనకీ ఉన్నారు కారా ? కవులు భోగం మేళంలో ఒక భాగం. **ఆర్థర్ మిల్లర్, గిన్నీబర్గ్**ల నిద్దర్నీ ఒకే వేదికమీద నుంచోపెడితే జనం గిన్నీబర్గ్ అంటే ఆకర్షితులవుతారు. కాని డబ్బులిచ్చేది మిల్లర్ కే. ఒట్టి ఆడంబరం ఖ్యాతి తప్ప గిన్నీబర్గ్ ఏం సంపాదించాడు ? హోచిమిన్ మావోలు కూడా కవులేనని ఎంతమందికి తెలుసు ? కాసియన్ క్లే అనబడే మహమ్మద్ అలీ కూడ ఒకటి రెండు గేయాల్ని గిలిగాడు కాడా ? హెన్రీ కిసింజర్ తన రహస్య ప్రయాణాల్లో, మంతనాలలో దొంగచాటుగా కొంత కవిత్వం రాసినా ఆశ్చర్యమేమీ లేదు. జనానికి కవిత్వం ఒక గొప్ప. ఒట్టి గొప్ప. ఎక్కనవసరం లేని హిమాలయం. దూకనవసరంలేని జలపాతం. న్యూయార్క్ లోని యాయ్ట్స్ అండ్ రైటర్స్ ఇన్ కల్లెబ్రేషన్ వాళ్లు వేసిన తాజా జాబితా ప్రకారం ఒక్క యు.ఎస్.ఎ. లోనే పదిహేను వందలమంది కవులు - నికార్షయిన కవులున్నారు. ప్రపంచ భాషలన్నింటిలోనూ అక్కడ కవిత్వం వెలువడుతుంది.

జి.ఎస్. శరత్ చంద్ర అనే భారతీయుడు ఒకానొక అమెరికన్ విశ్వవిధ్యాలయంలో రెసిడెంట్ పొయట్, అమెరికాలో కవిత్వం రకరకాల ఉద్యమాల పేర్లతో వివిధ కవితా సంకలనాలలో వస్తుంది. బ్లాక్ పాయిట్రీ, షికాగో పాయిట్రీ, ఫెమినిస్ట్ పాయిట్రీ, అమెరికన్ - ఇండియన్ పాయిట్రీ, ఓరియంటల్ - అమెరికన్ పాయిట్రీ, పూర్వోరికన్ పాయిట్రీ - ఇలా.

ఈ పదిహేను వందల మందల కవుల్లో ఏ ఒక్క కవీ ఏ ఇతర యాభైమంది కవులతోనూ కరచాలనం చేసి వుండదు. కరచాలనం చేసినా చెయ్యా చెయ్యా కలిపినా అంతా పత్రికలలోనూ పుస్తకాలలోనూ లేదా టి.వి.లలోనే.

బ్లాక్ మౌంటెన్ స్కూల్ ఆఫ్ పాయిట్రీకి ముఖ్యుడైన చాల్స్ అల్సన్ మూడు వందల పొన్న బరువూ ఆరడుగుల తొమ్మిది అంగుళాల ఎత్తు ఉండేవాడు. ఆ ఎత్తుని బరువుని మోయలేక ఒదిలేసింది భూమి. దానిబరువే మూడువందలు పెరిగింది. **మార్క్ స్ట్రాండ్, మెర్విన్** అనే కవులు చాలా అందగాళ్లు. డయానివాకోస్కి అనే కవయిత్రి తననితాను చాల అందవిహీనురాలిగా చిత్రించుకొంది తన పద్యాలలో. తీరా ఆమె బొమ్మ చూస్తే అంత తురూపిగా కన్పించదు. ఇక పురుష కవులందరూ బారాటి గడ్డాలనూ పాడుగాటి

జుట్టుని పెంచుకొని విరబోసుకొని విరగబాటు పడ్డారు. దాదాపు అందరిలోనూ ఒక అశాంతి, నరాల ప్రకంపన, వెలిచూపు, విపరీత ధోరణి వుంటాయి. కొందరేమో ఒళ్లంతా గాయాలు చేసుకొని మరణిస్తారు. మరికొంతమంది మితిమీరి తాగి శాశ్వతంగా అశాశ్వతులౌతారు. ఇంకొందరు నిద్రలో మత్తుమందు బిళ్ళలు తింటూనే ఉంటూంటారు. ఎంచేత ? డబ్బులేక, చాలక. డబ్బులేవనే బెంగతో ఉన్న కాసిని డబ్బులూ బిళ్ళల కమ్మేస్తారు.

ఈ పేదరికాన్ని పట్టుకొని, ఈ రక్షణ లేని అసహాయత్వాన్ని పట్టుకొనేగా జనం “అహ ఏమా కవి నిర్లక్ష్య విచారం” అని వగలు పోయేది ? ప్రసిద్ధ వచన రచయితలు. నవలాకారులు ప్రక్కనుంచి ఈ చోద్యాన్ని చూస్తుంటారు. ఇంకా పిచ్చెక్కని కవులు రాస్తోంటారు వాళ్ళకు ఎక్కబోయే పిచ్చిని గురించి, కలగబోయే గర్భస్రావాల్ని గురించి, కలలుగనే ఏకలింగ సంభోగానందాల్ని గురించి, దాంపత్య సంయోగాల్ని గురించి. ఏమీ దాచని అంతస్తుత్తాతో సాగే కన్ఫెషనల్ కవుల రచన అది. రెండవ ప్రపంచయుద్ధం తర్వాత ఎలియట్ తర్వాత వాళ్ళు వీళ్ళు.

కవిత్వం రాసుకునేందుకు ఓ గుప్పెడు విశ్రాంతినా ఉండదని వీళ్ళ ఫిర్యాదు అందుకనే డిస్సెబర్డ్ తన తోడుగా ఎప్పుడూ ఒక లావాటి తెల్లకాగితాల వుస్తకం ఉంచుకుంటూ ఎక్కడబడితే అక్కడ ఎప్పుడు బడితే అప్పుడు తనకు స్ఫురించిన పంక్తులను ముందు దాంట్లో ఎక్కించేసి ఆ తర్వాత వాటి కవితానుగుణం సంగతి పరీక్షించుకుంటాడు. ఆ పంక్తులు ఏవో కాంతి అలల్లా, శబ్దతరంగాలలా తన మెదడులోకి ప్రవేశిస్తాయట. తాను తిన్న ఇంద్రజాలపు మందుల వలె. “హౌల్” కావ్యాన్ని మొత్తం ఒక వారాంతాన రాసేశానని చెప్పుకున్నాడు.

ఖరీదు కట్టే షరాబులు ఎంతిస్తారంటారా ? పెన్సిళ్ళు, కాగితాలు, టైపింగ్, జిరాక్స్ తపాలా బిళ్ళలు - వీటికే చాలదు పత్రికా సంపాదకులిచ్చే పారితోషికం. వెచ్చించిన కాలానికి. మనసు విప్పిచూపిన మానసనష్టానికి కనీసపు నష్టపరిహారం కాదది. అనే సెక్స్ లాంటి కవయిత్రి ఒట్టి కవిత్వం మీదనే బ్రతక లేదు. ఉద్యోగం చేసి సంపాదించే భర్త వున్నాడు. కాబట్టి సరిపోయింది. చివరికి ఆత్మహత్య చేసుకుంది. కొందరు మగ కవులు వాళ్ళ గర్ల్ ఫ్రెండ్స్ మీద ఆధారపడతారు. ఎక్కువ భాగం కవులు ఎలిమెంటరీ, హైస్కూల్, లేదా మన ట్యూటోరియల్ కాలేజీల లాంటి వాటిల్లో పనిచేస్తుంటారు. పాయట్ ఇన్ రెసిడెన్స్ అనబడేవాడికి రెండు మూడు సంవత్సరాల దాక నిమ్నాచి. విశ్వవిద్యాలయాలలో శాశ్వత పదవులలో వుండే కొందరు అదృష్టవంతుల్ని ఎకడమిక్స్ అంటారు. వాళ్ళ కవిత్వమూ అలానే తగలబడుతుంది. కెన్నెత్ కావ్ అనే కవి ఒక ప్రాథమిక పాఠశాలలో బాలలగేయాలు రాస్తూ ప్రభుత్వం నుంచి ధనసహాయం పొందుతుంటాడు. రాబర్ట్ ఫిట్జ్ రాల్డ్ హార్వర్డ్ విశ్వవిద్యాలయంలో (గొప్ప ! గొప్ప !!) కొంతవరకు తీరుబడిగా సంపాదించాడు.

కలిసొస్తే కవితా పఠనానికి పదిహేనువందల డాలర్ల దాకా సంపాదించవచ్చు. ఖర్చులు పోను నూటయాభై అన్నా ఎవడన్నా ఇస్తాడేమోనని ఎదురుచూస్తుంటారు. వీళ్ళవెనరు పిలుస్తారు ? చర్చీలు, మహిళా సమాజాలు, సాంస్కృతిక సంఘాలు, వస్తుప్రదర్శన శాలలు, విశ్వవిద్యాలయాలు కాఫీ ఒడేళ్ళు సారాదుకాణాలాను. “ఇక్కడ నాటకాలకు డాన్సరు నష్టయి చేయబడును” అని మనం రాసి ముంగాళ్ళమీద కూచున్నట్టుగా వాళ్ళూ ఎవడు

దొరుకుతాడా ఇవ్యాళని చూస్తుంటారు. సారాకొట్లలో కవితా పఠనం అయితే కవికి ఖర్చులోనే ఎక్కువ గిట్టుబాటువుతుంది.

అన్ని పత్రికలలోనూ 'ది న్యూయార్కర్' ఎక్కువ ప్రతిఫలం ఇస్తుంది. 'న్యూయార్క్ టైమ్స్' పదిలక్షల ప్రతులమ్ముతుంది. అయినా ఇచ్చే పారితోషికం ఏడుపు ముఖం పెట్టుకుని ఇస్తుందని కవులకోరిక. మరి 1912 నుంచి వస్తాన్న 'పాయింట్రీ' పత్రికకు ఇచ్చే శక్తిలేదు కాని ఈ పత్రిక ఇప్పటికీ నవ పత్రికగానే వుంటోంది. టాగోర్ కి నోబెల్ ప్రైజ్ వచ్చినపుడు ఒక చిన్న సమీక్ష పడింది దీనిలో.

పత్రికలలో నవప్రతీకలుగా వుంటున్న కొన్ని పేర్లు : 'అన్ మజిల్డ్ ఆక్స్' 'షెనాపీ' "డ్రాగన్ పై" "అబ్రకాస్" "బ్లాక్ బాక్స్", ఏటికి ఆర్థికస్థామతు లేదు.

ఒట్టేసి కవిత్వం మాత్రమే ప్రకటించే ప్రచురణ సంస్థలు లేవు. కవిత్వం కూడా ప్రచురించేవి, మంచిని ఎంచి చూచేవి - డబ్ ల్ డే, హార్టర్ అండ్ రో ఫరార్ స్ట్రాస్, గిరౌక్స్ - ఇవేమో యువ కవులను సాధారణంగా తీసుకోవు. న్యూయార్క్ టైమ్స్ బుక్ రివ్యూలలోనైనా కవితా గ్రంథాలకు సుదీర్ఘమైన సమీక్షలు కనిపించవు. అందుకని కవులేం చేస్తారంటే చేతికి దొరికిన చిన్న పత్రికలలో కావాల్సిన వాళ్లని పొగిడి, అక్కర్లేదనుకొన్నవాళ్లని దుయ్యబడుతుంటారు. కాని చేతికి కానీ రాదు.

శాన్ ఫ్రాన్సిస్కో చెప్పకొద్దగ్గదే. అందులోని సిటీ లైట్స్ పుస్తక విక్రయశాల మరీను. ఆధునిక కవిత్వమంతా అందులో లభ్యమౌతుంది. బీట్ పోయెట్స్ ని ప్రచురించింది కూడా సిటీ లైట్స్. డెట్రాయిట్ లో 'బ్రాడ్ సైడ్', వెర్మోంట్ లో 'సమ్మింగ్ ఎల్స్' నార్త్ కారోలినాలో 'జార్గన్', న్యూయార్క్ లో 'కుల్చర్' మొదలైన కవితా ప్రచురణ సంస్థలు కవులమీది జాలితో ప్రేమతో వెలిసి, వెలిగి సహజంగానే మరి ఆరిపోయినయ్యే. ఈ కోపాన్ని పట్టలేక ఒక కుపితకవి "Poetry lovers who don't buy books of poetry are sons of bitches" అన్నాడని ఒక ప్రతీతి. అన్నాడంటే అనడా మరి !

కవిత్వం గిట్టుబాటు కాదు. రాయడం కష్టం. అపజయం సహజం. అకవిగానో కుకవిగానో చివరికి మిగిలిపోవడం, ఆత్మ న్యూనత, పోటీ ఎక్కువ, కాటులాట, ఆత్మహత్యలు అరుదు కావు.

మరెందుకింకా ? ఏ జీవిత సత్యాన్ని ఎంత ఉన్నతంగా ఆత్మీయంగా ఈ జనానికి ఎంత ప్రేమతో చెప్పినా ఎందుకని అసలు పట్టించుకోరు ? ఎంత వాన కురుస్తున్నా ఆ చర్యం చలించదే ?

"హీత్" కావ్యాన్ని 1950 లో కరపత్రాల్లా అచ్చువేస్తే లక్షప్రతులు కొన్నారు ప్రజలు ఎందుకొన్నారంటే - పోలీసులు కొనొద్దంటే కొన్నారు. లాగరిడమ్మలా ఎక్కాల బుక్కులా కవితా గ్రంథాలు అమ్ముడవాలి. పళ్ళపాడి పొట్లాలకున్న విలువ లేదా బస్ స్టాండుల్లో కవితా గ్రంథాలకు ?

జడ్జమ్ జరోమ్ అంటాడు పేద యువకవుల్ని ఉడ్డిశించి - "You get ahead the way Emily Dickinson did. Try your luck" ఏం చేస్తాం ? మనమూ పుస్తకాలను మస్తకాలలోనే పెట్టుకుందాం మూర్ఖులు మైలుదూరా నెక్కడినుంచో వస్తూన్న కావ్యాన్ని చూచి తొందరగా రోడ్డు దాటేస్తారు. (1976)

కవుల కామం

గత శతాబ్దిలోని కొందరు ఆంగ్ల కవుల జీవన విశేషాలు, వైచిత్ర్యాలు ఒక సారి గుర్తుచేసుకొంటే వాస్తవాల్ని భరించలేని విచారం, విచారంతో నిండిన ఆనందం, ఆనందాన్ని పాడుచేసే ఆశ్చర్యం కలుగుతాయి. ఈ రకమైన సంక్లిష్టానుభూతి విక్టోరియన్ కవులలోనూ, దేన్నైతే అందరూ 'క్షీణ యుగ'మని తమ నైతిక స్థాయిని గొప్ప చేసుకొంటున్నారో ఆ 'నాటి నైంటిస్' కవుల జీవితాల్లోనూ దర్శనీయ మవుతుంది. ఏ మానవుడైనా ఒకానొక గతంలో ఎలా ప్రవర్తించాడు, ఏ బాధల గాథల్ని గానం చేశాడు, ఏ గాయాల మీద సిరా సీసాలు ఒలకబోసుకొన్నాడు అనేది గుర్తు చేసుకోవటం మరెందుకూ కాకపోయినా మన సంస్కృతిని మన సంస్కార స్థాయిలను ఆత్మస్ఫూర్తిగా పరీక్షించుకోవడానికైనా పనికొస్తుంది. అమెరికన్ నవలాకారుడు నార్మన్ మెయిలర్ ని మరొక అమెరికన్ కవయిత్రి "ప్రిజనర్ ఆఫ్ సెక్స్" అని గర్వించింది. "స్త్రీ మర్మాంగం ఎన్నటికీ మానని గాయం" అని మెయిలర్ అన్నందుకు. నిజానికి ఈ ఒక్క మాటలో మెయిలర్ సెక్స్ లోని ఆనందానికంటే విచారాన్ని - అందునా ఆధునిక విచారాన్ని, ఆధునిక జీవనతత్వపు దార్శనికతను గొప్ప యూఫిమిస్టిక్ గా చెప్పాడని నేననుకొంటాను.

సహజమైన కాంక్షలు తీరనపుడు కవులు నైరూప్యమైన ప్రేమను ఆరాధిస్తారు. ఎటూ నైరూప్య ఆరాధనలో తృప్తి కలగదు. ఇక శారీరక సంబంధాలకు బందీలవుతారు. దానితో నేరభావన పెరుగుతుంది. స్వైరకల్పన మళ్ళీ మళ్ళీ వచ్చే ఒక కలలాంటిది. నేర భావన వల్లనే పియానోలాంటి సంగీత పేటిక కూడా విక్టోరియన్ యుగంలో కామ చిహ్నమయి కూచుంది. కనుకనే దాని కాళ్ళు కనపడకుండా పట్టు కుచ్చుల గుడ్డతో కప్పేవారు. ఈ మార్పుతా ఆర్థికంగా మధ్య తరగతినుంచి వచ్చిన కవులదే. పై తరగతి వాళ్ళ విలాసమయ కామ క్రీడల్ని గమనిస్తూ చేసేదిలేక తమ కామ భావనల్ని దారి మళ్ళించుకొనేవారు. గొప్ప అసూయ. దారి ఏదీ లేకపోతే వొక్క లండన్ మహా నగరంలోనే వున్న లక్షా యిరవై వేల మంది వేశ్యలెటూ వున్నారు. చీకటి దారుల్లో ముసుగులు వేసుకొని వేలాడేవారు ఆ రోజుల్లో వెలువడిన "రీనాల్డ్స్ న్యూస్ పేపర్" కోసం. దాన్లో ప్రచురితమయ్యే వేడివేడి రాతలకోసం రెండున్నర లక్షలమంది యెగబడేవారు. అప్పుడప్పుడు అర్థనగ్న చిత్రాలుకూడా ముద్రితమయ్యేవందులో.

బెయిలీకి కీట్స్ రాసిన లేఖల్ని బట్టి చూస్తే 1817 వేసవిలో కీట్స్ కి ఒకానొక రకమైన సుఖవ్యాధి - సిఫిస్ సోకినట్లు చూచాయగా తెలుస్తుంది. అతను పాలు అమ్మే పిల్లల మీద పద్యాలు రాశాడు. ఆ రోజుల్లో సంతాన నిరోధక మార్గాలు బహుళ ప్రచారంలో లేకపోవటం మూలాన మధ్య తరగతి స్త్రీలు సంగమించటానికి జంకేవారు. మర్యాద మానిసుల వొట్టొట్టి ఆరక్షణలకి కవులు విసిగిపోయి వేశ్యలు, కింది తరగతి ఆడవాళ్ళతో

చనువుగా ఉండేవారు. కీట్స్ కూడా ఆ పనే చేయక తప్పలేదని మారీన్ డఫీ తన “ఇరాటిక్ వరల్డ్ ఆఫ్ ఫేరీ” గ్రంథంలో నిరూపిస్తోంది. ఇనబెల్లా జోన్స్ (కీట్స్ కవిత ‘ఇనబెలా’ లోనిదే), జేన్ కాక్స్. అందరికీ తెలిసిన ఫానీ బ్రౌన్ యెవరూ అతనికి కావలసిన శారీరక తృప్తి నివ్వలేకపోయారు. కీట్స్ లో బిడియం, భయం, స్త్రీ ద్వేషాలున్నాయి. మాతృపేమ స్థిరత్వం చెంది అతన్ని భయపెట్టింది. వెనక్కి గుంజింది. ఫానీ బ్రౌన్ లో తన పద్ధతులుగవ యేట చనిపోయిన తల్లిని చూసుకొన్నాడు. హామెట్ తల్లిలా అతని తల్లి కూడా భర్తపోయిన రెండు నెలలకే మరొకతన్ని పెళ్ళి చేసుకొని పిల్లల్ని విడిచిపోయింది మూడు సంవత్సరాల కాలం. కీట్స్ పద్యాల్లోని డయానా, సింథియాలు అతని తల్లికి ప్రతిరూపాలే. ఎండిమియాన్ రూపం కీట్స్ విరూపమే.

పెల్లి జీవితం అందరికీ తెలిసిందే. ఇద్దరు భార్యలేగాక మరొక నలుగురు స్త్రీలు అతని జీవితంలో చాల ప్రముఖమైన స్థానాన్ని పొందారు. ఈ వివరాలు, పేర్లు, సంఘటనలు సంవత్సరాలతోబాటు అల్పార్థ మోర్గెల్ తన విమర్శ గ్రంథం “ది ఇరాటిక్ మోటివ్ ఇన్ లిట్రేచర్” లో ఇచ్చాడు. “ది లిట్రేచర్ ఆఫ్ ఎక్స్ట్రీ” అన్న పుస్తకం కూడా అవశ్యం చదవదగ్గది. నేనెప్పుడో చదివి, నోట్స్ రాసుకుని పారేసుకొన్న అమూల్యమైన పుస్తకం “సెక్స్, సింబాలిజమ్ అండ్ సైకాలజీ ఇన్ లిట్రేచర్” అన్నది. దీన్ని రాసింది బాస్టర్ రాయ్. బాస్టర్ రాయ్ పుస్తకం 1927లో ప్రచురితమైంది. ఆ తర్వాత అతన్ని ఖండించిన వాళ్ళూ ఉన్నారు.

బహిరంతర జీవనాల మధ్య వచ్చే సంఘర్షణ 1850ల నుంచీ స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. “సెంట్ జాన్స్ ఉడ్” అనే ఒక రహస్యమందిరంలో స్విన్ బర్న్ రోజూ కొరడాలతో ఒళ్ళంతా రక్తం చిమ్మేట్టు కొట్టించుకొనేవాడు. ఆత్మహింసా ప్రవృత్తి అతనిది. దాన్నుంచే ఆనందాన్ని పొందేవాడు. ప్రజలకోసం ఎన్నో కష్టాలుపడే ప్రతి నాయకుడిలోనూ, మనం దేవుళ్ళుగా ఎవరినైతే కొలుస్తామో వారందరిలోనూ, నవలల్లో, నాటకాల్లో గొప్ప కన్నీళ్ళు కారుస్తుండే విషాద నాయికా నాయకులలోనూ ఈ ప్రవృత్తి లీనమై వుంటుందని మనో వైజ్ఞానికులంటూ వుంటారు. స్వీయబాధల్ని నాటకీయంచేసి ప్రపంచ బాధలుగా చాటిచెప్తారు. బ్లేడుతో గీరుకుంటారు. ఒంటితాటిమీద పడిపడకుండా నడుస్తారు. ఫులి నోట్స్ తల దూర్చుతారు. అదృష్టవశాత్తూ ఏదో ఒక రోజు ఆ ఫులి ఠక్కున నోరు మూయదా అనే ఆశాలేశంతో. ఆటో సాడిజంవల్ల ప్రమాదాన్నుంచి ప్రమాదాన్ని పొందుతారు. ఈ మనోనైజాన్ని ఇంకా స్పష్టంగా తెలుసుకోవాలంటే థియోడర్ రీకీ రాసిన “మాసాకిజమ్ ఇన్ మోడర్న్ మ్యాన్” చాల ఉపయుక్తమౌతుంది. ఏ బాధ నుంచయితే చాల మంది తప్పుకోవాలని చూస్తారో ఆ బాధను ప్రయత్నించి పొందగలగడంలో వుండే ఆనందమే మాసాకిజమ్. బాడెలేర్ కవిత్వం నిండా బాధ కోసం బాధపడడం కనిపిస్తుంది.

ఎలిజబెత్ సిడల్ చాల ముగ్ధంగా వుండేదట. కాని రొజెట్టీ మాత్రం ఆమెను వదిలి ప్రతిరాత్రి లావుపాటి దుక్కల్లాంటి వేశ్యల దగ్గరే ఆనందాన్ని పొందేవాడు. ఎలిజబెత్

సిడల్ 1862 ఫిబ్రవరి మాసంలో ఆత్మహత్య చేసుకొంది. ఆస్కార్ వైల్డ్ గొడవ పత్రికలవల్ల చాల ప్రచారమైనదే. కీన్స్ రిపోర్ట్ ప్రకారం నూటికి ఆరుగురుయినా హోమోలుండేవాళ్ళానాడు. క్లీన్ విక్టోరియాకు లెస్బియనిజమ్ అంటే తెలీనంత మాత్రాన ఆమె ప్రజలు ఆమె అంత అజ్ఞానులుకారు. ఆస్కార్ వైల్డ్ ని రెడింగ్ జైలుకి తీసుకువెళ్తున్నప్పుడు ఏ ప్రజలైతే గేలిచేశారో ఆ ప్రజల్లో ఎంతో కొంత మంది సాయంత్రానికి లండన్ లోని ఈస్టెండ్ కి, దాని చీకటి గృహాల్లోకి చేరుకొన్నారు.

కిటికీలకు చీటీలు వేలాడుతూ ఉండేవి - “శయ్యలు ఆద్దెకు” అని. ముఖ్యంగా హేమార్కెట్. బాండ్ స్ట్రీట్ బజార్ లలో. ఇంకొంచెం డబ్బుకు వెనకాడకపోతే హైబర్ బార్న్, వాక్స్ హాల్, క్రెమోర్ వీలయిన ప్రదేశాలు. వీటిల్లో నృత్యం చెయ్యొచ్చు. మత్తు పానీయాలు తీసుకోవచ్చు. సంగీత పాఠాలు నేర్చుకోవచ్చు. ఒళ్ళు పట్టించుకోవచ్చు. వలువలు విడిచే నృత్యాల్ని చూస్తూ ఆనందించవచ్చు. గడ్డిపూవులో పూచే పిచ్చిపూవు సహజ సువాసన కంటే చేతి రుమాలుకి రాసుకున్న పరిమళమే గొప్పదని భావించారు. ఆర్ట్ కంటే ఆర్టిఫిస్ కే విలువ యిచ్చారు. ఎట్టేలాంటి కవికి కూడా లండన్ మహానగరం మరొక పవిత్రమైన బైజాంటియమ్ అయింది. ఏట్స్ ఒక హోమో అనే ఆరోపణ ఉంది.

కళ ప్రాకృతికం - ప్రకృతి కృత్రిమం : అందుకే అన్నాడు - “గాదర్ మి యిన్ టుది ఆర్టిఫిస్ ఇటర్నిటీ” అని- “లండన్ లో రాత్రిపూట వెలిగే దీపాలన్నీ ఆ నగరం వువ్వెత్తున యెగసి పడుతూన్న విశాల వక్షస్థలంమీద మణిపూసలు” అని తన కామాన్ని తీర్చుకున్నాడు లార్డ్ ఆల్ఫ్రెడ్ డగ్లస్. “ఇంప్రెషన్ డిన్యూట్” అనే కవితలో “ఇటీస్ ఎల్ డారాడ్ - ఎల్ డారాడ్ ప్లెయిన్ - ది గోల్డెన్ సిటీ” అని ఒకటే అరుపు లరిచాడు డబ్ల్యు. ఇ. హెన్రీ. జాన్ డేవిడ్సన్ కి ఫ్లీట్ స్ట్రీట్ అంటే ప్రేమ. ఈ బాధలు, గాథల్లోనే ఎర్నెస్ట్ డాసన్ ముప్పయ్యే రెండేళ్ళకీ, బియర్నిలీ ఇరవై అయిదుకీ, క్రాకన్ తార్నే ఇరవై ఏడు సంవత్సరాలకీ ఆస్కార్ వైల్డ్ నలభయ్యారొచ్చేప్పటికీ చచ్చిపోయారు. బైరన్ కూడా ముప్పయ్యారుకే పోయాడు. కీట్స్, పెల్లిలకంటే కొంచెం నిదానంగా. ఏం సుఖపడిపోయారనుకొంటాం. అదే విచిత్రం. 1896కే ఎర్నెస్ట్ డాసన్ ఆక్స్ ఫర్డ్ లోనే హాషీష్ తాగాడని ఆర్థర్ సిమాన్స్ రాస్తే, అదీ డాసన్ బ్రతికుండగానే అదొక సరదాగా సంతాప కవితా సంచిక వేస్తే డాసన్ ఉలుకూలేదు పలుకూలేదు. ఆర్థర్ సిమాన్స్ ఎప్పుడూ నాటకశాలల మేకప్ గదుల్లోనే తిరుగుతూ ఉండేవాడు. పెట్రో మాక్స్ లైట్ల వెలుగులో నర్తకిల బుగ్గల మీద మెరుస్తూండే రూజ్ మీద వ్యామోహం పెంచుకునేవాడు. “జాపనీస్ డాన్సర్స్” మీద ప్రత్యేకాభిమానంతో ఒక కవిత రాశాడు. ఆ రోజుల్లో “ది యెల్లొ బుక్”, “ది సెవాయ్” అనే కవితృ పత్రికల్లో ఈ రకమైన ఇంగ్లీషు రౌడీయిజమ్, ఫ్రెంచి లూబ్రిసిటీ విస్తారంగా వుండేవి. ప్రతి కవి తానొక రోమియోననుకొనేవాడు కాదు గానీ “డేవిల్ ఆఫ్ ఎ రోమియో”గా భావించేవాడు. 1886లో డబ్ల్యు.టి. స్వెడ్ అనే కవికి - ఒక పదమూడేళ్ళ అమ్మాయిని ఐదు పౌండ్లకు ఇంటికి

తెచ్చుకొన్నందుకుగాను మూడు మాసాల శిక్ష పడింది. డబ్ల్యు. ఇ. హెన్రీ 1898లో ఆస్ట్రేలియా ఉంటూ ఒక స్టాఫ్ నర్స్ ప్రేమలో పడ్డాడు. ఎర్నెస్ట్ రీస్ కి పేవ్ మెంట్ మీద తిరిగే పాలిపోయిన పిల్లలంటే జాలి, సమాజం స్త్రీని బజారున పడేసినందుకు కోపమును.

జె. కె. స్టీఫెన్ అనే కవి విశ్వవిద్యాలయపు కవుల కోవలోకి చెందినవాడు. చివరికి పిచ్చెత్తించుకున్నాడు. స్వీయానుభవాలైన కామవ్యామోహమే అతని కవిత అంతా. 1882లో చార్లెస్ గాడ్ఫ్రీ, టి. డబ్ల్యు. బారెట్ అనే కవుల పాటలు చాల ప్రసిద్ధి పొందినాయ్ - అశ్లీలాలు కాబట్టి.

మాక్స్ బీర్నమ్ డికడెంట్ స్కూల్ ఆఫ్ పాయిట్రీకి మంచి ప్రోద్బలమిచ్చిన గొప్ప కవి. ఫ్రెంచి కవిత్యం వల్ల ప్రభావితమైనవాడు. ఫ్రెంచ్ పెయిర్ ని తీసుకొచ్చిన వాళ్ళలో ముఖ్యుడు. అతను రాసిన వొక పుత్రరాన్ని చదివితే యెంత కాదన్నా అతను కూడా ఈస్టెండ్ లోని అమ్మాయిలపట్ల ఒకానొక అనిర్వచనీయాకర్షణకు లోనయ్యాడనే తెలుస్తుంది. అతని పుత్రరాన్ని విలియం రోత్ సీన్ కి రాశాడు. ఆ రోజుల్లో కవులు రాసే బూతు పాటల పుస్తకాలు ఒక్కొక్కటి ముప్పయ్యే నలభైవేల ప్రతులమ్ముడుపోయేవి. “సెవెన్ డయల్స్” అనే ప్రచురణ సంస్థకీ విషయంలో ప్రశస్తి.

“నరకం అంటే గుంపులు గుంపులుగా జనం చిక్కుకుపోయిన లండన్ మహానగరం. ప్యూరి బిక్కిరి పొగ వంటిది” అన్నాడు పెల్లీ. ఆ పొగలో, త్రొక్కిన లాటలో హత్య, మానభంగం, హోమో సెక్సువాలిటీ, రెస్పియనిజం, వ్యభిచారం సుళ్ళు తిరుగుతూంటే ఎవరు చూస్తారెవరికి చెప్తారు పనిగట్టుకు వెళ్ళి ! పెన్నీ నవలలులానే పెన్నీ కవులు ఒక్కొక్క అశ్లీల పంక్తికి ఒక్కొక్క పెన్నీ పుచ్చుకొనేవాళ్ళు.

1884 లో చోల్ మాండ్లీ పెనెల్ అనే ఒక కవిగారు “ఫ్రమ్ గ్రేవ్ టు గ్రే” అనే కవితా సంకలనం అచ్చువేసి సంచలనం చేశారు. అందులో ఒక కవిత “వేలు.” పురుష మర్మాంగానికి ప్రతీక. ఆ రోజుల్లో వచ్చే మరొక బూతు పత్రిక “ఎక్స్ క్విజిట్”. చార్లెస్ లీబర్న్ అశ్లీల గేయాల్ని రాయటంతో తృప్తిపడక వాటిని నోరారా పాడేవాడు కూడా.

కవెంట్రి పాట్ మోర్ “బిట్టిన్ అనీక్వల్స్ స్వీట్ ఈజి ఈక్వల్ లా” అన్నాడంటే అతను కూడా స్త్రీని విలాస వస్తువుగా చూశాడన్నమాటే. కాకపోతే లైంగికకర్షణని ప్రేమగా కల్పానికం చేశాడనేది నిగూఢమైన నిజం.

రస్కిన్ అభిప్రాయాలు కూడా ఇలాంటివే. స్త్రీ చేసే ప్రతి పనీ మంచు రాలటంలానో వెన్నెల కురవటంలానో వుంటుందిగానో వాన కురుస్తున్నట్టో ఎండ కాస్తున్నట్టో వుండడంటాడు. 1868లో అతను రాసిన “సెసేమ్ అండ్ లిలీస్”లో పురుషుడి గృహం స్త్రీ గర్భాశయంలాంటి దన్నాడు.

ఎలిజబిత్ బారెట్ బ్రౌనింగ్ 1856లో “అరోరా లీ” అనే పద్య కావ్యం రాసి, ఆ కావ్యంలో సజీవ సమాధిపొందింది. పురుషాపహంకృతిని గొప్పగా వర్ణిస్తా.

జాన్ ఆల్లింగ్టన్ సిమాండ్స్ కి చర్చలో పాటలు పాడే మగపిల్లలంటే గొప్ప ప్రీతి. ఆల్ఫ్రెడ్ బ్రుక్ అనే కుర్రాడి పట్ల ఆకర్షితుడయ్యాడు. సిమాండ్స్ ఆక్స్ ఫర్డ్ లోని మర్గలెన్ కాలేజీలో చదువుకొనే రోజుల్లో రాసిన పద్యాలు అతని శత్రువు షార్లింగ్ చేతుల్లో పడినయ్యాయి. వాటి ద్వారా అతను హోమో అని తేలింది. క్రమంగా పిచ్చి పట్టింది. డాక్టర్ స్విట్జర్లెండ్ పంపించాడు. మానసిక స్వస్థత కోసమని. అక్కడ రోజూ ఎంగెల్ అనే పదిహేనేళ్ళ చిన్న పిల్లను - జీవితంలో ఓం ప్రథమంగా ఒక స్త్రీని ముద్దుపెట్టుకొన్నాడు. ఆ అమ్మాయి యిష్టపడినట్లయితే పిచ్చి తగ్గేదేమో. ఇక అట్లాగే ఇంగ్లండ్ తిరిగిరాగా డాక్టరిలా అయితే లాభంలేదు. పెళ్ళి చేసుకోమని సలహా ఇచ్చాడు. ఎలా అయితేనేం యింతలో అతను ఇద్దరు స్త్రీలతో గాఢ సాన్నిహిత్యాన్ని పొందగలిగాడు. మళ్ళీ అంతలోనే కాతరీన్ నార్త్ ని వివాహమాడి పాత ప్రేమల జ్ఞాపకాలు బాధించగా భార్యతో సాంసారిక జీవితాన్ని గడపలేకపోయాడు.

డికెన్స్ నవల “డేవిడ్ కాపర్ ఫీల్డ్” లో కన్పించే డోరాడికెన్స్ నిజజీవితంలో మేరియా. మేరియా లండన్ బ్యాంక్ మేనేజర్ గా పనిచేసిన జార్జ్ బీడ్వెల్ ఆఖరి కూతురు. హార్స్ మధురంగా వాయిించేది. తన సౌందర్యంతో డికెన్స్ ని రెండు సంవత్సరాలపాటు కీలుబొమ్మగా ఆడించింది. అప్పటికి డికెన్స్ పాపం వట్టి విలేకరి. మేరియా పారిస్ వెళ్ళిపోయినపుడు, పెళ్ళిచేసుకొన్నపుడు డికెన్స్ ఒకటే ఏడుపు. నవలకారుడిగా గొప్ప ఖ్యాతి వచ్చినపుడు మేరియా తిరిగిచ్చి వలపు గుమ్మరించినపుడు డికెన్స్ అసహ్యించుకొని నవ్వుకున్నాడు.

కవుల ప్రయురాల్యందరూ “మోనాలిసా” బొమ్మల్లా ఉండేవారు. రాగి జుట్టూ, పొంగిన చూపులూ, మోటు పెదవులూ, రక్తాన్ని పీల్చుకు మాంసాన్ని కొరుక్కు తినే తృష్ణా వాళ్ళకు కావాలి. “నేచర్ యిమిటేట్స్ ఆర్ట్” అన్నది వాళ్ళ సిద్ధాంతం. ఆసిస్ డాబ్బన్ రాసిన పద్యాలన్నింటా యిదే ఆకృతి.

1874లో తామస్ హార్టీ ముప్పయ్యే మూడేళ్ళ ఎమ్మాగిఫర్డ్ ని పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. వాళ్ళిద్దరికీ సరిపడలేదు. 1895లో “జూడ్ ది అబ్స్క్యూర్” చాల దుమారం లేపింది. వేక్ ఫీల్డ్ బిషప్ ఆగ్రహం పట్టలేక ఆ నవల ప్రతినొకదాన్ని తగలేశాడు. ఎమ్మా గిఫర్డ్ కి కూడా ఆ నవలంటే అసహ్యమే. బ్రిటిష్ మ్యూజియం అధికారి రిచర్డ్ గార్నింట్ ని కాళ్ళా వేళ్ళా పడింది హార్టీనుంచి ఆ నవల వ్రాత ప్రతిని యెట్లా అయినా లాక్కొని నవలని నిషేధించమని. ఫలితం దక్కలేదు. ఎమ్మాయెక్కడుందో హార్టీకి తెలిసేది కాదు. అందుకనే “సువ్వెక్కడున్నా సరే గానీ నీ ఉత్తరాలల్లో ఊరి పేరన్నా రాయి” అనేవాడు. చివరికి హార్టీ మళ్ళీ వృధావ్యంలో తన అందాల పర్సనల్ సెక్రటరీనే పెళ్ళి చేసుకున్నాడు.

లండన్ లో వున్న రాయల్ అకాడమీలోని కళాత్మక చిత్రాలలో అధికభాగం నగ్న స్త్రీలవే. ఎ.టి. గిబ్బన్, డాంటి గిబ్బియెల్ రొజెట్టి చిత్రాలన్నీ నగ్న స్త్రీల సౌందర్యాన్ని చిత్రించినవే.

రెనాయిర్ రచించిన చిత్రాలలో వక్షజాలు కొట్టొచ్చినట్టు భయపెడ్డాయి. చిత్రాల కింద కావ్యపంక్తులు ఉదహరించేవారు. ఆంగ్ల స్త్రీలతో మొహం మొత్తికే ఇటాలియన్ అమ్మాయిల్ని మోడల్స్ గా పెట్టుకొనేవారు. ప్రీరాఫెలైట్ కవిత్వం ఈ రూపంలో వచ్చిందే.

కవులమీద, రచయితలమీద నగ్గు చిత్రాల ప్రభావం అధికంగా ఉండేదనేందుకు ఒక తార్కాణం - రస్కిన్ అంతవరకు చిత్రాలలో మృదువైన కోమలాంగుల సున్నిత సౌందర్యాన్నే చూశాడుగాని, ఒక్కసారిగా తన భార్య ఎఫిగ్రే కామప్రకోపాన్ని చూసేప్పటికి అతనిలోని రసజ్ఞభావం దెబ్బతిన్నదని, భార్యతో సంగమించలేకపోయాడని అంటారు. 1856లో అతని వివాహం విచ్ఛిన్నమయింది. జాన్ గిబ్బన్ “పైంటెడ్ వీనస్” శిల్పి. మానవ శరీర నిర్మాణ రహస్యాల్ని తెలుసుకుందామని అతనూ, అతని తోటి కళాకారులూ ఒక రాత్రిపూట సమూహంలో సమాధినొకదాన్ని తవ్వారు. పదహారేళ్ళ అందమైన అమ్మాయిదా సమాధి. గుండ్రని, మెత్తని ముఖం, అమాయకంగా నిష్కల్మషంగా మృత్యువులో నిద్రిస్తున్న వికసించిన పుష్పం ఆ ముఖం.

కవెంట్రీ పాట్మోర్ మూడుసార్లు పెళ్ళాడాడు. 1847లో ఎమిలీ అగస్టా యాండ్రూస్ ని, మారియాన్ బెల్స్ ని కొన్నాళ్ళ పిమ్మట, మళ్ళీ 1881లో హారియట్ రాబ్సన్ ని. మారియన్ ఎప్పుడూ జబ్బుతో పడుండేది. ఈ ముగ్గురూ చాలక కవయిత్రి అలీస్ మేనిల్ తో కొన్నాళ్ళు గాడ స్నేహం కుదిరింది. చివరికి మేనిల్ అతని ఉత్తరాలన్నీ తగలేసి జార్జ్ మెరిడిత్ తో కాలక్షేపం చేసింది.

1867లో 789 పేజీల “లవర్స్ డిక్షనరీ”ని కాసెల్ ప్రచురించాడు. క్రీస్టినా రొజెట్టీ ప్రేమ సాఫల్యత, వైఫల్యతల గూర్చి వందల పద్యాలు రాసింది. అవివాహిత గానే ఉండిపోయిన క్రీస్టినా కవితలో కనపడని వైవిధ్యం ఉంది.

బెర్నార్డ్ షాకి స్వేచ్ఛా ప్రేమ అంటే అయిష్టత అంతగాలేదు. తన యిరవై తొమ్మిదో యేట జెన్నీ పాటర్సన్ అనే వయసుమళ్ళిన విధవకు తన బ్రహ్మచర్యాన్ని ధారపోశాడు. ఇతర స్త్రీలెంతగా యిచ్చినా షా ఆ అవకాశాల్ని వుపయోగించుకో దలచుకోలేదు. 1891లో ఇబ్బెన్ రాసిన “గోస్ట్” నాటకం ప్రదర్శించే నాటికి నమాజంలో ఒక కొత్త భావం తలయెత్తుతోంది. నిజాన్ని, సుఖవ్యాధుల నిజాన్ని నిజంగా చూసే ధైర్యం అపుడపుడే కలుగుతోంది. షా రాసిన “మిసెస్ వారెన్స్ ప్రొఫెషన్” నాటకం కూడా ఆ విషయాన్నే కెలికింది. పేబియన్ సొసైటీ అంటూ షా చుట్టూ తిరగటానికి తయారైన సీతాకోకచిలుకల్నందర్బీ షా సరిగ్గానే అర్థం చేసుకొన్నాడు. షా చివరికి పేసీ టౌన్షెండ్ అనే అమ్మాయిని పెళ్ళి చేసుకున్నాడు.

ఎర్నెస్ డౌసన్, రెజినాల్డ్ బాకన్, ఆబ్రీ బియర్న్ లీ అంతా అశ్శీల సాహిత్యం రాసేవాళ్ళు. డౌసన్ ఫ్రెంచి అశ్శీల కవితలకు అనువాదం కూడా చేసేవాడు. బియర్న్ లీ తను సంపాదకత్వం వహించిన “ది యెల్ల బుక్”లో బూతుబొమ్మలు కూడా వేసేవాడు.

అయితే వీళ్ళు కళాత్మక అశ్లీలమనే చెప్పుకోవాలి. డౌసన్ రాసిన “నాన్ సమ్ క్వాలిస్ సబ్ రిజన్స్ సయినారా” కవితలో కవి వేదన కూడా కనిపిస్తుంది. సౌందర్యవంతమైన అశ్లీలంతో బాటు వీళ్ళందరినీ పోగుచేసినవాడు లియోనార్డ్ చార్లెస్ స్పిడర్స్. సోహో సెంటర్లో చేరేవాళ్ళు వీళ్ళంతా. స్పిడర్స్ భార్య తాగుడుకి బానిసయిపోయింది. ఇతనేమో కన్నె పిల్లల వెంటపడేవాడు. ఇతని మిత్రుడి భార్యతో లైంగికానందం అనుభవిస్తున్నప్పుడు కావాలని ఫోటోలుకూడా తీయించుకున్నాడు. చివరికి చిల్లిగవ్వైనా లేక చచ్చిపోయాడు.

1898లో ఆలీస్టర్ క్రీలీ అనే కవి “వైట్ స్టైయిన్స్” అనే అశ్లీల కవితా సంపుటని వంద ప్రతులు మాత్రమే అచ్చేసినా ఆ పుస్తకం చేతులుమారి కొన్ని వేల మంది చదివారు. 1867లో ఎడ్వర్డ్ సెల్లాన్ “అప్స్ అండ్ డౌన్స్ ఆఫ్ లైఫ్” ప్రచురించాడు. ఈ పుస్తకం రాసేటప్పటికే ఇతనికి సగం పిచ్చి. భారతీయ సాహిత్యం కొన్నాళ్ళు చదివాడు. భారతీయ పురావస్తు శాస్త్రాన్ని అధ్యయనం చేశాడు. కత్తి యుద్ధాలు నేర్పాడు. లండన్, కేంబ్రిడ్జ్ ల మధ్య టపా జట్టా తోలేవాడు. నలభయ్యేనిమిదేళ్ళకు తల బద్దలుగొట్టుకొని మరణించాడు. 1889 లో “వీన్స్ యిన్ ఇండియా ఆర్ లో ఎడ్వెంచర్స్ ఇన్ హిందూస్థాన్” అనే అశ్లీల శృంగార గ్రంథం ప్రచురితమైంది.

“యాలిస్ ఇన్ వండర్ లాండ్” రాసిన లెవీస్ కెరాలికి చిన్న చిన్న కన్యలంటే మక్కువ. అందుకనే “ఫాస్ట్ అండ్ మార్గరెట్” అనే నాటకానికి రోజూ హాజరవుతూ మార్గరెట్ గా పాత్రపోషణ చేసిన చిన్న అమ్మాయిపట్ల మోహాన్ని పెంచుకున్నాడు.

ఇక శామ్మూల్ బట్లర్ తన సంగతి తానే రాసుకున్నాడు. ఒక దర్జీ అమ్మాయికి కుట్టు మిషన్ కొనిపెట్టాడు. ఆవిడే కాక తర్వాత మాడమ్ డ్యూమస్ అనే అమ్మాయిని చాల సంవత్సరాలు తన పోషణలో ఉంచుకొని ప్రతి బుధవారమూ రాత్రి రెండున్నర గంటలకు ఆమెవద్దకు వెళ్ళి ఒక పౌండ్ చెల్లించేవాడు. తెల్లారగట్ల ఐదు గంటలకి యింటి మొహం పట్టేవాడు. ఈ నల్లని స్థూలకాయురాలిని బట్లర్ తన జీవిత చరిత్రకారుడు ఫెస్టింగ్ జోన్స్ తో పంచుకున్నాడు కూడా. ఫెస్టింగ్ జోన్స్ ప్రతి మంగళవారమూ ఆమెను దర్శించేవాడు ఒక పౌండ్ చెల్లించి. ఇతనికి కీళ్ళ నొప్పులు, గజ్జి, రాచపుండు, భగందరమూ వ్యాధులయితే శామ్మూల్ బట్లర్ కి కురుపులూ, విరేచనాలూనూ. వారానికి రెండు పౌండ్లకోసం మాడమ్ డ్యూమస్ యెన్ని వ్యాధుల్ని సహించిందో గదా !

డికెన్స్ కి వున్న అభ్యుత్తమైన జీవిత చరిత్రకారుడు జాన్ ఫార్స్టర్ వున్నాడు. అలాంటి ఫార్స్టర్ రాజెట్టికి కూడా వుండి వుంటే రాజెట్టి పారిస్ వెళ్ళినప్పుడల్లా ఏమి జరిగిందో క్షుణ్ణంగా తెలిసేది.

“స్పెయిన్డ్ హర్ యాంకిల్” అంటే గర్భం దాల్చింది అని అర్థం.

యాపిల్ డంప్లింగ్స్ = వక్షజాలు

బాబ్ బైల్, కాక్ ఛేజర్ = వేశ్య

బంటర్, కాట్ = మత్తుగా తాగిన వేశ్య

గ్లా = సుఖవ్యాధి

మిల్క్ షాపు, గ్లోబ్, ఫీడింగ్ బాటిల్ = పాలిండ్లు

హెమిస్ఫియర్స్, ఫానీ, మేరీ జీన్ = స్త్రీ మర్యాదవం

మౌంట్ ఫ్లెజెంట్, జాన్తామస్ = పురుషాంగం

స్పెండ్ ఎపెన్సి = మూత్రం విడవటం

ఫోర్లెగ్డ్ ఫ్రాలిక్ = స్త్రీ పురుషుల సంగమం

ఇలా ఇంకా ఎన్నో నుడికారాలు, పదబంధాలు ఉన్నాయి.

రస్కిన్ రచనలన్నీ 39 సంపుటాలుగా వెలువడినాయి. రస్కిన్ శైలికి పరవశులైపోయే అంగ్ల సాహిత్యాభిమానులున్న మాట నిజమైనప్పటికీ అతనిలో వున్న కొన్ని మానసిక నైజాల్ని తెలుసుకోవటంలో ప్రమాదమేమీలేదు.

రచన ప్రేమకు మారు పేరు రస్కిన్ విషయంలో. మాతృస్థిరత్వం అతని లోంచి తొలగిపోలేదు. భార్య ఎఫ్గ్రేతో అతను ఏనాడూ సుఖపడలేదు. రస్కిన్ ని విక్టోరియన్ రుషిగా కొల్పోవాళ్ళు - అతని జీవిత చరిత్ర (నిజాన్ని చిత్రించని) కారులు ఇ. టి. కుక్, కాలింగ్ ఉడ్లాంటి వాళ్ళు. ఈ నాటికీ సాహిత్యాభిమానులు ఉన్నారు. రస్కిన్ ని చెడ్డవాడుగా కంటే, పిచ్చివాడుగా చిత్రించటం వాళ్ళకు ఇష్టం. రస్కిన్ రాసుకొన్న డైరీలని జె. హెచ్. వైట్ హౌస్ సేకరించాడు. వాటిల్లో రస్కిన్ మనఃప్రవృత్తి తెలుస్తుంది. పది సంవత్సరాల పని ప్రాయంలో వున్న రోజ్ ల టచీ సంగతి ఆ డైరీలలో వుంది. ఆ అమ్మాయికి 21 సంవత్సరాలు వచ్చినపుడు పెళ్ళి చేసుకొందామని పగటి కలలుకన్నాడు. 1848లో రోజ్ చికిత్సకోసం అస్పత్రిలో వున్నపుడు ఎలాగయితేనేం ఆమెను చూడగలిగాడు రస్కిన్. పెళ్ళి చేసుకుంటావా నన్నంటే కోనన్నది. చివరికి ఎలాగయితేనేం 1853లో రోజ్, రస్కిన్ పెళ్ళి చేసుకొని దగ్గరయ్యారు. కాని కలిసివుండలేదు.

రచయితల రచనా ప్రేరణ, స్ఫూర్తి, పటిమల గురించి ఇంకా ఎక్కువ తెలుసుకోవాలనుకొనే పాఠకులు చదవదగిన కొన్ని పుస్తకాలు ఇవి :

1. ఫ్రాయిడినిజమ్ అండ్ ది లిటరరీ మైండ్” ... ఫ్రెడరిక్ జె. హాప్ మన్.
2. “పోయమ్స్ ఇన్ పర్సన్” : హాలెండ్ నార్మన్ ఎన్.
3. “ది సీక్రెట్ సెల్ఫ్” : రీక్ థియోడర్.
4. “చేకింగ్ ది లిటరరీ పల్స్” : కాలిన్స్ జోసెఫ్
5. “పాషన్ అండ్ సాసైటీ” : రూజమాంట్ డెనిస్ డి
6. “ది కన్సెషనల్ పాయింట్స్” : ఫిలిప్స్ రాబర్ట్
7. “అఫ్ లౌ అండ్ లస్ట్” : రీక్ థియోడర్

1871లో రస్కిన్ కి మతి చెలించింది. తల్లి చనిపోయింది. ఓల్డ్ నర్స్ యాన్ స్ట్రాట్టన్ మరణించింది. రోజ్ కి కూడా దాదాపు పిచ్చైక్కింది. ఇదీ మహా రచయితల జీవితం. వట్టి నిఘ్నేమ ! 1854లో ఎఫ్గ్రే డాక్టర్లచేత పరీక్షంపబడి కన్య అని పేర్కొనబడింది. రస్కిన్ తన అసహాయతని అంగీకరించాడు. మేధావుల వైవాహిక వైఫల్యానికిదొక నిదర్శనం.

వార్డర్ పేటర్ - ఒట్టి అనాకారి, సిగ్గరి, సౌందర్యతత్వాన్ని ప్రబోధించినవాడు, కుంటి. మక్స్ వీన్, డామ్ బ్రౌన్ లాంటి తోటి పాఠశాల విద్యార్థుల ప్రేమలో పడినందుకు దెబ్బలు కూడా తగిలినయే దాదాపు గుడ్డి వాడయ్యేట్లుగా. ఆక్స్ ఫర్డ్ లో ట్యూటర్ అయిన తర్వాత మీసం పెంచాడు. పది సంవత్సరాలలో గొప్ప అందగాడినవుతాను చూసుకోండి అని ప్రగల్భాలు పోయాడు. ఆస్కార్ వైల్డ్, సిమియోన్ బోలోమన్ లాంటి హోమో సెక్సువల్స్ కి దగ్గర చుట్టం అయ్యాడు. స్త్రీలందే అసహ్యం.

“మిల్ ఆన్ ది ఫ్లాస్”, “ఆడమ్ బెడీ” నవలలు రాసిన జార్జ్ ఎలియట్ నిజానికి స్త్రీ. ఆమె పేరు మేరియన్ ఇవాన్స్. “గుర్రాన్ని మీరెప్పుడైనా చూశారాండీ ? గుర్రాన్ని గనక చూస్తే మేరియన్ ఇవాన్స్ ని చూసినట్లే” అని సిడ్నీ కాలిన్స్ రాశాడు. ఈమె చరిత్ర సుదీర్ఘమైనదీ, విచిత్రమైనదీను. జార్జ్ ఎలియట్ అనే మేరియన్ ఇవాన్స్ అనే మేరియన్ లెవీస్ అనే మేరియన్ క్రాస్ అరవయ్యేళ్ళకు జాన్ క్రాస్ ని పెళ్ళి చేసుకొన్నది యెట్లా అయితేనేం. అంతకుముందు జి. హెచ్. లెవీస్ తో కొన్నాళ్ళు వున్నది. ఆయనగారు తన భార్యను ఒక యువ పత్రికా రచయితకు వదిలిపెట్టేశారు. అంతకుముందు హెర్బర్ట్ స్పెన్సర్ తో కొన్నాళ్ళున్నది. మరీ అంతకుముందు జాన్ చాప్మన్ తో కాలక్షేపం చేసింది. ఆ చాప్మన్ గారు అదే సమయంలో యెలిజబెత్ బ్రీలీ అనే అమ్మాయిని తన పోషణలో వుంచుకొన్న ఘనులు. ఇవన్నీ ఒక యెత్తు - ఎడిత్ సినాక్స్ అనే సంప్రదాయబద్ధ మహిళ మేరియన్ ఇవాన్స్ పట్ల లైంగికకర్షణకు, లెస్బియనిజమ్ కు లోనుకావటం మరొక ఎత్తు. ఎంతదాక వెళ్ళిందంటే ఈ ఆకర్షణ - ఎడిత్ సినాక్స్ మేరియన్ ఇవాన్స్ సమాధి వద్దనే పూడ్చి పెట్టిన పాదాల వద్దనే తాను కూడా తన జీవితాంతాన కాస్తంత చోటు చేసుకుందామని ఆశపడింది. ఆ స్వజాతీయ అభిమానమూ గాక - లెవీస్, స్పెన్సర్, క్రాస్ లతో గడిపిన లైంగిక జీవితమేగాక భర్త క్రాస్ చనిపోయిన తర్వాత మరొక యువకుడు ఎడ్మండ్ కర్నీ ప్రేమలో కూడా పడింది మేరియన్ ఇవాన్స్. హోమో సెక్సువాలిటీ అన్న పదం మరీ హేయంగా వుందని ఎడ్వర్డ్ కార్పెంటర్ ‘ది ఇంటర్ మీడియట్ సెక్స్’ అనే పదాన్ని సృష్టించాడు.

ఇవన్నీ చీకట్లో చిల్లులు. ఏ కవైనా చనిపోయిన కనీసం యాభై ఏళ్ళ తర్వాతగానీ ఈ విషయాలు గ్రంథం కాకూడదని కవులందరూ అనుకుంటారు. షేక్స్పియర్ జీవితాన్ని గురించిన ఊహగానాలెన్ని జరిగినా ఈ నాడు షేక్స్పియర్ కి హాని జరగదు, గ్లాని కలగదు.

ఎవరి జీవితం వాళ్ళు జీవిస్తారు. ఎవరి సుఖాల్ని దుఃఖాల్ని వాళ్ళు పొందుతారు. “ఉయ్ ట్రై టు గెట్ యాజ్ మచ్ యాజ్ సెక్స్ యాజ్ ఉయ్ కెన్” అన్నది - వొట్టి దైహికస్థితే కాదు, మానసిక వాస్తవం కూడా. అంచేతనే కవుల కామాన్ని - హీనంగా చూడకు దేన్నీ. వాళ్ళ కామంలో కళ వున్నది. వాళ్ళ కాంక్షలో బాధ వున్నది. వ్యాధిగ్రస్తుడైన వాడి బాధను చీత్కరించుకోవటం సాహిత్య వైద్యులు చేసే పని కాదు.

“మాన్ ఈజ్ ఎ బీస్ట్ వెన్ షేమ్ స్టాండ్స్ ఆఫ్ ఫ్రమ్ హిమ్” అని స్విన్ బర్న్ తన నీటకం “ఫేద్రా” లో వొక పాత్ర చేత అనిపిస్తాడు. కవులూ అలాంటి సిగ్గు విడిచిన పశువులే. శిశువులే. (1978)

కవిత్యం - కొన్ని అనుభూతులు

నా కళ్ళు పెట్టుకొని చూడు అంటాడు సౌందర్యోపాసి.

నా హృదయం ఎట్లా కొట్టుకొంటుందో చూడు అంటాడు కవి.

అయ్యా సమయాల్లో వీళ్ళిద్దరికీ వాస్తవమైనది సహజంగా కన్పించి, సహజం సత్యంగ మారుతుంది.

ఏ వస్తువునైనా మొట్టమొదటిసారిగా చూచేది ఇద్దరే, ఒకడు కవి మరొకడు శాస్త్రవేత్త. శాస్త్రవేత్తకు ఉండవలసిన లక్షణాలలో ఏకొద్ది ఉన్నా ఆ కవి క్లాసిసిస్ట్ అవుతాడు. కేవలం కవిత్య తత్వ దృష్టే ఉన్నవాడు, మానవత్వపు విలువలే శిరోధార్య మనుకున్నవాడు రొమాంటిసిస్టుగా మిగిలిపోతాడు.

వీళ్ళిద్దరికీ కూడ సమగ్రమైన దార్శనికత ఎప్పుడు సిద్ధిస్తుందో అంటే అనుభవాన్ని పూర్తిగా అనుభూతిగా స్వీకరించినప్పుడే.

సృష్టి స్థితి గతుల్లోంచి దాని లయలోంచి పుట్టుకొచ్చే ఆనంద విచారాలకి చిరునవ్వులు చిందించాలీ కన్నీళ్ళు రాలాలి. కవిలో మేధ తాలూకు బరువు ఎక్కువయితే మనిషికి-విచారం తప్ప ఏమీ కన్పించదు. అందుకే ప్రఖ్యాత నవలా కారుడూ, కవి అయిన లారెన్స్ మానవుడిలో మానసలమయిన ప్రకృతికి నివాళులెత్తి గొప్ప దుఃఖాన్ని నివారించాడు. ఇదేమంత తక్కువ విషయం కాదు. దుఃఖం అనేది శరీరానికి (కనీసం శరీరానికైనా) అంటకుండ జంతువుల స్వేచ్ఛా ప్రకృతిలోని నిసర్గతనీ. అమాయకతనీ స్వచ్ఛతని మనకు బోధించాడు. పాముమీద అతను రాసిన పద్యాలు చదివితే తెలుస్తుందీ విషయం.

దుఃఖం శరీరానికి అంటుతుందా అని అనుమానం రావచ్చును. ఒక్క దుఃఖమే కాదు. అన్ని instincts శరీర ధర్మాన్ని మార్చటమో కూర్చటమో ఏదో ఒకటి చేస్తాయి. నావికుల హస్తాలు - నాలుగైదు తరాలుగా నావికులే అయితే పొట్టి అవుతాయట. ఎప్పుడూ ఏడుస్తూనే ఉండేవాడికళ్ళు మంచుతో కడిగినా ఎర్రగానే ఉంటాయి.

కవిత్యానికి పరిశీలన కాక ఊహ ముఖ్యం. కథకో నవలకో పరిశీలన ముఖ్యం. వస్తువుగాని విషయంగాని లేని ప్యూర్ పాయిట్రీ అనేది సంభవమా ? వాదంలో వస్తువులేదు. రంగులో వస్తువులేదు. అలాగే మౌలికమైన పదంలోను వస్తువులేదు. కాని సంగీతపు కూర్పులోను, రంగుల లయలోను పదాల పలుకుబడిలోను దానికదే స్వతంత్రమైన ఒక వస్తువు నిబిడమై ఉంటుంది. అనుభూతిని అంటుకుని పదం ఉంటుంది. అంటే ఆ అనుభూతిని రేపగలిగిన శక్తిని సంపాదించు కొంటుంది. కాబట్టి తేలేదేమంటే - వస్తుగతమైన కవితలో అనుభూతికి పదాలు చిహ్నాలైతే, ఆత్మగతమైన కవితలో పదాలకు అనుభూతులు చిహ్నాలవుతయే.

ఊహ ఒక్కొక్కసారి భావనా ప్రధానమవుతుంది. అయి వాస్తవాన్ని చేరుకొంటే మరొక్కసారి స్వేచ్ఛా విహారం చేస్తుంది. ఆదర్శ మాత్రమవుతుంది. ఇలా అందని చుక్కగా ఆదర్శంగా మిగిలిపోయేదాన్ని 'ఫాన్సీ' అంటారు. 'ఫాన్సీ' మోసం చేస్తుంది.

హబిస్ అనే ప్రామాణిక తత్వవేత్త కవిత్వ సంబంధియైన ఊహలో సమ్యక్ దృష్టి తప్పక ఉండాలన్నాడు. పామునీ తాడునీ ఒకటి చేయడం సమ్యక్ దృష్టిలోపమే. అయితే, రూపకాలంకారం భ్రమని అంగీకరించటం. భ్రమని అంగీకరించటం కవిత్వం కాకపోయినా, కవిత్వాన్ని అనుభవించటానికి "సస్పెన్షన్ ఆఫ్ డిస్ బిలీఫ్" అనేది అవసరం. "ఆకాశమూ నేలా గాలివల్ల ప్రకంపిత మవుతున్నాయి" అని అరవిందుడు అన్నప్పుడు కూడా కలిగేది భ్రమే.

నక్షత్ర స్తపిత ఆకాశమూ, మీ రేడియం డయిల్ చేతి గడియారమూ ఉన్నా యనుకోండి. వీటిలో సాధారణ గుణాలేమిటి ? భావాలేమిటి ? 1) కాలం 2) ఆకారం పలకల గడియారం సంగతి వేరుకాని గడియారమూ ఆకాశమూ గుండ్రం 3) స్వయం ప్రకాశ మాన గుణం, 4) వెల్తురు, జీవితం.

మరో ఉదాహరణ : నేను రాసుకునే బల్ల పక్కన టేబిల్ ఫాన్ తిరుగుతుంది. వేసవికాలం దానివంక చూస్తే నాకేమనిపిస్తుందీ ?

నా పక్కన ఒక చెట్టు నిలబడి, క్రిందికి వంగిపోయిన కొమ్మల్ని నా కెదురుగా లేపుకొని కొమ్మలూ రెమ్మల్తో గిరగిరా తిరుగుతుండేమో, నాకు తగిలే వాయు తరంగాలు చెట్టుకొమ్మల్లోంచి రాలిపడిన పూలేమోనని.

దాక్కుని ఉంటాయి - నిన్నే చూస్తూఉంటాయి జాగ్రత్తగా నడూ గడ్డి పూలమీద - అంటాడు కవి కొండల. కాళ్ళకింద చీమల కాళ్ళు విరిగిన చప్పుడు విన్నాడు చలం. శ్రీశ్రీ జగన్నాథ రథ చక్రాల చప్పుడు వింటే, యముని మహిషపులోహ ఘంటలు మబ్బు చాటున ఘణేలేమంటే, "The dance of lympths along the arteries is figured in the drift of stars" అంటాడు ఎలియట్. మైక్రోకాజమ్లో మాక్రోకాజమ్ని దర్శించటమంటే యిదే. తెల్ల రక్తకణాలకిన్నీ నక్షత్రాల కాంతి కదలికకిన్నీ అంతర్గతంగ ఉన్న లయని క్రమగతిని దర్శించిన ఋషి ఎలియట్. మనిషి ఆదర్శ వాస్తవాన్ని కలుషితంచేసి దాన్ని నైసర్గికమైన నిజంగ తయారు చేశాడు. ఫ్రాన్సిస్ థామ్పన్ తన "In no strange land" అన్న కవితలో ఇలా ప్రశ్నించుకొంటాడు.

"Oh world invisible : we view thee
Oh world intangible we touch thee
How does the fish soar to find the ocean ?
Or the eagle plunge to find the air ?"

పరిచితం కాని దాన్ని పరిచితం చేయటం, వాస్తవానికి ఆశ్చర్యపడటమూ, ఆనందపడటమూ, ఆ ఆనందాన్ని నిజమేనా అని ప్రశ్నించుకోవటమూ కవి లక్షణాలు.

“సముద్రం ఒడ్డున రథాన్ని దింపి

చక్రాలు కడుగుతూండగా (మీరు నమ్మరుగాని)

సూర్యుణ్ణి చూచాన్నేను”

అన్నాడు దీవి సుబ్బారావు.

కవి కవిత్వం రాసేటప్పుడు అతనిలో ఏమి జరుగుతుందో అనేది తెలుసుకుందాం.

సైకిల్ సైకిల్ రూపంలో వచ్చిందీ అంటే దానికి బెల్ దగ్గర్నుంచి నడిచే చక్రాలదాకా ఎన్నో వస్తువుల్ని కలిపి బింగించాలి. అట్లాగే కవిత్వమూను. కవిత్వానికి అవసరమైన ముడి సరుకులు.

1) చేతన 2) దృష్టి, 3) మాటలు, 4) వ్యక్తిభావం సమిష్టిభావం కావటం

ఒక వచన కవితయో, పద్యమో ఏదైనా ఒక ఉల్లిపాయలాంటిది. పొర పొరనీ పలిచేస్తే పద్యంలో, కవితలో మిగిలేది శూన్యం, అనంతమైన శూన్యం. ఆ అనంతమైన శూన్యంలో దాక్కుంటాడు ప్రతి కవీను.

కవిత్వం అనుభవ మవ్వాలనే కాంక్షకీ అనుభవ ఫలితాలకీ మధ్య ఎన్నో అడ్డంకులు ఉన్నయ్యే. అచ్చయిన కాగితం అన్నిటోకీ మొదటిది, ఆకారం లేని ఆవేశం అచ్చయిన కాగితం మీద ఒక సుస్పష్టమైన రూపు దిద్దుకొంటుంది. ఆ కాగితంమీద కన్పించే పదాలు తర్వాత అడ్డం తగులుతాయ్. ఆ పదాలు సంతరించుకొన్న రూపం లేక ప్రక్రియ; రూపంలోని లయ; బాహ్యమైన లయలో యిమిడిపోయి ఉండే ధ్వని - దీన్నే tone of the form అని అనొచ్చును. హాస్యమో కరుణమో శాంతమో ఏదో ఒక విధంగా ఉంటుంది యీ ధ్వని. ఆ తర్వాత ప్రతీకలకు పద చిత్రాలకు అర్థాన్ని కూర్చే శైలి, ఆపైన తార్కికమైన భావం కాని ఒకానొక కావ్యగతాంతరార్థం, చిట్టచివరికి కవియొక్క చైతన్యం (mood). చైతన్యం నుంచి కవియొక్క స్థితి శీలమైన ప్రవృత్తి (attitude). ఇది పరాకాష్ఠ.

ఎవడి భాష వాడి సొంతమూ, సంపాదించినదీ దాచుకున్నదీ అయితే అది మరొకడికి అర్థంకాదు, గాలి నీళ్ళూ నేలాలానే భాషకూడ అందరిదీను. “కవిత్వం వ్యక్తిగతమైన భాషా ప్రయోగ వ్యాయామం” అన్నాడు న్యూమన్ కాని యిది ఉత్తమ కవిత్వానికి నిర్వచనం కాజాలదు. కావాలంటే, “భాష వ్యక్తిగతమైన భావప్రసార వ్యాయామం” అనొచ్చును. “కవిత్వం జీవన విమర్శ” అన్న ఆర్థర్ లూ సరైన మాటే అన్నాడు. అది యీనాడు మరీ నిజం. భావనా సౌకుమార్య ప్రకటననే కవిత్వమన్నాడు షెల్లీ. ఇందులో సగమే నిజం. సుకుమారం కానిది కూడా కవిత్వమే. ఎడ్గార్ ఎలన్ పో చాలామందికి చాలా చాలా నచ్చే మాట ఒకటి అన్నాడు. “మేలుకొని ఉన్న మన స్వాప్నాలే కవిత” అని. కవిత్వాన్ని గురించి కాకపోయినా జీవితాన్ని

గురించి ఒక నిర్వచనం లాంటిది యిస్తూ మహాకవి వార్లర్ డిలమేర్ ఒక చిన్న కవితలో అంటాడు.

“జీవితం కాసేపు మెలకువలో స్వప్నం
ఇంకొంచెంసేపు నిద్రలో స్వప్నం”

సహజ సత్యాన్ని లయబద్ధంగా చెప్పేదే కవిత అన్నాడు ఏబ్స్. ఈ నిర్వచనాలన్నీ నిజాన్ని తెల్పే అబద్ధాలు.

కవిత్వాన్ని నిర్వచించటం సూర్యోదయాన్నీ ఎగిరిపోతున్న పక్షిని సన్నాయి వాద్యాన్నీ సాంధ్యరాగాన్నీ నిర్వచించటం లాంటిది.

పదాలు రకరకాలు. కొన్ని ఏడుస్తయ్. కొన్ని నవ్వుతయ్. కొన్ని సాదాగా ఉంటై. కొన్ని నవనవలాడుతూ తాజాగా ఉంటాయ్. కొన్ని ఆశ్చర్యంగా అపరిచితంగా ఉంటై. కొన్నింటికి శాస్త్రపరిభాషవాసన ఎక్కువ. కొన్ని పదాల్ని సృష్టించుకోవచ్చును. పెరిషించు, క్రీపుతయ్, బ్రంచ్, ఆ-మెన్, యామెన్, గాలంఫింగ్ (గాలప్-ట్రయంఫింగ్ లాగ)

నవ్య కవులు పోలికలు విచిత్రంగా చేస్తారు. ఉదా : దేవుడు ఒక ఎలక్ట్రీషియన్ అతన్ని పూజించేవాళ్ళు ఆంఫీల్లోను ఓల్టుల్లోనూ పూజించాలి.” (సి.డి. లెవిన్)

ఎలియట్ యిటువంటి తమాషాలు తన “ఫోర్ క్వార్టెట్స్”లో ఎన్నో చేసాడు. శ్రీశ్రీ ఖడ్గ సృష్టిలోనూ ఉన్నాయి.

ఇంగ్లీషువాళ్ళు తమ కవితలలో లాటిన్ పదాలు వాడినట్లే మనవాళ్ళు ముక్త ఛందం రాస్తూ మధ్యలో ఒక లయకోసం తూగుకోసం సంస్కృత సమసాల్ని పొదుగుతుంటారు.

కావ్యభాషలో వాడుక భాషకూడ అందంగా ప్రాది చేసికొంటూన్నదీనాడు. ఈ గుణం ముఖ్యంగా మన వచనకవితలో.

కొన్ని గట్టి గట్టి మాటలుంటయ్ - కుండ బ్రద్దలు కొట్టినట్లు. కొన్ని ఓటివి, డొల్లవి, గుల్లవి. లోపల ఆనంతమైన శూన్యం వాటికి. మన పద్యాలలో పాద పూరణకీ, యతి ప్రాసలకీ మాత్రమే పనికొస్తాయ్. తరచి చూస్తే వాడుక భాషలో వ్యర్థమైన పదమనేదే లేదు. ఒక్క కావ్య భాషలోనే వ్యర్థపదాలు.

కొన్ని పదాలు స్మృతిశీల పదాలు. ‘మెలంకొలి’ అన్న పదం విన్నపుడు గ్రీక్ దేవత వెంటనే మనసుకి తట్టుంది. పూర్వం ‘బిడ్ ఎడ్యూ’ అంటే యిప్పుడు ‘గుడ్ బై’ అంటున్నాం. ‘శాడ్’ అనే మాట కొకప్పుడు సీరియస్ అని అర్థం. అలాగే ‘వైస్’ అంటే పూర్వం చెడు. ప్రతి గొప్పకవి భాషని సజీవం చేస్తాడు. "Let other poets sing in aged accents and utimely words" అన్నాడు ‘షెక్స్పియర్’ స్పెన్సర్ని తిట్టా; మొన్నటివి, అటు మొన్నటివి అయిన మాటల్లో కవిత్యమేమి రాస్తాం అన్నది ఎడిత్ సిట్ వెల్. నిన్నటివి కూడా కాదు ఇవ్వాలి, ఈ రోజువి అయిన పదాల్లో పద్యాలల్లాలన్నది. అలాగే క్లుప్తంగా, గుప్తంగా పదచిత్రాలలో బొమ్మలు కట్టింది కవిత్యంలా.

కొన్ని మాటలు కేవలం కవిత్వపు మాటలు. ఈ పూలు ఎంత లలితంగా ఉంటాయో అంత తొందరగా వాడిపోతాయి. ఈ శబ్దాలకు ఆకారాలు కూడా ఉండకపోవచ్చు. స్వప్నం, సుమప్తి, హంస, పుష్పక విమానం, రంభ, ఊర్వసి, బుల్బుల్, నిద్రగన్నేరు, జాజి, పల్లకి యిత్యాదులు. ఇవి భావతీవ్రతని మాత్రమే వ్యక్తిం చేస్తాయి. వ్యక్తం చేస్తాయనేకంటే, ఊహకు మనల్ని ఒదిలి పెడ్తాయనటం వాస్తవం.

“నీరసాతి నీరసమైన నది కూడా ఎప్పుడో ఒకప్పుడు సముద్రంపైకి లేస్తుంది” అన్నాడు స్విన్ బర్న్, అలాగే సాదాగా ఉన్న పదం కూడ.

ఇప్పటి ‘సైరన్’ అనే మాటకు అర్థం ఏమిటి ? డబ్బాలాగ వాగటం అని సైరన్ అంటే పూర్వం గొప్పవశీకరణ శక్తిగల నాట్య సుందరి అని. ‘ఇంజన్’ అనే మాట పూర్వం గొప్ప కవితోద్ధీపన గల శబ్దం.

“మొరటు మగవాడి ముద్దులాగ గుచ్చుకొంటుంది గొంగళీ” అన్నాడొకడు. ‘కొండనీడ’ అనే పదం నాకెందుకో చాల చిత్రంగ (చిత్రంవలె) కన్పిస్తుంది. పూల ఊయెల, “సెక్కిట సిన్నీ మచ్చ - సెపితే సాలాదులచ్చ” శబ్ద సౌందర్యానికి ముగ్గురే ముగ్గురు. వీళ్ళ అక్షర రమ్యత యింకెవరికీ రాదు శ్రీశ్రీ, నండూరి, చలం.

బహుదూరం, చీటారుకొమ్మ, బారెడుదూరం, నీరెండ, నురగ బుడగలు, ఆత్మక్షాళన, గుసగుసలు, పాలబుగ్గలు - ఇట్లా ఎన్నో అలంకారాలు భాషకు

కొన్ని పదాలు అతి మామూలు తిను, తాగు, తిరుగు, కూర్చో, నించో - ఇట్లా.

లాంగ్వేజ్ కొన్నాళ్ళకి శ్లాంగ్వేజ్ అయే ప్రమాదం ఉన్నది. ప్రతి చిన్న విషయానికీ ఒక పెద్ద మాటని వాడితే అది కొన్నాళ్ళకి శ్లాంగ్ అవుతుంది.

బట్టతలని వర్ణించటానికి అంగ్లంరాని వాడొకడు ఇట్లా అన్నాడు. "Coconut belong no no grass" పియానో గురించి చెప్తూ మరొకడు, That wooden lockers - you wide him he cry" అని వాక్రుచ్చాడు. వ్యాకరణ యుక్తంగా లేని మాట నిజమే. జార్జి మక్చత్ పియానో శబ్దాన్నిలా వర్ణించాడు.

"The child at the Piano

Plinking plonking plunks"

పియానో ముందున్నది చిన్న పిల్లవాడేగాని వయసాచ్చినవాడు కాదు. బాలుడికి పియానో శబ్దంపై మూడు మాటలు ధ్వనించే శబ్దంగా తోస్తుంది. ఒకానొక శ్రేణి మానసిక స్థితిలో కలిసిన రమ్యమైన ధ్వన్యనుకరణ ఇది. కాని యిదేదో కొత్త భాషలాగ అందంగా లేదా ?

మాటలు ఈటెల్లాగ ఉంటే ఒక్కోసారి. ఉంటాయి అంటే అలా వాడతాం మనం. వాటిని, అలంకారికంగా ‘నా హృదయం ప్రేమతో ఉడికి పోతోంది.. నీ మీద ప్రేమవల్ల

అన్నప్పుడు యీ మాట అన్నవాడు చాల సాధించాడనే చెప్పాలి తార్కిమైన సత్యాన్ని, బౌద్ధమైన వాస్తవాన్ని ఆలోచనాత్మకంగా, ఊహా ప్రేరకంగా చెప్పటమన్నమాట. 'అన్నీ చెప్పలు పెట్టుకొని వినటం', 'ఒళ్ళంతా కళ్ళు చేసుకుని చూడటం', 'రాయిలాంటి మౌనం' ఇట్లాంటివి. అన్నప్పుడు మీ వేదనా, యీ దుఃఖమూ మామూలు మనుషులకు నిత్య జీవితంలో కలిగేవికావు; యివి తాత్విక చిత్తవృత్తి గల అంతర్ముఖులకు నిరంతరంగా నిరుపశమనంగా వుండే వేదనా, దుఃఖమూ కనుకనే

“మనుజునిలో మరణ భీతి

మదిలో దుఃఖాను భూతి

ఆలోచన లన్నింటికీ అంతర్యంలో వున్నాది” అంటాడు. మరణభీతి అందరికీ సామాన్యమైనదే అయినా యీ దుఃఖానుభూతి తాత్వికులది, యెందుకంటే యిది ఆలోచనలకు దారి తీస్తున్నది కనుక - తాత్విక ఆలోచనలకు (యిక్కడ “జీవి” అన్న పదానికి వేదాంత పరమైన అర్థం కుదరదు. మనిషి యొక్క అంతరిక వ్యక్తిత్వానికి పర్యాయపదంగా యిది వాడబడింది.)

“మానవుడా” అన్న గేయంలో ఒక చిత్రమైన పదం వుంది. “శరీరపరీవృతుడా” అన్నది. ఏమిటి దీని అర్థం ? శరీరాలు పశు పక్ష్యాదులకుకూడా వున్నాయి, మనిషిని శరీర పరీవృతుడనడం యెందుకు ? శ్రీశ్రీ అవగాహనలో మానవుడు శరీరం కంటే భిన్నమైనవాడు. పశు పక్ష్యాదులు కేవల శరీర జీవులు శరీరగత జీవులు, శరీరైక జీవులు, కానీ మానవునికి శరీరేతరమైన ఒక అంతరిక వ్యక్తిత్వం వుంది. అతి ముఖ్యమైన అంతర్దీప్తితం వుంది. విజ్ఞానమూ, వివేకమూ అభివృద్ధి చెందని ఆదిమకాలంలో దీన్ని జీవుడనీ, ఆత్మ అనీ అని వుండవచ్చు. కానీ యీనాడు యీ అనర్థక పదాలు వినబడినవి, మానవుని వ్యక్తిత్వాన్ని అర్థం చేసుకోగలుగుతున్నాం. యిక్కడ “శరీర పరీవృతు” డన్న మాటకు అర్థం శరీరాచ్ఛాదితుడని కావచ్చు, శరీర పరిసర్పితుడనీ కావచ్చు. లేక శరీర సంబంధితుడనీ కావచ్చు. మామూలుగా మానవులకు శరీరమూ ఇంద్రియాలూ పరికరాలుగా, సాధనాలుగా వుంటాయి. మానసిక జీవులకు కూడా, యెంతటి మేధావులైనా శరీరంలో యిమిడి వుండటం యిబ్బంది అనిపించదు. కానీ తాత్విక చిత్తవృత్తి గలవాళ్ళకు, ఆ చిత్తవృత్తి పైకొన్నప్పుడు తమ శరీరమే తమకు గుదిబండయైనట్లు అనిపిస్తుంది. శ్రీశ్రీ ఉద్దేశించింది యిదేనని నిశ్చయంగా చెప్పలేముగానీ, యేమైనా తాను శరీరంకంటే భిన్నమనే ఒక భావాన్ని మానవునికి అనుభవం చేసే తాత్విక చిత్తవృత్తిని శ్రీశ్రీ సూచిస్తున్నాడని చెప్పవచ్చు. ఈ అనుభూతి కేవలం ఆలోచనా శీలురకు కలిగేదికాదు, తాత్విక చిత్తవృత్తి గలవాళ్ళకు మాత్రమే కలిగేది. యీ అనుభూతిని అనుభవించినవాడుగానీ మానవుని “శరీర పరీవృతుడా” అని సంబోధించలేదు.

నిఘంటువులో దొరికే అర్థానికీ, కావ్యంలోని వ్యంగ్యార్థానికి చాలా తేడా ఉంటుంది. నిఘంటువు అర్థాన్ని డినాటేషన్ అంటాం. ధ్వని పూరకమైన పదాన్ని కనాటేషన్

అంటాం. 'స్మశానం' అనే మాట ఉన్నదనుకోండి. ఒకడికి కాటి కాపరి గుర్తుకు రావచ్చు. మరొకడికి అవుడే కాల్చేసిన ఎవరో ప్రాణ మిత్రుడూ గుర్తుకు రావచ్చుమాటవల్ల. మరొకడికి జామవాగారి పద్యాలూ స్ఫురణకు రావచ్చు అట్లాగే 'బడి' అన్నా 'పంతులు' అన్నా చాలా మంది పిల్లలికి చాలా బాధకరమైన స్మృతి జ్ఞానమే కలుగవచ్చు. 'కవిత్వం' అనే మాటే ఉన్నదనుకోండి. అభిరుచి ఉన్నవాడికి ఎంతో మధురమైన శబ్దంగా, దాన్నే పరీక్షలకి చదవాల్సి వస్తే అనవసర జాడ్యంగ పిల్లలకి తోచవచ్చు. కవిత్వం ఒక పక్షంలో ఒక మధురోహ. మరొక రీతిలో వొట్టి పైత్యం. భర్త అనే పదం - సాంసారిక సుఖ జీవనం ఉన్న వాళ్ళకీ, విధవకీ వాకే రీతిగా అర్థం అవదుకదా ! అలాగే 'విప్లవం' అన్న మాటానూ ప్రగతివాదికి ఒక అర్థంలో, బూప్య వ్యవస్థా ప్రతినిధికి వేరు వేరుగా తోస్తుందీ మాట.

కొన్ని స్వతస్సిద్ధమైన పోలికలు కన్పిస్తాయప్పుడవుడు. ఒక ఆంగ్ల రచయిత ఎవరో అన్నాడు "నాకు ఇద్దరు వైద్యులున్నారు. ఒకడు నా కుడికాలు, మరొకడు నా ఎడంకాలూ" అని. అతని "మనస్సు కుక్కలాగ తనను తాను విదుల్చుకుంది" అనేది మరోటి.

ఏదేనా ఒక మాట ఉందీ అంటే అది తనంతట తాను అర్థమైపోవాలి. "పాడుగాటి వెల్తురు వెలుగుని వెడల్పాటి నదిమీద విదుల్చుకుంటోంది" అన్నాననుకోండి. అదొక దృశ్యంగా మన కళ్ళెదుట లేకపోతే ఆమాట అనటం అనవసరం. మన తెలుగు కోడి "కొక్కొక్కో" అంటుంది. ఇంగ్లీషు కోడి "cockle droo do do" అని కూస్తుంది. శబ్దం అర్థాన్ని ప్రతిధ్వనించేస్తుంది.

అర్థం లేని కవిత్వం ఎంత వ్యర్థమో, కేవలం అర్థమే ఉన్న కవిత్వమూ అంత వ్యర్థమే. పదాల అర్థం కంటే కవి దర్శన, చైతన్యం ముఖ్యమైనవి. ఉదాహరణకి డాక్టర్ జాన్సన్ పద్యం ఒకటి.

"I put my hat upon my head
And walked into the strand
And there I met another man
Whose hat was in his hand"

దీన్ని కవిత్వ మంటారా ఎవరైనా ? పద్యం అంటారు. మతము, ధర్మశాస్త్రాలూ యిటువంటి పద్యాల్ని ఆశ్రయిస్తాయి. వేమన, భర్తృహరి కవిత్వాలలోని అర్థం కళ్ళకు మిరుమిట్లు గొలుపుతుంది. కృష్ణశాస్త్రి కవితలోని అర్థం మేలి ముసుగులో పారాడుతుంది. మొదటిది - ఓపేయిక్. రెండవది ట్రాన్స్పరెంట్.

వ్యంగ్య నీతి బోధక కావ్యాలలో ఉండేదంతా విచ్ఛిత్తి. పారడాక్స్ ఎక్కువ. కవి నిజ చైతన్యం నుంచి వచ్చిన కావ్యంలో ఉపమ, రూపకాలు ఎక్కువ. పారడాక్స్ ఉపమ, రూపకాల్ని విచ్ఛిన్నం చేస్తుంది. పెల్లి 'Ode to the west wind' లో వాడిన తార్కికమైన

ప్రతీకలే కవిత్వపు ప్రాణం పోసుకుని, 'O lift me as a leaf, a wave and a cloud'
అని అరిచేట్లు చేస్తాయి. చివరకు.

అర్థం మాటలకేగాక, భావావేశానికి కూడా ఉండాలి. అది సంవేదనాత్మక కవితలోనే
సాధ్యపడుతుంది. కరుణ కథాత్మకమైన “పుత్తడి బొమ్మ పూర్ణమ్మ”లో పూర్ణమ్మను
“దీవింబ్రీ”, “దీవించిరి”కి బదులుగా అన్నందున భావావేశం పదంలో దాక్కుని సంఘటితమై
పోయింది.

కాని సహజంగా పాట సంగతివేరు. కవిత్వం అంతా పాటకాదు. వచనం కూడ
కవిత్వమే. పాట అయినంత మాత్రాన కవిత్వం కానేరదు. వచన కవిత్వంలో పాట పాలు
నశించటం వల్లనే కవిత్వం ఎక్కువ కావాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. బౌద్ధమైన అర్థ స్ఫురణకు
పాటల్లో అవకాశం మృగ్యం. ఇందుకు సినిమా పాటలే సాక్ష్యం.

"Two red roses across the moon" అని విలియం మారిస్ అన్నప్పుడు,
పాడినప్పుడు అర్థమనేదేమీ కన్పించదు. ఆ చిత్రం మనసుకు ఎంతో హత్తుకున్నా కూడా.

19వ శతాబ్దం ద్వితీయార్థం భాగంలో ఫ్రాన్సులో జరిగిన తంతు ఇదే. కవిత్వంలోంచి
అర్థాన్ని అధ్యాన్నపుటడవులకు పట్టించ జూచారు. రాంబో, మలార్మేలు, కవిత్వానికి మరొక
విముక్తి పథం వచన కవిత. దీని శైలి వాస్తవి. రాసే శైలికాదు. మాట్లాడే శైలి.

వచన కవితలోనైనా పద్యకవితలోనైనా ప్రతీకలు, సాంకేతిక చిహ్నాలూ లోపించితే
యిక ఆ కవితలో అర్థాన్ని అది ఒక వేళ నిగూఢమైతే వెలికి తియ్యటం కష్టం. అసలు
విషయాన్ని చెట్టుమీదా పుట్టుమీదా పెట్టి చెప్పినప్పుడు ముఖ్యంగా భేక్ లాగా.

"O rose thou art sick

The invisible worm, that comes in the night

In the howling storm

Hath found out thy bed of crimson joy

And his dark secret love

Doth thy life destroy."

దీనిలోని ప్రతీకలు ఆ ఒక్క సంస్కృతికే సూచకాలు. హిందువుల చక్రం, బౌద్ధుల
పద్మం, ఆంగ్లేయుల గులాబీ ఆయా సంస్కృతులకే చిహ్నాలు. వాటి నుంచి వాటి అర్థాలేగాని
ఇతర అర్థాలు తీసుకోకూడదు. వాళ్ళ రోజ్-సౌందర్యానికి కాంక్షకీ, పతనానికి జీనస్ క్రెస్టకీ
గుర్తు. ఈకవితలో రోజ్ - ఒక సుందరి, ఇన్ విజిబిల్ వామ్ అనేది పురుషుడి మర్మాంగం
అది పగలు అంతర్హితం. రాత్రిళ్ళు బహిర్గతం. ఈ కీటకం వల్ల గులాబీ రోగగ్రస్తం. నల్లటి
రాత్రిలో రొదజేస్తున్న తుఫానులో (కాంక్షలో) వస్తుంది రక్తసిక్తమైన అనంద శయ్య అది !
దీర్ఘమైన ఒక సన్నివేశాన్ని క్లుప్తంగా సంకేతాల ద్వారా చెప్పటమిది.

మర్మాంగాల ఇమేజెస్లో మర్మవాద కవిత చెప్పినవాళ్ళు చాల మంది కవులు

కన్పిస్తారు. చాల త్వరగా గుర్తువచ్చే వాళ్ళు డిలన్ తామన్. గ్రెగరీ కార్వో, లారెన్స్, పెర్లింగెట్టీ, గిన్నెబర్గ్, ఆడ్రియన్ హెన్రీ, రోజర్ మక్కగ్, బ్రియాన్ పాటెన్లాంటి వాళ్ళు ఆధునిక జన జీవనాన్ని దాని సంక్లిష్టతను సెక్స్ ను ముడి పెట్టారు. వీళ్ళు మర్యాదస్థులే ఆడ్రియన్ హెన్రీకి ఆడెన్కి ఉన్న గౌరవమూ ఉన్నది. ఆడెన్ సరసన కూర్చుని కవిత్యం చదువుతూంటాడు పాయిట్రీ సాపైటీలలో. వీళ్ళ తమపాలు అప్పుడప్పుడు టైమ్స్ లిటరరీ సప్లిమెంట్ లో కన్పిస్తుంటే. లండన్ మాగజిన్ లాంటి మంచి కవిత్యపు పత్రికలు ఉంటే వాళ్ళ ఎన్ని గమ్మత్తులైనా చేస్తారు. కవికి ఇరవై ఏళ్ళు నిండక పోయినా పెంగ్విన్ లాంటి పుస్తక సంస్థ ఆడ్రియన్ హెన్రీ కవిత్వాన్ని సంకలన రూపంలో ప్రచురిస్తుంది.

"A candle in the thighs

Warms youth and seed and burns the seeds of age
where no wax is, the candle shows its hairs"

అని డిలన్ తామన్ అని పోయాడు. దాని కర్ధాలు చెప్పకోలేక నానా గొడవా పడున్నారప్పుడు.

ఈ కవితలో ఉన్న ఇమేజెస్ అన్నీ ఒక దానితో ఒకటి కాట్లాడుకుంటాయి. స్త్రీ గర్భం ధరించి నప్పటి నుంచి మాత్రమేకాక, వీర్యోత్పత్తితో ప్రారంభమవుతుంది కవి ఊహ. గర్భస్థ శిశువుకు కలిగే స్వర్ణజ్ఞానం కూడా వర్ణించబడుతుంది. ఈ వర్ణన ఫార్మల్ గానే కాక ఫంక్షనల్ గా కూడా సాగుతుంది. చివరికి కవి సబ్లిమేషన్ దగ్గరకు వచ్చి ఆగిపోతాడు; వృద్ధాప్యంలో “ది ఫ్రూట్ ఆఫ్ మాన్ ఆన్ రింకిల్స్” అన్న వాక్యం ఒక్క సబ్లిమేషన్ కే గుర్తు కాకపోవచ్చు. వాస్తవ కామ క్రీడలోని పరిణామంగా కూడా చదువరి ఊహించుకోవచ్చు. ఈ పద్యాన్ని గనక క్లాసులో పాఠంగా చెప్పాల్సివస్తే ఈ కవిత యౌవన వృద్ధాప్యాల తారతమ్యాన్ని మాత్రమే సూచిస్తుందని చెప్పకోవాలి మర్యాదగా.

“లైఫ్ ఈజె సెంచరీ - డెత్ యాన్ ఇన్ఫెంట్” అని శుభ్రంగా ఏమాత్రం వెర్రి పోకడలు లేకుండా రాసిన గ్రెగరీ కార్వోయే ఒక చోట అంటాడు.

"The pen is a magic wand

The womb greater than spring"

ఈ కవికి కొంచెం తలతిక్క. "Man" అనే మహా కావ్యం రాయాలనుకొని దాని ప్రారంభంగా ఓ రెండు పేజీల కవిత రాస్తాడు. అందులోనివీ పంక్తులు. అయితే ఈ తన అసాధారణమైన భావాన్ని చాల గొప్పగా సమర్థించుకొంటాడు. కవితలో గోళ్ళు, పళ్ళు జుట్టూ, ఎముకలూ నెత్తురు - అన్నీ మనిషి మాంసంతోనే ముడిపడి ఉన్నాయికదా చివరికి ఆ హృదయం కూడా - ప్రాణంలోనూ మరణంలోనూ స్పందించే హృదయం కూడా. అందాకా ఎందుకు ! ఆత్మ దేహాన్ని విడిచి వెళ్ళటాన్ని నేను కళారా చూడగలను. మరెందుచేత ఆత్మను దేహంలోకి ప్రవేశింపనిచ్చేది మంత్ర దండమేకదా అంటాడు గ్రెగరీ కార్వో

ప్రపంచమంతా ఒక ఆత్మ యొక్క కర్మాగారం, అందులో ఎన్నో కోట్ల దేహాలు తయారవుతాయి. బైబిల్ నిజం అంటూ చివరికిలా ముగిస్తాడు పద్యాన్ని.

“బీత్వేన్ ముందు మానవుడి ఆది పతనం అబద్ధం.

హిటల్ ముందైతే అది సత్యం.

మానవుడు జీవితాన్ని జయిస్తాడు.

క్రైస్ట్ మానవుల్ని జయిస్తాడు”

ఇలా ఒకే పద్యంలో రెండు లెవెల్స్ లో రాయగలగటం కవితా శిల్పమనే అంగీకరించాలి. ఇంద్రియ జ్ఞానాన్ని కాదనకుండానే ఆతీంద్రియ జ్ఞానాన్ని వాంఛించటం ఇది. కమలాదాస్ కవితలన్నింటిలోనూ ఇంద్రియాల వల్ల మానవుడికి కలిగే వేదన కన్పిస్తుంది. అయితే ఆమె ఆ దుఃఖాన్నుంచి తప్పుకోను ఇష్టపడదు. ఆమె కవిత్వమంతటిలోనూ ఒక భీతావహత దర్శనమిస్తుంది. ఆమె కన్నీళ్ళతో నవ్వుతుంది. ఆమె దుఃఖమూ మధురంగా ఉంటుంది. ఆమె హాసమూ అందంగా ఉంటుంది. అనువాద రూపంలో ఆపంక్తులు ఇవి.

“సంద్రమా !

ఒక్క నా ఆత్మ కావలిస్తే నీకు

నా పిచ్చి దేహం నగ్నంగా నుంచుంటుంది

శరీర మొక్కటే కావాలా నీకు

పాపం నా ఆత్మ విపస్త్ర అవదా సంద్రమా !”

కొందరిలో ఒకానొక dim religious light కన్పిస్తుంది. మరికొందరిలో కన్పించే వెలుగు పూర్తి నెగేషన్. కొందరు ఇన్ఫింక్ట్ నించి కిందకు వెళ్తే మరికొందరు ఇన్ఫింక్ట్ నుంచి పైకి వెళ్ళి ఇంట్యూషన్ లో ఉంటారు. మనో వ్యాపారాన్ని వర్జించేందుకు సెక్స్ ని స్వీకరించినా అది ఇంటలెక్టుకు అన్వయించినపుడే కవితాత్మ నిలుస్తుంది.

అనుభూతి, స్మృతి రెండూ కలిస్తే బుద్ధి అవుతుంది. మనిషి యొక్క అంతఃకరణం తన తత్వాన్ని బట్టి అనుభూతిని, స్మృతిని కలిగిస్తుంది. ఒకానొక అంతఃకరణం అట్లాగే ఉండటానికి కొంత మూలమైన సంస్కారం కారణం. మనలో కలిగే జీవ చైతన్యం, లేక ఒక passing sensation లాకికమైన అనుభవాల వల్ల కలుగుతుంది. మనకు కొన్ని వస్తువులు కళ్ళకు కన్పిస్తుంటే - వాటి వల్ల ఆ వస్తువుల గుణాలవల్ల మన సంస్కారం ప్రేరేపితమయి ఒక తేజో వంతమైన భావం హఠాత్తుగా ఉదయిస్తుంది.

"Hell is

Hell descent into

Fish under water

under the I'

Bird in sky

అన్నాడు ఎలన్ జాన్సన్. ఇతడు రెండు సార్లు యూనివర్సిటీలో చేరి రెండు సార్లు మానేసి, నర్సుగా చేరి, మానేసి, చివరికి కూలివాడుగా పని మానేసి, తన కవిత్వపు పుస్తకాలు రోడ్డుమీద నుంచుని తానే అమ్ముకుంటూ క్లబ్బుల్లోనూ బారుల్లోనూ తాగుతూ కాలక్షేపం చేస్తాడు.

“నరకం అంటే ఏమిటీ - నాలోని నేను బుడుంగున

మునగటం” అని చివరికి తాను తెలుసుకున్నది - కళ్ళకు కన్పిస్తూన్న చేపల్ని పక్షుల్ని చూచిన తర్వాతే. “ఐయామ్ మారియింగ్ ఫ్యూచర్ అండ్ పాస్ట్ నా” అన్నదీ ఈ కవే.

ఇంకెవరో అన్నారు. “ది పోప్ వేర్స్ యాన్ అండ్ వేర్ ఐ హోప్” అని దీనిలోని లయగాని భావంగాని కేవలం చమత్కార ప్రధానాలు కావు. ఒక సిన్సియర్ అండ్ సీరియస్ మైండ్ నుంచి వచ్చిన సంభ్రమానంద వాక్యమిది. లేకపోతే వెంటనే ఈ వాక్యం కూడ వచ్చి ఉండేది కాదు కదా కవినుంచి “అండ్ పాయిట్రీ స్టిల్ ది అండర్ వేర్ ఆఫ్ ది సోల్” ఒక్కసారిగా ఎంతో ఎత్తునున్న ఊహా శిఖరాల నందుకోగలడు. గిన్నెబర్గ్ అదే పని చేస్తాడు.

'I lie in bed Europe
alone in old red under
wear symbolic of desire
for union with immortality"

మూడో పంక్తిదాకా అమరత్వం అన్నమాటే తోచదు, మరొకటేదో తోస్తుంది.

(1972)

ఆధునిక కవిత్వంపై సామాజిక ప్రభావం

చాలమంది ఎలియట్‌ని ఆధునిక ఆంగ్ల కవిత్వానికి వాటర్ మార్క్ గుర్తిస్తారు. అతనితో కవిత్వం పరమావధిని పొందిందని భావిస్తారు. లేదా మరొక రెండు మూడు పేర్లు అడిన్, స్పెండర్, మాక్స్‌వీ, డిలాన్‌లవి చేర్చి ఇత అంతటితో ఆగిపోతారు. అంటే 1920లో నుంచి యాభాయిలు దాక వచ్చి వూరుకుంటారు. కాని, నిజానికి సూక్ష్మంగా పరిశీలిస్తే ఆంగ్ల కవిత్వ చరిత్రలో కనీసం ప్రతి పది సంవత్సరాలకు ఒక విశిష్టమైన మార్పు ఏదో ఒక మహత్తరమైన ఉద్యమానికి లోనయి వస్తూనే వున్నదని తెలుస్తుంది. నిద్రపోతున్న కవులను చెతస్యంలోకి తీసుకురావడానికో లేదా అతిగా అల్లరి చేస్తున్న కవులకు మంచి మర్యాదా నేర్పడానికోగాని ఈ మార్పు అనేది వస్తూనే వున్నది.

గత ఆరేడు దశాబ్దాలలోను కవిత్వోద్యమాలు ప్రఖ్యాతమైనవి కనీసం పది పన్నెండు వచ్చినయ్యే. జార్జియన్ కవులతో మొదలయి న్యూలైన్స్ కవులవరకు జరిగింది ఒక కథ. అయితే 1950 తర్వాత వచ్చిందే ఇంకా వస్తూన్న కవిత్వం దేని కదే ఒక ఉద్యమంగా కనిపిస్తుంది చదివేవాడికి. వీళ్ళ నెవరిని కాదనడానికి వీలులేని ఒక పరిస్థితి ఏర్పడింది చివరికి. ఆధునికత అనేది నిర్వచించడానికి చాల కష్టమైన మాట. రంగు, రూపం, రుచి లేనిది కానప్పటికీ తులనాత్మకమైన పరిశీలన వల్లనే గాని దాని రూపం, భావం, వికాసం, చైతన్యం బోధపడవు. అందు చేతనే ఒక్కొక్క కవి రాసిన ఒక్కొక్క కవిత్వం పాఠ్యాంశంగా సునిశితంగా చదవవలసి వస్తుంది. శిల్పంలోను, పదజాలంలోను, ఆధునిక భావచేతనలోను ఈ కవులు కొత్త పుంతలు తొక్కుతున్నారు. తన్ని అయినా సరే వాళ్ళ గొంతు వినిపిస్తారు. వాళ్ళ అనహనం, అంతర్గత వేదన చాల శక్తివంతమైనట్టిది. అట్లెమే కానివ్వండి. ఆధునిక జన జీవనానికి వ్యాఖ్యానంగా వ్రాస్తారు.

ప్రీ రాఫెల్స్ కవిత్వం ముగిసింది. ఆ ప్రభావాన్నించి ఏట్సు కవి బయటపడ్డాడు. వెంటనే జార్జియన్ కవిత్వం అడుగుపెట్టింది. ఇది 1913లో జరిగిన సంగతి. ఎడ్వర్డ్ మార్ష్ జార్జియన్ పాయిట్రీ గ్రంథాన్ని సంకలనం చేశాడు. వీళ్ళకు ఎదురెత్తుగా 1916లో వీల్స్ అనే మరొక కవితా సంకలనం వెలుగు చూసింది. వీల్స్ కవులలో ఎల్ఫ్రెడ్ బెవెన్ ఒకడు. వీళ్ళనే రాడికల్ అపోజిషన్ కవులు అంటారు. రాడికల్ కవులను చూచి చప్పరించి “రివల్యూషనరీ జెనరేషన్” కవులు కాసే బిగించారు. ఎలియట్ వీళ్ళల్లో వాడే.

1912లో ఇజ్రైల్, రిచర్డ్ అల్ఫింగ్‌న్‌లు ఒక గొప్ప ఒప్పందం కుదుర్చుకున్నారు. ఇమేజిజమ్ అనే కవిత్వ శిల్పానికి భాష్యం రాసుకున్నారు. ఆ తర్వాత చాల కాలం వరకు చాల మంది కవులపైన ఇమేజిజమ్ ప్రభావం ఉంటూనే వచ్చింది. పౌండ్, ఎలియట్, జాయిస్ ముగ్గురు ఆధునికాంగ్ల కవిత్వానికి త్రిమూర్తులు. పౌండ్, జాయిన్‌ల ప్రభావం ఎలియట్ కవితలో కొట్టొచ్చినట్టు కనిపిస్తుంది. వీళ్ళు ముగ్గురు రెండు మూడు తరాల

వరకు స్వేచ్ఛగా కవిత్వ సీమలో రాజ్యమేలారు. బహుళ ప్రచారాన్ని కవులందరి ఆమోదాన్ని పొందిన ఇమేజిజిమ్ కవిత్వ శిల్పం ఆమీలోవెల్, డి. ఇ. హ్యూమ్, లారెన్స్, అల్లింగ్టన్ మొదలైన కవులచేత పోషించబడింది.

ఆ తర్వాత “వెర్నీలిబ్రి” ఉద్యమం వచ్చింది. పదచిత్రణావాదం వచన కవితకు పునాది వేసింది. వాల్ట్ విట్మన్ అప్పటికే స్వేచ్ఛగా, స్వచ్ఛందంగా వచన కవితను రాస్తున్నాడు. ఆనాటికి ఫ్రెంచి కవులు అదే పనిలో నిమగ్నులై వున్నారు. జాకోబియన్ నాటకాలలోని నాటకీయ కవిత వచన కవితకు మార్గం చూపింది. 1920 నాటికి ఎలియట్ కి ఎదురుచెప్పే సాహసం ఎవరికీ లేకపోయింది.

మూడవ దశాబ్దంలో సి. డి. లెవిన్, అడెన్లు ప్రవేశించారు. ప్రథమంలో లెవిన్ తన కవితా శిల్పాన్నంతా ఎలియట్ అనుకరణలోనే వెచ్చించాడు. అడెన్ కమ్యూనిస్టు భావాలను తన కవితలో చొప్పించాడు. అడెన్ కంటే తీవ్రవాది స్టీఫెన్ స్పెండర్. వీళ్ళిద్దరు కార్లమార్చ్, ఫ్రాయిడ్లనుంచి ఉత్తేజాన్ని పొందారు. ఎలియట్ కి ఫ్రాయిడ్ గొడవే తెలీదు. అందుకే కాబోలు క్షీణిస్తున్న మానవ సంస్కృతికి మతమనే మత్తుమందు నివ్వచూశాడు.

1932లో “న్యూ సిగ్నచర్స్” అనే కవితా సంకలనం వెలువడింది. యువకవులకు ఆనాటి నుంచి అడెన్ ఆరాధ్యుడయ్యాడు. సమాజం గురించి, శ్రామికవర్గ సానుభూతితో రాజకీయాలను గురించి కవిత్వం వ్రాయ మొదలు పెట్టారు. 1933లో “న్యూ వెర్స్” అనే పత్రికా ప్రచురణ మొదలయింది. లూయీ మాక్సీన్ ఎలియట్ మీద తిరగబడిన తరానికి ప్రతినిధి అయ్యాడు. కవిత్వ రచనలో యంత్ర సామాగ్రి, మామూలు పనిముట్లు, మురికి పేటలు, బీద ప్రజల పదజాలం చోటు చేసుకొన్నాయి. 1940 నుంచి డిలన్ తామస్ యుగం మొదలయింది. ఇతన్ని గురించిన కథలు కొన్ని రోజులు చెప్పుకోవచ్చును. డి. హెచ్. లారెన్స్ వలెనే ఇతను మానవుని మాంసలమైన ప్రవృత్తిని వర్ణించాడు. గొప్ప కాలానిక వాది, మానవునిలోని స్వప్న జగత్తు అంతా అసంబద్ధం, కాని అందులోనే శారీరకమైన ఒక కాలానికతత్వాన్ని చూశాడతను. “ది కాండిల్ యిన్ ది థయిన్” అన్న కవిత శరీరాన్ని వర్ణిస్తుంది; శరీరం కనే కలలను వర్ణిస్తుంది. ఎలియట్ ని అనుసరించిన కవులకంటే డిలన్ థామస్ ను అనుకరించిన కవులే ఎక్కువమంది. 1939 నుంచి వాళ్ళు బాహటంగా “ది న్యూ అపోకలిప్స్” కవులుగా తమను తాము చాటుకొని తమ పైగంబర కవితాన్ని వినిపించడం మొదలుపెట్టారు. డిలన్ వాళ్ళకు పరమ గురువు. కళల విషయంలో హెర్బర్ట్ రీడ్ మీద వాళ్ళకు గురి. వీళ్ళతో వ్యక్తివాదం బాగా బలాన్ని పొందింది.

“వేస్ట్ లాండ్” వ్రాసేంతవరకు ఎలియట్ కవిత్వమంతా పుస్తకాల రోద, మత విశ్వాసాల సాద. ఆపైన చారిత్రక విశేషాలను, పురాణేతిహాసాలను ఆధునిక నగర జీవన న్యాయాలను సరిగా అవగాహన చేసుకొని అవధిలేని తన కవితా శిల్పంతో ఎలియట్ రసికుల నలరించాడు. కాని, ఇంకా ఎక్కడో ఎలియట్ లో ఒక మూల కొరుకుడు పడని

తత్వం ఒకటి మిగిలిపోయి ఉంది. దాన్ని డిలన్ థామస్ వచ్చి పూరించాడు. ఇరవయిలనాటి కవులందరు ఇంగ్లండ్ రాజకీయ, మత, సాంస్కృతిక గతాన్ని, దాని సాహిత్య వైభవాన్ని కీర్తించడం మొదలుపెట్టారు. లేదా, అయ్యో యూరప్ సంస్కృతి అంతా నాశనమైపోతున్నదే అని గగ్గోలు పెట్టారు. “లండన్ బ్రిడ్జి పడిపోతున్నది, పడిపోతున్నది, పడిపోతున్నది” అని ఎలియట్ శోకాలు పెట్టాడు. కవిత్వంతోనే తృప్తి పడక సంప్రదాయం, సంస్కృతి, ప్రతిభ వీటిమీద వ్యాసాలు వ్రాయడం మొదలు పెట్టాడు. కవిత్వం అంత తేలికగా అర్థం కాకూడదన్నాడు ఎలియట్. కవిగా తృప్తి చెందక మత ప్రవక్తవలె రూపొందాడు. ‘డిసానియేషన్ ఆఫ్ సెవ్విబిలిటీ’ అనే కవిత్వ సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించాడు. ఈ సిద్ధాంతం అతని కవిత్వానికి సహజంగా అనువుగాను, లాభదాయకంగాను తయారయింది. జనజీవనం సంకీర్ణ మయినపుడు కవిత్వం అందరికీ అందుబాటులో వుండాలని, అర్థమయేలా వుండాలని మాత్రూ ఆర్నాల్డ్ అనగా, ఎలియట్ కాదు. దానికి వ్యతిరేకంగా వుండాలన్నాడు. వేస్ట్ లాండ్ లాంటి అగమ్య గోచరమైన కవిత రాలేదు మళ్ళీ. 1976 లో దాని అసలు ప్రతి దారికింది - దీర్ఘ కావ్యంగా, అప్పట్నుంచీ దానికి అర్థాలు దొరుకుతున్నయి.

నలభయిల నాటికి సమాజంలో యుద్ధభీతి హెచ్చింది. కడుపులో చల్ల కదలక కూర్చుండే రోజులు కావు. హిరోషిమాలో బాంబుల వర్షం, యంత్రాల రోద, నిరుద్యోగం, హిట్లరు భూతం, నాజీల వధ, రష్యా దౌత్య నీతి, ఎక్కడ చూసినా సంచలనం, కొందరిలో భయం వల్ల మతం మీద ప్రేమ పెల్లుబికింది. మతమే నయమని కవులంతా కొత్త కల్పానిక వాదులయ్యారు. డిలన్ థామస్ బీరుసీసాకొక పద్యం చొప్పున ప్రతి పానశాలలోనూ చెప్పుకుంటూ పోయాడు. ఇంగ్లండ్ లో నేరాలు పెరిగాయి. పేరాశ పెరిగింది. మానసిక విశ్లేషణ ఆవశ్యకత నానాటికీ పెరుగుతూ వచ్చింది. ప్రతి కవి జీవితంలోనూ ఏదో పెద్ద అగాధం ఏర్పడింది. కవిలో మరొక కవి ఏర్పడ్డాడు. వ్రాసిన కవితలో మరొక కవిత స్ఫురించింది.

1953లో డిలన్ అన్యాయంగా చనిపోయాడు. 1954లో ‘ది మూవ్ మెంట్ పోయెట్స్’ అనేవాళ్ళు లాలూచీగ ఏర్పడి 1956 ‘ది న్యూలైన్స్’ అనే కవితా గ్రంథాన్ని వెలువర్చారు. డోనాల్డ్ డేవి కవిత్వంలో అసహ్యకరమైన ఆతిశయోక్తులు పనికిరావనీ. డిలన్ థామస్ లాగ వ్యక్తివాదానికి తావివ్వకూడదనీ, నిరలంకారమైన భాష వాడాలనీ, వేగవంతమైన అర్థస్ఫురణ కలగాలనీ వీళ్ళ వాదన. ఒళ్ళు దగ్గర (లేదా మనసు దగ్గర) పెట్టుకొని చదివితే గాని అర్థమవదని ఎడిత్ సిట్ వెల్ కవిత్వాన్ని కూడ కొట్టిపారేశారు వీళ్ళు. (ఇప్పడైతే సిట్ వెల్ ని శ్రద్ధగా చదువుతున్నారు అదే రీతిగా ఎమిలీడికిన్స్ చచ్చిబతికింది) విలియం ఎంప్సన్, రాబర్ట్ గ్రేవ్స్, డోనాల్డ్ డేవి, కింగ్స్ లీ ఆమెస్, ఎలిజబెత్ జెనింగ్స్, ఫిలిప్ లార్కిన్, టామ్ గన్ ఇంకా కొద్ది మంది మూవ్ మెంట్ కవులుగా ప్రసిద్ధులు. స్పష్టత, సరళత,

సున్నితత్వం, జాతీయపు పలుకుబడి - వీళ్ళల్లో మెచ్చదగిన గుణాలు అయినా వీళ్ళకు ప్రతికూలత తప్పలేదు.

అదే సంవత్సరంలో “మావెరిక్స్” అనే కవితాసంకలనం అచ్చయింది. దానిలోనుంచే అచ్చుపోసిన ఆబోతుల్లా హోవర్ట్ సార్జెంట్, టామ్మిన్నన్ మొదలైన కవులు బజారున పడ్డారు. కోపదారి కుర్రకారుకు జాన్ వెయిన్ నాయకత్వం వహించాడు. అదే కోపంతో జాన్ ఆన్ బర్న్ నాటకాలు వ్రాసాడు.

ఇప్పుడిప్పుడు మరోక విశేషం కనిపిస్తుంది. అసంబద్ధ నాటకాలవలెనే (థియేటర్ అబ్స్యూర్డ్) అసంబద్ధ కవిత కూడా వస్తున్నది. అసంబద్ధ నాటకంలో మామూలుగా మనం అనుభవించగలిగిన, ఊహించుకోగలిగిన సంబద్ధతకంటే ఆదర్శము, స్వాప్నికము, కాల्పనికము అయిన మానవ చైతన్యంలోని సంబద్ధత హెచ్చుగా కనిపిస్తుంది. మార్చల్లా ఎక్కడ వస్తుందీ అంటే - రసికుని అధో చైతన్యంలో దాగి వున్న ఒక నాటకీయ పరిణామం కేవలం ఒక్క సాహిత్యరూపంలో అసంబద్ధ మవుతున్నది. ఆ మాట కొస్తే నాటకాని, కవిత్వంకాని ‘నిజ’మని ఎవరంటారు ? “సస్సెన్న్ ఆఫ్ డిస్బిలిటీ” అని కోలీరిడ్స్ అనలేదా? అందుచేతనే అసంబద్ధ కవిత కూడా వస్తున్నది.

ఉద్యమాల సంగతి అలా వుంచి కవుల మనఃస్థితి, ప్రవర్తనల బట్టి చూస్తే ఆధునిక ఆంగ్ల కవులు ముఖ్యంగా రెండు రకాలుగా కనిపిస్తారు. పట్టువాసం కవులు, పల్లెపట్టు కవులు. యూనివర్సిటీల్లోను, కాటేజీలలోనూ ప్రాఫెసర్లుగా, లెక్చరర్లుగా పనిచేస్తూ అకడమిక్ కవిత్వం వ్రాస్తున్నవాళ్ళు ఒక తెగ. కొన్ని యూనివర్సిటీలలో అయితే యూనివర్సిటీ ఆస్థానకవులే ఉన్నారు. పాయిట్రీ కుర్సీల మీద మహా నగరంలో కంప్యూటర్లాంటి వాడు ఒక రకం కవి అయితే పల్లెపట్టునే వుండి నగర నాగరికతను తన అస్తిత్వంలోకి కుదించుకొని నిదానంగా కవిత్వం వ్రాసుకొనేవాడొక తరహా ! సీమన్ హీనీ రెండవ వర్గానికి చెందుతాడు.

కవిత్వం ఎప్పటికప్పుడే ఆధునికతను సంతరించుకొంటుంది. అయినా, ప్రతిసారి ప్రతిఘటన తప్పదు. ఆధునికతకు నాందీ వాక్యం పలికిన ఎలియట్ను అప్పుడు “డ్రంకెన్ హేలాట్” (తాగుబోతు బానిస) అన్నాడొకడు. అదే ఎలియట్ని ఇప్పుడు మరొకడు “మామా చచ్చావా” అన్నాడు హేళనగా. 1920 నాటి మధ్య తరగతి మందహాసాలను అసహాయ వైఖరినుంచి వచ్చే మర్యాద మనస్తత్వాన్ని అవహాన్యం చేశారు. కవులు. కళా ప్రదర్శనలు జరిపి ప్రేక్షకులకు తలా ఒక కర్ర యిచ్చి కళా ఖండాలను పగలకొట్టించేవారు. ఒక కవితలో యిష్టమొచ్చిన క్రమంలో ఇంగ్లీషు అక్షరాలు పేర్చి, దానికి కవిత్వం అని పేరుపెట్టారు. ఈనాడు కూడ “ఎ పాయమ్” అని పేరుపెట్టి ఒకడు కవిత్వం వ్రాస్తాడు. అంటే ఆ కవితలో ఆ పేరు తప్పితే ఇంకేమీ ఉండదు. ఆ పుట అంతా ఖాళీ. రాసిన కవితకంటే ఇంకా రాయని కవితే గొప్పది అన్నట్టు, ఈ రకమైన విప్లవం ఒక్క మధ్య తరగతి మీదేకాక, ధనవంతులపైన కూడ జరిగింది.

కాని 1930ల నాటికి ఆధునిక కవిత్వం, ఆధునిక కవిత్వం అని ఊరికినే భుజాలు కొట్టుకునే మనస్తత్వం తగ్గించడానికి కారణం ముఖ్యంగా వాల్టర్ డిలమేర్. అతని రచనా శిల్పంలోనే వ్యక్తిగత రీతి చాల గొప్పది. మెల్లమెల్లగా ఆధునిక యువకులంతా ఫ్రెంచ్ కవులైన బాదలెర్, రాంబో, లఫాంట్ల వైపు చూపు మళ్ళించారు. బాదలెర్, మలార్మోల వ్యక్తిగత జీవితాన్ని యీనా డెవరైనా చదివితే కళ్ళమ్మట నీళ్ళు రాకమానవు. మానవుని అనంతమైన వేదనలను వాల్లిడ్లరు తమ వచనైపుణ్యంతో, హఠాత్తుగా విద్యుదాఘాతంలో మామూలు మాటలతో వర్ణిస్తారు. వాళ్ళ బాధలు, వాళ్ళ సుఖాలు మనవే అవుతవి. సుఖ వ్యాధులు, ఏక లింగ సంయోగాలు, ఏవైనా కానివ్వండి. వాటికి కవిత్వ స్థాయినిచ్చి ఆ విషాదానుభవాలను మన చేత ఆమోదింపచేస్తారు. ఇక్కడే కవి, పాఠకుడు మానసిక విశ్లేషణకు లోనుకావటం తప్పనిసరి అవుతుంది. వ్యావహారిక భాషను గానయోగ్యంగా చేసింది వీళ్ళే. సామాజిక ప్రగతివాది అయిన కార్ల్ మార్క్స్, వ్యక్తిత్వ విశ్లేషణవాది అయిన ఫ్రాయిడ్ కవిత్వంలో కలిసిపోయారు. ఒక వేపునయుద్ధం వస్తుంటే ధాన్యాన్నంతా సముద్రంలోకి పారబోస్తున్నారు. ఇంగ్లండులో ఇరవై లక్షల మంది నిరుద్యోగులయ్యారు. మరొక వేపున మానవుడిలో అంతర్యుద్ధం వస్తుంటే ధాన్యాన్నంతా పాప చింతనలో, పశ్చాత్తాపంలో తొక్కి వేస్తున్నారు. అప్పుడు డిలన్ తామస్ వచ్చి ఓల్డ్ టెస్ట్ మెంటోకు ప్రవచనాలిచ్చాడు కవితా రూపంలో.

ప్రపంచ యుద్ధం జరుగుతున్నప్పుడు కవితా రంగంలో ఒక విచిత్రమైన పరిణామం వచ్చింది. చచ్చిపోతామేమోనన్న భయంతో కవులంతా అమూల్యమైన జీవితాన్ని గురించి, జీవించివుంటే కలిగే జీవనానందాల గురించి రాయడం ప్రారంభించారు. దీనినే “వార్ టైమ్ రొమాంటిసిజమ్” అనొచ్చును. తుఫాను, గాలి, సముద్రం, పుట్టడం, పెరగడం, వృద్ధి చెయ్యడం, చివరికి చావడం లాంటి విషయాలు పెద్దగా ఆలోచించి కవిత్వాన్ని ఉరుముల్లా, మెరుపుల్లా పాడుకుంటూ పోయారు. బుద్ధికాదు ముఖ్యం, స్పందన, ఆవేశం, స్పర్శజ్ఞానం అని డిలన్ తామస్ చెప్పాడు.

నిజానికతను ఏ దేవుణ్ణి నమ్మలేదు. కాని గాడ్, క్రాస్, సెయింట్ మొదలయిన పదాలు అతని కవితలో పదే పదే దొర్లేవి. ఉదాహరణకు “మొదటి చావు తర్వాత ఇంకొకటి మళ్ళా లేదు” అన్నాడు. (ఆప్టర్ ది ఫస్ట్ డెత్ దేరీజ్ నో ఎనదర్) దీన్ని రెండు రకాలుగాను అర్థం చేసుకొనవచ్చును. జీవితం అనంతం. దానికి మరణం ఆఖరుకాదు - అని ఆస్తికుడు. ఒక సారి చస్తే ఇంక జీవితం వుండదు గనుక చావు వుండదు - అని నాస్తికుడు అర్థం చేసుకోవచ్చును. అంటే ఇది అంధవిశ్వాసం కాకపోయినా విశ్వాసం ఏర్పడడానికి కారణమైనది. నమ్మినంత మాత్రాన ఏంపోయింది లెమ్మన్న మనస్తత్వానికి దగ్గరగా వస్తుంది.

అణ్ణాయుధాలు తయారయినయ్. జాజ్ సంగీతం గోల హెచ్చింది. టెలివిజన్ వచ్చింది. ఇక ఒక కవిత్వం రూపేనా మారనిది ! కవులు టి.వి. లకు, సినిమాలకు రాయడం ప్రారంభించారు. అసలు “వేస్ట్ లాండ్” కావ్యం ఒక విధంగా చూస్తే సినేరియోవలె కనిపిస్తుంది, అక్కడొక వాక్యం, ఇక్కడొక సంభాషణ; ఒక చోట వర్ణన, మరొకచోట గుంభన.

దీనికితోడు అమెరికాలో కూడ గొప్ప కవులున్నారని మొట్టమొదటి సారిగా 1948లో డిలన్ థామస్ ఒక అమెరికన్ కవి పంపిన కవిత్వ గ్రంథాన్ని పదిమందిలో చదివి వినిపించాడు. జాన్ క్రో రాంసమ్, ఎలన్ బేట్, వాలెస్ స్టీవెన్స్, రిచర్డ్ విల్సన్, రాబర్ట్ లోవెల్, మారియానా మూర్, వీళ్ళే కాక యింకా ఎందరో మంచి మంచి కవులు నవోత్సాహంతో ముందుకు వచ్చారు అమెరికాలో. వీళ్ళందరు వాళ్ళు రాసిన పద్యాలను వాళ్ళే చదివేవారు. అవి గ్రామఫోను రికార్డులుగాను, టేప్ ల మీద వచ్చేవి. అంటే కవిత్వం శబ్ద ప్రాధాన్యాన్ని కూడా పొందిందన్నమాట. అందుచేత ప్రతిపదాన్ని మోగించి అచితూచి వాడడం మొదలయింది. ఇలాంటి కవులనే అకడమిక్ కవులు అంటారు.

ఇక 1960 నుంచి రాస్తూన్న కవులలో ఎక్కువ భాగం జీవితంలో ఏదీ ఉన్నదో దాన్నల్లా కవిత్వస్థాయికి చేర్చి, సులభంగా, ప్రత్యక్షంగా అర్థమయ్యేలాగే రాస్తున్నారు.

(1978)

హోవర్డ్ నెమరోవ్తో ఒక ఉదయం

సెంట్ లూయీస్ లోని క్రెస్ట్ ఉడ్ చాల ప్రశాంతంగా వుంటుంది. అక్కడికి నన్ను తీసుకువెళ్ళటానికి స్కూళ్ళ ఇన్స్పెక్టరుగా పదవీ విరమణ చేసిన బ్రూస్ అనే అతను వచ్చాడు. నిజానికి బ్రూస్ ఆతిథ్యంలో కాదు నేనుండాల్సింది ఆపై నాలుగుదినాలూ లానీ ఐకాక్, అతని భార్య బానీ ఐకాక్ ఇంట్లో నా ఆతిథ్యం. లానీ ఐకాక్ ఇంగ్లీషు చెప్తాడు జూనియర్ కాలేజీలో. బానీయేమో అదేచోట లలిత కళలు బోధిస్తుంది. చాలాకాలానికి వృత్తిలోనూ, ప్రవృత్తిలోనూ మనసు కలిసిన మనుషులు కలిసారు కదా ! అదీగాక ఆ నాలుగు రోజులూ ఎటూ నా ప్రత్యేక కార్యక్రమం సెంట్ లూయీస్ లోని వాషింగ్టన్ యూనివర్సిటీలో గడపటం అనే ఉద్దేశ్యంతో ఆ యూనివర్సిటీ ఇంగ్లీషు సాహిత్య విభాగానికి వెడతానన్నాను లానీ ఐకాక్ తో.

అంతకుముందు రోజే సెంట్ లూయీస్ లోని నార్త్ ఈస్ట్ క్రిస్టియన్ ఆస్పత్రినుండి నుండి బయటికొచ్చాను. ఐ.వి. గ్లూకోస్, ఐ.వి. బ్రోమియం, ఎక్స్రే, రక్తపరీక్షాదులతో, నర్స్ ఇచ్చిన పూలరమ్ములతో హాయిగా వూపిరి పీల్చుకొంటున్న లంగ్స్ తో.

ఆ సాయంత్రం లానీ ఐకాక్ హోవర్డ్ నెమరోవ్ పర్సనల్ అసిస్టెంట్ కి టెలిఫోన్ చేస్తే ఆవిడగారు రేపొద్దున్న పదిగంటలకల్లా రమ్మని తీగలు సాగుతూ చెప్పింది. ఇంతా చేస్తే ఆ తెల్లారి ఆవిడ దర్శనభాగ్యం మాత్రం నాకు కలగలేదు !

మే ఒకటి ఉదయం ఎనిమిది. చెర్రీపూలు, నాకింకా లంగ్స్ లో చలి. బానీ ఐకాక్ తాను తాగే లోటార్ నికొటిన్ ఒక పాకెట్ నా చేతిలో పెట్టింది. కడుపులో కట్టిసార్క్స్ కొంచెం వేడిగా. స్క్రాంబిల్డ్ ఎగ్ ఒక్కటే ఉదయం ఫలహారం. అదీ చాలా మారాం చేసి. లానీ వాళ్ళింట్లో భయంకరమైన ఒక నల్లని పిల్లి ఉంది. పెంపుడు మార్బాలం. ఆ మార్బాలం గారికి ప్రత్యేకంగా ఓ గది. నేను మాట విననప్పుడల్లా లానీవాళ్ళు దాని ప్రసక్తి తెచ్చేవాళ్ళు. లానీ, బానీ లిద్దరూ ఎనిమిదింటికే కాలేజీకి వెళ్లిపోవాలి. యూనివర్సిటీలో ఒదిలేసి నీ చావు నువ్వు చావమని వెళ్ళిపోయారు.

పదింటికిగాని హోవర్డ్ నెమరోవ్ చూడటం పడదు. నావిన్నవన్నీ కన్నవిగా ఫలించిన రోజిది. ఎట్లా మర్చిపోను. ముఖ్యంగా ఆ రాత్రి యూనివర్సిటీ నాటక కళా విభాగం వాళ్ళు వేసిన సంగీత నృత్యనాటకం. “ఎలిటిల్ మ్యూజిక్ ఆఫ్ నైట్ ?” లూ, ‘ట్రూమన్’ లూ? లానీ బానీలతో కలిసి ఆ సాయంకాలం విశ్వవిద్యార్థుల చిత్రలేఖన విభాగాన్ని చూచాం. అందులో ఒక నైరూప్య చిత్రం. పేరు ‘మాస్టర్స్ షన్’ తెలుపు నలుపుల్లో ఒట్టి వెలుగునీడల క్రిడ. చాల నచ్చిందా చిత్రం రంగస్థలం గుండ్రంగా తిరుగుతూ ఉన్నప్పుడు “ఎలిటిల్ మ్యూజిక్ ఆఫ్ నైట్” రూపకంలో ఎనిమిది రెళ్ళు పదహారు ప్రేమి ప్రేమికులు

అతి చిత్రంగా వాళ్ళు గుండ్రంగా తిరుగుతూ ఒకరి ఒడిలోకి ఒకరు ఒరుగుతూ హాయిగా తేలిపోతున్నప్పుడు అసలు స్టేజిరివాల్స్ అవుతున్నట్లే అనిపించలేదు.

సరే, ఎనిమిదింటికల్లా ఆ చెర్రీ చెట్ల చివరిస్తొన్న చేతుల్లోంచి నడుస్తూ నడుస్తుండగా ఎక్కడ్నించో బీరువాసన వేసింది. లోగొంతులో పాట. భూమిలోకి పదిపన్నెండు మెట్లు దిగి చూస్తే అది యూనివర్సిటీ కాఫెటీరియా. చాన్స్ గేమ్స్ ఆడుతూన్న వాళ్ళూ, ఎన్లార్డ్ స్ట్రీమ్స్ టి.వి. చూస్తొన్నవాళ్ళూ బీర్ ఆన్ టాప్ తాగుతున్న విద్యార్థినీ విద్యార్థులూనూ. నేనూ ఒక పావలా పెట్టి ఒక మగ్గ్ తెచ్చుక్కూర్చున్నాను. టి.వి. ముందర. పక్కనే ఒచ్చి గొంతుకూర్చుంది ఒక విద్యార్థిని. ఆ రోజు క్రియేటివ్ రైటింగ్ క్లాసులో 'సెలవలికి ఇంటికెళ్ళినప్పుడు' అనే కవిత స్లాంగ్ లో రాసింది ఆ అమ్మాయి. ఆ కవిత క్లాసులో చదువుతుందట. నేనూ చూచి, చూచి, చదివి, "ఇట్ రీడ్స్ వెరీవెల్" అన్నాను నా అభిప్రాయంగా, ఎంతో ముచ్చట పడిపోయి పరుగెత్తికెళ్ళి ఇంకో పావలాది తెచ్చిచ్చింది.

తొమ్మిదింబావు అయిపోయింది. డంకన్ హాల్ రూమ్ నంబర్ 110 కి వెళ్ళాను. లిజా చేయి నా భుజాన లేకుండా లేదు. లైబ్రరీ, లైబ్రరీముందు ఒక శాంతి చిహ్నం ఉంది. అదీకాక ఆరుబయట స్పష్టమైన ఆకారాల్లో లేని పెద్ద పెద్ద తెల్లరాళ్ళ నైరాప్య శిల్పాలు, నవనవలాడే మెత్తని పచ్చగడ్డి, ఒట్టి పాదాల్లో నడుద్దామనిపిస్తుంది. భవనాల్ని కప్పేస్తూ ఐవీ క్రీ పర్స్.

డంకన్ హాల్ 110 వ గది దగ్గర లిజా నన్ను నిర్దాక్షిణ్యంగా ఒదిలేస్తే బిక్కు బిక్కుమంటూ బెల్ నొక్కాను. తలుపు తీసుకొని ఎదురుగా హావర్డ్ నెమరోవ్. గ్రీన్ గోనెనంచిలా ఒక ఒవర్కోట్ వేసుకొని. అతని చుట్టూ పుస్తకాలూ, నాలుగు గోడల్నిండా పుస్తకాలు. ఆ రోజు లెనన్ ని బైపు చేసుకొంటున్నాడట.

టాగోర్, సరోజినీ నాయుడు గురించి కాసేపు సంభాషణ. అయ్యో టాగోర్ తర్వాత మన కవులెవరూ అతనికి తెలీరు. ఎజీకీల్, కమలాదాస్ ఎవరూ తెలీరు. మీ ఆన్ సెక్షన్ మాకు తెలుసునే మా కమలాదాస్ మీ కెందుకు తెలికపోవాలని నేనావేదన పొందాను. బీట్ పాయట్స్ గురించి మీరే మంటారని అడిగాను. "డు దే తింక్ ఎనీ తింగ్ ఆఫ్ దెమ్ సెల్వ్స్ నా" అని అతని ఎదురు ప్రశ్న. ఎంతో నిరాశ కలిగింది నాకు. ఇంత మునిలవాడయి పోయాడా హావర్డ్ నెమరోవ్ అని ఆశ్చర్యపడ్డాను. అసలు రహస్యం చెప్పాడు అప్పుడు. కవులందరూ ఏకాకులు. కవుల్ని ఎవరూ చదవరు. వాళ్ళ వాళ్ళ శిథిల ఏకాంతంలోంచి అప్పుడొక ఇటుకా ఇప్పుడొక ఇటుకా రాల్చుతూ ఉంటారు. లిటిల్ మేగజీన్స్ మీద బ్రతుకుతుంటారు. వాటినుంచి డబ్బు రాదు. అప్పులు పెరుగుతూ ఉంటాయి. కొత్త అప్పులు చేసే తెలివితేటల్ని పెంచుకుంటూ ఉంటారు. కావాలంటే చూపిస్తాను రా అని వాళ్ళ యూనివర్సిటీలోని రేర్ బుక్ విభాగానికి తీసుకువెళ్ళాడు. అక్కడ కవుల ప్రథమ రాతప్రతులూ, వ్యక్తిగత లేఖలూ సురక్షితంగా ఉన్నాయి. క్లౌజు సర్క్యూట్ టి.వి.లో లైబ్రరీయన్ కి అంతా కనిపిస్తుంటుంది.

డెనిస్ లెవర్లేవ్, సిల్వియా ప్లాత్ స్వదస్తూరిలలో ఉన్న ఉత్తరాలు చూచాను. ముఖ్యంగా డెనిస్ లెవర్లేవ్ కి జేమ్స్ డిక్ రసిన ఉత్తరాలు, డెనిస్ ని తన లిటరరీ ఎక్సిక్యూటర్ గా ఉండమని జేమ్స్ డిక్ బతిమాలుతూ రాసిన ఉత్తరాలు. తనెటూ తొందరలో చచ్చిపోతానని ఈ లోగా ఈ కాస్త సహాయమూ చేసిపెట్టమని ఎంత ప్రార్థేయపడ్డాడో ! డెనిస్ అతని కవిత్యాన్ని అభిమానించింది గానీ అతన్ని ఆరాధించలేదని రాస్తుంది. ఎట్లా కుదుర్తుంది - అప్పటికే ఆమె నవలకారుడు మిచెర్ గుడ్ మన్ ని పెళ్ళి చేసుకొందాయె. సిల్వియా ప్లాత్ ఇంగ్లండ్ నుంచి రాసిన కొన్ని కార్డులూ, కవర్లూ వాటి అన్వెలప్స్ తో సహా భద్రపరిచారు. **టెడ్ హ్యూస్** తనూ లండన్ లో ఏదో చిన్న హోటల్లో మకాం, డబ్బులు చాలక ఎలా బాధపడుతున్నదీ రాస్తుంది.

హోవర్డ్ నెమరోవ్ వెలిబుచ్చిన నైరాశ్యం నా కవుడు సబబే ననిపించింది. చస్తే కవిని లెక్కచెయ్యరు జనం. చస్తే తప్ప.

నెమరోవ్ మొదట్లో ఆర్మీ ఎయిర్ ఫోర్స్ లో ఫైలట్ అట. ఆ తర్వాత బెన్నింగ్టన్ కాలేజీలో కొన్నాళ్ళు ఆంగ్ల సారస్వత విభాగంలో పనిచేశాడు. ప్రముఖ అమెరికన్ కవులందరిలానే అతనూ 1963-64 సంవత్సరానికి బైబ్రరీ ఆఫ్ కాంగ్రెస్ కి పాయిట్రీ కన్సల్టెంట్ గా ఉన్నాడు. 1947 లో తన మొదటి కవితా సంకలనం 'ది ఇమేజ్ అండ్ ది లా' వెలువరించాడు. మూడు నవలలు, ఐదు కావ్య సంకలనాలూ, కొన్ని కథలూ ప్రచురించాడు మెల్ల మెల్లగా. నెమరోవ్ ని కొందరు కవి అంటే కొందరు అంతకంటే మంచి విమర్శకుడిగా గుర్తిస్తారు. "పాయిట్రీ అండ్ ఫిక్షన్" అనే అతని విమర్శ గ్రంథం చాల ప్రాచుర్యాన్ని పొందింది. బ్రాండీయిస్ యూనివర్సిటీ ల్లాంటి విద్యా సంస్థలెన్నో అతన్ని సన్మానించాయి. చివరికతన్ని పారియట్ లారియట్ ని చేసింది అమెరికా.

హోవర్డ్ నెమరోవ్ కవిగా ప్రపంచంలోకి అడుగిడుతున్నప్పుడు అస్పష్టత నెక్కువగా ఆరాధించాడు. జాన్ డన్ లోని వ్యంగ్యాన్ని క్లిష్టతనూ, పాండిత్యాన్ని, ఆధి భవుతికతనూ అనున రించాడు. ఈ విషయంలో విలియం ఎంప్సన్ కీ, తనకీ విలియంట్ గురువయ్యాడంటాడు. కానీ ఈనాడు ఆ అస్పష్టత నుంచి కావాలని బయటపడ్డాడు. అయినా ఇంకా ఆ పాతవాసన పోలేదనిపిస్తుంది. ఎక్కడో దూరాన ఒక చిన్న రైలుస్టేషన్ నిర్జన విశ్రాంతి గదిలో ఉన్న గోడ గడియారం. దానికి ముళ్ళు లేవు. అయినా అదొక చుట్టలు చుట్టుకొన్న సర్పం. మానవ కాలాన్ని సృష్టించిన తొలి సర్పం. ఆ గోడ గడియారం లోపల దాక్కున్న మైన్ స్ప్రింగ్ చుట్టలు చుట్టుకొని అంకెల కోరల్ని విషపు "టెన్స్ పాస్ట్ టెన్స్" నా లోపల్లోపలే ఆడిస్తోంది అంటాడు. ఇందులోని "టెన్స్" అనే మాటను విశేషణంగానూ వాడొచ్చును, నామవాచకంగానూ తీసుకోవచ్చును.

జీవితంలో ఎక్కువ కాలం పట్టణాలలో గడిపాడు. రెండో యుద్ధం తర్వాత గ్రామసీమల్లో ఉన్నాడు. ముఖ్యంగా వెర్మాంట్ లో, ఇతను దృశ్యాన్ని కంటే శబ్దాన్ని ఎక్కువగా

చిత్రిస్తాడు. ఎలియట్, పౌండ్ల కవిత్వాన్నించి చాల మెలకువలు గ్రహించానని ఒప్పుకొంటాడు. కాని అధునాతన కవిత్వ విప్లవాల మీద ఎక్కువ మోజు చూపడు. అంటే ప్రయోగ వాదానికి కూడ ఒక పరిమితి ఉన్నదని భావిస్తాడు. కవిత్వానికి స్వేచ్ఛ కావాలేగాని కవిత్వాన్నించి స్వేచ్ఛ కాదంటాడు. జలప్రవాహానికి అడ్డుగా నిలవడు గాని ప్రవాహ మధ్యంలో రాయిలా స్థిరంగా ఉంటాడు. అతని మాటల్లానే “అటెంటివ్ నెస్ అండ్ ఒబీడియన్స్” అతని కవిత్వ ముఖ్య లక్షణం. ఇందుకు నిదర్శనంగా హోవర్డ్ నెమరోవ్ రాసిన “పెయింటింగ్ ఎ మవుంటెన్ స్ట్రీమ్” కవిత చదవాలి.

“పర్వెత్తటమూ నిలదొక్కుకోటమూ రెండూ

ఒకే సంపూర్ణ సత్యం.

చిక్కుపడినా విచ్చిపోయినా

వెళ్తా వెళ్తా ఆగుతుంది ప్రవాహం

నాడి శబ్దం గ్రహాల్లో నినదిస్తుంది.

మనసులో ఒక ఉరుము

సూర్యనది కిందికి ఉరుకుతూ

మనసు వానని మోస్తుంది ఉరుములో

జ్వాలా శిఖలా ఎల్మోచెట్టు ఎదుగుతుంది

ఒకమూయి సమాధిలో దువ్వెనొకటి

చిక్కడింది చూపెప్పుడూ నేలమీదే కాని

ఈ ప్రపంచానికి కన్పించే నేల ఏదీలేదు.

ప్రవహించే నీటి చెయ్యి దువ్వెనతో దువ్వెతోంది

ఆ చెయ్యి నజీవుడిదో నిర్జీవుడిదో గాని !

కళ్ళ సరస్సుల్లో ఆ చెయ్యి

వస్తువుల్నీ భావనల్నీ కెలుకుతూంది

అడుగు దొరక్క అడుగు నిలవక !

ఈ కన్నీటినుంచి నింగికి ప్రాకుతుంది కన్ను

ఎన్నిసార్లు దించినా దిగదు మిన్ను

నుంచుందనుకొన్న నీరు పోయె

ఇక పోయింది లెమ్మనుకొన్న నీరిక్కడే ఉండె

అంచేత నిదానించి చూడు జలపాతం నాదాన్ని

చిత్రించు చిత్రాన్ని కాదు.”

అందుకేనేమో ఆ 1976 మే ఒకటో తేదీ ఉదయం నా కీ నాడు నిలిచింది. ఆ శబ్దాలలో ఆ చిత్రాలలో ! (1977)

అమెరికా ఆత్మ కార్డ్ శాండ్ బర్గ్

ప్రపంచం ఒక చికాగో నగరం అనుకొంటే కార్డ్ శాండ్ బర్గ్ను ప్రపంచ కవి అని పిలవచ్చును. చికాగో చూడని వాళ్ళకి బోంబే పట్నం చూడరా బాబూ కాశీ పట్నం చూడరా బాబూ” అన్నట్లుగా బొమ్మలు కట్టి రాస్తాడు కవిత్వం. విట్మన్ కు వాషెల్ లిండ్సే లాగానే శాండ్ బర్గ్ కూడా విట్మన్ కు గొప్ప శిష్యుడే. విట్మన్ కవితలో విశాల విశ్వం అతని అంతరిక ప్రపంచంలోంచి దూసుకొచ్చిన వస్తుగత సత్యాన్ని ఆత్మిక స్థాయిలో నిల్పుతుంది. శాండ్ బర్గ్ తన చదువుల గదిలోంచి ప్రజల్లోకి వెలికి వచ్చి వాళ్ళనీ వీళ్ళనీ వాళ్ళ దైనందిన జీవితాన్నీ నిలిచి చూచాడు. ఆకాశపర్యటంలో లోపల ఎక్కడో ఒక చిన్న గదిలో కూర్చోకుండా బయటకు వచ్చి నేల మీద నుంచుని నింగివంక చూశాడు.

మిత్రుడు బిల్ హార్ట్ నాకు బహుకరించిన కవితా సంకలనం శాండ్ బర్గ్ కవితా సంకలనం, ‘హనీఅండ్ నాల్స్’ ఏదో ఒక నవల చదువుతున్నట్లు ఏక బిగిన చదివిస్తుంది. 1964లో చనిపోయిన శాండ్ బర్గ్ కు బిల్ హార్ట్ వంటి కవిత్వం రాయని కుర్రవాళ్ళలో చాలమంది గాఢాభి మానులున్నారు. శాండ్ బర్గ్ ఒక్కొక్క కవితనూ పుస్తకం నుంచి చించుకొని అర్థరాత్రి ‘బాటమ్స్ అప్ దర్టీ డజన్’ బార్లలోంచి బయట పడి నగరవీధుల్లో గొంతు చించుకొని లోపలలోపల గొణుక్కునీ చదువుకుంటూ ఒక్కొక్క కాగితం నాలుగు బజార్ల కూడలిలోనూ పెట్రోల్ పోలీసు ఉన్న ప్రతి చోటా విసిరేసుకుంటూ పోవాలి. చికాగోలోని ఒక కొత్త బస్టికి శాండ్ బర్గ్ పేరు పెట్టారు. జాన్ హంకాక్ టవర్ 97వ అంతస్తులోంచి చూస్తే అది బద్దకంగా నిద్రపోతున్నట్లు కన్పిస్తుంది.

శాండ్ బర్గ్ కవితా ప్రాణవాయువు ప్రజలు పీల్చిన ఊపిరే. శాండ్ బర్గ్ వచన కవిత్వం ఇంప్రెషనిస్టిక్ శైలి పరమైనది, పిల్లల కథలు ‘రూట్ బాగ్ స్టోరీస్’ అమెరికన్ జానపదుల గేయాల సంకలనం “ది అమెరికన్ సాంగ్ బాగ్”, “స్వీయ చరిత్ర” ఆల్వేస్ ది యంగ్ స్ట్రేంజర్స్ ఒక నవల “ది రిమెంబ్రెన్స్ రాక్”, ఆరుసంపుటలు లింకన్ జీవిత చరిత్ర రాసి ప్రచురించాడు. 89 సంవత్సరాలు బ్రతికి అందులో 50 సంవత్సరాలు జీవితాన్ని, ప్రేమని, మృత్యువుని తెలుసుకునేందుకు రచన చేస్తూ జీవించాడు. జీవితం పట్ల ప్రేమ, ఆసక్తి, అనునయం, ఆశ, నులివెచ్చని కోర్కె ఉన్నాయ్. స్వేచ్ఛాగాన ప్రియత్వం, సమున్నతమైన నిజాయితీ, ధైర్య శీలం, అందులోని లాలిత్యం ఇతని కవితా గుణాలు. శాండ్ బర్గ్ శ్వాసించ ప్రారంభించింది 1978కి ఖచ్చితంగా ఒక శతాబ్దం పూర్వం, అతని కవిత్వంలో జీవిస్తూనే ఉన్నాడింకా బిల్ హార్ట్, అతని “అరేబియన్ స్టేడి గర్ల్ ఫ్రెండ్” బాహు బంధాలతో.

అతని ముఖ్యమైన కొన్ని కవితా సంకలనాలివి. చికాగో పోయమ్స్ 1916 కార్న్ హస్కర్న్ 1918 స్కోక్ అండ్ స్ట్రీట్ 1920 శ్లాబ్స్ ఆఫ్ ది బంట్ వెస్ట్ 1922 గుడ్ మార్నింగ్,

అమెరికా ! 1928 ది పీపిల్, ఎస్ 1936 హార్వెస్ట్ పోయమ్స్ 1910-1960 శాండ్ బర్గ్ రూపం - తెల్ల జుట్టు, చెంపలు అంటకత్తెర, వెనక కత్తెర పడని భాగం, ఎప్పుడూ చికాగో నగరం వంకే సూస్తున్న చూపూ అన్నీ తెలిసి పోయినట్లు పెదవులు బిగించుకు కూర్చున్న నేహ్యూ.

శాండ్ బర్గ్ అమెరికా మిడ్ వెస్ట్ కు ప్రతినిధి. ముఖ్యంగా ఇల్లినాయి రాష్ట్రానికి. ఉక్కుకీ పూదారంగు ఉన్నకీ, హయసింత్ పూలకీ, బిస్కత్తులకీ, తేనెబిందువులకీ, క్షార నీరానికీ, శిలా కారిన్యానికీ పొరలు పొరలుగా తేలిపోయే మంచు తెరలకీ, బల సంపదకీ, హృదయ స్పందనకీ అభేదం కూర్చిన ప్రజాకవి, సమూహకవి. శాండ్ బర్గ్. ఒంటరివాడేగాని ఏ కాకిగాడు. ప్రజల సామూహిక చైతన్యాన్ని రగుల్కొల్పిన వాడేగాని అమెరికన్ యువతలోని తుంటరి మనస్థత్వాన్ని సమర్థించినవాడు కాడు. ఐరానిక్ గా గొంతు మార్చుతూ గొంతులో విమర్శను తీక్షణతరం చేసినవాడే గాని వాళ్ల వెర్రి చేష్టల్ని వెనకేసికొచ్చినవాడు కాడు. గురువు గారు వాల్ట్ విట్మన్ ప్రభావంలో పడి నిలదొక్కు కోలేక ఆత్మహత్యలో కొట్టుకు పోయిన వాషెల్ లిండ్సే లాంటివాడు కాడు. కడదాకా స్థిరచిత్తుడుగా నిలిచి చికాగోని చూచిన వాడు శాండ్ బర్గ్. జీవితాన్ని నిర్వచించటం కంటే వీక్షించటం, సమీక్షించటం, గొప్పదని నమ్మినవాడు. ప్రజా సమూహాలు, వాళ్ళు నివసించే పలు ప్రాంతాలు, వాళ్ల దీర్ఘ జీవిత కాలంలో అద్భుతంగా అస్థిత్వం పొందే బహు కొద్ది క్షణాలు, వాళ్ల భయాలు, నిర్భయాలు, అస్థిరత్వాలు, ఆనందపు ఆందోళనలు, ఆందోళనల ఆనందాలు ప్రజా బహిరంగోపన్యాసాలుగా వీధి వీధినా వేయించే టముకుగా, తడిఅవని వెలుగు వాన కురుస్తోండే కరుణామయ ఫ్లోరోసెంట్ విద్యుద్దీపంగా, జీవితాన్ని కళగా, కళని జీవితంగా చిత్రించాడు. శాండ్ బర్గ్ కవితల్నించి అక్కడక్కడ కొన్ని పంక్తులు -

“ఉదయపు వాకిళ్ళు తెరచుకుంటాయి. రాత్రి చీకటి తాళాలు ఎక్కడా పారవేయ లేదు. ప్రత్యూష ప్రేమా నిశికామం రెండూ తెలిసిన నావద్దే ఉన్నాయి.”

“కొనుక్కున్న ప్రేమ నికార్పయిన నకిలీది”

“రక్క అంచు ఏవంత గొప్ప ? పక్షుల ముక్కులైవరు పట్టించుకుంటారు ! ఎగిరిపోయే ఒక విహంగమేవన్నా నింగిలోని నిబిడాశ్చర్యమా ?

రోదసి మానవులకీ జ్ఞానం ఎప్పుడొస్తుందో !”

“అలా మేకై పోకు. హాయిగా ఒదులుగా ఉండు. పోయిన యుద్ధం మర్చిపో. అంతకు ముందుదీనూ. ఇక రాబోయేదంతకన్నా నూను ! సిద్ధంగా మాత్రం ఉండు ఏస్మరించడానికి ! ఎవడో మధ్యాహ్నం పూట అంటున్నాడు. ఎప్పుడు, ఎందుకు, ఎక్కడ్నించి ఒచ్చిందా యుద్ధం ! వాడు పెద్ద చూచొచ్చినట్టు ! అయోజీమా, ఒకినావా, కాసిన్, అన్నిజయొ,

బల్బ్స్ - యుద్ధ రంగాలూ చూబొచ్చినట్టు. మెరుపులూ ముగుస్తుంది. వచ్చే మహా యుద్ధం - లేదూ తీసుకు తీసుకుచస్తుంది లెద్దా !”

శాండ్ బర్గ్ ప్రజా కవిగా, సమూహ కవిగా, “హంగర్ అండ్ కోల్డ్” “గాడ్ ఈజ్ నో జెంటిల్మన్” “పర్సనాలియా”, “టైమ్ స్వీప్” (దీర్ఘకవిత)లలో కనిపిస్తాడు.

“ఆకలి వేసీ వేసీ

తీరక చాలాకాలానికి అన్నిస్తుందీ -

పోన్లే ఏమీ తినప్పోతే మాన్లే !

నవ్వు అసలు తినవు

అన్నం నీ ముందుకే వస్తుందిగా

అందుకని తినటం నీకో నిర్లక్ష్యం

ఏదన్నా తిన్నాజ్ఞాపకమే ఉండదు నీకు

తిండి మీద నీకసలు ధ్యాసేఉండదాయె

ఉండి తినని నీకు

తినకుండా ఉండలేని వాళ్ళు

పస్తుండేవాళ్ళు

తింటానికేమీ లేనివాళ్ళు ఎలా తెలుస్తారు ?

బాగా ఆకలేసినప్పుడూ

ఇగంలా చలి కొరికినప్పుడూ

కొంచెం మెతుకు కొరుకుతావ్

మంట ముందు కూచుని

అవుడు తెలుస్తాయేరా

మంచూ మంటా

విద్వేషపు నిప్పు నాల్కలూ

దురాశా దురదా

విఫల ప్రేమా, విచిత్ర వేదనా”

శాండ్ బర్గ్ “హనీ అండ్ సాల్ట్” ఒక విధంగా అమెరికా ఆత్మ విమర్శ.

“కొనుక్కోగలమా ప్రేమని మనం ?

ఆహా ! ఎంచక్కా

ప్రతిరోజూ డబ్బెట్టి

బట్టలిచ్చి బిళ్లలు పెట్టి

ప్రతినలు చేసి, పూలిచ్చి
 ప్రసంగాలు చేసి
 పగలబడి నవ్వి, తియ్యనికబుర్లు చెప్తు అబద్ధాలాడి
 కొనుక్కోవచ్చు దర్జాగా
 కానీ నకిలీదని ఏడుస్తాం
 అమ్ముకోగలమా ప్రేమని మనం ?
 ఆహా మహారాజులా ధర చెప్పి
 బేరవాడి నసిగి, కొసరి,
 పేచి పెట్టుకుని
 అమ్మి చివరికి గిట్టలేదని ఏడుస్తాం
 ఎవరు, ఏమిటి అమ్ముతున్నారు
 ఎవరు ఏమిటి కొంటున్నారు
 గాజు బుడగల్ని ఎంతసేపు జాగ్రతగా పట్టుక్కూచోగలమో
 అంతసేపు నిలుస్తుంది.
 ప్రేమ హైడ్రోజన్ ఆక్సిజన్ ప్రణయం” (1978)

ఎందరో కవులకు ప్రాణం పోసిన మహాకవి ఇబ్రహీం

అతను విసుగూవిరామం లేకుండా రాయలేదు. విసుగుతో విరామం లేకుండా రాసాడు. అంతం నుండి అనంతం దాకా ఆధునిక అశాంతిని నిసర్గ ప్రతీకల్లో సర్గలు సర్గలుగా రాసాడు కాంటోన్ లో గిచ్చి, గిల్లి, తిట్టి, తట్టి, రాబ్బ్ ప్రాంట్స్, టి.ఎస్. ఎలియట్, జేమ్సు జాయిన్ విండామ్ లెవీస్, యామి లోవెల్ ల చేత రాయించాడు. “వేస్ట్ లాండ్” వ్రాత ప్రతిని దిద్ది, కొట్టేసి, చించి, కత్తిరించి, కుదించి అచ్చు ప్రతిని తయారుచేశాడు. పన్నెండేండ్లు వాషింగ్టన్ సెంట్రల్ ఎలిజబెత్ హాస్పిటల్ లో యుద్ధ సమయంలో దేశ ద్రోహిగా పరిగణించబడి, ఉన్నాదిగా ఆరోపించబడి నిర్బంధంలో గడిపాడు. ఆ అస్పత్రి సూపరింటెండెంట్ అమియా చక్రవర్తితో అన్నమాట లివి “పౌండ్ కి పిచ్చి అనేవాళ్ళకే పిచ్చి. పౌండ్ కి ఉన్నపాటి తెలివితేటలు ఆ బయటి ప్రపంచంలో ఉన్నవాళ్ళకి ఉంటే ఈ ప్రపంచం ఎంత బాగుపడుతుంది !”

పౌండ్ ఆత్మను చంపిన అమెరికా : చంపాలని ఉంటే పిచ్చికుక్క అని పేరు పెడితే సరి ! ఇటలీలోని రాసలాలలో బందీ అయ్యాడు. ముస్సోలినీ పాలనని సమర్థించాడని నేరారోపణ. ప్రకృతి నుంచి మానవత్వాన్నించి బహిష్కరింపబడి పిచ్చి వాళ్ళ జైల్లో పోట్ మోక్ నది పక్కన చిన్న చీకటికొట్లో కొచ్చి పడ్డాడు. 1948 నుండి 1956 వరకు. అన్నాళ్లు అలా ఉంటే ఎవరైనా పిచ్చిక్కి ప్రవచిస్తారు. ఒకవేళ తగ్గే సూచనలున్నా తిరగబెడుతుంది.

1885లో పుట్టి 1972లో చనిపోయిన ఇబ్రహీం ఇరవయ్యో శతాబ్దపు ఆధుని కాంగ్ల సాహిత్యంలో ఆధునిక అశాంతి, అలజడి, ఆందోళనలకు ప్రతీకగా కేంద్ర స్థానంలో ఇప్పటికీ నిల్చుని ఉన్నాడు. హైలీ (ఇడాహో)లో జననం. 1905కి పెన్సిల్వేనియా విశ్వవిద్యాలయంలో బి.ఎ., 1906కి ఎం.ఎ. అయిపోయినాయ్. ఆ రోజుల్లోనే విలియం కార్లెస్ విలియంస్ తనూ, హిల్డ డూలిటిల్ తనూ స్నేహం.

ఆ పై ఏడాది వాబాష్ కాలేజీ, ఇండియానాలో ఫ్రెంచి, స్పానిష్ బోధించాడు. ఒక్క సంవత్సరం తిరగ్గానే జేబులో ఎనబై డాలర్లు మిగలగా జిబ్రాల్టర్ చేరుకున్నాడు. వెనిస్ లో కొన్నాళ్లుండి, మూడంటే మూడు పౌండ్లతో లండన్ వచ్చేసాడు. ఏట్లోతో స్నేహం మొదలయింది. లండన్ లోని రీజెంట్ స్ట్రీట్ పాలిటెక్నిక్ లో ఉపన్యాసకర్తవం చేస్తూ ఫోర్డ్ మెడాక్స్ ఫోర్డ్, డి. హెచ్. లారెన్స్, డరోటీ షేక్స్పియర్లతో సోహో రెస్టారెంట్ లలో మైత్రి మొదలు. 1010 కి తిరిగి ఇంటిముఖం పట్టాడు. ఇంటికొచ్చి చేసిన ఘనకార్యం ఏమిటయంటే “పాయిట్రీ” పత్రికకి విలేఖరిగా ఉండటం. రబింద్రనాథ్ టాగోర్, హెన్రీ జేమ్సు, రిచర్డ్ అల్డింగ్టన్ లతో సాన్నిహిత్యం పెరిగి 1912లో “లె ఇమేజిస్టు” వాద కవిత్యాన్ని ప్రారంభించడం. ఏట్స్ సెక్రటరీగా కూడా పనిచేశారు. 1914లో డరోతి షేక్స్పియర్ ని పెళ్లిచేసుకుని ఆపై సంవత్సరం “కాంటాస్” రచన ప్రారంభించాడు. ఏడు సంవత్సరాలు వరుసగా లండన్ లో ఉండి 1920లో పారిస్ వెళ్ళిపోయాడు. అక్కడోక నాలుగేండ్లు ఉండి

1924లో రాసలాల ఒలారిడ్జ్ అనే ఆవిడతో కాపరం చేసాడు. 1921లో “వేస్ట్ లాండ్”ని దిద్ది పెట్టాడు. (ఆ ప్రతి ఇప్పుడు 1976 లో ఇన్నాళ్ళకి ఫాక్సిమిలీలో అచ్చయి దొరుకుతుంది. ఎలియట్ భార్య పద్మాలుగు వేల డాలర్లకి అమ్మింది. ప్రచురణ కర్తలకి 1) జేమ్సు జాయిన్స్ 1924లో నోబెల్ ప్రైజ్ వచ్చింది. ఏట్స్ కి 1923లో, పాకి 1925లో, ఎలియట్ కి 1948లో, హేమింగ్వే కి 1954లో వచ్చినయ్, వీళ్ళందరితోనూ పౌండ్ కి గాఢ స్నేహముంది. వాళ్ళ రచనల్ని ఏదో ఒక రూపాన పౌండ్ ప్రభావితం చేసినవాడే. కాని, పౌండ్ కి మాత్రం నోబెల్ బహుమానం రాలేదు. చివరికి 1972లో హెన్రీక్ బాల్ అనే జర్మన్ నవలాకారుడు కొట్టేసాడు ఆ అవకాశం. ఇటలీ నుంచి ఒక వంద రేడియో ప్రసంగాలు చేసాడు పౌండ్. ఒక్కొక్క దానికి పది డాలర్లు మాత్రం ముట్టచెప్పారు. ‘డయల్’ పత్రిక వో రెండు వేల డాలర్లందించింది. బోలింజెన్ బహుమానం, అకాడమీ ఆఫ్ అమెరికన్ పోయెట్స్ అవార్డు ఇంకొంచెం చిన్నవీ, చిల్లరవీ వచ్చినయగాని, అవన్నీ అవహాన్యం, వెక్కిరింపు, వేళాకోళాలే. పౌండ్ కి చిన్నప్పట్నుంచి డాలర్లన్నా, పౌండ్లన్నా జడుపు. డబ్బుంటే అతనికున్న అసహ్యన్ని ఆరు సంపుటాలు “మనీ పాంప్లేట్స్”లో 1950లో వెల్లడించాడు. రోమ్ లో డరోతి, వోలారిడ్జ్ ఇద్దరితోను సఖ్యంగా ఒకే ఇంట్లో జీవించాడు. ఇది 1942లో జరిగింది. ఇ.ఇ. కమింగ్స్ తో స్నేహం చేస్తున్న రోజుల్లో తాను ఇంగ్లాండ్ వదిలి ఎందుకు వెళ్లిపోతున్నది “యాక్సియ్యుమాట్” అనే వ్యాసంలో 1921లో రాసాడు. ఇంకొక ఏడాది గడిచేప్పటికి బ్రైడ్ స్క్రాటన్ తో శారీరక సంబంధాలు, హేమింగ్వేతో బాటు ఇటలీ యుద్ధ రంగాలలో తిరగటాలూ, హారియట్ మన్రోతో మానసిక సంబంధాలూ మొదలైనాయ్.

అవిత్రాంత రచన : తను రాసాడు. ఇతరులచేత రాయించాడు. తన “పోయెమ్స్” “కలెక్టెడ్ పోయెమ్స్” ఎప్పుడైనా రాయనివ్వండి, 157 కాంటాస్, అవికాక, “ది సీజన్ కాంటాస్”, ‘109 డిలాస్ కాంటరెస్’ అన్నీ కలిపి 1971లో ప్రచురితమైన “ది కంప్లీట్ కాంటాస్”. అసంఖ్యాకంగా చైసీస్ నుంచి, గ్రీక్, లాటిన్, ఇటాలియన్ల నుంచి, హిందీ నుంచి, ఫ్రెంచ్ నుంచి అనువాదాలు చేసి వ్యాసాలు రాసి, ప్రసంగాలుచేసి, వడివడిగా ఒక సుడిగాలిని రేపి ఆ ప్రభంజనంలో తానే చిక్కుకుపోయాడు. అమెరికా సైన్యాలు అతన్ని జెనీవాలో అరెస్టు చేసి, పీపీల్ ఇనప పంజరంలో మూడు వారాల పాటు 1944లో ఒంటరిగా బంధించినట్లుగా 45లో ఆ పంజరాన్ని వాషింగ్టన్ తీసికెళ్ళి పిచ్చాన్నత్రిలో పెట్టారు పన్నెండేళ్ళబాటు.

“యూరప్ పిలుస్తోంది. పౌండ్ మాట్లాడ్తున్నాడు. ఇజ్రాపౌండ్ రా మాట్లాడేది. నేనీ రేడియోలోంచి ఇంగ్లండ్ ని పిలుస్తున్నాను. సరే. అమెరికా కూడ వింటే సర్లే. ఇంగ్లీషు వాడి మెదడు చెక్కముక్క. అమెరికన్ బుర్ర పుచ్చకాయ. చెప్పేది పుచ్చకాయకి ఎంత తొందరగా ఎక్కుతుందో అంత తొందరగా నీరు గారిపోతుంది. నేను చెప్తుంది అంత ముఖ్యమైనది అవునో కాదో నాకైతే తెలీదుగాని, ఆ దరిద్రపు సముద్రాని కిరుప్రక్కలూ ఉన్న వెధవల్లారా

ఒకటి మాత్రం గుర్తుంచుకోండి. యుద్ధం కావాలో ఒద్దో ఇప్పుడో తర్వాతో తేల్చుకోండి. నేనేం చెప్పాలో, అదంతా నేను నా 14, 15 కాంటోలలో ఎప్పుడో చెప్పాను.... మీ కళ్ళమై ఏడిస్తేగా !” ఈమాటలు 1941లో రోమ్ రేడియోలో పౌండ్ అన్నవి. వెనుకటికి జాషువా “నా ఖండ కావ్యాలు చదవండిరా ముండల్లారా” అని ఒక సభలో అన్నట్టు ! పౌండ్ చేసిన రేడియో ప్రసంగాలు అసందర్భంగానూ, గందరగోళంగానూ కన్పించి అతనేమైనా అమెరికాకి రహస్య సంతకాలు పంపిస్తున్నాడేమోనని అనుమానించి ఇటాలియన్ రేడియో అతని ప్రసంగాన్ని ఒకదాన్ని రిలే చెయ్యడం మధ్యలో టక్కున ఆపేసింది.

పౌండ్ వక్త, ప్రవక్త, కవి, పండితుడు, బహుభాషావేత్త, ప్రపంచ జీవి. కోపదారి, గాలికి కొట్టుకుపోయేవాడు. క్రమశిక్షణ లేనివాడు, కొత్త జీవనాన్ని ప్రతిపాదించినవాడు. శిఖరాల్ని తొందరగానే ఎక్కి నిదానంగా దొర్లుకుంటూ కిందపడినవాడు. రెండు మహాయుద్ధ కాలాల మధ్య నలిగి, జీవించి, రెండో యుద్ధం ముగిసిన పిమ్మట ఒక దశాబ్దానికి మళ్ళీ వెలుగుచూచి మరో దశాబ్దం తర్వాత అమెరికా వెళ్ళి (ఒక విధంగా అతను చార్లీ చాప్లిన్) చివరికి ఎందుకొచ్చిందిలే అని వెనిస్ లో అంతమొందాడు.

ఎలియట్ రాసిన ప్రఖ్యాత కవిత ‘ప్రూఫ్రాక్’ కవితని ఎవరూ వేసుకోకపోతే దాన్ని పౌండ్ 1915లో “పాయిట్రీ” పత్రికలో ప్రచురించాడు. ఏట్స్ రాసిన కొన్ని పద్యాల్ని అతని అనుమతి లేకుండా సవరించి ముద్రించాడు. “నా సవరణల వల్లే ఏట్స్ ఆధునిక కవి అయ్యాడు” అన్నాడు. అమెరికాకు విట్మన్ బెయిల్ ఇప్పించాడన్నాడు. ఆకాశంలో నక్షత్రాల్ని న్యూయార్క్ నగరం కిందికి లాగిందన్నాడు.

పౌండ్ కి ఇమేజిజమ్, వార్నిసిజమ్, ట్రూబడార్ కవిత్య తత్వాలంటే ఇష్టం. లయ, క్లుప్తత అతని కవిత్య ప్రాణం. కవిత్యం ఒక బొమ్మగా, సుడిగాలిలో గింగరాలు తిరుగుతున్న బలవత్తర శక్తి చిహ్నంగా, పూరూరా తిరిగి పాడే గానంగా ఉండాలని నిర్దేశించాడు. “రాలిన మొగ్గ మళ్ళీ చెట్టుకొమ్మ ఎక్కి కూచుంటుంది - సీతాకోకచిలుక”, “ఈ గుంపులో ముఖాలు తడిసిన నల్లని కొమ్మమీది దళాలుగా కొట్టాచ్చినట్లు” లాంటి పదచిత్రణలు పౌండ్ వాడిన సూపర్ పాజిటర్ శైలికి చిహ్నాలు. చైనీస్ కవిత, జపాన్ నోవా నాటకాలూ అతన్ని ఇమేజిస్టుని చేసినయ్. టాల్స్టాయ్, దోస్టొవ్స్కీ, చెహోవ్ లంటే పౌండ్ కి గొప్ప ఆరాధనా భావమేమీ లేదంటే విచిత్రమే మరి.

పౌండ్ శబ్ద శిల్పి, సౌందర్య శిలి. విజ్ఞరే, ఆయురైల్ గాతియర్ అనే రచయితల వల్ల ‘కళ కళ కోసమే’ అనే రచనా విధానానికి కూడా ఆకర్షితుడయ్యాడు. చైనా కవిత, జపాన్ నోవా నాటకాల పరిచయం, వాటి అనువాదాల వల్ల అతని ప్రతిమావాదం గాఢత్వాన్ని, క్లిష్టతను సంతరించుకొంది. ప్రతిమావాదం పౌండ్ తర్వాత వాలెన్ స్టీవెన్స్ పద్యాల్లో మనకు మళ్ళీ ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. అయితే, స్టీవెన్స్ కవితలో, గాఢత, సాంద్రత కంటే గూఢత్వం, రహస్యమయత, బౌద్ధమయిన ఆలోచన హెచ్చు. కొందరనుకునేటట్లుగా పౌండ్

సంకేతవాదికాడు. బాదెలేర్, వెర్దేన్, లఫోర్ట్ లాంటి ఫ్రెంచ్ సాంకేతిక ధ్వనివాదుల కవితా సంకలనాన్ని పౌండ్ అచ్చువేసినప్పటికీ, ఆ పందొమ్మిదవ శతాబ్దపు ఫ్రెంచి సంకేత ధ్వని కవుల స్ఫూర్తి పౌండ్మీద కంటే ఎలియట్మీద ఎక్కువ పడిందని చెప్పుకోవాలి. నగరం, కార్లు, సాంఘిక జీవనం, వేగం- ఇవన్నీ ఇప్పుడున్నట్లుగాగాక, ఎట్లా ఉంటే బావుంటుందో దాన్ని మాత్రమే భావించాడు పౌండ్. పౌండ్ సాహిత్య జీవనాన్ని మూడు దశలుగా విభజించవచ్చు. ఆమెరికాలో అతనున్న మొదటి ఇరవై సంవత్సరాలు ఒక దశ. ఆ తర్వాత ఇంగ్లాండ్లో ఉండి స్టెండార్డ్, ఫ్లాబర్ట్, డాంటీ, జేమ్సుజాయిన్ రచనా పరచనంతో అతనిలో కలిగిన పరిణామం రెండవది. మూడవది ఇటలీలో అతను జీవించిన జీవితం, రాబర్ట్ బ్రౌనింగ్, ఒవిడ్ రచనల పరచనం, హెమింగ్వే, ఎలియట్ల స్నేహం.

గోడలమీద బూతు రాతలు : మరుగుదొడ్లలో కొందరు పిల్లలు, మరికొందరు పెద్దలు అశ్లీలాలు రాస్తూంటారు. వాళ్లు వేసే బొమ్మలు పౌండ్ కొత్త సిద్ధాంతం 'ఇడియో గ్రామ్మీ'. లాంటిదని సాహిత్య విమర్శకులు కొందరంటారు. జేమ్స్ జాయిన్ తన నవల 'యులిసిస్' లో మానవ మనోమాలిన్యాన్ని చాలా కవితాత్మకంగా, చిత్రస్ఫూర్తిగా చిత్రించాడు. అతను వాడిన పదజాలమూ అలాంటిదే. జేమ్స్ జాయిన్ రచనా ప్రక్రియలో పౌండ్ 'పాయిట్రీ యాజ్ పిక్చర్' సిద్ధాంతాన్ని చూడవచ్చు.

పౌండ్ 'కాంటాస్' కి ప్రేరణ బ్రౌనింగ్ రాసిన 'సార్డెల్లో' కవితలో దొరికింది. జాతి, వర్గ, ఆర్థిక సిద్ధాంతాలే కాక, పదచిత్రణ, గేయరీతి, 'సార్డెల్లో' నుంచి పుణికి పుచ్చుకొన్నాడు పౌండ్, ఫ్రెంచికవి గోర్మాంట్. (1858 - 1915) ని పౌండ్ అభిమానించి, అనుసరించిన కవులందరిలోకి విశిష్టుడు. అతని ప్రత్యేకత ఏమిటంటే, దేహానికీ, ఆత్మకూ ఉన్న సంఘర్షణని ఏ మాత్రం అజలోకి తీసుకోకపోవడం. ఈ రెంటికీ ద్వంద్వ భావం అనలు లేదనే చెప్పటం, స్వచ్ఛజలంతో నిండివున్న కూజాలోకి 'సెక్స్' అనే సిరాచుక్క వేస్తే అప్పుడిక దేహమూ, ఆత్మా ఒకటే. ఈ సిద్ధాంతం పౌండ్కు చాలా నచ్చింది. పౌండ్ రాసిన 39 వ 'కాంటా' లో సంకోచాలు, సిగ్గుబిడియాలు, కుహనా మర్యాదా మన్ననలు అన్నింటినీ విడిచి రాసిన వైషయికత కనిపిస్తుంది. ఇందుకు కారణం మానవుడు వైషయిక జీవితం అనే గోర్మాంట్ సిద్ధాంతమే. జీవితాన్ని గురించి కాని, మృత్యువును గూర్చికాని, గోర్మాంట్ గాని పౌండ్గాని ఎప్పుడూ ఆలోచించలేదు.

వాస్తవ వాదం, కొట్టొచ్చినట్లు చెప్పడం, పదును, నైశిత్యం, క్లుప్తత పౌండ్ కవితా లక్షణాలు. 'కాంటాస్' అర్థం కావటంలేదేమని జనం గోల పెడుతూంటే బ్రౌనింగ్ 'సార్డెల్లో' చదువుకోమని ఆ తర్వాత 'కాంటాస్' చదవమని సలహా ఇచ్చాడు పౌండ్.

పికాసో చిత్రాల్లోలా కళాకారుడూ, కవి కొత్త అకృతుల్ని చిత్రించాలి, పాత ఆకారాల్ని విరిచి, టస్కనీ, చైనా, ఈజిప్టు లాంటి పాత ప్రపంచాల్నించి కొత్త ఆకృతులు విరుచుకోవాలి. ఈ సూత్తు రూపాలు కొన్ని శాశ్వతంగానూ, కొన్ని వస్తూపోతూనూ, కొన్ని క్షణికంగానూ ఉండాలి.

కవి తెరిచే నూత్న ప్రపంచాలేవీ ఒకదానిలో ఒకటి లీనమై, విలీనమై, పరావర్తనం చెందకుండా ఉండకూడదు. శాశ్వతత్వాన్ని క్షణికం చంపుతూ ఉంటేనే కాని మానవచరిత్ర వంపులు తిరగదు. బ్రౌనింగ్ కి సాద్గెల్లో లాంటి ఉదాత్త, ఆదర్శ మానవుడు దొరికాడు సరే, మరి పౌండ్ కి ఎవరు అలాంటి ఉన్నత మానవుడు ? ఎవరూ లేకనే తానే తన ప్రాజెక్షన్ అయ్యాడు.

అమెరికాకు ఉన్న డబ్బుని ద్వేషించాడు. డబ్బు మళ్ళీ డబ్బు సంపాదించడాన్ని ద్వేషించాడు. ఒక మనిషి శరీర శ్రమ చేస్తే, తన హస్తకళానైపుణ్యంతోనే డబ్బు సంపాదించితే సరేగాని డబ్బు వడ్డీని, వడ్డీ డబ్బుని సంపాదించడం తీరి కూర్చునేవాళ్లు చేసే పని. ఉపయోగపడే నియంతల క్రింద ముసోలినిని, జెఫర్సన్ నీ, కన్స్టాంసియన్ నీ, మార్టిన్ వాన్ బూరిస్ నీ పరిగణించాడు. కాపిటలిజమ్ కంటే ఏ కాలంలో నైనా నియంతృత్వమే మెరుగన్నాడు. 1934 ప్రాంతాలలో అతనికి సాహిత్యం కన్నా ఆర్థిక శాస్త్రం, రాజనైతిక శాస్త్రం ఎక్కువ ఆసక్తిదాయకమైనాయి.

రాత్రంతా మంచు జడి
నీ కుటీరాన్ని ముంచితే
రాత్రి ఎలాగో తెల్లారినందుకు
పగలు సంతోషించు మరి.

★ ★ ★

ఈ ప్రభుత్వాధికారి పెళ్ళాం
తనకంటే ఎన్నో ఏళ్లు మొద్దు
అందుకే అతను కరచాలనం
నవ యవ్వనవతులతో చేస్తే
దూది నిమిరినట్టు ఉంటుంది
చెంపల చేతులు పామినట్టు

★ ★ ★

మైదానంలో ఒకే ఒక్క లిల్లీపువ్వు
రక్తహీనమై తడిసిన చల్లని పత్రంలా
వేకువ పాలిపోయిన కాంతిలో
నా పక్కలో ఆమె పడుకుంది.

ఇజ్రైల్ పౌండ్ రాసిన ఏ కవిత నయినా అనువదించబోవడం సాహసమే అవుతుంది. నా కన్నీటికంటే గొప్పగా నచ్చిన, గొప్ప ప్రవాహ వేగమున్న, సూటిగా గుండెల్లోకి దూసుకొచ్చే కవిత (అందులో ఎన్నో ఎల్యూషన్స్ ఉన్నప్పటికీ) “ఇ.పి. వోడ్ పోర్ ల ఇలెక్షన్ డి సాన్ సెపల్కర్” అన్న 95 పంక్తుల కవితను వచన కవితలోకి (ఏ రూపంలోనయినా సరే)

అనువదిస్తూన్న నా నిర్లక్ష్యాన్ని క్షమించండి. ఈ కవిత ‘హ్యూ సెల్విన్ మాబర్ల్ల’ నుంచి ఒక భాగం. పంక్తుల్లోకి వెళ్ళేముందు కొంచెం వివరణ ఇస్తాను.

ఇ.పి. అంటే ఎజ్ర పౌండ్. వోడ్ పోర్ల ఇలెక్షన్ డి సాన్ సెపల్కర్ - అన్నది 29 సంవత్సరాల పిన్న వయసునే చనిపోయిన రాన్సార్డ్ అనే ఫ్రెంచ్ కవిరాసిన వో కవిత పేరు. పౌండ్ కూడా తాను 29 సంవత్సరాలకే చనిపోయినట్లు వూహించుకుని తనకోసం తానే తన ఒక స్మృతి గీతం రాసుకున్నా డిందులో. ఈ కవిత ‘మాబర్ల్ల’ లోని మొదటి ఐదు పద్యాలు. ‘మాబర్ల్ల’ అనేవాడు పౌండ్ వూహించిన ఆదర్శకవి. ఈ కవిత చదివినప్పుడల్లా నాకు మన కవి బైరాగి, ఇక లేని బైరాగి రాసిన ‘నూతిలోగొంతులు’ గుర్తొస్తుంది. పౌండ్ కూడా తన కవితలో గతంలోకి కూరుకుపోతాడు.

“ఒకటూ రెండా నిండా

మూడు సంవత్సరాలు ఈ

కాలం గేలాన్నుంచి తప్పకొని

నానా తంటాలుపడ్డాడు.

కవిత్యాన్ని మళ్ళీ బ్రతికిద్దామని

మహోన్నత్యానికి అతికిద్దామని

చేసిందంతా నిప్పులం, వృధా వ్యధ.

ఛీ ఏం లాభం కించిన్నాత్రం

కూడా లేదు ఏంచేసి ఏం లాభం.

సగం అటవిక దేశంలో పుట్టినాక

అదీ అకాలంలోనూ ఎవరు తెస్తారు

లిల్లీపూలని వోకచెట్ల చివర్లనుంచి

అతనొక కెపానియన్.

నగరం గోడల్ని కొలుస్తూంటే

జీయస్ మెరిపించిన విద్యుద్ధాతానికి

మెరుపుదాడి తిన్నవాడు.

చివరికింకా చీకట్లో ఏం గోడలు !

ట్రాయ్లోనే అన్నీ ఉన్నయ్.

ఒకటే మోత చెవిలో జోరీగలాగ

పర్వతాలు సముద్రాల్ని కోసినప్పుడు

సముద్రం అతన్ని వో సంవత్సరం నిలేసింది.

అతని నిజమైన పెనెలోప్ ఎవరోగాదు

ఫ్లాబర్డ్.

ఒంగని సముద్రంలో అతను జాలరి
 మాయలమారి సర్పకేశపాశల చీకట్లో
 చిక్కడిపోయాడే గానీ,
 గడియారాల ముళ్ళ వెల్తురు కానలేదు.
 వర్తమానం ఎలా ప్రవర్తమానమవుతోందో
 తెలీక ఇరవై తొమ్మిదేళ్ళకే
 మ్యూజెస్ డయాడెమ్లో
 వజ్రంలా కవిలా నిలిచిపోయాడు.
 దీన్నవ్వు చూడు అసహ్యంగా
 ముడతలు పడిన దశాబ్దం
 దానికేం తెలుసు సాంప్రదాయక గ్రీన్
 సౌందర్యానందం
 సెక్సన్ ప్రొపీషియన్ లాంటి
 మహాకావ్యం దీనికెందుకు
 అబద్ధాలు కావాలి, అసహ్యాలు కావాలి
 సినిమా రావాలి తొందర్లో శిల్పంకాదు
 అది క్షణాలమీద
 ప్లాస్టర్ మూసలో పోయ్యాలన్నీ
 సంగీతం గడ్డకట్టిన శిల్పం ఎవడి క్యావాలి !

★ ★ ★

సిగ్గు లేదు దీనికి టీ రోజ్
 టీగా న్లేసుకొంటుంది
 గోపో గీతా లెందుకు దీనికి
 పియానోలా నొక్కుళ్ళు గాని !

★ ★ ★

ఇప్పుడు క్రీస్తు కూడా
 డయెనీసన్ దారినేపడ్డాడు -

ఏరియల్ని తంతాడు కాలిబన్.

★ ★ ★

చెప్పాడు కాడా హిరాక్లిటస్
 ఏదీ నిలవదు, శాశ్వతం కాదు !

కాని మన చౌకబారుతనం
ఎన్నటికీ పొదది నిత్యం ఉంటుంది !

★ ★ ★

కైస్తవ ఆత్మ సౌందర్యం
అమ్ముడుపోతుంది విపణివీధిన బడి
ఫాన్ దేవుడి శరీరం మనకెందుకు ?
కమ్యూనియన్ లో రొట్టె బదులు పత్రికలు
జ్యూయిష్ సర్క్ మిషన్ కు బదులు
వోటుహక్కు వచ్చాయిగా
చట్టంరీత్యా అందరూ ఒకటే
అందుకే పిసిస్ట్రాటన్ నియంతకు మారుగా
ఒక దొంగనో నీచపు కొజ్జానో
ఎన్నుకుంటాం పరిపాలించమని
ప్రకాశిస్తున్న వో అపోలో
ఏ దేవుడు ఏ మానవుడు ఏ మహా నాయకుని
మోల బోర్లించను నే నీ తగరపు పూలగుత్తిని ?

★ ★ ★

ఈ యుద్ధంలో వీళ్ళంతా
తెలిసో తెలికో అహమో సుఖమో
ఒళ్ళువాచో పళ్ళు పులిసో
రక్తం మరిగో గొప్పకోసమో
భయాన్ని విదుల్చుకోటానికో
తిట్టారనో కొద్దారనో నవ్వుతారనో
చంపటం గొప్ప మజా అనుకొనో
ఎందుకునో గాని
ఈ యుద్ధంలో వీళ్ళంతా పోరాడి
ఇంటికోసమనో మాతృదేశంకోసమో గాని
చచ్చారు చివరికి
కళ్ళ లోతుల్లాక నడిచారు నరకంలోకి
బతికినవాళ్ళు ఇంటికి తిరిగొచ్చారు
కాళ్ళలోతుల్లాక ముసలి అబద్ధాలలోకి

★ ★ ★

ఈ సాహసం, ఈ ధైర్యం
మునుపెన్నడూ లేదు - ఎందుకు
అసహ్యనికి చెక్కిళ్లు
అన్యతానికి నునుపు
క్రొన్నెత్తురు లలిత దేహాలు
చెప్పేవన్నీ అబద్ధాలే
యుద్ధ గోదాముల్లో నిజాన్ని కక్కటానికే
హిస్టరీయా లుంగలు చుట్టుకోడానికే
నిరాశా నిస్పృహల అపశృతుల నోర్చుకోటానికి ఎంత సహనమీనాడు

★ ★ ★

పళ్లాడిన ముదివేశ్య ఈ నాగరికతకోసం
చచ్చారు కోటానుకోట్లు కళుక్కుమని
మెరుస్తొన్న కోట్లాది కళ్లు ఈ వేశ్యా
భూమి కనురెప్పల్లోకి పూడుకుపోయారు
విరిగి నేలకూలిన రెండు పెళుసు విగ్రహాల కోసం
కొద్ది వేల చించిన చెత్త పుస్తకాల కోసం (1979)

బీట్, యాంగ్రి కవులు

శిథిల ప్రపంచ సంస్కృతి లోంచి లేచి బయటపడి మీద కూలిన బంధాల్ని విసిరేసుకోగలిగేది సృజన శీలురైన కవులూ కళాకారులే. కూలిన గోడలు, తగిలిన గాయాల వంక జాలిగా చూచుకోవటం ఒక విధానమైతే ఆగ్రహవేశంతో ఆ రాళ్ళని కాళ్ళతో తన్ని బయటపడి వో నూత్న ప్రపంచ సాధాన్ని నిర్మించుకోవటం మరొక పద్ధతి. అలాంటి వో శిథిలమైన అమెరికన్ సామ్రాజ్యం కూలించని కెనెత్ రెక్స్ రాత్ 'ఎంపైర్' అనే వో కవితలో రాసాడు - ఆగ్రహవేశంతో. అతనిదే మరో కవిత "ఎ లెటర్ టు విలియం కార్లోస్ విలియంస్" లో కూడ ఇలాంటి ధార్మిక కోపం కన్పిస్తుంది.

రోజు రోజుకీ కవిత్యంలో, కవిత్య విమర్శలో వచ్చే మార్పులన్నీ చూడగానే మొదట్లో స్పష్టంగా కనపడవు. ఎక్స్ కిరణాల్లాగా అణు ధార్మికతలాగా నిదానంగా లోతుగా చూస్తేగాని స్పష్టపడవు. సాంఘిక శక్తుల బాహ్యంతర స్వరూపాల్లో ఎప్పుడెప్పుడో మార్పులు వస్తాయో అవన్నీ కవిత్య ఉద్యమాలలోకి చొచ్చుకుపోతాయి. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం ముగిసినాక ఒక ముప్పుయ్ ఏళ్ళు ఇక ఫర్వాలేదు మామూలు ప్రశాంత స్థితి కెళ్ళిపోదాం అనుకుంటున్నారు. నిజానికి ఆ సాధారణ స్థితి ఎప్పుడూ పునరుద్ధరింప బడలేదు. అందుకనే రెబెల్ కవులు ఒక గెలాక్సీ లాగా మళ్ళీ వెలిగారు. అప్, డౌన్, ఔట్ అని మూడు మార్గాల్లో ఆ కవులు చీలి పోయారు. వీళ్ళనే వరసగా ఫాప్పు, రఫ్ నెక్, బోహీమియన్స్ అనవచ్చు. ఎలియట్, వాలెస్ స్టీవెన్స్ ఫాప్పు తరహా కవులు. కార్ల్ శాండ్ బెర్గ్, ఫ్రాన్స్, విలియం కార్లోస్ విలియంస్, జెఫర్, రఫ్ నెక్ కవులు. ఇక బోహీమియన్ జాతివాళ్ళు పౌండ్, కమింగ్స్, అర్చిబాల్డ్ మక్ లీష్, కావ్రాడ్ ఐకెన్లు.

గొప్ప గొడవ తెచ్చి పెట్టింది ఈ ఉపర్, బహిర్, అధో కవులెవరూ కాదు. అమెరికాలో అయితే అనటోల్ బ్రాయర్, ఆర్. వి. కాసిల్, జార్జి మాండెల్, జాక్ కెరెక్, గిన్నెబెర్, ఫెర్రెంగెట్టి, కార్నెలు. అదే ఇంగ్లండులో అయితే జాన్ వెయిన్, జాన్ ఆస్పర్న్, కింగ్స్లీ అమెస్ లాంటి కవులూ నవలా కారులూను.

నిర్మూలనం, విముక్తి, వీళ్ళు నిర్దేశించిన కర్తవ్యాలు. దేన్ని నిర్మూలించాలి ? దేన్నుంచి విముక్తి ? ఫాసిజం, నాజీజం, కమ్యూనిజం, స్పెయిన్, ఇంపీరియలిజం, హిట్లర్, స్టాలిన్, పెర్ల్ హార్బర్, హిరోషిమా, సుయోజ్ కెనాల్, మాస్కో - ఇవన్నీ పేర్లు. జనం వీటి గురించే ఆలోచన. ఒకళ్ళు అది చెడు ఇది మంచి అంటే ఇంకొకడు అది మంచి ఇది చెడు అంటాడు. ఈ విరుద్ధ శక్తుల సంఘర్షణలో పతనం, ప్రమాదం, నైఫల్యం, నేరభావన, విశ్వాసాఘాతం, ఆత్మ నిర్వేదం ఇంకా ఎన్నో పుట్టుకొచ్చినాయి.

శూన్య నగ్నత్వం : పోలీసువాడు విజిల్ వూడుతాడు. జనం గుంపు ఒక్కసారి ఆగి మళ్ళీ కదులుతుంది. కొన్నివేల వేల కార్యాలయాల్లో వ్యాపారాలు సాగుతూ ఉంటాయి.

ఉదయం తొమ్మిది నుంచి సాయంత్రం ఐదుదాక. కాని రోజూ ఇలాగే జరగదు. ఎప్పుడో ఒకనాడు జనం విజిల్ విని కూడా ఆగరు. కార్యాలయాలు, కర్మాగారాలు పనిచేసి చేసి, విసిగి, ఉత్పత్తి చేసి చేసి ఎక్కువయి ఒక రోజున మానేస్తాయి. ఈ అలజడి, ఆందోళన, అక్రమ క్రమ విక్రమంలో ఒక నగ్నత్వాన్ని, ఒక అనమర్గ భావాన్ని, ఒక శూన్యాన్ని కవులు దర్శించారు. గతం విలువ లేనిది. భవిష్యత్తు చేతికి ఇంకా అందదు. జీవించటం అసాధ్యం. నిర్మూలనం అయిష్టం. కాలం గడియారంలోకి కూరుకుపోతున్నప్పుడు ఒక్క ప్రస్తుత క్షణమే అజలోకి వస్తుంది. మనిషి చరిత్రకు బానిస అవటం కంటే తాత్కాలికమయిన అనుభవానికీ, జ్ఞానానికీ కట్టుబడి ఉండటం మంచిది అనుకున్నారు కొందరు కవులు. ఆ కవుల్నే “ది న్యూ బార్బెరియన్స్” అన్నారు. ఈ సాహిత్య సిద్ధాంతంలో మానవ జీవన నీతితో బాటు సాంఘిక ఆర్థిక సిద్ధాంతాలు కూడ జోడు కూడినయ్యే. ఇదొక రకమైన అస్తిత్వ వాద భావన. కొనసాగే కొనలు సాగే ఆందోళన. జీవితానుభవంలో ఆందోళన ఒక భాగమే. భయాన్ని వైఫల్యాన్ని అనుభవిస్తూనే జీవితానికి సమగ్రమైన అర్థం కోసం అన్వేషిస్తారే కవులు.

జాక్ కెరాక్ కొలంబియా యూనివర్సిటీలో చదువుకుంటూ పుట్బాల్ ఆడ్డున్న రోజుల్లోనే “బీట్ జెనరేషన్” అనే పదాన్ని సృష్టించాడు. “ది టవున్ అండ్ ది సిటీ” అనే తన నవలలో న్యూయార్క్ నగరంలోని అండర్ గ్రౌండ్ ప్రపంచాన్ని వర్ణిస్తూ ఈ పదానికి సమగ్రమైన రూపచిత్రణని ఇచ్చాడు. న్యూయార్క్ నగర అధో ప్రపంచంలో అందరూ అనుభవంకోసం అర్రులు చాస్తున్నవాళ్ళే.

కొలంబియా విశ్వ విద్యాలయంలోనే జాక్ కెరాక్ ఎలన్ గిన్నబర్గ్ ని కలుసుకున్నాడు. ఆ రోజుల్లో గిన్నబర్గ్, సెల్లాన్ హామ్స్, నీల్ కాసిడి, కార్ల్ సోలామన్లు కలిసి “న్యూరోటిక్స్” అనే పత్రిక ప్రచురించారు. ఈ పత్రికలో రాసే వాళ్ళందరూ న్యూరోటిక్స్. న్యూరోటిక్స్ కోసం రాస్తారు.

1950ల నాటికి ఈ నలుగురిని దాటి బీట్ ఉద్యమం ఇంకా విస్తృతమైంది. భూత భవిష్యత్తులని రెంటినీ కాలదన్నటం, వ్యవస్థాపరంగా స్థిరీకృతమైన అధికార యంత్రాంగాన్ని ప్రశ్నించడం, స్వేచ్ఛర్ లా జీవించే (ఒక చట్రంలో జీవించే) మనుష్యుల్నందర్నీ అసహ్యించుకోవటం మొదలయింది. ఆ ద్వేష భావన నార్మన్ మెలర్, వాన్ బోర్గ్, హెర్బర్ట్ గోల్డ్, ఛాండర్ బ్రోనర్, ఎనాటోల్ బ్రోయర్, జార్జ్ మాండెల్ రచనల్లో ప్రస్ఫుటమైంది.

బీట్ అంటే ఏమటనలు ? కొందరంటారు సౌందర్యానందం అని. వ్యక్తిత్వం అట్టుడుగున నిలబడి పైకి దృష్టి సారించడం అని మరికొందరు. ఎలుకల్లా వడివడిగా పరుగెత్తుతూ చివరికి వాళ్ళ వాళ్ళ కలుగుల్లోకి ఇమిడిపోయే వాళ్ళని బీట్ కవులు అసహ్యించుకొంటారు. అవమానిస్తారు. బ్యూటిట్యూడ్ (యాటిట్యూడ్ ఆఫ్ బ్యూటీ) ని నేర్చుబోతారు. కాలాన్ని చంపే, స్పృహని వ్యర్థపరచే, అనుభూతిని పాశవికం చేసే జీవన యంత్రాంగం అంతా వీళ్ళకి కోపకారణమే. మనుషులు ముఖాలకి రోజూ వేసుకొనే

అసంఖ్యాక ముసుగులు తొలగిపోవాలి. జీవితంలో నటన నశించాలి. బాగా చదువుకొని, బహుమానాలు తెచ్చుకొని మంచి మంచి ఉద్యోగాల్లోకి చేరిపోయి - జీవించటం చాలించే మేధావులు, అవమానాలు సహించి నీతిని అమ్ముకొని డబ్బు గడించే పెద్ద పెద్ద చీకటి వ్యాపారులు వీళ్ళకి పరమ శత్రువులు. వీళ్ళనుంచి విముక్తి కావాలి. వోటమిని, లేమిని, నైద్యాన్ని ఉదారంగా అంగీకరించి, సహించి క్షమించే గుణం బీట్ కవితలో దొరుకుతుంది. సరళంగా, స్పష్టంగా సూటిగా అబద్ధాన్ని ఎదుర్కొంటూ జీవన ప్రాథమిక సత్యాన్ని వెల్లడి చేస్తుంది. ఎవడికి వాడే ప్రతి బీట్ కవి ఏకాకి. విలియం బ్లెక్ లా ప్రాకృతిక దర్శనంలో ఐక్యమైపోతాడు.

కాలాతీత వ్యక్తులు : బీట్ కవి సంఘాన్నించి విముక్తుడై ఆత్మను అన్వేషిస్తాడు. ఆత్మను ఆవిష్కరిస్తాడు. కాలం అవాస్తవికం. అనుభవం ఒక్కటే ప్రత్యక్ష ప్రమాణం. వ్యక్తులు అందరూ సమష్టిగా చలించరు. వ్యష్టిగానే మిగిలిపోతారు. అలాగే స్థలాలూ సమయాలూ కూడ. వీటన్నిటినీ ఏరుకోవాలి. గుది గుచ్చుకోవాలి. సీమ, సమయాల్లో అన్నీ అక్కరకు రావు. కొన్నే అనుభవ జ్ఞానాన్ని తట్టి నిద్ర లేపుతయ్. వ్యక్తులకి భవిష్యత్తు అంటూ ఏమీ ఉండదు. ఒకే నాటకంలో వంద నాటకాల పాత్రధారుల్లాంటి వాళ్ళు వ్యక్తులు. ఇక వాళ్ళతో సంభాషణ జరిపితే ఇతివృత్తం చిన్నాబిన్నమవుతుంది. పురుషులందరూ జనరీక్. స్త్రీలందరూ వగ్గీకృతమైన కోళ్ళు. “భో భో భో” అని వాళ్ళని పట్టుకొని ఎవళ్ళ బుట్టల్లో వాళ్ళని పెట్టాలి. రాజకీయం, రాజకీయ నాయకులు, రాజకీయ సిద్ధాంతాలు, వాళ్ళ దొంగనీతి సూత్రాలు అన్నీ అధికారం కోసం, శక్తి నిరూపణకోసం, స్వార్థం కోసం మాత్రమే ఉపయోగిస్తాయి. ఏ ఇద్దరు రాజకీయవాదులూ సత్యం చెప్పరు. వాళ్ళు చెప్పే అసత్యం, మాత్రం ఒక్కటే. రంగు రంగుల మాటల్లో వాళ్ళు మృత్యువు జెండాలని ఎగరేస్తారు. అయితే బీట్ కవి మూగిగా కూర్చోడు. తానూ తన పద్యాల్లో రంగుల కుంచెల్ని ఉపయోగించి సరాసరి అస్త్రత్వంతోనే ఘర్షణ పడ్తాడు. మోటుగా మొరటుగా మాట్లాడ్తాడు. అస్పష్టమైన అయిష్టమైన శబ్దాలు ధ్వనిస్తాడు. హిప్పర్ కవితలో పదాలు ఉయ్యాల లూగుతయ్. కవి స్వింగర్ అవుతాడు. క్షణ క్షణమూ ఏదైతే మారుతూ ఉంటుందో, భయనకంగా భీకరంగా విమృశి చెందుతూంటుందో, పరిణామ క్రమంలో చెయి జారుతూ సోలి పోతూంటుందో, ఎక్కడ అన్యాయం, అక్రమం, అవినీతి పెరగటమే గాని తగ్గటం ఉండదో, ఎక్కడ చెప్పలేని బాధ, వేదన అనుభూతమవుతూంటాయో అదే బీట్ కవికి నిజమైన ప్రపంచం. రహస్య రాత్రిలో ప్రపంచం చేసిన పాపానికి పడే చీకటి ప్రసవ వేదనలో జనించిన శూన్య శిశువు బీట్ కవిత. చీకటినుంచి చీకటి లోకి విముక్తమైన మెరుపు కవిత బీట్ కవిత అరుపు.

బీట్ కవులలో తాత్విక దోరణులు కన్పిస్తయ్. మతాతీతమయిన ఒకానొక ఆతీత మార్గాన్ని వాళ్ళు సృష్టింపబూనారు. దేవుడి రాజ్యంలో తండ్రి ఒదిలి పెట్టిన పిల్లల్లా వాళ్ళు అనాథలయి, చివరికి సాటన్ నయినా సరే ప్రేమిద్దామనుకొన్నారు.

ఆగ్రహారచన: ఇంగ్లండ్ లో జాన్ ఆస్ బర్న్ 1930ల నాటి మిలిటెంట్ సోషలిస్టుల లాంటి వాడు. కింగ్స్ యూమిన్ లేబర్ పార్టీకి చెందిన వాడినని చెప్పుకొన్నాడు. రెండో ప్రపంచ యుద్ధం తర్వాత ఇంగ్లండ్ లో లేబర్ పార్టీ అధికారంలోకి వచ్చినట్టే వచ్చి మళ్ళీ టోరీల చేతుల్లో వీగిపోయింది. జార్జి స్కాట్ తాత్కాలికంగానే అయినప్పటికీ టోరీలతో కలిసాడు. కాలిన్ విల్సన్ రచనల్లో 'అవుట్ సైడర్' వేదాంతం కనిపిస్తుంది. అతనూ తామస్ హిండ్ ఇద్దరూ రాజకీయాల జోలి మానుకొని వైయక్తికమైన అస్తిత్వ వాదాన్ని చేపట్టారు. ముఖ్యంగా వీళ్ళు తమ నవలల్లో వాళ్ళకున్న అసంతృప్తిని సమాజం పట్ల వాళ్ళకున్న ద్వేషాన్ని సూటిగా వెల్లడి చేశారు. మామ్ వీళ్ళ నవలా ధోరణిని, శిల్పాన్ని, అభిప్రాయాల్ని తీవ్రంగా నిరసించాడు. చివరికి కాకుండ పోయారు - లేబర్ పార్టీ వాళ్ళకి టోరీలకు ఇద్దరకూ.

లండన్ లోని ఫ్లీట్ స్ట్రీట్ లో ఎక్కువగా వినిపించేది ఈ 'యాంగ్రిన్' అనే పదం. 1920, 1930 ల నాటి యాంగ్రి ఎంగ్ మన్ భావజాలం సోషలిస్టు ఉద్యమాలకు సంబంధించినదైతే 1950ల నాటి 'యాంగ్రిన్' మార్క్సిజమ్ నుండి తప్పుకున్న కవులది. కారణం 1930ల నాటి ఇంగ్లీషు సోషలిజమ్ విఫలమవటమే.

ఆగ్రహారకవులకు ఏదో ఒక రకమైన బాధ్యత, ఆశ ఉంటే బీట్ కవులు బాధ్యతలకు ఆశలకు అతీతులై పోయామనుకొన్నారు. బీట్ కవి సమాజాన్నుంచి ఏమీ తీసుకోడు. తనేమీ ఇవ్వలేడు కనుక. ప్రతిదాన్నీ కుళ్ళగిస్తాడు, పెళ్ళగిస్తాడు కాని అందులోంచి తనకేమీ కావాలనుకోడు. అతని అంతిమ ధ్యేయం బాధలేని, పశ్చాత్తాపం లేని కేవల నిర్వాణం, ఒట్టి బ్రతుకుతూ ఉండగలగటమే. ఇది పైకి శూన్యవాదంగానే కనిపిస్తుంది కాని సాహిత్యపరంగా ధన ధృవంగానే పరిణమించింది. శైలిలో మార్పు తెచ్చింది. కావ్య వస్తువులు కొత్తవి, సాధారణమైనవి ఒచ్చినయ్. భ్రాంతి నుంచి విముక్తుడయిన నూత్న మానవుని ఏకాంత రాత్రిలోని నగ్న విభ్రాంతిని ఈ కవులు చిత్రించారు. (1972)

కార్నో ఇంద్రియవాదం

ఇద్దరు వెధవల్లో (మామూలు మర్యాదల్లో) ఎవరు గొప్ప వెధవ అంటే మహాస్తతమైన అసంబద్ధతను జీవితంలో ఎవరైతే చూపిస్తారో వాడు గొప్ప వెధవ అని చెప్పుకోవాల్సి వస్తుంది. గిన్నెబర్గ్, గ్రెగరీకార్నోల విషయం అంతే. లారెన్స్ పెర్రెంగెట్టి స్వయంగా ఒక క్లిష్టమైన, అననుభూతమైన మానవీయ సహజాతాల్ని కొల్లగొట్టిన కవి అయినప్పటికీ అతని స్థానం భవిష్యత్ కవితా చరిత్రలో సానుభూతిగల ప్రచురణ కర్తగానే నిల్చిపోతుంది.

గిన్నెబర్గ్ ఏమన్నాడంటే -

“పురషావయవం ఒక మంత్రదండం

స్త్రీ గర్భాశయం వసంతవనం.’

మరోచోట అంటాడు.

“జీవితం ఒక శతాబ్దకాలం

మృత్యువు ఫటాలున పగిలిన క్షణార్థం’

ఇంకా అంటాడు;

“మానవుడి ప్రాథమిక పాపం

బీతోవిన్ సంగీతం ముందు కోన్కిస్కా.

మానవుడు జీవితాన్ని జయిస్తాడు.

క్రీస్తు తండ్రి మానవుడ్ని పొందుతాడు.”

తండ్రి యుద్ధంలోను, తల్లి మామూలుగానూ చచ్చిపోయారు. చిన్నప్పడే చిల్లరమల్లర దొంగతనాలు చేశాడు. అందుకని పోలీసులు కొట్టే పెట్టారు మరియువానా ఇవ్వకుండా, అమ్మాయిల్ని పడుకోపెట్టకుండా. చాలా విస్తృతంగా ప్రయాణాలు చేశాడు సూట్‌కేస్‌లో. 50, 60 కవిత్యపు చిత్తుకాగితాలు, రెండో మూడో చిల్లులు పడిన డ్రాయర్లు మాత్రం భద్రంగా పెట్టుకొని. కస్టమ్స్ వాళ్లు దేబెమొహాలు వేసుకొని ఈ కోడ్ పాయమ్స్ చూచి వీడేదో గూఢచారి అనుకొని వాడి గజ్జలదాకా పరీక్ష చేసేవారు. నిజమే కవి అన్నవాడు గూఢచారే తప్పకుండా. నీ నా మానసిక దైహిక రహస్యాలన్నీ పిచ్చివాళ్ళ డాక్టర్లా తెలుసుకొని, బహిర్గతం చేసి, మునిగి కొట్టుకొంటున్న నీలం చేపల్ని నీలి నీళ్ళలోంచి పైకి నునువేళ్ళతో చూపించేవాడు. అంతేకాని రాజకీయ గూఢచారి కాదు. రాజకీయవాదులు కానివాళ్లు మానసికంగా మానభంగాలు చేస్తారు. మనసుని హత్య చేస్తారు. మనసులో కుమ్మరి పురుగు దొలుస్తారు.

ఒకసారి గిన్నెబర్గ్ బస్‌లో ప్రయాణం చేస్తున్నాడు. ఏదో ఒక తలతిక్కవల్ల సూట్‌కేస్ మర్చిపోయాడు. అందులో అతను చాలాకాలం నుంచి రాసిన కవితలు వాటితోపాటు చాలాకాలం నుంచి ఆడవాళ్ల లోగుడ్డలతో వస్త్ర సాన్నిహిత్యం ఉన్న రెండు డ్రాయర్లు

ఉన్నయ్. ఆ పెట్టెని మర్చిపోయాడు. పోతేపోయిందిలే నాలో కవి చావలేదు కదా ఇంకా అని సమాధానపడ్డాడు. తర్వాత ఐదు సంవత్సరాలకి బుర్రలో డ్రాయరు తొలిచి (ఆ కవితలన్నీ డ్రాయరు బొత్తాలకు చెందినవి) నా సూట్‌కేస్ ఏవయిందని అడిగాడు వాణికిపోతూ. “ఓరి కుర్రసన్నాసీ ఇంకానా నీ సూట్‌కేస్ ? అది ఎప్పుడో తగలెట్టేసా” అన్నాడు బస్ ప్రెసిడెంట్. ఈ కవితా దహనం కార్నీ బుర్రలో నిప్పులు రాల్చింది.

కొత్త కవితలు తనలో శ్వాసిస్తున్న కవి సహాయంతో రాయటం మొదలెట్టాడు. వాటిని పూర్తిగా వివస్త్రల్ని చేశాడు - తన లాగులు తన దగ్గరే ఉంచుకుని,

కార్నీ అంటే ఎవరు ? గభాలున ఓ చెంపదెబ్బ కొట్టి ప్రియాతి ప్రియంగా పెదవుల మీద కన్నీటి తడితో ఓ అదే పనిగా ముద్దులెట్టుకునే కవి. ఉద్యోగ నద్యోగాలు లేనివాడు. రికామీగా తిరుగుతూ జానేదేవ్ అనే మనిషి. స్త్రీ మనసులో తన తొడల్ని దాచుకొనే ఇంద్రియాతీంద్రవాది. గిన్నెబర్గ్‌కి మానసికంగా తమ్ముడు. సీమన్‌హీనీ లాంటి సమకాలిక కుర్రకవి సన్నాసులు తమ కలాల హలాల్ని ఇంటికి క్షేత్రాన్ని దున్నకుండానే తీసుకెళ్ల చేసే పాగరు మోతువగరు కవి. ఎమర్సన్, తోరో లాంటి మిథ్యా ఆధ్యాత్మిక సంస్కార పీనాసి పీనుగులు తమ పిలకల్ని తెంచుకోవాల్సిన కవి. ఎమర్సన్ సృష్టించిన మనస్సు మంచుతెరల్ని తనవేడి నిట్టూర్పులతో కరిగించిన కవి కార్నీ.

తన మనసుకి తన ఒంటికి అబద్ధాలు చెప్పని కవి. ట్రాన్స్‌జెంటల్ మనస్సు ముసుగుల్ని బాగా పెంచిన వేళ్లతో చించిన కవి. అమెరికన్ సాహిత్యాకాశాన్ని కమ్మిన దయ్యాల మేఘాల్ని చిందరవందర చేసి తలంటు పోసిన దీర్ఘకేశ కవి. దేహంలో ఎక్కడో ఒక భాగంలో తప్ప స్త్రీ పురుషత్వాలకి కార్యకారణ రూపేణా అభేదభావం కల్పించిన అమెరికా ఆద్వైతవాది.

ఇప్పటికీ నాలుగు కవితా గ్రంథాలు ఫార్మికేట్ చేసి నలుగురి ఇంద్రియానుభూతి లోకీ ఇమిడిన కవి.

వాడే కవి, వాడు రాసేదే వాడు. దొంగనంగి వేషాలు వేయడు. చిన్న నాట చిల్లరమల్లర వస్తువుల్ని తస్కరించినవాడు. కొంచెం పెద్దయినాక కండోమ్మనీ హ్యూమన్ కండిషన్సినీ ప్రిడికమెంట్స్‌నీ దొంగిలించి ఎంగిలి చేసినవాడు. రమారమి పరమరమి. నిశ్శబ్ద శబ్దాలంకారుడు. పారపెట్టి ఎప్పటికప్పుడు తనను తాను తప్పుకునేవాడు. గడ్డపాలుగు పెట్టి అనుక్షణం మననని కుళ్ళగించుకొనేవాడు. చూడ్డానికి ఇవ్వాళ్ళో రేపా చస్తాడనిపించేవాడు. “సమ్మర్ ఆఫ్ 42” సినిమాలో హెన్రీ లాంటివాడు. భావనిరోధక ఫ్రెంచి లెటర్స్ ధైర్యంగా కొనేవాడు. ఫ్రెంచి మాన్ ఆఫ్ (విమెన్ కూడా) లెటర్స్‌తో సంబంధాలున్నవాడు.

ముచ్చటగా మూడు సంవత్సరాలు ఖైదులో ఉన్నవాడు. కాలానికి బానిస కాదతను. కాలమే అతనికి బానిస.

మనిషి అందునా స్వేచ్ఛా మానవుడి ముఖంమీద మూసిన తలుపు కంటే ఘోరమైన చెక్కముక్క ఏదీ లేదు. అది మనిషి ముక్కుని చెక్కుముక్కి రాయి చేస్తుంది. అలా మూడు

సంవత్సరాలు దిగ్బంధంలో గడిపాడు. విశాలమైన బాహ్య ప్రపంచానికి చెందిన మనిషి. కుంచించుకుపోయిన జైలు బండరాతి గోడలమధ్య అలా గడిపాడు.

జైలునుంచి విడుదలయిన తర్వాతే స్వేచ్ఛా ప్రపంచం గురించి అడ్డు ఆపూలేని కవితలు రాశాడు. బందిఖానా గురించి మచ్చుకైనా ఒక పద్యం రాయలేదు. బోను విడిచిన ఎలుక సంతోషిస్తుందే గాని చింతించదు. జైలు గోడలు ఎక్కి ఆకాశానికి వేలాడుతున్న ప్రపంచాన్ని చూచాడు. ఊగుతున్న పూలు, గిరగిరా తిరుగుతున్న స్కర్ట్లూ చూచి వాటితోపాటు ఊగిపోయాడు.

సూటికేస్ లో మాసిపోయిన మరకల డ్రాయర్లతోపాటు అకళంకమైన అతని గీతాలు చూచి కస్టమ్స్ వాళ్లు ఏడుపులు, మొత్తుకోళ్ళు పెట్టేవారు. తానేమీ రాజకీయ గూఢచారిని కానని, హృదయశీలనా పరిశీలకుడిని మాత్రమేనని చెప్పకొనేవాడు అతి కష్టంమీద.

అమెరికాను కనుగొన్న క్రిస్టోఫర్ కొలంబస్, గ్రెగరీ కార్సో.

“నేను శుద్ధ అమెరికన్ కవిని కాదు. సర్వ ప్రపంచపు భౌగోళిక విశ్వకవిని” అని సగర్వంగా చెప్పకొన్నాడు.

ప్రతి గీతం ఒక తాళం చెవి అతనికి. దానితో తెరిచేవాడు ప్రపంచ ద్వారాలు. తీరా చూస్తే అందులో ఒట్టి పనికిరాని సామాను ఉండేది. అందుకనే తానుగా కాల्పనికమైన ఒక సుందర ప్రపంచాన్ని ఆ గదిలో ఉంచి మళ్ళా తాళం వేసేవాడు.

మృత్యువులానే దుఃఖం కూడా తప్పించుకోలేనిదని విశ్వసిస్తాడు. చావుకి, నిప్పు, దుఃఖానికి నీళ్ళు, తడిమంట చావు. పొడి నీళ్ళు జీవితం.

కవులే కవిత్వాలు అంటాడు. వర్డ్స్ వర్త్ లాగా చెట్టుకవీ, పుట్టుకవీ కాడు. ఆ మాటకొస్తే వర్డ్స్ వర్త్ పుట్టినీ పామునీ గురించి రాయలేదు. అన్నిటికన్నా భయంకరమైన వస్తువు ఒకటి అతని కబోర్డ్ లో దాచుకొన్నాడంటారు సాహిత్య విమర్శకులు. (ఫ్రాన్స్ లో ప్రేమాయణం !)

డిలన్ తామస్ లానే తనకంటూ ఒక సంఘాన్నీ సృష్టించుకోలేదు. తనదికాని సంఘానికి క్షేమం కోరాడు.

మూర్ఖుడూ, ధనం, తొందరగానే విడిపోతారు. కానీ కవీ విత్తం విడిపోయేట్లుగా ఎన్నడూ కలుసుకోరు. చేతిలో చిల్లి డాలర్ కూడా ఉండేది కాదు ఒకొక్కప్పుడు కార్సోకి.

సమాజం కవిని పట్టుకొని చిత్రవధ చేస్తుంది. చేస్తూ వాడి దేహం జోలికి వెళ్ళదు. ఒక్క మనసులోని నరాలనే తెంపుతుంది. కవిత్వపు పంక్తుల్నే తుంపుతుంది.

కార్సోకి జాతీయగీతాలు. దేశభక్తి అంటే అసహ్యం. ప్రపంచ కవిత ప్రపంచ మానవ ప్రేమ అంటే మోహం.

జీవితానికి మృత్యువు ముందు వస్తుంది. కవిత్వం జీవితం వేసిన అడుగులో అడుగు వేసుకొంటూ వస్తుంది.

మతం మారదంటాడు. దేవుళ్ల కాళ్ళూ చేతులు సంఖ్య మార్చుంది కాని
మతాలసంఖ్య మారదంటాడు. కార్నీ నిగమశర్మ మానవుడు “ఓరి భగవంతుడా!” అంటాడు
ఏ దేవుడూ లేని ఈ ప్రపంచంలో - అంతేగాని దుఃఖంలో ఉన్నవాడొక్కడూ “ఓరి గిన్నెబర్నా!
ఓరి గ్రెగరీ కార్నీ! ఓరి ఆడియాన్ హెన్రీ! ఓరి మక్కగ్!” అని ఆక్రందన చేయడు.

కార్నీ తెలుగులో అయితే ఇలా అంటాడు.

“నా వయసు 32 డిప్పడు.

మరీ ముసలాడిలాగా కన్పించకపోయినా

ఆ మాత్రం వొడిలిపోయి కన్పిస్తాను.

అప్పటి బాలవదనం ఎప్పుడో రాలిపోయింది.

లావెక్కి, కొవ్వెక్కి

వొంకీల జుట్టు చిక్కువిడిపోయి

పెదాలట్లాగే ఉండి

ముక్కు మాత్రం పెరిగి

కళ్ళు క్షణక్షణానికీ వెలిగిపోతో

32 యేళ్ళనుంచీ పెళ్ళాంలేక పాపల్లేక -

ఏ శిశువూ నన్ను శిక్షించదు.

కాలం మాత్రం నాకు అనంతంగా

అగాధంగా అమందంగా ఉంటోంది.

నేనిక పిచ్చివేషాలు వేయటం లేదు

మిత్రులది చూచి ఎంత మారిపోయావురా

కార్నీ! నువ్విదివరకెంత మహా గొప్ప

ఎంత ఉన్మాదోన్నత్యం ఉండేది నీలో.

పోయిన పుట్టిప్రోజు నేమనుకొన్నాను

ఇంకా బతుకుతానా 31 క్లౌళ్ళు!

యూరప్ అంతా తిరిగి లక్షలాదిని చూచి -

జుట్టంతా విజ్ఞానంతో పాండిత్యంతో నెరిసి

భూమంత గ్రంథాలయంలో నిప్పుపొయ్యి

పక్కన చలి కాచుకొంటూ లోతైన కుర్చీలో -

చేతివాటం మర్చిపోయి

8 సంవత్సరాలయ్యింది.

చౌర్యం మానేసినా

అబద్ధాలాడటం అపుడపుడు ఇంకా ఉందిగా.

కవిత్య పుస్తకాలు,

ఈ ప్రపంచం నాకు ఒక
 మిలియన్ డాలర్లు ఋణపడింది.
 రెండు రహదార్లు ఉంటే నేనా
 రెండూ కోరుకుంటాను
 ఒక్కటేం చేసుకోను !
 ఆత్మ ఉన్నదనేందుకు రుజువు నేనే
 కవితాన్ని నేను ప్రేమిస్తాను
 అందుకనే అందర్నీ ప్రేమిస్తాను !
 ప్రేమలో నాకు ప్రపంచం కన్పిస్తుంది.
 కానీ నా ఆత్మకొక
 నిద్ర నీడ ఉన్నది.

అని మానసికంగా వివస్థితాడు కార్నీ. ఐదుగురు దగ్గర ప్రేమ పుత్రుడుగా మెలిగి చివరికి
 విసిగిపోయిన కార్నీని ప్రపంచమే అతనికి అపుడపుడు పూలు, పూలపిల్లల్ని కానుకగా
 ఇస్తుంది.

ఒక యాక్ విలాపం ఇట్లా వుంటుంది. “ఎంత దయలేనివారు మీ ఆడవారు”
 అన్నట్లుగా -

“నా ఆఖరి చనుబాల చుక్కని
 కవ్వంతో చిలుకుతున్నారు వాళ్ళు.
 నా చావుకోసం గొంతుక్కుచున్నారు వాళ్ళు చూస్తూ
 నా బొమికల్తో బొత్తాములూ
 ఆ పొడుగాటి మతమూర్తి నా మామని
 తన పొట్టలోకి ఎక్కించుకొంటున్నాడు.
 నా తమ్ముళ్ళా చెల్లాయిలూ
 ఏరీ చెల్లాచెదరైపోయారు.
 వాడిటోపీలో నా కండరం చిక్కుకుంది.
 ఆ విద్యార్థి మఫ్లర్లో నా వెంట్రుకలున్నాయి.
 మా మామ ఏం చేస్తాడు
 తనని తిననిస్తాడు.
 మామ ఎముకల్పైం చేస్తారో చివరికి,
 మామ తోకతో బూటుదారాలు గాబోలు చేస్తారు.”

నా కెందుకో ఈ కవిత చదివిన తర్వాత హాస్పిట్స్ రాసిన “ఫెలిక్స్ రాండాల్”
 పోయమ్ గుర్తుకొస్తోంది.

మరోచోట కార్నో -

“కాలం లాగిపట్టి బాగా

సాగదీసిన శునకం.

తోకతో గుండ్రంగా సున్నాలుచుట్టు

నా చెయ్యుచ్చుకొని

క్రమానుగత జీవనంలోకి లాక్కెళ్తుంది.”

కార్నో పెళ్ళిచూపుల కెళ్ళినట్లుగా ఒక కవిత రాస్తాడు. వెళ్ళి మీ ఇంట్లో స్నానాల గది ఎక్కడా అని అడుగుతాడు. స్నానం అంటే స్నానం గాదు. ఆ పెళ్ళి ఖాయం చేయబూసుకొనే మతాధికారికి కార్నోమీద ఒకంతట నమ్మకం కుదరదు. మాస్టర్స్ టే చేసుకొన్న వాడిని చూచినట్టు ఓ చూపు చూచి ఈ అమ్మాయి మెళ్ళో నిజంగా సూత్రం కట్టావా అని అడుగుతాడు. ప్రేమ విహారయాత్రలో అందునా భార్య విషయంలో బూతు కన్పిస్తుంది. హానీమూన్ కెళ్ళిన దంపతులు వసతి గృహాల్లో గదులు తీసుకొంటూ లోపలేమేమి చేస్తారోనని రిసెప్షనిస్టు ఆలోచనలో పడ్డాడు. కార్నో చివరికి నయాగరా జలపాతం దగ్గర కూర్చుని వివాహాన్ని ఎలా విధేదం చెయ్యాలాని ఆలోచిస్తాడు. వైవాహిక జీవితం ఇతనికి కారాగారంలోని స్వప్నం. ఏ పిల్లనైనా చేసుకొంటే తీరా ఆ అమ్మాయికి పెళ్ళయిపోయింది. అందుకనే అరవై ఏళ్లదాకా లోలాగుల మీద మూత్రపు మరకల్తో కాలం వెళ్లబుచ్చుదామనుకొంటాడు. విశ్వం అంతా వివాహేత, తానొక్కడే అవివాహితుడు, అలాగే రెండువేల సంవత్సరాలు ఎదురుచూస్తూ ఉంటానంటాడు.

ఇంకొక సందర్భంలో -

“విశ్వమంతా గ్రీక్ పార్సినాన్ దేవాలయం.

రాత్రంతా నలుపు తెలుపు

ఆకాశంలోకి విద్యుత్ ను గుచ్చితే

చంద్రుడి చనుమొన కిందికి జారి

దేవాలయాన్ని అలా అలా నిమరుతూ ఉంటుంది.”

నిజానికి కవితా ప్రపంచాన్ని అలా అలా నిమరుస్తూనే గ్రెగరీ కార్నో. ప్రపంచం మార్పుకి లోనవుతుంది గాని మృత్యువొక్కటే రూపు మార్చుకోవటం లేదని వాపోతున్నాడు. జీవితంలో అతిశయానందం దాన్ని కోరుతూనే మారణ మరణ బాధననుభవిస్తూన్న కవి. కవి అన్నవాడు చివరివరకూ అలా బాధపడ్తూ ఉండాల్సిందేనంటాడు. ఇంద్రియాల సముద్రంలోకి దూకబోయి ఒక్కొక్క కెరటం ముఖానకొట్టి ఉప్పని కన్నీటిని తనలోకి లాక్కుంటుంది. ఆ కన్నీటి రుచి ప్రతి సముద్రపు అంచునా మనకు దొరుకుతుంది.

జైలు ఋషి గ్రెగరీ కార్నో : న్యూయార్క్ లోని గ్రీనిచ్ విలేజ్ అప్పుడప్పుడో నిజంగానే ఒక గ్రామం. అసలు న్యూయార్క్ నగరమే ఒక పచ్చిక మైదానం. ఇప్పుడైతే రాక్షసపశువుల్లా ఆ ఎంపైర్ స్టేట్ బిల్డింగ్, వరల్డ్ ట్రేడ్ సెంటర్, యు.ఎస్. భవనమూ ఉన్నాయనుకోండి.

1910 నాటి నుండి గ్రీనిచ్ విలేజ్ కవులూ కళాకారులకీ మంచి ఆటపట్టయింది. మన్ హాటన్ దిగువ భాగమూ, ఒకవేపున 14 వీధి మరొకవేపు స్ప్రింగ్ స్ట్రీట్, బ్రాడ్వే, హడ్సన్ రివర్, వాటర్ ఫ్రంట్, గ్రీనిచ్ విలేజ్ లో సంగమిస్తాయి. తలపాగురు, తలతిక్క, మానసిక తిమ్మిరితనం, తిరుగుబాటు తత్వం, అరాచక ధోరణి చిత్త చాంచల్యం, కామవైపరీత్యాలు ఉన్న నవలాకారులూ, కళాకారులూ, హిప్పీలూ, లాగు గుండీలుండీ బొత్తాములు పెట్టుకోనివాళ్ళూ, రవికగుడ్డలకు కూడా కరువైనవాళ్ళూ, ఆ కరువైనవాళ్ళకోసం మొహం వాచినవాళ్ళూ, కళ్ళజోళ్ళూ, గాజుపెంకులూ రంగురంగుల ఐదు డాలర్ల చిత్రాలని కొనండి, బాబ్ అని దేవిరించేవాళ్ళూ అందరూ ఆ గ్రీనిచ్ విలేజ్ లో తారసపడ్డారు. ఎవడు ఎవడో వాడి ముఖాన రాసివుండదు కానీ, వాళ్ళల్లో విప్లవ విద్యార్థులూ, మేధావులూ కూడా ఉంటారు. నిర్లక్ష్య, నిర్లజ్జా నిస్సంకోచ వైఖరిని చూడాలంటే ఒక్క గ్రీనిచ్ విలేజ్ ని చూస్తే చాలు. నిర్భయాన్ని చూడడమే కాక, భయాన్నించి మనం విముక్తులమవవచ్చు కూడా. తక్కిన న్యూయార్క్ నగరమంతా ఆందోళన, వూపిరి పీల్చుకోలేని వేగం, అనుమానం, భీకరమైతే గ్రీనిచ్ విలేజ్ లో కాస్త వూపిరి పీల్చుకొని ఇదొక మాతృ ప్రపంచం. ఈ నవ ప్రపంచంలో అందరూ శిశువులే అనుకోవచ్చు నిష్కూచీగా, మహా అయితే, ఏం జరుగుతుంది ? ఒక హత్య, ఒక మానభంగం, ఒక వాచీ, ఒక కెమెరా, జేబులో కొద్ది చింకి డాలర్లు పోవచ్చు. 1970 నుంచి ఈ ప్రాంతం కూడా ఉన్నతమైన హార్వర్డులతో పాడయిపోయిందని పూర్వంనుంచీ ఉంటున్నవాళ్ళు ఇంకా దిగువ తూర్పు ప్రాంతానికి జరిగినర్దుకున్నారు. దీన్నే ఈస్ట్ విలేజ్ అంటారు. గ్రీనిచ్ విలేజ్ లో గ్రెగర్ కార్నో 1930 లో జనించే నాటికి ఇరుకుదార్లు, వంకరటింకర మలుపులూ, పాత ఇళ్ళూ కూలిపోతున్న బళ్ళూ, విదేశీయుల రెస్టారెంట్ లూ, గమ్యుత్తుగా కనిపించే దుకాణాలూ, ప్రయోగాత్మక నాటకశాలలూ, ప్రయోజనాత్మక నైట్ క్లబ్ లూ ఉండేవి. ఆ పురాతన వైభవమంతా పూర్తిగా కాకపోయినా కొంతైనా రూపుమాసి పోయిందిప్పడు.

బీట్ కవిత్వం న్యూయార్క్ లో వుట్టింది. శాన్ ఫ్రాన్సిస్కో లో పెరిగింది. గ్రెగర్ కార్నో గ్రీనిచ్ లో వుట్టాడు. న్యూయార్క్ నగరంలో పెంపుడు కొడుకుగా పెరిగాడు. తిరిగాడు. జైళ్ళలో మూతపడ్డాడు. విశాలమైన ఆ దేశపు రహదారుల్లో విశ్వ విహంగంలా స్వేచ్ఛగా రెక్కలు విప్పి ఎగిరాడు. తిరిగి గ్రీనిచ్ కి వచ్చి ఇక కెరాక్, గిన్నెబర్గ్, కవులతో కవిత్వంలో మాట్లాడాడు. అతని కవిత్వాలన్నీ జైళ్ళలో రాసినవే. అవి అతని గీతాసారాలు. కెరాక్, గిన్నెబర్గ్ అవుడు కొలంబియా విశ్వవిద్యాలయంలో రాసిన గేయాలు చదివేవాళ్ళు. మాట్లాడుకోవడం అంటే కవిత్వంలో మాట్లాడుకోవడమే.

‘ది మోస్ట్ వైటల్ ఆఫ్ సెక్స్ ఈజ్ మైండ్’ అని అతీంద్రియ భావననీ ఇంద్రియాల్నీ రెండింటినీ జయించిన పరమ జైలురుషి కార్నో.

కార్నో ఉవాచలు : “నాన్న యుద్ధంలో, అమ్మ లేదు. నాకు పదమూడు. నేను ఏడుల్లో. బడి లేదు, గుడి లేదు. 1943 యుద్ధం. బ్రతకాలిగా నేను ఎట్లాగో. చిల్లర వస్తువులు కాజేసేవాణ్ణి. భూగర్భ రైలుస్టేషన్ లో నా నిద్ర. నేనొకా పుట్టకముందు లాగా. న్యూయార్క్.

భవనాల పై భాగాల్లో ఆకాశం, కింద నా నిద్ర. ఆ నరకాలే నన్ను కవిగా చేసినయే పదమూడేండ్లకే. అప్పుడే నేను రజస్వలించాను. చలించాను. తల్లికీ, ప్రపంచానికీ చెప్పకోలేని పరమరహస్యమిది. మానసిక రహస్యం.”

“జైల్లోకి నెట్టారు. నెట్టరా మరి ! నా పదిహేడో సంవత్సరం ఎంత అద్భుతం. చిన్నపిల్లల జైల్లోకి నెట్టబడక పోవడం ! వాళ్ళందరూ పెరిగి, విరిగి, అరిగిన మనుషులు. అలా మూడు సంవత్సరాల ఒంటరి విధి. కాలాన్ని నేను ధిక్కరించాను. కాలం నన్ను తన్నినప్పుడు.”

“కారాగారాల్లో కుళ్ళుతున్న శవాలు శ్వాసిస్తూనే ఉంటాయి. ఎంత అందమైన అమ్మాయివైనా సరే లోపల పెట్టి దానితోనే చావమని శాసించే తలుపుగొళ్ళెం ఎంత భయంకరం !”

“అన్ని నరకాల్లోకీ కవిత్వ నరకం గొప్పది. గొళ్ళెం పెట్టిన కవిత్వ నరకం.” “నేను గాని ఎవరు గానీ జైలుకి చెందరు. ఆరుబయలు, విశాల విశ్వానికి చెందుతాం.”

“నేను యూరప్ అంతా చెడ తిరిగాను. నా సూట్‌కేస్ నిండా కవిత్వాలే. కస్తమ్మే వాళ్ళకవి అర్థం కావు. నన్నొక గూఢచారి అనుకొంటారు. కవి గూఢచారే కాని, రాజకీయ గూఢచారి కాడు. నేను మానవత్వానికి రహస్య వార్తాహరుణ్ణి.”

“ప్రతి కవి ఒక కొలంబస్. కాని కొలంబస్ ఉన్నదాన్ని కనుగొంటే కవి లేనిదాన్ని సృజించాలి.”

“ఏ తలుపులు ఏ తాళంతో తీసినా ఆ గదిలో ఏమీ వుండదు. కనుక కవైన చోరుడు దయగా ఏదైనా వదిలి వెళ్ళాలి. ఆ గదిలో.”

“దుఃఖం అంటావా మృత్యువన్నా తప్పుతుందేమో గానీ అది తప్పుదు. ఇతరులకి దుఃఖం లేకుండా చెయ్యటమే కవి విధి.”

“ఇలాంటి ప్రపంచంలో కవిగా పుట్టటమే గొప్పహాస్యం.”

“నేనే నా కవిత్వాన్ని, మనిషి లేక కవిత్వం లేదు. దేశంలో మీరంతా కవిత్వాన్ని గౌరవించండి. ఒట్టి కవని కాదు.”

“సమాజం మారాలని అరుస్తాడు కవి. విచిత్రమేమంటే ఆ సమాజం వాటి అరుపు వినదు. దానికి మార్పు అక్కరలేదు. మార్పుని కోరేదల్లా ఒక్క కవిగాడే. వాడొక పెద్ద విదూషకుడు.”

“దేశభక్తిని చాటే కవి నీచుడు. ప్రభుత్వాన్ని మాత్రమే గాని తన హృదయాన్ని గుర్తించని కవికి కవిత్వం మృత్యువు.”

“ప్రపంచం అనిశ్చితం. కవి నిశ్చయంలో అది క్రమబద్ధ మవుతుంది.”

“అమెరికా కవుల్ని విచిత్ర వ్యక్తులనుకొని బంధిస్తుంది. రష్యాలో కవి తన సొంతగొంతు విప్పకోలేడు. యూరపులో కవి నీరసించిపోయాడు. ఆసియాలకి అసలు లేనేలేడు.”

“జీవితం కంటే ముందొస్తుంది మృత్యువు. జీవితం తర్వాత వస్తుంది మెల్లగా కవిత్వం.”

“మానవుడికి దేవుడు లేడు. మళ్ళీ అయ్యో లేడా అని ఆరాటం.”

“మనందరం చావాల్సిందే. కాని ఎట్లా చస్తామో అది ప్రధానం.”

కార్నీ యాంత్రిక జనజీవనాన్ని ధిక్కరించాడు. ఆ మాటకొస్తే “కవిత ఒక యంత్రం - మాటలతో నిర్మించిన యంత్రం.” అన్న విలియం కార్ల్స్ విలయమ్మనే కొట్టిపారేసిన కవిత్వం అతనిది. అయితే, విలియమ్మ కవితలో కమ్యూనికేషన్ కి ప్రాధాన్యం హెచ్చు. అతను వృత్తిరీత్యా వైద్యుడు కదా ! మానసిక ప్రతిచర్యలన్నీ అమెరికాలో ఒకే మూసపోసినట్లుగా ఉంటాయే. వాటినీ ప్రశ్నించాడు కార్నీ, రాడ్ మెక్స్ న్ కవితాంటి ప్రాథమిక తోలుబొమ్మలాట మనఃస్థితుల్ని చీత్కరించాడు కార్నీ. ‘మాస్ కల్చర్’ని ద్వేషించాడు. గ్రీనిచ్ విలేజ్ లో అలాంటి గుంపు సంస్కృతి లేదు. భయాన్ని ద్వేషించాడు. ద్వేషాన్ని ద్వేషించాడు. పేదరికాన్ని ప్రేమించాడు. స్వేచ్ఛని గానం చేసాడు. అరాజకాన్ని అందరూ అనుకునే అర్థంలో కాదు. పెల్లీలోని అరాజకాన్నికీర్తించాడు. భయాన్నించి, ముసుగుల్నించి వాటి విసుగుల్నించి బయటపడమని బోధించాడు. ఎలిటిస్ట్, హెర్మెటిక్, అల్ట్రా ఆవంత్ గార్డ్ ఉద్యమాన్ని నిరసించాడు.

గిన్నెబెర్ట్ కార్నీ, ఫెర్లెంగెట్టీ కవితల్లో మళ్ళీ వాల్ట్ విట్మన్ ఆత్మ కన్పిస్తోంది. ఈ ముగ్గురిలోనూ సాంప్రదాయిక కవితవ్య క్రమశిక్షణ ఏమీ కన్పించదు. దాన్ని ఛందస్సుల, యాక్సెంట్ల, అనాక్సెంట్ లెక్కల, గుణింతాల, భాగాహారాలుగా వాళ్ళెప్పుడూ స్వీకరించలేదు.

కవిత్వం వాళ్ళ కొక క్రమ. దాన్ని అర్పించడమే, ఒక రహస్యమైనా దాచక నిజాన్ని ఉరికంబం మీదవైనా ఒప్పుకోవడమే వాళ్ళకు తెలుసు. ఇదొక ఉద్యమం. సీమాసమయాల్ని దాటిన ఆత్మోచ్ఛారణ.

వీళ్ళ కవిత్యాన్ని గురించి రాస్తూ, ఓ రష్యన్ విమర్శకుడు ‘ఫ్రీ అసోసియేషన్’ పద్ధతి అన్నాడు. మానవ నహజాతాన్ని నహజ స్పృరకంగా తమ తమ స్వీయ సుఖదుఃఖవాదాల్లో ఈ ముగ్గురు కవులూ సమూహ సంస్కారానికి ఎదురునిల్చి చిత్రించారు. బౌద్ధ రహస్య వాదంలో వీళ్ళ రచన సాగుతుంది.

“ది వెస్టర్ లేడీ ఆన్ బాటో” “గాసాలిన్”, “ది హాపీ బర్త్ డే ఆఫ్ డెత్”, “అమెరికన్ ఎక్స్ ప్లెన్”, “లాంగ్ లివ్ మూన్” మొదలైనవి కార్నీ ప్రకటించిన కవితవ్య గ్రంథాలు - రైళ్ళలోనూ, బస్సుల్లోనూ, విమానాల్లోనూ పోయినవి పోగా.

“ఎవడ్తున్నా డబ్బుడుగుదామని

చెయ్యి చాచేందుకు చచ్చేసిగ్గు

కళ్ళు నేలలో పాతేసినట్లు

నే రాసినవల్లా నాలుగు కొయ్యముక్కల

దుఃఖచరిత నిరంతర దురంతపు

భజన చెక్కలు

కవితవ్య పుస్తకాలు”

అయినా ఏం ! ఈ ప్రపంచం కార్నీకి మిలియన్ డాలర్లు ఋణపడి వుంది.

(1979)

బీట్ కవి గిన్నెబర్గ్

1959 నుంచి బీట్ కవుల కథ మొదలు.

ఇన్స్కేప్, ది శాన్ ఫ్రాన్సిస్కో రివ్యూ, హాఫ్ మూన్ లాంటి పత్రికలు ఆ ఏడాది వెలువడినయ్యే. ఇవి కేవలం కవిత్వాన్నే ప్రచురించేవి. అలెన్ గిన్నెబర్గ్, లారెన్స్ ఫెర్లెంగెటీ, గ్రెగరీ కార్సో ఛార్లెస్ ఆల్సన్, విలియం ఎస్ ఐరోస్, జాక్ కెరాక్, మైకెల్ మెకలూర్, ఎడ్ శాండర్స్ మొదలైన వాళ్లు బీట్ కవితా తరంలోని ముఖ్యులు. వీళ్ళందరిలోకీ జులాయి వెధవగా పేరు తెచ్చుకొన్నది గిన్నెబర్గ్. అలాంటి గిన్నెబర్గ్ కి గురువు జాక్ కెరాక్.

మేము బీట్స్ కులమని వీళ్ళు చెప్పుకొన్నారు. సంఘంమీద కత్తి కట్టారు, ఆందోళన, అలజడి వాళ్ళ ప్రాథమిక నైజాలు. కాని వీళ్ళ పోరాటాలలో రాజకీయ చైతన్యం ఏమీలేదు. సాంఘిక మర్యాదలన్నీ కట్టుబాట్లు నన్నింటినీ కాలదన్నారు. అయితే మరొక మార్గాన్ని చూపే బీటు కాన్స్టేబుల్ కూడ కాదు వీళ్ళు. కవన్న వాడికి ఇతరుల కెవరికీ లేని ఒక అరాజక వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యం ఉండాలని అతడు నియమరహితుడని, నిర్విరోధమైన స్వేచ్ఛాగాన మతని ప్రాణమని, అనాది మానవుడి మౌలికమైన స్వేచ్ఛ “బాహ్య బంధ విముక్తత” అతన్ని కవిగా నిలబెట్టాయని వీళ్ళ సిద్ధాంతం. కవి కేవలం ఒక ఆత్మికమైన సాంత జీవితం గడపటంలో భావోద్రేకం కోసం ఏమైనా చెయ్యొచ్చునని ఎలా అయినా బ్రతకొచ్చునని వీళ్ళు నమ్ముతారు. అందుకోసం త్రాగటం, మందులు పుచ్చుకోవటం, ఒంటిమీద మన దసరా పులి వేషాల్లా రంగులు పులుముకోవటం, మందుల మైకంలో మత్తుగా ఒకళ్ళ మీద ఒకళ్ళు పడి దొర్లటం, ఇన్ హిబిషన్స్ ని జయించటం, వాంఛలో కూడా ఆధ్యాత్మికమైన అనాసక్తిని పెంచుకోవటం, గ్రూప్ సెక్స్ ఆటల్లో పాల్గొనటం, దేహంలో మనస్సుని లీనం చేయటం (నాభీధ్యానం) లాంటివి వీళ్ళ దృష్టిలో తప్పనిసరి పనులు. జాజ్ మూజిక్ వింటూ నీగ్రోల సాంగత్యం చేస్తూ ఎలాగోలాగ ఆకాశానికి నిచ్చిన వేయటం వీళ్ళ ఆచారం. జాజ్ మూజిక్ వింటే వాళ్ళకు దేవుడు కనిపిస్తాన్నట్టుంటుందట. నీగ్రోలు తెచ్చిపెట్టుకున్న సంస్కారాన్నభియించరు గనుక వాళ్ళంటే వీళ్ళకిష్టం. విలియం కార్లెస్ విలియంస్ వీళ్ళకు కవితా మతగురువు. విలియంస్ కో లేకపోతే జాక్ కెరాక్ మాత్రమే వీళ్ళ కవిత్వాలు అంకితం చేస్తారు.

బీట్ అనే పదం బీట్యూడ్ నుంచి నేనే సృష్టించానంటాడు జాక్ కెరాక్, బీట్ అంటే పల్చబీట్ అని కూడా అనుకోవచ్చు. బీట్ పాయట్ అంటే బీటెన్ పాయట్ కావచ్చునని మరొక ఊహ. ధనికవర్గము, సంప్రదాయబద్ధమైన సమాజమూ వాళ్ళని తన్నినవని భావం. వీళ్ళ కొత్త బోహేమియన్ లు. మళ్ళీ 1920 ల నాటి బోహేమియన్ లకూ వీళ్ళకూ చాలా తేడా ఉన్నది. వీళ్ళకి నాగరికత అంటే వెగటు. రక్తం ఇష్టం. మానవునిలోని ప్రాథమిక వాసనలకి వీళ్ళు దాసులు. ప్రారంభసత్తాని వీళ్ళు పూజిస్తారు.

మరయితే బీట్స్ కులు ఎక్కడ కనిపిస్తారు ? ఎక్కడబడితే అక్కడ. శాన్ ఫ్రాన్సిస్కోలో న్యూయార్క్ లో వింటిక్టా, డెట్రాయిట్ డెన్వర్ లో ఇంకా బజార్లలో. ఈ ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించిన వాళ్ళలో రాబర్ట్ వీల్, ఛార్లెస్ ఆల్సన్, అలెన్ గిన్నెబర్గ్ లు ముఖ్యులు.

వీళ్ళు హిప్పీలు, కుశాగ్రమైన బుద్ధి, జీవనాన్వేషణ, నిజజీవిత నగ్నసత్య సందర్శన వీరిలో ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తాయి. ఒక కొత్త రకమైన వాస్తవిక వాదాన్ని వీళ్ళు సాహిత్యంలో ప్రవేశపెట్టారు. వీధుల్లో కవిత్వం చదివి వినిపించడం, వీధుల్ని గోడలు లేని నాటకరంగాల్లా వినియోగించుకోవటం వీళ్ళు చేస్తారు. కవితా సంప్రదాయం మీకేం తెలుసురా కుర్రసన్యాసుల్లారా అని పండితులెవరైనా గేలి చేస్తారేమోనని వీళ్ళు బాగా పూర్వకపులందర్నీ చదివారు. బ్లెక్, విట్నీ, మలార్సే, అపొలినార్, రింబాడ్, జేమ్స్ జాయిస్ లోర్కా, మాయోవస్కీ, ఎట్స్, ఎలియట్ మొదలైన మహాకవులంతా వీళ్ళకు కంఠోపారం.

కవన్నవాడు తన ఉద్విగ్న ఉత్తేజిత క్షణాలలోనే గాక మిగతా జీవితమంతా మామూలు మనిషిగా ఎలా గడుపుతాడన్నది చాలా ముఖ్యమైన సంగతి. ఆ మామూలు జీవితంలో ఎన్నో కఠోర సత్యాలుంటాయి. నీచత్వం ఉంటుంది. కరుణ ఉంటుంది. క్రూరత్వం ఉంటుంది. బీట్టుకుల కివన్నీ ఒదిలిపెట్టాల్సిన విషయాలు కావు. ఇదొక గొప్ప వాస్తవిక వాదం. మునుగుని అవరణని ఛేదించుకొని ఏ సమాజాన్నైతే కాలదన్నారో మళ్ళీ ఆ సమాజంలోకే పోట్లాడుతూనైనా లీనమవుతారు. ఒక బీట్టుక్ అసంపూర్ణ కవిలో సంపూర్ణ మానవుడ్ని పట్టుకోవచ్చు. షెల్లీలోని ఆదర్శవాదం వీళ్ళల్లో నిక్షిప్తమై ఉంది. అయితే వీళ్ళ ఆదర్శవాదం వాస్తవికతను విస్మరించదు. ఈ కవులు తమపై తాము క్రూరంగా విసురుకొనే జోక్స్ లో కేవలం స్వీయ కరుణభావమే కాక మానవత కూడా కళ్ళు చించుకొంటూ ఒక్కొక్కబొట్టు చిప్పిలుతుంది.

బీట్ కవి తన అనుభవంలో లేనిదాన్ని దేన్నీ నమ్మడు. ఇతరుల అనుభవాన్ని తనదిగా నాటకీయంగా చెయ్యడు. ఎలియట్ చెప్పే ఇంపర్సనాలిటీ వీళ్ళకు గిట్టదు. అందుకేనేమో వీళ్ళు నాటకాలు రాయలేదు. పద్యంలో తాను వాడే మాటలు తన వ్యక్తిత్వంలోంచి, అహంతలోంచి, ఒంటల్లోంచి తచ్చాడుతూ రావాలేగాని నిఘంటువులల్లోంచి పదబంధ పారిజాతాలలోంచి మాత్రం కాదు. బీట్ కవికి పద్యం రాయటమంటే లౌ మేకింగ్ తో సమానమైన శారీరక ప్రక్రియ, హి మేక్స్ ఎ పాయమ్.

గిన్నెబర్గ్ తన ప్రథమ బృహత్కావ్యం “హౌల్” రాయటం ఎలా ప్రారంభించిందీ ఇలా చెప్తాడు. “నేనిక కవిత్యాన్ని ఒక ప్రక్రియగా రాయకూడదనుకొన్నాను. నిర్భయంగా, స్వేచ్ఛగా నేనేది రాయాలనుకొంటానో దాన్నే ఉన్నపాళంగా రాసేస్తాను. నా భావుకత ఒక బహిరంగ రహస్యం కావాలి. అది భయహేతువు కాదు. ఆ శ్రోతస్వినీ స్వచ్ఛందం. నా అసలు మనసులోంచి వచ్చే మంత్ర వాక్కుల్ని పంక్తులుగా పేర్చి నా జీవితాన్నంతా అందులో ప్రక్షిప్తం చేస్తాను. రాసిన తర్వాత ఎవరెవరైనా చూపించటానికి కాదు రాయటం. రాయటమంటే రాయటం కోసమే. నా ఆత్మ వింటుందని, మహా అయితే మరొకటో రెండో సువర్ణాత్మలు వింటాయని”. అలా తన “హౌల్” పార్ట్ వన్ లో మొదటి పదమూడు లైన్లూ ఊపిరాడని వాక్య విన్యాసంతో రాసేస్తాడు. “ఎంజిల్ బీట్ ఇన్ టైమ్” అన్న మాట ఈ పంక్తుల్లోనే ఎదురవుతుంది.

బీట్ కవితా తత్వం ప్రొజెక్టివ్. అందుకే దాన్ని “ప్రాజెక్టివ్ వెర్స్” అన్నాడు ఛార్లెస్

అల్సన్. డెనిస్ లెవర్లేట్ ఒక కవితలో కొన్ని వస్తువుల్ని పేర్కొంటూ అవన్నీ ఒక్క సమాజపరమైన నిజాలే కాదు సాహిత్యపరమైన సత్యాలు కూడా అంటుంది. ఆ వస్తువులివి - గడియారాలు, బాడీలు, స్మృతిబింబాలు, చెవులు, చైతన్యం, వక్రజాలు, పుట్టించబడిన కొడుకులు. చివరికి కమ్యూనిజం, ఇంకా వైద్యాలయంలో ఉన్నాదులు. ఏది చలిస్తుందో, చలిస్తుందో అదే నిజం. పట్టవగలు నడివీధిలో కాచే ఎండలో నిజంతోపాటు తాత్వికమైన ఒక స్వప్నావస్థ కూడా ఉన్నది. అలాగే స్వప్నంలో కాచే ఎండలోనూ నిజం ఉన్నదంటుంది. “ది ప్రాక్టీస్ ఆఫ్ ఆర్ట్ ఈజ్ యాంటీక్లెస్ట్” అన్న బ్లెక్ కవికి వీళ్ళు అతి సన్నిహితులు.

గిన్నెబర్గ్ 1926 లో పుట్టాడు. తండ్రి రష్యన్, గేయ కవిత్వం రాసేవాడు. గిన్నెబర్గ్ కాలంబియా కాలేజీలో చదివి ఆ తర్వాత టెక్సాస్ లోనూ, డెన్వర్ లోనూ కాఫీబాయ్ గా ఉండి ఎందుకోసమో కొన్నాళ్ళపాటు జైలు అతిధ్యాన్ని స్వీకరించి, మెక్సికోలో అంటు తోమి అలాంటి పనే అయిన పుస్తక సమీక్షలు కొన్నాళ్ళు చేసి చివరికి గ్రెగరీకార్సో అనే మహాసభాపుడ్ని 1954 లో కలుసుకున్నాడు. ఈయన గారున్నా ఇంత పాడుగు గడ్డం, జులపాలూ ఆడంగివేషంతో ఆడవాళ్ళకోసం తొందరపడుతూ కన్పించాడు. గిన్నెబర్గ్ ‘హౌల్’ 1955 లో రాశాడు. దానిపల్ల గొప్ప పేరయితే వచ్చింది కాని దారిద్ర్యం పాలేదు. నిరుద్యోగం, ఆందోళన. కాలం గడవదు. శాన్ ఫ్రాన్సిస్కోలో, కొన్నాళ్ళకి దేశాలమట్టపడ్డాడు. తన పద్యాలు పుచ్చుకుని వెనిస్, ఆమ్స్టర్ డామ్ పారిస్, ఆక్స్ ఫర్డ్, హార్వర్డ్ లో వాటిని వేదికలెక్కి వినిపించాడు. ఆక్స్ ఫర్డ్ లో ఒక ముసలి ఫ్రాపెసరు ఆ పద్యాలు వినలేక తలకాయొంచుకున్నాడు. మళ్ళీ దేశదిమ్మరిగా మారాడు గిన్నెబర్గ్. బికారిగా, నోమాడిక్ గా, ఒక సినిమాలో కూడా నటించాడు. మరొక సినిమా కెవరూ తీసుకోలేదు. నానాదేశాలూ తిరిగి 1959 లో ఇండియా వచ్చి ఒక ఏడాదిపాటు సాధువులూ, సన్యాసులూ, టిబెటన్ మాంక్స్ ల కాళ్ళూ గడ్డాలూ పుచ్చుకొని కాలక్షేపం చేశాడు. కాశీ విశ్వనాథాలయం ఇరుకు గొందుల్లో గోవులా తిరిగాడు. రంగురంగుల గాజులూ కుంకుమలూ కొనుక్కున్నాడు. గంగ ఒడ్డున మణికర్ణికాఘట్టంలో దిగాలుబడి కూర్చున్నాడు. అమెరికాకి పోతూ పోతూ రైల్వో ఒక పద్యం రాశాడు. మళ్ళీ అమెరికా చేరుకున్నాక సెన్సారువాళ్ళు చావాలని, పోలీసుల రాజ్యం నశించాలని, దమ్ము స్వేచ్ఛగా పీల్చుకోనివ్వాలని గొడవ బయల్దేరదేశాడు. నాలుగు కవితాగ్రంథాలు వెలువరచాక కూడా ఇంకా అచ్చుకానివెన్నో ఉన్నాయ్. ఇరవై సంవత్సరాలుగా కవిత్వం రాస్తున్నామనేదే అతనికి మిగిలింది. కాకపోతే బీట్నిక్కు లందరిలోకి గొప్పపేరు తెచ్చుకొన్నాడు.

“ది ఛేంజ్” అన్న కవిత టోక్యో ఎక్స్ ప్రెస్ లో పోతూ పోతూ రాసింది. అలాగే విమానంలో ఎగురుతూ మరొక పద్యం “క్రాల్ మజలేస్” రాశాడు. “ది ఛేంజ్” కవితలో మణికర్ణికా ఘాట్ ని కుండలిని యోగాన్ని, కాశీమాతను గుర్తుకు తెచ్చుకుంటాడు. ఆ కవితకు అధోదీపికా వివరణ ఇస్తాడు. ఇండియన్స్ దరూ ఈ కవిత చదవాలి.

“హౌల్” కావ్యం చికాగోలోనూ, శాన్ ఫ్రాన్సిస్కోలోనూ నిషేధించబడింది. అయినా ప్రజలు ఎగబడి చదివారు. ఎన్నోసార్లు దొంగముద్రణలు పొందింది. ఆ కావ్యం బూతుల బుంగ అన్నమాట నిజమేకాని దాని ప్రారంభ వాక్యాలు. పారడైజ్ లాస్ట్ ప్రారంభపంక్తుల్లా

చాలా చేష్టగా ఉదాత్తంగా, గంభీరంగా, పవిత్రంగా ఉంటాయి. అలా నాలుగు సెక్షన్లలోను తాగినవాడి తూలుడు కవితాశిల్పంగా వాక్య విన్యాసంలో కన్పిస్తుంది. సమాజం వెలివేసిన మేధావి గిన్నెబర్గ్.

డామ్ మొరే ఒక వ్యాసంలో గిన్నెబర్గ్ ఆక్స్‌ఫర్డ్ యూనివర్సిటీ చూడటాని కొచ్చినప్పుడెలా ప్రవర్తించిందీ చాలా తమాషాగా రాశాడు. పెల్లి విద్యార్థిగా ఉన్నప్పుడు ఏ గదిలో ఉండేవాడో చూపించమని గిన్నెబర్గ్ అడుగుతాడు. ఏ గదిలో ఉండేవాడో సరిగ్గా డామ్ మొరేకే తేలిక ఏదో కన్పించిన గదినొకదాన్ని చూపిస్తాడు. గిన్నెబర్గ్ ఆ గది నేలమీద పడి దొర్లి గచ్చును నాకి నానా గొడవా చేస్తాడు. పెల్లి అంటే అతనికంత భక్తి. అట్లాంటి గిన్నెబర్గ్ కూడా ముసలి బీట్లీక్ అయిపోతున్నాడని నిదానంగా మర్యాదస్తుల మన్నన పొందటానికి తంటాలు పడుతున్నాడని ఒక వర్గం నింద.

ఎట్యూన్ ఆత్మను ఆవిష్కరిస్తాడొక కవితలో, ఈ అమెరికాను చూడమంటాడు. జాకెర్‌తోపాటొక రోజు సూర్యాస్తమయాన్ని చూస్తూ ఆ సూర్యపుష్పంలో కండమ్మినీ, మృతశిశువుల్ని, స్త్రీలు చెంచాలనీ, దగ్గుతూన్న కార్లనీ, హిప్పిచంద్రుడ్ని దర్శిస్తాడు. అమెరికాను దైర్యంగా నిలదీసి అడుగుతాడిలా ఒక కవితలో. “నీ గ్రంథాల్నిండా, ఓ ! అమెరికా ! ఆ కన్నీళ్ళందుకున్నాయమ్మా ? నీ జాతీయ సంపద అంతా రెండు మరియువానా సిగరెట్ పీకలు, కొన్ని మిలియన్ల మర్యాదవూలు, గంటకు 1,400 మైళ్ళు పరుగెట్టే అచ్చుకాని అశ్లీల గ్రంథాలు, గంటకు ఇరవై అయిదువేలు పుట్టే పిచ్చానుపత్రులే కాదా !..... నేను మార్పు చదవటమే గాని చూచినట్లైనా నువ్వు ? మరియువానా తాగకముందు నేనూ కమ్యూనిస్టునే.... నా పద్యాలు కార్లు, లారీలు.....”

మరోచోట అంటాడు :

“నేను యూరప్ మంచంమీద పడుకుంటాను ఒక్కణ్ణే.”

చీకిపోయిన ఎర్ర డ్రాయరేసుకొని

దైవత్వంతో పొందుకోసం.”

తన సొంత గొడవలని పూర్తిగా దాచుకోకుండా చెప్తాడు. “టు ఆంట్ రోజ్” అన్న కవితలో, ఆ పంక్తులు.. ఎందుకులెండీ.

“ది లయన్ ఫర్ రియల్” అన్నది చాలా గొప్ప కవిత. ఫ్రాన్సిస్ థామ్సన్ రాసిన “ది హౌండ్ ఆఫ్ హెవెన్”తో దీన్ని పోల్చి ఒక పరిశోధనా వ్యాసమే రాయవచ్చు. లయన్ ది లార్డ్ అంటాడు. చివరకి, తాను బయటెక్కడికో వెళ్లి ఇంటికొచ్చేటప్పటికి తన డ్రాయింగ్ రూంలో ఒక సింహం కూర్చున్నదని, ఇకనా సింహాన్ని చాల ఉదాత్తమైన ప్రతీకగా చూపిస్తాడు. ఆ సింహం ఒక అతీంద్రియ మూర్తి కావచ్చు. అందుచేతే సింహాన్ని చూచి జడుసుకొని మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్తకోసం వెళ్తాడు. జీవులో కూర్చుని హస్తప్రయోగం చేసుకుంటాడు. అంటే తన ఇంద్రియ లోలత్వాన్ని జయించలేక, అటు ఒక అతీంద్రియ శక్తికి లోబడలేకా సంఘర్షణ పొందుతాడు.

పామ్ వ్యక్తకాండంలో దేవుడి మర్యాదగాన్ని చూడగల అన్వేషి గిన్నెబర్గ్. (1972)

యాడ్రీయన్ హెన్రీ అధోప్రపంచం

అమెరికాలో ఆధునిక కవిత్వకు ప్రతినిధులు గిన్నెబర్గ్, పెర్లినగెట్టి, కార్సెలయిలే ఇంగ్లండ్‌లో సమకాలీన నూతనత్వం యాడ్రీయన్ హెన్రీ, బ్రియాన్ పాటన్, రోజర్ మక్స్ గ్ల వల్ల ప్రదర్శితమవుతుంది. గిన్నెబర్గ్ ని అమెరికా కవి పాఠేసింది. ఇంగ్లండు చెత్తకుండీలలో దొరికినవాడు యాడ్రీయన్ హెన్రీ. అయితే యాడ్రీయన్ హెన్రీ దిక్కులేని శిశువులాగ ఏడ్వడు. అతనికి ప్రపంచం శరణాలయం కాదు. ఆర్థన్ లాగ బిక్కుమొగం వేయడు, ఒకటే నవ్వుతాడు. క్రూరంగా వికటంగా నవ్వుతాడు. ఆ నవ్వే కళ్ళలోంచి ఎప్పుడో ఒక్క కన్నీటి చుక్క తెగిపడ్తుంది. ఏ పద్యం మధ్యభాగంలోనో విరామ చిహ్నంగా. క్రొర్యంలో కారుణ్యాన్ని చూపిస్తాడు.

యాడ్రీయన్ హెన్రీ వంతెనకింద కవి. సొరంగమార్గంలో రైలు ప్రవాహం లాంటిదతని కవిత. పబ్లిక్ లవేటరీ అతని డ్రాయింగ్ రూమ్.

కావాలంటే ఆడెన్ సరసన కూర్చుని ఆక్స్ ఫర్డ్ యూనివర్సిటీలో కవిత్వం చదవగలడు. ఉపన్యాసాలు దంచగలడు. మెర్సీ ప్రవాహంలోకి చూస్తూ తుప్పుక్కున ఉమ్మేసి కొనగటనొక కన్నీటి బిందువును చిమ్మగలడు. లివర్ పూల్ అంటే ప్రాణంగా చూచుకొనే ప్రావిన్సియల్ కవి. సాహిత్య పోలీసులకు అందకుండా పరారయిన కవి. హెన్రీ, పాటెన్, మక్స్ గ్లలు ముగ్గురూ బాల నేరస్థులు. వయసొచ్చినా వీళ్ళల్లో మానవ ప్రాకృతిక శైశవాశ్రిలచింతన తొలగిపోలేదు. వీళ్ళు “చిల్డ్రన్ ఆఫ్ ది ఆల్పైయన్”. (ఇంగ్లండుకు ముద్దుపేరు ఆల్పైయన్). గర్భస్రావాల అక్రమ సంతానాల అక్రమ సంయోగాల ఇంగ్లండ్ కి ఆల్పైయియనేకి వీరు మువ్వరు ముద్దు బిడ్డలు.

యాడ్రీయన్ కవితలోని విశేషాలు : 1. నెగెవిటిజమ్, 2. గిల్ట్, 3. పారడాక్స్, 4) యుద్ధభీతి - ద్వేషం, 5) అధివాస్తవిక సెక్స్, 6) మృత్యు ప్రీతి.

‘ఈ రాత్రి మధ్యాహ్నం’ అనేది ఒక కవిత పేరు. ‘టు నైట్ ఎట్ నూన్’ అనేదొక గ్రామఫోన్ పాటనుంచి తీసుకొన్న శీర్షిక.

“ఈ రాత్రి మధ్యాహ్నం

అమ్మాయిలు గజ్జల లాగు లేసుకొని

చంద్రశీల స్నానాలు చేస్తున్నారు.

నిజమైన జానపదులు జనపదాలు పాడున్నారు.

21 మించిన ముఖాలమీద కళాలయాలు మూసేస్తున్నారు

మొట్టమొదటి 20 కవులకు పద్యాలు దొరుకుతున్నాయి.

రాజకీయుల్ని పిచ్చాసుపత్రులకు ఎన్నుకుంటున్నారు.

అందరికీ లెక్కలేనన్ని ఉద్యోగాలుకాని ఎవడూ చేరడు

నల్లని గొందుల్లో మొగ్గవీడని పిల్లలు ముద్దులు
ఒకటే సూర్యకాంతి ఫెళ్ళున విచ్చుకొని
ఎపుడో విస్మృతమైన సృశాన స్థలాల్నించి లేచివచ్చి
బ్రతికున్నవాళ్ళని పాతిపెడ్తున్నారు
ఈ రాత్రి మధ్యాహ్నం
నువ్వొచ్చి నన్ను ప్రేమిస్తున్నానని అంటావు.”

ప్రేమ భావానికి కరువైనది కవి కాబట్టి కవితలో ఆఖరి పంక్తి అలా రాశాడు.
అర్థ రాత్రిలో ప్రచండమైన సూర్యకాంతి ప్రేమ.

యాడ్రీయన్ వీలునామా ఇంకా విచిత్రంగా ఉంటుంది. 1964లోనే రాసి
ఉంచాడు. ఇంకా చచ్చిపోలేదు. సాక్షి సంతకం జేమ్స్ ఎన్నార్ది.

“ఇందు మూలంగా నేను చెప్పేదేమంటే -

ఈ రోజుల్లో నాకు

గంట గంటకీ రోజులు మూడేట్లున్నాయి గాబట్టి

- 1) నా విక్టోరియన్ దీపపు బుడ్లు
హేలీ మిల్స్ ఫోటో గ్రాఫ్ లూ
చార్లీ మింగ్లన్ గ్రామఫోన్ పాటలూ
నా అమూల్య సేకరణలన్నీ
23కి తక్కువైన లివర్ పూల్ కవులకూ
గాయకులకూ ఆటగాళ్ళకూ
పరీక్ష తప్పిన సమాజ శాస్త్ర విద్యార్థులకూ.
- 2) ఈస్ట్ లాంక్స్ రోడ్డు మొత్తాన్నీ
దాని ప్రకృతి దృశ్యాలలోపాటూ
నా దేశస్తుల కిచ్చేస్తున్నాను.
- 3) విలియం బరోస్
నా సాహిత్య సంరక్షకుడు.
నా సమగ్ర సంపుటాల కవితల్ని చించి
ప్రపంచ పాయిఖానా లన్నింటిలోనూ
సమంగా పంచిపెట్టమని
అతన్ని ఆదేశిస్తున్నాను.
- 4) ఇక నా అవశేషాల సంగతి
ఉంగరాల జుట్టూ
నే న్నుంచున్న కొయ్య పీటలూ

ఎముక ముక్కలూ
చర్మం చీలికలూ
రాలిన పళ్లూ
పాత గోచి గుడ్డలూ
మాత్రం మా విధవావిడకు

- 5) దేశమంతటా నా గీచిన బొమ్మలు
అన్ని ముండల కంపెనీలలోనూ
సారా కొట్లలోనూ కాఫీబారుల్లోను
చిప్ షాపుల్లోనూ ప్రదర్శిత మవ్వాలి.

- 6) ఇంకేమన్నా మిగిలుంటే
వాటినమ్మి ఆ డబ్బుని
ఇంగ్లండ్ మొత్తంమీద అందమైన
20 స్కూలు కన్యల కివ్వాలి.

(నిశితమైన ఆ సౌందర్య పరీక్షని నా స్నేహితులే చాల లోతుగా చేస్తారు.)”

యాడ్రీయన్ హెన్రీకి స్వీయ మరణేచ్ఛయే కాకుండా ఇతరులు కూడా నశించాలనే
కోర్కె వున్నది. అతని దొక మార్చిడ్ మైండ్.

ఇతని కవిత నొకదాన్ని లైఫ్ బాయ్ సోప్ వాళ్ళు ప్రచారానికి ఉపయోగించుకోవచ్చు

- నెలనెలా.

“తాజాగా వుండాలంటే లైఫ్ బాయ్ వాడు

మూడు రోజుల్నించీ ఇతరుల

చీకిపోయిన మేజోళ్ళ వాసనతో వున్నట్లున్నావు.”

ఆశావాదికి ఇతనిచ్చిన నిర్వచనం - “తెల్లారుజాం నాలుగుంబావుకి యేట్స్ వైన్
లాడ్ తలుపు తట్టేవాడు.”

“సీపులేక” అనే కవితలో హాసమూ విషాదమూ రెండూ కన్పిస్తయ్.

“నువ్వే లేకపోతే

నా కవితల మృతశిశువుల్ని

వాళ్ళవీళ్ళ గడపలమీద

రంగుకాగితాల్లో చుట్టి వదిలెయ్యాలి.

నువ్వుండకపోతే

నా చిత్రాలలోని పక్షులన్నీ

మెడలూడబీక్కుని రక్తం కార్చుతూ

రాత్రిలోకి ఎగిరిపోతయ్

నువ్వుగానీ లేకపోతే
 వేశ్యా గృహాలన్నీ మళ్ళీ
 వేశ్యా గృహాల్లానే ఉండిపోతయ్.
 ఒక్క నీవేగానీ లేకపోతేనా
 ప్రకృతి చిత్రాలుండవ్
 ఇళ్ళుండవ్ స్టేషన్లుండవ్
 రాత్రుండదు పగలుండదు
 నగరం ఉండదు గ్రామం ఉండదు నువ్వుండవ్”

విలియం బరోన్ ఇతనికి కవి మిత్రుడు. “జీవితం ఎవడి సొంతమూ కాదు. కాని కాలాన్ని అట్ల పెనాన్ని గాని ముట్టుకుంటే మృత్యువుని సొంతం చేసుకోవచ్చు”నన్నాడు బరోన్. ప్రాణమున్న విద్యుత్తీగనుగాని తాకితే ప్రాణంపోదా ? ఇదే జీవన సిద్ధాంతాన్ని యాడ్రీయన్ కూడా నమ్ముతాడు.

“ప్రేమ కవిత - రంగుల్లో”

అది మా ప్రథమ సంగ్రామం.

మొదటి వైమానిక విధ్వంసం

ఆమె మధ్యగా వినిపించి

నాటినుంచీ ఆత్రంగా చూస్తున్నాం

ఆమె వీధుల్లో మందారాలమ్మే వాళ్ళ కోసం”

నెల తప్పటాన్ని “బిట్టిన్ హర్తైస్ నోమాన్స్గ్యాండ్” అనే పదాలతో ఇంకా వెగటుగా వర్ణించాడు యాడ్రీయన్.

కెనడీ, మాక్మిలన్, వాట్కిన్సన్లు నియంతృత్వ త్రిమూర్తులంటాడు. విల్ఫ్రెడ్ ఓవెన్ (కవి) భూతం బర్లింగ్టన్ ఆర్కేడ్ బయట అగ్గిపెట్టెలమ్ముతాందట.

“మి” అనే కవితలో ఒక వందమంది కవులు, కళాకారుల పేర్లు అన్నీ వరుసగా యిచ్చి “నువ్వు నువ్వు కాకపోతే ఎవరుగా ఉండటం నీ కిష్టం ?” అని ప్రశ్నించుకుంటాడు. ఈ వరుసలోని మొదటిపేరు పాల్ మకార్తనీ, చివరివాడు లోర్కా, కాని ఇతని అహంకారం ఏమంటే - ఈ వందమందిలో ఏ ఒక్కడీ నేను కాలేకపోతే ఆఖరికి నేను నేనుగానే వుంటానంటాడు. విచిత్రం ఏమంటే ఇతనిచ్చిన జాబితాలో బేకన్ ఉన్నాడు, మిల్టన్ ఉన్నాడు చివరికి మార్స్ ఉన్నాడు గాని షేక్స్పియర్ ఒక్కడే లేడు. ఫీడెల్కాస్ట్రో ట్రాట్స్కులాంటి రాజకీయ నాయకులూ ఉన్నారు.

ఇంగ్లండులోని కన్సర్వేటివ్ సొసైటీ కూడా యాంకీ ఇన్వేజన్కు లోనయింది. పర్మిసివ్ సొసైటీ యాడ్రీయన్, పాటెన్, మక్మిలాంటి కవుల్ని సృష్టించింది. వీళ్ళు నిజ జీవితంలోని వ్యక్తుల్ని వాళ్ళ వాళ్ళ జాతక చక్రాలతో సహా కవిత్వంలోకి ఎక్కించేస్తారు.

కవిత్యంలో ప్రైవేట్ జోక్కు వేసుకొంటారు. అవి చాల సిక్ జోక్స్ గా ఉంటాయ్. ఆవులిస్తే కవిత్య పేగుల్ని లెక్కపెడతారు వీళ్ళు. రోజర్ మక్స్ గన్ కవిత్యపు ఒంటిని వల్చేసుకుంటాడు. ఇతనిది ఒట్టి నగ్నత్వమే కాదు. బాహ్యంగాలు కూడాలేని ఒక అంతరంగిక నగ్నత్వం, వీళ్ళకవిత స్ట్రైప్ టీజ్ లాంటిది. చివరి ఎర్రదీపం ఆరిపోయే వరకూ కవితా నగ్న స్వరూపాన్ని ఆవిష్కరిస్తూనే ఉంటారు.

వీళ్ళంతా రాసేది వచన కవిత. కాని వచన కవితలోనే మరొక పరిణామాన్ని సాధించారు. అది మరొక రకమైన రూప విప్లవం. బ్రియాన్ పాటెన్ అంటాడు.

“కవిత బయటకు వచ్చినప్పుడు బట్టల్ని ఒలిచేస్తూ ఆతి సమీపంలో వున్న వ్యక్తివైపు విడిచేసిన బట్టల్ని ఆడిస్తూ చూపాలి (అంటే ఆచ్ఛాదనలు పనికిరావు. విడిచేసిన వాటిని మనిషికి అక్కర్లేనివని తెలియచెప్పాలి) కవిత్యానికి దయ అనేది ముఖ్యంగా వుండాలి. వ్యతిరేక విషయాలలో వుండే అన్ని సమాన లక్షణాలే కవితగా రూపొందుతాయి. ఏకాంతం లభించేంత వరకూ అది దుఃఖించకూడదు బహిరంగంగా ... కవిత్యానికి తన నిజనామధేయం ఏమిటో తెలుసుకోవాలనే ధ్యాన వుండకూడదు.”

వేదన వీళ్ళ వెన్నెముక. అసలు వీళ్ళు ఎంత కరుణామయులు ! ఆ కరుణ శ్రూరత్వంగాను, విద్వేషంగానూ, కామంగానూ మారిపోయింది. మిగతా కుహనా కవులంతా వాళ్ళ ‘న్యూ లైన్’ సంపుటాలతోనూ ‘ది మూవ్ మెంట్’ సంపుటాలతోనూ ఎలాగో నెట్టుకొస్తుంటే వీళ్ళు మాత్రం కేవలం ‘చిత్రిన్ ఆఫ్ ఆల్పియన్’ గా వర్ణించుకొన్నారు.

ఎలియట్ ని, డిలన్ ని పక్కకి నెట్టేసి, చంపి వీళ్ళు ఆవిర్భవించారు కాని యాడ్రీయన్ కి ఎలియట్ అంటే గౌరవభావమే ఉంది. “మామా” అంటాడు ఎలియట్ ని.

శిల్పం, ప్రతీకలు భావవ్యక్తీకరణ విధానాలలో వీళ్ళు చేసిన ప్రయోగాలు అనితర సాధ్యాలు కాకపోయినా అపూర్వాలు. ఫ్రెంచి కవితలోని ప్రతీకవాదం వీళ్ళల్లో ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది. ఈస్ట్ లాంక్స్ రోడ్, మెర్సీ కాలువ, పాపీపూలు, లివర్ పూల్ నగరం అంటే యాడ్రీయన్ ప్రాణం ఒదుల్తాడు. ఇతడికి లోలిటా లాంటి స్కూలు కన్యలంటే ఎందుకో యిష్టం.

పద్యం ఒక ముడి సరుకు. దిద్దడు, పదం మార్చడు. పంక్తి మార్చడు. నెత్తురోడుతున్న మాంసమేగాని ముక్కలుగా కోసి వండడు.

ఏవో కొన్ని సహజాతాల అణచివేతల వల్ల బాధపడుతూ ఎక్కువగా ఫారిన్ సింబల్స్ ని వాడుతుంటాడు యాడ్రీయన్ హేన్రీ. ప్రతి కవితా ఒక అద్భుతమైన ఆవేదనలో ఆశ్చర్యంలో అంతమెందుతుంది.

“ఎ పాయమ్ ఈజ్ వాట్ ఇట్ మీన్స్. వాట్ ఇట్ ఈజ్” అంటారు సింబలిస్టులు. కాని యాడ్రీయన్ విషయంలో వాస్తవానుభవమే కవిత్య వాస్తవికతకు ప్రాతిపదిక.

యాడ్రీయన్ చిత్రకారుడు కూడా. అందుచేత పద చిత్రణలు కూడా చేస్తాడు.

“ఫాక్టరీల పైగా ఆకాశం కోపంగా ఉంది.

చిత్రించిన ఇంద్రధనుస్సులో ఒక

గ్రద్ద దీర్ఘాలోచనలో కూర్చుంది.”

తన హృదయం వన్ వే ట్రాఫిక్ రోడ్ అంటాడు. ఆడపిల్లలు వేసుకొనే ఎర్ర బ్రాసరీ ఒక కప్పు లోపలివేపు “ఐ లవ్ యూ” అని రాసి ఉంటుందంటాడు. బాల క్రీస్తు అల్లరిచేస్తూంటే వర్జిన్ మేరీ క్రీస్తు పిరమీద ఒకటి అంటిస్తుందట - అపాలెనార్ పికడిల్లీ బస్ స్టాప్ లో నుంచుని ఎవరో దంపతుల్ని ఎగాదిగా చూస్తూంటాడు - బీటిల్స్ పుట్టని పిల్లల్ని జోకొడ్తూంటారు - తుటిప్ పుష్పాలు విచ్చుకొంటూన్న శబ్దాన్ని బెట్రోక్ పట్టుకొంటాడు - విలియం బరోస్ కాఫీలో రొట్టె ముంచుకుని తింటూంటాడు. డిలన్ తామన్ ఆఖరి చుక్కకోసం సారా కొట్లాకి అడుగుబెడ్డాడు. కట్స్ స్విట్టర్స్ పారేసిన బస్ టికెట్ల నేరుకొంటాడు. స్ప్రింగ్ గార్డెన్స్ మీదుగా మెల్లగా సైకిల్ తొక్కుకుంటూ పోతాడు జారీ, మనిద్దరం పరున్న పరుపుని వాళ్ళు ఆశీర్వదిస్తారు” అంటాడు.

ఇవన్నీ నిజమైన సంఘటనలు, ఈ కవులు కళాకారులు వాళ్ళకున్న సామూహిక, వైయక్తిక వేదనలకు కవితా చమత్కృతినిస్తాడు యాడ్రీయన్. ఇందులోని పాత్రలు సన్నివేశాలు కేవలం ఊహాజనితాలూ - నన్నెవ్వరూ తన్నకండి” అని రాసుకోడు యాడ్రీయన్.

“నీ జుట్టు నీడల్లో డాఫాడిల్స్ పెరుగుతాయి.

నీ గొంతు వంపుల్లో జలపాతాలు రాల్చాయి.

ఉదయ సూర్యుడ్ని ప్రతిఫలిస్తూన్న సరస్సు నీ దేహం.

నీ తొడల చీకటులలో తెల్లబోయిన లిల్లీలు

మైదానంలో వికసించబోతాయి”

ఈ నగ్న చిత్రణలో అణగారిన కామం ఉన్నది.

ఎలియట్ పోయాడన్న వార్తవిని చాల తమాషాగా దుఃఖిస్తాడు. “ఐ హావ్ మెషర్స్ మై లైఫ్ విత్ కాఫీ స్పూన్స్” అని ఎలియట్ అన్నాడు గదా, యాడ్రీయన్ “ఫర్ ఇయర్స్ ఐ హావ్ మెషర్స్ మై లైఫ్ విత్ యువర్ కాఫీ స్పూన్స్ అంటాడు.

పికడిల్లీ, కానింగ్ స్ట్రీట్ లు ఎన్నిసార్లో తగుల్తాయి ఇతని కవితలో. సోప్ బాక్స్ అరేటర్స్ లాగానే ఇతను కానింగ్ స్ట్రీట్ లో డస్ట్ బిన్స్ కి పద్యాలు చదివి వినిపిస్తాడు. లవేటరీలలో ఆట్రెడ్ డి వినజీని చదువుతాడు. ఇంగ్లండ్ ఆకాశాలన్నిటా విమానాలు ఆమె నీలం కాగితం మీద రాసిన ప్రేమ లేఖల్లా ఎగుర్తూనే ఉన్నాయంటాడు.

ఒకప్పుడు మాత్యూ ఆర్నాల్డ్ అధిష్టించిన ఆక్స్ ఫర్డ్ చైరాఫ్ పాయిట్రీని ఇతని సహచరుడైన రోజర్ మక్మగ్గీకి ఇప్పించాలంటాడు. అలాంటి చిత్రాన్ని తాను రంగు రంగుల్లో

వేయాలనుకొంటాడు. 1966లో క్రైస్ట్ లివర్ పూల్‌కి రావటం ఒక బొమ్మగా వేయాలనుకొంటాడు. రాణి కుటుంబం మొత్తం హత్యగావింపబడటం మరొక చిత్రం. ఆరవ తరగతి చదువుతున్న ప్రతి ఆడపిల్ల బొమ్మ మరొకటి.

ఇంగ్లండ్‌ని తిరిగి జంతువులకివ్వాలి - పౌండ్ నోట్‌కి బదులు పొయమ్ వాడకంలోకి రావాలి - పిల్లలు ఆడుకోవటానికి సంతాన నిరోధక మాత్రలు ఇవ్వాలి - పోలీసు అన్న ప్రతివాడినీ కవులు పట్టుకుతన్నాలి - ఇవీ ఇతని ఆశలు.

ఇంగ్లండ్‌ని అత్తగారుగా, గిన్నేబర్గ్‌ని అల్లుడుగా పోల్చి ఒక కవిత అతనికి అంకితమిస్తాడు. ఎలియట్ వేస్ట్‌లాండ్ లో “లండన్ బ్రిడ్జి పడిపోతుంది. పడి పోతుంది” అని పడిన సామాజిక సాంస్కృతిక నైతికవేదనే యాడ్రియన్ రాసిన “మిసెస్ యాల్ఫ్రియన్, యూ హావ్ గాట్ ఎ లవ్లీ డాటర్” లోనూ కన్పించినా, ఇతనిలో ఆ పతనాన్ని చూచి “ఎంత అందంగా పతనమైపోతున్నాం” అనే ఆకర్షణ భావం ఉన్నది.

యాడ్రియన్ సమకాలీన ఇంగ్లండ్‌ని న్యూడ్‌గా ఫోటో తీస్తాడు. ఇంకా గిన్నే బర్గ్ నయమనిపిస్తాడు. (1972)

ఓ ముగ్గురి ఆగ్రహ పద చిత్రణ - విలియం వాంట్లింగ్, ఎలన్ జాక్సన్, జెఫ్ నటాల్

ఐ విల్ నాట్ బి హియర్ ఎస్టర్ డే

ఆల్స్

ఐ వజ్ నాట్ హియర్ టుమోరో

అని విలియం వాంట్లింగ్ అన్నాడూ అంటే అతని కోపం ఒట్టి భాషమీద, వ్యాకరణంలోని కాలం మీద కాదు. కాలం అనే ఆలోచన మీదనే. ఒక స్థలంమీద. ఆ స్థలంలో ఇచ్చిన కాలప్రమాణంలో ఉండటం అనే అస్తిత్వం మీదనూ అతని ఆగ్రహం.

మాటలు ఏమీ చెప్పవు - ఎవడైనా ఏదైనా చెప్పకుండా ఉండాలంటే దానికి ఉన్న ఒకే ఒక ఉపాయమల్లా అందమైన మాటల్ని మధురమైన శబ్దాలతో జోడించి లలితమైన గీతాలు రాయటమేనన్నది అమెరికన్ ఆధునిక కవుల సిద్ధాంతం. ఈ భావాన్ని ప్రతిఘటించేవాళ్ళూ ఉన్నారు; 225 పొన్న తూకం తూగే కవీ, ఫుట్ బాల్ ఆటగాడూ అయిన జేమ్స్ డిక్కి బేనెబాల్ అంటంటే చివరి ఘడియలలోనూ ప్రాణం లేచివచ్చే మేరియానా మూర్ లాంటివాళ్ళు. బాబ్ డిలాన్ అంతగా నాద ప్రయుడవటం వల్లనే చాల తక్కువమందికి చాల తక్కువగా అర్థం అయ్యాడు. తమిళ రచయిత “మోని” (కలం పేరు) కూడా అంటారు - “ఏమున్నది శబ్దంలో నాదంలో! సంభాషణలో! ఛీచ్!! అంతా అర్థరహితం. ఆ అన్ని మాటలూ అన్ని శబ్దాలూ ధ్వనులూ ఏవీ సత్యం వేపు వేలుపెట్టి చూపించలేవు. ప్రతిదీ కూడా చీకట్లోనే విడిచిపెట్టుంది మనల్ని. పట్టుకుందామంటే ప్రతిమాట పొగలాగ గుప్పెట్లోంచి జారిపోతుంది. ఆ పొగ నిస్సందేహంగా ఎక్కడో పైపైకి వెళ్తూనే ఉంటుంది కాని ఆ ఉన్నత ప్రదేశాల్లో ఇంకెన్ని మాయలున్నాయో” అని మౌనంగా ఉండిపోతాడు రచయిత మోని. అయితే ఇతనిది నినదించే మౌనం.

అలాగే విలియం వాంట్లింగ్ టెన్సినీ బైమ్సీ వేరుచేసి చూడగలిగాడు. హెరాయిన్ కి బానిస అయిపోయిన అతనికి అందువల్లనే అయిదు సంవత్సరాలు కాలిఫోర్నియా రాష్ట్రంలోని శాన్ క్వెంట్ టీన్ జైలుల్లో గడిపిన ఆ కవికి - కాలానికి స్థలానికి అసలు ఉండటం అనే భావానికి రాజీ కుదరలేదు. తన మానాన తనను బ్రతకనివ్వని సమాజం మీద ప్రభుత్వం మీద కసి పెంచుకున్నాడు.

మరో ప్రబుద్ధుడు ఎలన్ జాక్సన్. 1938లో జన్మించి ఇప్పటికీ చాలా సంవత్సరాలుగా కవిత్వం రాస్తున్నాడు. ఎక్కువకాలం మకాం ఎడింబరోలో. అదే యూనివర్సిటీలో రెండుసార్లు చేరి కొన్నాళ్ళపాటు చదివి ఏమీ డిగ్రీ పొందకుండా బయటికి వచ్చేశాడు. సైక్రియాట్రీక్ నర్స్ గా శిక్షణ పొందిన్నీ మామూలు శ్రామికుడుగా బ్రతక నిశ్చయించుకున్నాడు. ఇప్పటికీ (1972) ఐదు పుస్తకాలు ప్రచురించాడట - తన పెట్టుబడి

మీదే స్వీయ కవిత్వ పఠన సభలు చేస్తాడు. అందువల్ల కొంత డబ్బు వస్తుంది. ఇలాంటి పనికి జేమ్స్ డిక్సీ లాంటి అమెరికన్ కవి కయితే మూడువేల అయిదువందల డాలర్లు ఇస్తారు ఒక సభకి ! జాక్సన్ తన పుస్తకాలు తానే తన చేతులమీదగా అమ్ముతాడు. బస్ స్టేషన్ల దగ్గర, బుక్ స్టేషన్ల దగ్గర, హోటళ్ళలోనూ సభల్లోనూ. 1967లో ఇతనికి స్కాటిష్ ఆర్ట్స్ కౌన్సిల్ బహుమతి ఒకటి వచ్చింది. ఆ సమయంలోనే అతను “స్వప్నం - ప్రతీకవాదం - కల్పిత గాథ; నా జీవితంలోనూ నా కాలంలోనూ” అనే పుస్తకం రాసే పనిమీద ఉన్నాడని భోగట్టా.

నరకం అంటే
నీటిలో పక్షి
ఆకాశంలో చాపా.
నా పుష్పానైవరు
తలకిందులు చేశారు ?
మొగ్గని బురదలోకి
ఆకాశంలోకి వేళ్ళనూ.
అమ్మా నాన్నా మరి
నే వెళ్ళొస్తాను నన్నె
వరో లాక్కుపోతున్నారు.

ఈ పంక్తులు ఆంగ్ల కవితలో ఇదే వరుసలో రావు. నిజానికిది 35 పంక్తుల కవిత. పేరు జాన్సువరి. శీర్షికకీ, కవిత్యాంతర్యానికీ ఏమీ సంబంధమే లేదు. మధ్యమధ్యన గల పంక్తుల్ని ఏరి అనువాదం చేస్తే మనిషి తలకిందులుగా జన్మించటమనే భావం లీలగా కన్పిస్తుంది. తెలుగులో ఇలా చేయటం వల్ల ప్రజెంటేషన్ లో ఇమ్మిడియసీ అనే అవకాశం వస్తుంది. దీని మాతృకని అమెరికన్స్ అనే “ఓపెన్ పాయమ్” అనవచ్చును. ఓపెన్ పాయమ్ అంటే

"A poem which would have the capacity to involve the reader in it in all its imperfections and impurities rather than offering him a supposedly perfected and perfect work for contemplation, judgement and evaluation."

ఓపెన్ పాయమ్ అనేది మామూలుగా మనం అనుకొనే దౌషరహితమైన కళాఖండం కాదన్నమాట. బాహ్యకవితలో పాఠకుడే తెలుసుకోవాల్సిన ఆంతర్యామి ఎన్నో ఉంటాయన్నమాట. వ్యక్త కవితలో గుత్త కవితను వెలికి తీస్తే, గుప్త కవితలోకి అభివ్యక్తిని చొప్పించాలి. చివరికి రెండూ ఒకటే కాదా ?

క్రైస్ట్ మీద ఒడ్డేసి చెప్తున్నాను

ఎక్కడైతే నొప్పి ఎక్కువుంటుందో అక్కడ
నేనావిడ్ని తన్నాను
ఆవిడ పెట్టిన కేకలు
నాకిప్పటికీ గర్వం.

ఇతరుల్ని బాధకు లోనుచేసి ఆనందాన్ని పొందటం 'నేనేమీ క్రిస్టియన్ బడుద్దాయిని కాన'ని చెప్పే జాక్సన్ కి చాల సహజం. ఇంతకూ ఆ తన్నింది తన తల్లినే. తల్లి రక్షణ నుంచి యౌవనం వచ్చిన ప్రతివాడూ తప్పించుకోవాలనుకోవటం ఒక మనోవైజ్ఞానిక సత్యం. ఎలన్ జాక్సన్ సైక్రియాట్రిక్ నర్స్ గా శిక్షణ పొందాడన్న విషయం ఈ కవితను సమర్థిస్తుంది. మనిషి క్రూరంగా ఉండేందుకు క్రూరంగా ఉండగలిగాలి అంటాడు ఇదే కవితలో. మాతృప్రేమని ప్రేమతో ఒదిలించుకోలేడు మరి.

సూర్యుడు హేమంలా వికసిస్తూన్న చామంతి పువ్వు
చిట్టిన కోడిగుడ్డు పచ్చసాన
స్వర్గంనుంచి వచ్చే చామంతి కిరణాలు
పాతకాలం రమ్మలా దేహాన్ని వెచ్చ చేస్తోన్నయ్.
తండ్రీ
నువ్వు మూడు
నిప్పు పువ్వు విప్పసారా.
నువ్వు నన్ను ప్రేమిస్తే
నేను నిన్ను ప్రేమిస్తా !

ఎలన్ జాక్సన్ తాను స్కాటిష్ అయ్యిందీ ఇలా అంటాడు.

స్కాటిష్ మనస్సులో
ఒక భాగం క్రూరం
రెండోది దయాహీనం.

అలాగే మతపరంగా :

ఒక క్రిస్టియన్ నేలమీద పడితే
రెండు ముక్కలవుతాడు.
ఒక ముక్క కుళ్ళిపోయి
రెండోది అంతకంటే కుళ్ళి.

ఫ్రాలీన్ అనే జర్మన్ యువతి స్వీయ బాధల్ని చెప్తున్నట్టు ఓ కవిత రాస్తాడు. ఈ కవితలో చాల దురదృష్టకరమైన, సహించలేని, అసభ్య సంఘటనలు ఒక్కొక్కటి చెప్పుకొస్తాడు. కాని చివరికి ఆ అమ్మాయి అంటుంది “ఈ అమెరికన్ రాక్షసుడే కాదు, మగవాళ్ళనందరీ చంపాలని ఉంది. కాని నాక్కూడా పిల్లలు కలగాలని ఉంది. నేను స్నానాలగదికి వెళ్ళేప్పుడు

నాకు చాల బాధగా ఉంటుంది - ఏదో పచ్చని పదార్థం". ఈ మాటల్లో కవితలోని అశ్లిల వ్యక్తికరణ అంతా జాలిగామారి వైరభావం తుడుచుకుపోతుంది.

సముద్రంలో అన్నింటికంటే హీనమైన జలచరం
మోకాళ్ళదాకా బట్టలేసుకొని ఈదేమానవుడు
గాలిలో ఎగిరే అన్నింటికంటే హీనమైన పక్షి
తల దువ్వుకోటానికని విమానంలో వెళ్ళే మానవుడు.
అడవిలో చంపే అన్నింటికంటే హీనమైన మృగం
చంపిన్నీ మాంసాన్ని తినని మానవుడు
రతి కార్యంలో అన్నింటికంటే హీనమైన దయ్యం
రమిస్తూనే ప్రేమనూ ద్వేషాన్నీ కలగలిపే మానవుడు

ఎలన్ జాక్సన్ కి మానవత్వం మీద ఇంతటి ఆగ్రహం ఉన్నది. జంతువులలానే పాలిచ్చి పెంచే మానవుడికి పాలిండ్ల మీద పేడకడిమీద సరిసమానమైన ఏహ్య భావం ఉన్నది. ఈ కవితలోని పోలికలు పైకి కావాలని తెచ్చిపెట్టినట్లు కన్పించినా అవి నిజానికి అన్ కాన్స్ ఛాయిస్ కిందకే వస్తాయి. కవిత్యం అంటే ఏమిటి అనే దానికి ఒకడంటాడు.

"The essence of life, life is the truth of the I-awareness. Es-
sence is the reflection of the universe in the truth of his individual-
ity."

జంతువు లాగానే మనిషి ఉడుతాడు, గాలిలోకి వెళ్తాడు. నేలని పెళ్ళగిస్తాడు. చంపుతాడు, పాలిస్తాడు. కాని ఇవికాక ఇంకేమిటి చేస్తాడు, లేదా వీటినే మరొక స్థాయిలో తనని తాను తెలుసుకొంటాడు అనేది కవి ప్రశ్న. మానవుడికి, జంతువుకీ ఉన్న ఒకే ఒక్క భేదం ఏమిటని ప్రశ్నిస్తే, సాత్ర్ అన్నాడు - మానవుడు ఆత్మహత్య చేసుకుంటాడు. జంతువు చేసుకోలేదు అని. "ఐ - ఆవేర్నెస్" అనేది కూడా ఆత్మహత్యకు మానవుణ్ణి ఉద్దీపింపచేసే ఒక కారణం. క్రియేట్ అయిన మానవుడు రిక్రియేట్ అవటానికి విశ్వాంతః కరణలోకి స్వాంతాన్ని చొప్పించాలి. లేదా దేవుడున్నాడా అని అడుగుతున్నట్లే దెయ్యాలున్నాయా అని ప్రశ్నించుకొంటూ పోవాల్సిందే. రాత్రిని నరుక్కుంటూ పగలంతా గడపాల్సిందే.

కమలాదాస్ ఒకచోట అన్నది - "ఐ హర్ హిమ్. హి హిమ్స్ మి" స్త్రీ పురుషులు ఒకరి వ్యక్తిత్వాలను ఒకరిలో అలైంగికంగా వ్యాకరణ విరుద్ధంగా లీనం చేసుకోవటమయ్యుంటుంది బహుశా ఆ వాక్య భావం. అలాగే విలియం వాంటింగ్ "ఐ విల్ నాట్ బి హియర్ ఎస్టర్ డే". ఇదే రీతిలో జాక్సన్ -

“ప్రైది ఫిమేల్స్

ఫీడ్ ది ఫుడ్

ప్లాంట్ యువర్ ఫింగర్స్ ఇన్ ది ఉడ్

బిఫ్ ది ఇఫ్

అన్లిడ్ ద ఇడ్

కెన్ ది యామ్ (ఎ ఎమ్) అండ్ డు ది ఎల్

డ్రింక్ యువర్ పిన్ అండ్ ఈట్ యువర్ పిట్.”

అనే గాక ఇంకా చాలా రాస్తాడు. ఎందుకు రాస్తాడింత అసభ్యంగా ? జె వైట్ మన్ ఎన్కౌంటర్ అక్టోబర్ 71లో ఇలా రాశాడు :

"All obscenity is, I suppose, lyrical and para religious, since profanity means a negation of the sacred. Sex appears to be the most easily acceptable form of sacred lyricism for most people, or at least for most men; the universal obscenity of folk-culture is a confirmation of this There is something in human nature which wants to explore all possibilities, to be true to the fundamental animal, irrespective of cultural inhibitions and to name everything with names so that nothing, however extreme, is left unsaid."

మత వ్యవస్థని కాపాడటానికి మోరలిస్టిక్ నాటకాలు రాసినప్పుడూ సెక్స్, హత్యల్ని గురించి రాయక తప్పలేదు. ఆధునిక నాటకం, కవిత, ఒక వేశ్యా గృహంలా ఉన్నవి అంటే మానవుడిలోని ప్రాథమిక, నైసర్గిక జిజ్ఞాస ఎప్పుడూ శరీరం మీదికి మళ్ళటమే కారణం. అశ్లీలత అనేది ఇవ్వాలి కౌత్రిగా వచ్చిందేమీ కాదని వైట్ మన్ లాంటి కన్నరేప్పటివే చెప్తున్నాడు.

ఇక రెండవ ముక్కోపి అయిన విలియం వాంటింగ్ కవిత ఎక్కువ భాగం స్వీయ చారిత్రాత్మకంగా ఉంటుంది. తాను ఏ జెయిల్లో ఎన్నాళ్ళు గడిపిందీ ఏ బజార్లో ఏ సమయాలలో తిరిగిందీ ఇంటి గుర్తుల్తో సహా చెప్తాడు. చంద్రమండలం మీద మానవుడు అడుగుపెట్టినప్పట్నుంచీ మనుషుల్లో విమానాల దారి బలవంతంగా మళ్ళించాలనే నేర కాంక్ష ఎక్కువయినట్లుగానే - హెరాయిన్ కి అలవాటుపడిన ప్రతి కవికీ యుద్ధం అంటే అసహ్యం. మామూలు జీవితంలో సంఘర్షణ పట్ల వైమనస్యం, సమాజంలోని వర్గపోరాటాల మీద అనాసక్తి, తాంత్రిక ధ్యానంమీద ప్రీతి పెరుగుతూ వస్తున్నాయి.

జీవితంలో ప్రశాంతి విలియం వాంటింగ్ కి ఎప్పుడూ లభిస్తుంది అంటే హెరాయిన్ “పైనల్ పీన్ అఫ్ ఓవర్ డోస్” తర్వాతనని చెప్తాడు. కొరియాలోని తేగూలో సూర్యుడు తినేసిన గోడలు, గడ్డి, ఊచలు కప్పిన పాకలో యుద్ధంలో కాళ్ళూ చేతులు పోయిన వాడొకడు హెరాయిన్ అమ్ముతుంటాడు. కవి వాడిదగ్గరో గుప్పెడు మందు కొంటాడు. తనతోబాటు పెళ్ళి చేసుకొని పెళ్ళాం. ఒక పిల్లాడూ ఉంటారు. ఇద్దరు చైనీస్ బాలురు వచ్చి కవి దగ్గర కొంత కొంటారు. కవికి చాలా లాభం గిట్టుంది. ఆ బజార్లో కెమెరాలు, జీపుల్లానే మనుషులు కూడా అమ్ముకొనికుంటారు. నన్ను నేనూ అమ్ముకుంటానంటాడు

కవి. చైన్స్ పిల్లలు నిజానికి శత్రువులు. కాని వాళ్ళతో గీసిగీసి బేరం ఆడి వాళ్ళనించి చాల వసూలు చేస్తాడు. ఇదంతా యుద్ధమూ ప్రభుత్వ యంత్రాంగమూ చేసిందని బండబూతులు ఎన్ని తిట్టినా ఇంకా తక్కువేనంటాడు వాంట్టింగ్.

కవిత్యానికీ, నిజ జీవితానికీ ఏమీ సంబంధం లేదనీ ప్రాసలు అనుప్రాసలు యతులు శబ్దాలంకారాలు ధ్వన్యాలంకారాలు ఇతర మంకీ ట్రిక్స్ అన్నీ అసలైన జీవితాన్ని ఏమీ చూపించవని ఇతని విశ్వాసం. “పాయట్రీ” అనే పాయమ్ ఇలా ఉంటుంది.

నిజం చెప్పాలంటే
నేను మాటల్ని మ్రోగించగలను
జనానికి అతిలోకమైన
ఆనందాన్నిచ్చేందుకు ఊగు
తూగు మాటల్ని తమాషాగా పేర్చగలను.
ఈ అంతర్లయ భావ లయలన్నీ
ఒట్టి శాబ్దికంగా కన్పిస్తయ్ నాకు.
అసలు సిసలు జీవితం దిగదు వీటికి.
మొన్నటికి మొన్న
ఓ సాయంత్రం నేనూ నా నేస్తం
నడక కోసం వెళ్తేంటే
పిల్లిలాంటి ఓ టర్క్ వచ్చి
ఏరా మా పిల్లాడ్ని కొడున్నావంట
అన్నాడా, నా నేస్తం ఎర్నీ
ఊ కొట్టానయితే ఏరా దూలం
అన్నాడో లేదో ఆ పిల్లిగాడు
ఎర్నీ పాట్లలోకి గుచ్చాడా కత్తి
కాని ఎర్నీ డొక్కమీద కవచం
ఉందని పిల్లిగాడికేం తెలుసు
తెలుసుకునేంతలోనే ఎర్నీ
టర్క్ రొమ్ముమీద పోటు
పొడిచాడో లేదో అసలే
వాడి బలహీనపు గుండెలోంచి
రక్తం గెంతువేసి పెదాలన్నీ
గులాబీల్లా తడిసి ఒట్టినే
గడ్డిమీద థామ్మని పడుకున్నాడు
ఊరుకోక ఏవన్నాడూ ?
షిట్. ఫక్ ఇట్, షీ ఈట్

ఎంతసేపు నవ్వాడని అలా
 చస్తూనే మెత్తగా నవ్వుతూనే
 కోపంగా అలా ఎంతసేపు
 చచ్చిపోయాడని ఇలా
 నీ అంతర్లయలూ భావలయలూ
 మెత్తగా కోపంగా నవ్వుతూ
 చస్తాయా ?

జీవితంలోని వాస్తవికతను ఒక హఠాత్సన్నివేశం ద్వారా చూపిస్తాడు వాంటింగ్. అయితే రోజూ ఇలా రోపీమని మనుషులు హత్యలు చేస్తున్నారా అంటే చేస్తూ ఉండనూవచ్చు. తెలీని గాయాలతో తీసుకు తీసుకు చస్తూనూ ఉండవచ్చు. అయిదున్నర సంవత్సరాలు (వాంటింగ్ పరిభాషలో - ఆల్ ది ఫకింగ్ టైమ్) జెయిల్లోనూ రిఫర్మటరీలోనూ గడిపి బయటికి వచ్చి బాగుపడ్డాడా అంటే అదీలేదు. పాత మిత్రులు ఆర్గ్ పెప్పర్, జెర్రీమిలిగన్, జిమ్మీ గుడ్రి, చార్లీ మింగెనల కోసం వేటాడుతాడు. 1953 నుంచి వేశ్యా గృహాలు మూసివేశారని తెలుసుకొని ఎలాగో ప్రయాసపడి ఒక స్త్రీ సాంగత్యం పొందబోతున్నప్పుడు-

“నిన్ను తిననా అని ఆ అమ్మాయిని నేనడిగినప్పుడు

ఆవిడ నిర్భాంతపోయి

నీకేమైనా జబ్బేమో ఓ సారి చూయించుకోపోయావా ?”

అంటుందంటాడు. తనకూ ఒకప్పుడు పాపభీతి ఉండేదని చెప్తాడు. దేవుణ్ణి తానే సృష్టించుకొన్నాడు గాబట్టి దైవభీతి లేదంటాడు. అయినా ఎప్పుడో ఒకసారి అతనిలోనూ ప్రేమ రగులుతుంది.

“ఒక చిన్న శిశువు బూడిద -

మూడు సంవత్సరాలప్పుడు ఛస్సున

రేగిన ఆ లేత మంటలు ఆరిపోగా

పక్కలో ఒంటరిగా ఒదిలిన

ఆ శిశువు తల్లి - లంజ - పోగా

ఆ కాస్తంత బూడిద మిగిలిందిప్పుడు.”

అన్నప్పుడు నిమ్కళంకమైన ఆ జ్వాలాదగ్ధ శిశువు మీద కన్నీరు చింది బూడిదవుతుంది.

జడ్జి లించ్ జైలు శిక్ష విధించాడు. సైక్రియాట్రీస్ట్ “డాక్టర్ గాడ్” ఏడుసార్లు విద్యుత్తు పెట్టి కొట్టాడు. మిగతా వాళ్లందరూ నువ్వు మెసాకిస్ట్వా అని అడిగారు. అందుకు సమాధానంగా రొప్పుతూ, రోజూతూ, “కాదు, నేను కవిని. ఫకమి ఎగెన్” అంటాడు. “అయామ్ మై ఓన్ లా మాన్” అనేది ఇతని ఆఖరి మాట - అరాచకంలో ఉండే బాధ తెలిసీ కూడా మూడు చమ్బుల హెరాయిన్ తింటే ఈఫిల్ టవర్ కంటే గొప్పగా ఉంటామంటాడు.

“ఈస్టటిక్స్” అనే కవితలోని భాగాలు -

“మాకున్నంతలో ఓ మంచి

తోట ఈడెన్ చూచుకొన్నాం.

శామ్ కిక్కిరిస్తూ అని నవ్వుతూ

కవుల మీదికి నారింజకాయలు

విసిరేస్తే బాబ్ ఏమో గడ్డి

మీదపడి దొర్లుతూ శామ్ మీదికి

కవిత్యాలు గిరాబేశాడు.

జెన్నిఫర్ చెట్టుకొమ్మలా

వాంగుతూ లేస్తూ నృత్యం చేసింది.

బిల్ మీద రూబీ ఏదో పేసింది.

బిల్ ఏమో క్షితిజానికి చూపు నిగిడ్చి

సర్పం కోసం నిరీక్షిస్తున్నాడు.

ఎప్పట్లానే ఈవ్ ఒక్కొక్కణ్ణి

కట్టపడేసి టామ్ చేతిలోంచి

ఆపిల్ తీసుకొని ఎగరేసింది.

టామ్ శిల అయిపోయాడు.

బిల్ కి సర్పం కనిపించింది.

జెన్నిఫర్ శిఖ అయిపోయింది.

కాని ఎప్పట్లా కాదు.”

విలియం వాంటింగ్ ఈ రీతిగా మిత్ నీ, మోడర్నిటీని కలిపివేస్తాడు.

ఇక జెఫ్ నటాల్. ఇతను ముఖ్యంగా చిత్రకారుడు. “మై ఓన్ మాగ్” అనే అధోలోకపు పత్రికను కూడా నడిపాడు. ఇతని పుస్తకాలలో “పాపయ్స్ ఐ వాంట్ టు ఫర్గెట్” అనేదొకటి. మిగతావి ఇతరులు మర్చిపోవాలనుకొంటారు కాబోలు.

“నక్షత్రాలు ప్రదర్శనలో ఉంచిన పూలు”

అన్న ఇతను కూడా అంత అందంకాని మాటలూ వాడతాడు. ఇతని వికృతమైన భావాలు “యాన్ ఏన్లైట్ థింగ్”, “హైడ్ అండ్ సీక్”, “ఇన్ ది పార్క్”, “స్మూల్ మిస్ట్రెస్”, “మడర్ అండ్ డాటర్”, “లైట్నింగ్ సీక్వెన్స్” మొదలైన కవితలో కనిపిస్తాయి.

ఇతని “లూసిఫర్” గీతాన్ని టెడ్ హ్యూస్ రాసిన “ది హాక్ రూస్టింగ్” తో పోల్చవచ్చు.

“నోట్స్ టువర్డ్స్ ఏ సూయిసైడ్ నోట్” అనేది ఏ మాత్రం జగుప్పు కలిగించని కవితా శిల్పం ఉన్న కవిత. మానవుడి దేహాన్ని గుడారంగా చిత్రించిన ప్రతీకకు అసంఖ్యాకమైన భావాల్ని సారళ్యతతో జోడించిన పద చిత్రణ.

వీళ్ళ ముగ్గురిలోనూ జెఫ్ నటాల్ ఒక్కడే తొందరగా అభిమానాన్ని గాని దురభిమానాన్ని గాని కల్గించలేదు. తన జాజ్ గ్రూప్ లో పియానో వాయిస్తాడు. తన చిత్ర రాజాలలోని కళాఖండాల్ని అపురూపంగా మురిపెంగా ప్రదర్శించుకుంటాడు. వాటిని ప్రజా ప్రదర్శనలంటాడు. (1972)

ఇటాలియన్ మిజరియా

రోమ్ నగరాన్ని నిర్మించటానికి చాలా కాలమేపట్టిందేమోగాని ఆధునిక ఇటాలియన్ కవిత ఆవిర్భవించటానికి ఎన్నో రోజులు పట్టలేదు. ఇంగ్లండులో కంటే ఎక్కువగా మామూలు వ్యక్తి జీవితం ఇటలీలో ఏదో ఒక గ్రూప్‌కో ఉద్యమానికో సాహిత్య సంస్థకో ముడిపడి ఉంటుంది. ఎవడికివాడే ఒక నిర్మాత. ప్రతి కవిన్నీ ఏదో ఒక వేర్పాటు ధోరణిని ప్రవేశపెట్టాడు. సాహిత్య సాంస్కృతిక వివాదాలలో ప్రతి నగటు ఇటాలియనుడూ తల దూర్చుతాడు. అవార్డులూ కవితవపు ఉపాయనాలూ వచ్చేటప్పటికీ సిగపట్టు పట్టుక్మార్పుంటారు. తల నెరిసిన ముసలి కవులు యువ కవయిత్రుల మీది అభిమానంతోనో మానాభిమానాలతోనో ఆ ప్రైజులు కాస్తా అమ్మాయిలకే ఇప్పించేస్తారు. **అల్బర్ట్ మెరేవియా** అట్లాంటి వాళ్ళల్లో ఒకడు. “ఈ అమ్మాయి నా ఫైండ్” అంటాడు.

శైలి యొక్క ఉదాత్తమైన మాధ్యమికత కోసం ఇటలీలో రచయిత లందరూ మిక్కిలి పరిశ్రమ చేస్తారు. మన రిపబ్లిక్‌డే పెరేడ్ నాడు నగరంలో గగనంలో విమానాల ఫలీల లయవిన్యాసాల వలె ఆ రచయితలు శైలిని ఒక విహంగంగా సరిపోల్చుకుంటారు. పాఠకుల్ని ఆ ఎత్తుకు రమ్మంటారు. అంతేకాని నూటికి మూడు వంతులు జనం దినపత్రికలనయినా చదవనివాళ్ళ గురించి పట్టించుకోరు. సాహిత్యాన్ని ప్రజల దగ్గరకి తీసుకొనిరారు. ఏదో ఒక సాహిత్య ముఠాలోకి చేరిపోయి తలుపులు గడిపెట్టుకొంటారు. అస్పష్టంగా రాయటంలో ఏదో గొప్ప ఉందనుకొంటారు.

రెండో ప్రపంచ యుద్ధం తర్వాత ఇటాలియన్ సాహిత్య రంగాలన్నిటా నూత్నవాస్తవికవాదం బయలుదేరింది. అధోజగత్తుహోదరుల దైన్య జీవనాన్ని ఉన్నదున్నట్టు చెప్పే పచ్చి వాస్తవవాదం. దీని తత్వం వస్తుగతం. ఈ రచనా విధానం కాలక్రమేణ స్లిప్‌షాడ్ అయి, ఇపుడిపుడు ప్రయోగాత్మక వామపక్ష సాహిత్య సిద్ధాంతంగా రూపొందింది. అరవై మూడులో పాలెర్మోలో జరిగిన ఒక పెద్ద సాహిత్యోత్సవంలో “ఆవన్త్ గార్డ్” అనే సంస్థ ఆవిర్భవించింది. దీనిలోని సభ్యులందరూ కొత్తగా వైష్ణవ మతంలో చేరినట్లు ప్రవర్తిస్తారు. ముఖ్యంగా చెప్పుకోవాల్సిన వాళ్ళు **బారిలి, ఇకో, రిసి, సాంగినిస్టి, విల్లా, వివాల్లెలు**. శ్రామికుల జీవితం, విజ్ఞానశాస్త్ర కల్పనిక సాహిత్యం, నగ్ననృత్యాలు, జేమ్స్ బాండ్ తరహా కూపీ కథలు, ఇక 1965 నాటికి కంప్యూటర్ కవితవ్వం - ఆవన్త్ గార్డ్ చేపట్టిన పనులు “గ్రుప్పొ - 63” అనే పుస్తకంలో విజువల్ పాయిట్రీ కూడ కనిపిస్తుంది. ఆవన్త్ గార్డ్ వాళ్ళకు వాళ్ళ సొంత పత్రికలు కూడా వున్నయ్, “మాలెబొల్లి”. “మార్కాత్”, “ఇల్‌వెరి” లాంటి సృజన శీలమైన పత్రికలకు సారధ్యం వహించిన వాడు కాల్యివో. ఆధునిక ఇటాలియన్ కవిత మీద సినిమాల ప్రభావం కూడా హెచ్చుగానే ఉంది. ఆ కవుల కళ్ళప్పుడూ రోమ్ నగరం మీదే ఉంటయ్.

ఇక విమర్శకులలో బారిల్లీ, ఇకో ఆవన్స్ గార్డ్కు చెందినవాళ్ళు. ఫార్మినీ మనసా, వాచా కర్మణా గతి తార్కికవాదాన్ని నమ్ముతాడు. కళనీ కవిత్వాన్ని సమీక్షించే వాళ్ళు చాలామంది ఉన్నారు. ఇటాలియన్ భావ చిత్రమైన కవిత్వానికీ, ఇటాలియన్ చిత్ర, వాస్తవకళలు రూపచిత్రాలు.

నేనిపుడు చెప్పబోయే యువతరానికి ముందున్న పెద్దతరం వాళ్ళు. ఇటాలియన్ ఆధునిక కవిత్వానికి పాతకాపులు ఎవరంటే క్యాసిమోడో, మాంటేల్, అంగరెట్టి, సాబాబెటోచ్చి, లియొనెట్టి, పెన్నా, రోవర్నీ, కాప్రనీ, కెటాఫి.

రిసి వివాల్టీలు, ఆవన్స్ గార్డ్ ఉద్యమావిర్భావికులు. గాటో, లుజీ, పెరెసిలు మధ్యతరం వాళ్ళు. ఎర్నా, పాసాలిని, పెన్నాట్టీలు ముగ్గురూ కూడా విడివిడిగా వ్యక్తివాదులు. వీళ్ళల్లో ఎలీనేషన్కూడా హెచ్చుగా కన్పిస్తుంది.

★ ★ ★

“తప్పదు

నేనింకా ఆ పురాతన కవిగానే ఉండక.

ఆబ్బాయ్ నీకా, పదిహేడేళ్ళు

నేనా చత్వారం వచ్చినవాడ్ని. నాలుగు పదులు

నేను వ్యంగ్యం వీపుమీద పడిపోతాను.

బాబూ మనిద్దరం మాట్లాడుకొంటే

ఒరిగే దేముంది ?

మహా అయితే ఒక కొత్త నిరాశ చిగుర్చుతుంది

ఒక నూత్న శూన్యం విచ్చుకొంటుంది.

అదంతా స్వేయారాధనలోని దుఃఖమే బాబూ !”

అని రాసిన పియర్ పాలో పాసాలిని ఇటాలియన్ ఆధునిక కవులందరిలోకి ఒంటరిగాడు. ఏకాకి, నిస్సహాయుడు. నిశీధి నిశ్శబ్దంలో కన్నుగానక తిరుగు తున్నవాడు. ఎవరూ కనబడక చివరికి తన్ను తానే కలుసుకొన్నవాడు. ఇతనంటే చాల మందికి అసహ్యం. కొందరికి గొప్ప ప్రేమ. విభిన్నమైన చిత్త సంస్కారాలను చాల ఆన్మివోరన్ గ తెల్పుతుందితనికవిత. అనుభూతి పరిమాణంలోనేకాక శైలి రీతిలలో కూడా ఏ యువ కవి ఇతనికి సాటిరాడు.

ఒక విధంగా చెప్పాలంటే ఇతను మరొక ఆడెన్ వంటివాడు. అటు కమ్యూనిజమో ఇటు కాలానికవాదమో తేల్చుకోలేక వ్యర్థంగా కాలం వెళ్ళబుచ్చుతూ శూన్యంలో పద్యాలు గీస్తున్న చిత్రకారుడు. జీవితానికి కాథలిక్ మత సిద్ధాంతం ఇచ్చే వ్యాఖ్యానంతో మరొకసారి లోసుగాబోతాడు. రేపు ఇతను ఎట్లాంటి కవిత రాస్తాడనేది ఏమీ చెప్పటానికి వీలులేని విషయం.

“నా వాసనోదయాలలో ఎప్పుడూ
ఏదో దారితప్పిపోయిన జాడ
మరచిపోయిన ఆ గుర్తు
ఈ అసంపూర్ణత్వం చాల లేకిది.
క్రీస్తుని లేకుండ ఉండటం
చాల హీన భావం
ఈ అసంపూర్ణత్వం చాల హీనం.

.....

.....

మరకలాంటి
మచ్చలాంటి
విత్తులాంటి
నుగ్గు నుగ్గైన పిండిలాంటి
తెల్లని పొరలాంటి
బూడిదలాంటి
వ్యతిరిక్తంవంటి
సూర్యుడ్ని
క్రీస్తుని
లేకుండా ఉండటం
క్రీస్తు
తప్పిపోవటం చాల హీనంరా దేవుడా !”

లండన్‌లో ఇటాలియన్ ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ కల్చర్‌లో ఉద్యోగం చేస్తున్న కామిల్లో
పెన్నాటీకీ మానవ ప్రకృతి, ప్రకృతి ఇష్టమైన వస్తువులు, పాసాలిని వలెనే ఇతను కూడా
వృత్తివాది. వ్యక్తి వాదం అనేవాదంలోకి కూడా యిమడని వ్యక్తి అయితే పాసాలినిలో
ఉండే లోతు ఇతనికవితలో ఉండదు. అతని ప్రయోగాలు సరదాకో పేరుకో గొప్పకో
చేసేవి కావు. “ఇన్ గ్రూప్” మనస్తత్వం కాదతనిది. అందువలనే కాబోలు ఏ విమర్శకుడూ
ఇతని జోలి పట్టించుకోలేదు. జీవితానికి ఇతను ఇచ్చే అర్థం ఇదమిత్థమని చెప్పేందుకేమీ
లేదు, ఈ భూమ్మీద మనుషుల గురించి ఏదైనా మాట చెప్పాలంటే ఈ భూమిని గురించీ
చెప్పాలి. మనుషుల గురించీ చెప్పాలి అంటాడు పెన్నాటీ.

“కవిత్వం పంక్తులు అలల్లా నిద్రలో పార్లతూ

దిగంతాన్ని కలుస్తూంటాయి

అలలు నిలువునా పడ్తూంటాయి

కవిత ఇటుకల్తో కట్టిన గోడ.

.....

.....

గోడ మనం ఎప్పుడు కావాలనుకొంటే

అప్పుడే మాయమవుతుంది.

ఇప్పుడు

మాట వరసకి -

ఎవరైనా చూడగలరా సరీగా

దిగంతాన్ని కన్నీళ్ళతో !

నౌకా భంగమయినప్పుడు

తెప్పవోలిక తేలిపోతూంటాడు

సూర్యుడు మబ్బులమీద !”

పెన్నాట్లీ ఈ మాటల ద్వారా చెప్పదలచుకొన్న దేమంటే - కవిత్యపు బాహ్యరూపం ఇటుకల మాటలతో కట్టిన గోడ లాంటిదే, అయినా కన్నీటి కెరటాలలా కవిత్యపు పంక్తులు కాలంలోకి విరిగిపడి గోడనీ కవిత్యాన్నీ కూల్చుతాయనీ. వేరొకచోట అంటాడు - “ది మొమెంట్ రైపెన్స్ ది మొమెంట్” అని. అలాంటి పరిపక్వ క్షణం కోసం వేచి చూస్తున్నాడు పెన్నాట్లీ.

ఆల్ఫ్రెడ్ గాట్లో హెర్మిటిక్ సింబాలిజమ్ ఎక్కువగా కన్పిస్తుంది. అనువాదపు తెలుగు గాలి చొరగాని సీళ్ళు వేసిన సింబాలిజమన్న మాట. (అది హెర్మిటిక్ అయినా బావుండును - బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు ముగ్గురన్నదమ్ములంటా - అని పాడుకునేందుకు వీలుగా) సాలీడుని మనిషితో పోల్చుతూ అంటాడు :

"From open eyes that do not see, man slowly consumes himself in the track of his past; vanishing from himself lives"

ఇతను ముఖ్యంగా లయకారుడు. మృత్యువులోని విలయానికి కారణభూతమైన దార్శనిక ఆదర్శం ఏమిటీ అని ఎప్పుడూ మధనపడుతూంటాడు. “ఏ డే వేర్ ది ఆవర్” అనే కవితలో ఈ చింతన ప్రధానంగా కన్పిస్తుంది.

మేరియో లూజీ ఇప్పుడు ఫ్లారెన్స్ యూనివర్సిటీలో ఉంటూ ఫ్రెంచి సాహిత్యాన్ని బోధిస్తున్నాడు. 1957 నుంచి కవిత్య గ్రంథాలు ప్రచురించాడు. సెరెనీ, ఆల్ఫాన్సోగాట్టోల పలెనే లూజీ కూడా మధ్య తరానికి చెందిన కవి. మాంటేల్ నుంచి సెరెనీ ప్రభావితమైనట్లే లూజీ కూడా అంగెరెట్లీ, మాంటేల్ కవిత్యాల వల్ల ఒక దశలో చాల ఉత్తేజితుడయ్యాడు. కాని చివరికి అన్ని ప్రభావాల నుంచి విదుల్చుకొని ఒక్కడూ ప్రయాణం చేశాడు. ఇతని కవిత కంటిన్యూటీ లోంచి డిస్కంటిన్యూటీ లోకి ఒక్కసారిగా దుముకుతుంది. “ది జర్నల్”

అనే కవితలో సుదూరంలోకి చూస్తూన్న చూపు కట్టెదుట ఉన్న జడ్డి మీదపడి నిల్చిపోతుంది. పరిణామంలోంచి విపరిణామంలోకి, సశేషంలోంచి నిశ్శేషంలోకి దూకుతుంది ఇతని కవిత్యం.

ఆధ్యాత్మికమైన స్థిమితం కోసం, మానవుడు ఎప్పుడూ కోల్పోతూండే గాంభీర్యం కోసం లూజీ కవిగా అన్వేషిస్తాడు. ఈ గుణం లూజీ కవిత్యంలో ఒక బలహీనతే అని చెప్పాలి. సమకాలీన మానవ సమాజాన్ని ఎంతో కొంత మిస్టిఫై చేస్తేనేగాని ప్రతివ్యక్తి జీవితంలోనూ లోపించిన ఆ స్పిరిట్యువల్ ఇంటిగ్రిటీ బయటికి రాదు. ఆ పని ఇంగ్లీషులో విలియం బ్లెక్ చేశాడు. మరి “హౌండ్ ఆఫ్ హెవెన్” రాసిన ఫ్రాన్సిస్ థామ్సన్ చేశాడు; విఫలమయ్యాడని అత్యాధునిక కవులు విమర్శించిన ఏట్స్ చేశాడు. యాంటీ రోమాంటిక్ గా కవిత్యం రాస్తున్న ఎలియట్ కాలంలో లూజీలాంటి డిస్కర్నివ్ కవిని ఎవరు పట్టించు కొంటారు? ఎవరైనా అతనితో ఎట్లా రాజీ పడ్తారు ?

కన్నెషన్ కీ కవిత్యానికి ఉన్న తేడా ఏమిటో లూజీ గుర్తించలేదు. ఈ ప్రపంచం ఒట్టిది. నిజంకాదు, అబద్ధం. దీనిని నమ్మవద్దు అని ఒక పక్కన చెప్తూ ఇంకా దీనిలో ఏదో ఆధ్యాత్మికమైన వాస్తవమాత్రం ఒకటి ఉందని చెప్తాడు లూజీ. "The word must be able to deny the presence of the object at the very moment of evoking it". అని ఒక విమర్శకుడు ఇతన్ని సమర్థింపబోతాడు. లూజీ కవితా రీతిలో సిలాగిజమ్స్ ఎక్కువ. మతం ఇతని అభిమతం. క్రిస్టియన్ కవికి మరి అవన్ట్ గార్డ్ లూ దగ్గర కారు రియర్ గార్డ్ లూ సన్నిహితులు కారు. అయినప్పటికీ లూజీ కవిగా నిలవటానికి ఉన్న ఒకే ఒక కారణం - ప్రాపంచిక విచారాన్ని ప్రాపంచిక విలువలతోనే కొల్చి, ఆ “మిజరియా” ని చాల ఉదాత్తంగా వర్ణించాడు మోనో లింగ్వజిమ్ తో కలిపి.

లూజీ పెట్టి బూర్జువా కవి. హేళన పాలయ్యాడు. విమర్శకుల అగ్రహానికి గురయ్యాడు. మిథ్యయేనేమోకాని ఒకానొక ఆధ్యాత్మిక అంతఃకరణకు కట్టుబడి పోయాడు.

‘నీ ప్రేమ

ఆలోచించుకొని నీ గతాన్ని తల్చుకొని చెప్పు

నిజంగా ప్రేమేనా ?”

అని నాలోకి అతని పెద్దరికపు చూపుల్ని

గుచ్చుతూ ప్రశ్నిస్తాడు

నేను దూరంలోకి చూస్తూ

కళ్ళతో ఆవులింస్తుంటాను

సముద్రం అడుగున నత్తగుల్లలు

పర్వెట్టుతుంటాయి

నగ్న భూమి కొండగుట్టలతో

ఛాయని పర్చుకుంటుంది.
 'ఏమో నేను చేసింది పాపమేనేమో'
 అని నన్ను నేను ఏ గుంజకో కట్టేసుకొని
 మెల్లగా అంటాననుకొంటాను.
 'నీ అపార్థపు ప్రేమకి
 నాయనా నువ్వు ఏడ్వాలి
 ఏడ్వాలి అంతులేకుండా'
 అన్న అతని మాటలు పైపైన తేలుతూ
 గాలిలో కలిపిపోతయ్
 న్యాయాధికారి స్థానంలో
 నేను గాక అతనెందుకున్నాడో
 అతను గాక నేనెందుకులేనో
 క్షణంగూడా ఆలోచించను
 ప్రపంచ క్రౌర్యాల్ని గూర్చి
 నా ఊహలు చెల్లా చెదరయి
 'సరే అలాగే అవచ్చు
 పోనీ ఏడుస్తానే'
 అంటాను గామోను.
 వీధులు మెల్లిమెల్లిగా నిప్పురాజుకొంటయ్.
 బార్లో అమ్మాయి కనుగుడ్డలో
 పగటి వెలుగు రెండు చుక్కలుగా నిలుస్తుంది.
 పై బట్టలు తీసేస్తున్నప్పుడు
 ఆ అమ్మాయి స్థానంలో వచ్చినవాడు
 రెండు చల్లని గ్లాసులు తెచ్చి
 బల్ల మీద మాకు చెరోటి ఇస్తాడు."

లూజీ ఈ కవితలో ఒక చమత్కారం చేశాడు. ఒక వస్తువును సృష్టించేందుకు
 ఒక మాటని మోగించి, శబ్దం ధ్వనించగానే వస్తువును చెరిపేశాడు. ఈ కవిత ఎంత
 మతపరమో (పాపమూ - పశ్చాత్తాపము) అంత ఆధునికం. బార్లో అమ్మాయి, న్యాయ
 నిర్ణేత ఈ రెండు ప్రపంచాలకూ ప్రతినిధులు. కవిత అంతా విన్పించే వేదన మాత్రం
 ఒక్కటే. లూజీ చూచేది దూర తీరాల్నే అయినా చివరికా చూపు నిల్వేది బార్ కళ్ళల్లోకే.
 సత్యమో అసత్యమో స్థిరమో అస్థిరమో లూజీ ఏదో ఒక ప్రేమను గురించి రాస్తాడు. అంతేగాని

ఫాలిటికల్ ఎవేర్నెస్ ఏ మాత్రమూ లేదు. ఇతను “రెలిటివ్లీ కమిటెడ్” అని ఫ్రాంకో ఫార్డెన్ అనే విమర్శకుడు లూజీని వెనకేసుకొస్తాడు.

ఇక విట్టోరియో సెరెన్సి విషయం. లూజీ వలెనే సెరెన్సి కూడా “గిల్ట్ కాంప్లెక్స్” పీడితుడు. చాపకింద నీళ్ళల్లా ఉంటుందితని కవిత్వం. “సిట్యుయేషన్” అనే కవిత ఇలా కొనసాగుతుంది.

‘ఆ’ మామూలే అంతా అనుకుంటామా
అందులోని చలనశక్తి చాల ధుఃఖం
గడ్డిని తడుపుతూ రబ్బరు గొట్టం
విడిచే దీర్ఘనిశ్వాసం
ఎవరికీ వినపడని దుఃఖం.
సంజ చీకట్లో ఇంటిముందు తోట
గుండ్రంగా కుర్చీలు
అలవాటయిన చూపులు మెలికలు పడుతూ.
ఒక్కరు మాత్రం కళ్ళ పక్కకి తప్పించుకొంటూ.
అందరూ మామూలుగా నిశ్శబ్దం.
సాయంత్రం చర్చిగంటలు
ఎవరూ వినకుండా
కొన్ని శతాబ్దాలుగా ఈ క్షణాన
మన దుస్తులు రక్తంతోనూ, ఆవేశం తోనూ
వెచ్చగా మన చుట్టూ
కొన్నివేల పిచుకలు గుంపుగా,
ఆ ఒక్క చూపుని మాత్రం
నేను ఎదురు చూడలేను.”

ఈ కవితలో సెరెన్సి పాజిటివిజమ్ ని తృణీకరిస్తున్నాడా అనిపిస్తుంది. తాను పాపం చేశాడని, తన తప్పని పట్టిస్తున్న చూపులు నిజానికి తన చూపులేనని ఒక పక్కన చెప్పునే ఉన్నాడు. తనను పట్టుకొన్నది దేవుడని మరొక భావన. సెరెన్సి దేవతల సంగీతాన్ని తృణీకరించి కూడా అదే నాదాన్ని ప్రతిధ్వనిస్తాడు.

సెరెన్సి ఆల్బీరియన్ ప్రిజన్ కాంప్స్ లో కొన్నాళ్ళు ఉండిపోవాల్సివచ్చింది. లెఫ్టెనెంట్ గాను, కవిగాను రెండు వ్యక్తిత్వాలున్నవి ఇతనిలో. ఆఫ్రికాలో యుద్ధభైదీగ పట్టుబడ్డాడు. యుద్ధభైదీ జీవితం అనిశ్చితమరణంలాంటిది. ఆ భయం ఇతని కవిత్వంలో బాగా కనిపిస్తుంది. డినయల్ ఆఫ్ హోప్ అనేది ఇతనిలో చాలా హోప్ లెస్ గ కనిపిస్తుంది. వస్తువులు, వ్యక్తులు చివరికి భావంకూడా పొగమంచులో లీనమయినట్లు చిత్రిస్తాడు.

సిజీరీ ఎవార్డ్ ఇప్పటి ఆవన్స్ గార్డ్ కవులందరిలోకి ముందు పంక్తిలో ఉన్నవాడు. “స్ట్రైప్ టీజ్” అనే కవితలో పదాలచేత నాట్యం చేయిస్తాడు. ఇది ఒక డాడాయిస్టు కవిత. ఒక ఎలక్ట్రానిక్ బ్రెయిన్ లోంచి వచ్చే పద చిత్రాలు ఎన్ని రకాలుగా ఉంటాయో మనం ఇందులో చూడవచ్చు. ఐదు విభాగాలుగా ఉన్న ఈ కవితలోంచి మచ్చుకి -

Lily Niagara unbuttons the perfumed
clothes of sleep. She gathers to herself
a net of wounds and
feigned caresses

ఐదో పద్యంలో ఈ మాటలు ఇలా మార్తాయి.

"Unbuttons the nets from feigned
perfumed wounds of clothes
gathers caresses of sleep
Lily Niagara"

ఒకటో పద్యం -

Faces in the purple shadow ice
sheets of paper in the field
where children avoid
the noonday fun.

ఐదోది -

Girl child of purple shadow avoids
of faces in the paper of the field
మొదటి పద్యంలో మూడో పంక్తి -

A drum roll. She takes one step
forward. A drum roll. She
steps back. Rhythm of an
elastic gather stretched
and released

అనేది ఇలా మార్చింది.

A step advances and retreats of
a drum roll rhythm of elastic
stretched and released
of a garter.

పదం అర్థం అనే వస్త్రాన్ని గనుక కప్పుకున్నట్లు మనం అనుకొంటే వివాళ్ళీ పదాల్ని వివస్త్రలను చేస్తూ క్లబ్ లో ఒక దినమొల సోగ్గతైను వర్ణిస్తున్నాడని భావించవచ్చు. లేదా ఇదంతా ఒక ఉన్నత కవి ప్రేలాపనగానూ కొట్టివెయ్యొచ్చు. అయితే ఏ భాషా శాస్త్రవేత్త కూడా ఈ వెర్బల్ జిగ్సాని మెచ్చుకోకుండా ఉండలేడు.

లూసియానో ఎర్నా మిలాన్ లో ఫ్రెంచి ప్రాఫెసరు. ఇతనికి మరీ కుర్రకారు కవులతో పడదు. అటు పెద్దతనం వాళ్ళతోనూ పేచీయే. ఇటాలియన్ కవులందరిలోకి ఒంటరిగాడు.

నెలోరిసి కవిత్వంలో చమత్కారం, హాస్యం ఎక్కువ. ఇతర ఇటాలియన్ కవులందరూ తమతమ కాల্পనిక విచారాలతో ఏడుపు మొహాలు పెట్టుక్కూచుంటూన్నప్పుడు వాళ్ళదార్శనికమైన దిగులు మొగాల్ని చూచి నవ్వుతారు. "Loud voices are needed, today, to speak a single word of love" అంటాడు రిసిరుషిలా.

స్వేవో, పిరాండెల్లో, మొరేవియా, సాంగ్వినేట్టి లాంటి మహారచయితలతో సంపన్నమైన ఇటాలియన్ సాహిత్యం కాల్వినో. ఇకో, లూజీ, చివరికి డాడాయిస్టు. వివాళ్ళీ చేతుల్లో పడింది. కమ్యూనికేషన్ ముఖ్యమా, ఎక్స్ప్రెషన్ ముఖ్యమా అనే వివాదంలో పడి నలుగుతూంది ఇటాలియన్ యువ కవిత. (1972)

ఫ్రెంచ్ యువకవులు

పారిస్ కవిత్వానికి సుగంధ ద్రవ్యాలకూ చాలా ప్రసిద్ధి. ఆ మాటకొస్తే ఒట్టి సబ్బుబిళ్లమీద, రెండో ప్రపంచ యుద్ధానంతరం సబ్బుముక్క అనేది దొరకటం చాలా ఆరుదయిన కాలంలో రచన ప్రారంభించి ఫ్రాన్సిస్ పాండ్ అనే కవి దాదాపు పాతికేళ్ళపాటు ఒక వచన కావ్యమే రాశాడు. Le Savon అనేది ఆ కావ్యం పేరు.

ఈ గుడ్డు

ఈ చాప

ఈ చిన్న ఆల్బుండ్

ఎంతవేగంగా రూపుమార్పుకుంటుంది

ఒక్కక్షణంలో

రంగురంగుల ప్రాచ్య నర్తకిమీనంలాగ

దాని మేలిముసుగులతో

విశాలమైన జుబ్బా చేతులతో

నీటికీ తనకీ పెళ్లి జరుపుకుంటుంది

దాన్నించివచ్చే సురగే

దాని పెళ్ళిగాను !

సబ్బుముక్కమీద అతని రచన ఈ రకంగా వుంటుంది. ఈ కావ్యం చివరికి 1967 లో అచ్చయింది.

అనాఘాతమైన కవిత్వాన్ని ఆస్వాదించాలంటే ఫ్రెంచి కవిత్వమే చదవాలి. ఆంగ్లకవులు కూడ ముందు వీళ్లని చదివే కొత్త కొత్త ఉద్యమాల్ని ఎప్పటికప్పుడు ప్రవేశపెట్టుకుంటారు. మరొక సంగతేమిటంటే ఇంగ్లీషు వాళ్లలో ఒకడు కవయితే కవిత్వం తప్ప నాటకము, విమర్శ, నవల రాయడు. ఫ్రెంచి కవులు అలాకాదు. వాడే ప్రాఫెసరు, కథాకారుడు, కళా విమర్శకుడు. కనీసం ఫ్రాన్సిస్ పాండ్ అలాంటివాడే. ఇతనికిప్పుడు 73 (1973) ఏళ్లు నెత్తిమీద కొచ్చేసినా యువకవులకు ఇతని కవిత చాలా మార్గదర్శకమయినది. కొన్నాళ్ళపాటు కమ్యూనిస్టుగా కూడా వున్నాడు. Tel Quel గ్రూప్ రచయితల మీద ఇతని ప్రభావం అపారం. టైమ్స్ లిటరరీ సప్లిమెంట్ లో ఇతని గ్రంథాలపైన మంచి మంచి సమీక్షలు వస్తూనే వున్నాయి.

ఫ్రెంచివాళ్ళు ఇంగ్లీషు వాళ్ళకంటే సాహిత్యాన్ని బాగా హృదయస్థం చేసుకొంటారు. అందువల్లనే ప్రతి ఫ్రెంచ్ కుర్రాడిలోను కవితా హృదయం వుంటుంది. వాళ్ళ కవితా వస్తువులు విశ్వంలో కన్పించేవన్నీను. హీనంగా చూడరు దేన్నీ.

ఫ్రాన్సిస్ పాంజ్ కవిత్వంలో వస్తుతత్వం ఎక్కువ. ఆలివర్ బరాండ్ కవి తన మాటల్లో నియోబరోక్ (నూత్న అభూతకల్పన) జాతీయాన్ని ఇమిడ్చాడు. ముప్పయి యేళ్లకే చచ్చిపోయిన కెడ్ హృదయంనిండా క్రైస్తవ మానవతా వాద నవనీతం నిండిపోయింది. కీర్తిశేషుడైన బోరిన్ నియాన్ కవితామార్గం కూడా ఈనాటికీ తళతళ మెరుస్తూనే వున్నది. ఎండలో మెరిసే డబ్బారేకులా వుంటుందతని పద్యం. రేమాండ్ కెస్నూ కూడా ఫ్రాన్సిస్ పాంజ్ కి సరి ఈడు వాడే. ఇతను పది పద్యాలు రాసి, వాటికే “హండ్రడ్ తౌజండ్ బిలియన్ పోయమ్స్” అని పేరు పెట్టి అచ్చువేశాడు. ఆ పది సానెట్లను ఒకానొక గణితశాస్త్ర పద్ధతిలో (ప్రతి అక్షరానికి మరొక అక్షరంతో గల పర్మ్యుటేషన్స్ అండ్ కాంబినేషన్స్ తో) చదివితే 365 రోజుల్లోనూ ప్రతి క్షణమూ అలా చదువుతూ వుంటే ఆ కావ్యం మొత్తం చదవటానికి 190, 258, 751 సంవత్సరాలు పడుతుందట. అలా చదువుకోవటానికి వీలుగా ఈ కావ్యం అచ్చయిందట. ఇది నిజం, అతిశయోక్తి కాదట. పిల్లల తల వల అల పలక పుస్తకాలు అచ్చయే రీతిలో దీన్ని ముద్రించారట. ఈ పుస్తకం వెనుక Fancious le Lionnais అనే గణిత శాస్త్రజ్ఞుడు కూడ వుండటం గమనార్హం. భాషకు వున్న అంతస్తుత్తా ఎటువంటిదో అర్థసంపన్నత ఎట్లాంటిదో క్లీనూ ఈ విధంగా పరిశోధన చేశాడన్నమాట.

ఇక శామ్యుల్ బెకెట్ ఐరిష్ వాడయినా ఫ్రాన్స్ లో స్థిరపడిపోయాడు. ఇతని ప్రభావం అంతా ఇంతా అని చెప్పటానికి వీలులేదు. ఒక నాటకాల సమాజం వాళ్ళొచ్చి ఇతన్ని ఏదైనా నాటకం ఒకటి రాసివ్వమని అడిగితే రాశాడు. కాదుకాదు నిట్టూర్చాడు. అంటే ఆ నాటకంలో ప్రతి పాత్రా నిట్టూరుస్తూనే వుంటుంది. మొదటి నుండి చివరిదాకా సంభాషణలు ఏమీ వుండవు. ఇదే శిల్పాన్ని యూజీన్ ఆయెనెస్కో తన అసంబద్ధ నాటకం "Amedee or how to get rid of it" లో స్వీకరించాడు.

ఆ నాటకంలో ఒక రచయిత ఒక నవల రాస్తూన్నట్టు, రాసినట్టు, రాయబోతున్నట్టు ఉంటాడు. ప్రారంభ వాక్యం ఆమె లేచి కోపంగా మాట్లాడబోతుంది” అనేది. నాటకం మొత్తం అయిపోయేదాక కూడ ఆ ఒక్కముక్క తప్పితే రచనా నటకుడు రాయడు. గొంతు పెగలదు. జీవితంలో వున్న నీరసత్వాన్ని, అలసత్వాన్ని వ్యంగ్యంగా చూపిస్తారు బెకెట్, ఆయెనెస్కో, లిద్దరూ. జీవితంలోని అసంబద్ధతను సాహిత్యంలో అసంబద్ధ రూపంలో చూపిస్తారు. అసంబద్ధతే వాస్తవమనిపిస్తుంది చివరికి.

బహుమతులు, సన్మానాలు, అవార్డులు, ప్రైజులంటే ఫ్రెంచి కవులకు, పబ్లిషర్లకు చాలా వెంపర్లట వుంది. వాళ్ళలో ప్రతి కవికి ఏదో ఒక అవార్డు వచ్చేట్టు ప్రచురణకర్తే ఆ పుస్తకాన్ని గురించి పుస్తకం వీపుమీద డబ్బా కొట్టేస్తాడు. అలా నెగ్గిన పుస్తకం లక్షకాపీలయినా అమ్ముడుపోతుంది. సమకాలీన కవిత్వంలో ఏమాత్రం అధునికత వున్నా ముందుగా సమీక్షకుడు మెచ్చేనుకొంటాడు. ఎందుకంటే అది మరొక సంవత్సరంలోనే గొప్ప సాహిత్యవాదం అయిపోవచ్చునని భయపడి, ఆ గొప్పను తానే ముందు కనిపెట్టానని

చెప్పుకోటానికి, ఏటా నాలుగైదు వందల ప్రైజులారకంగా వస్తాయి. కవిత్వం కోసం ప్రత్యేకంగా పరపతి గలిగిన అవార్డులు మూడు ఉన్నాయి. అవి ప్రి ఎపాలెనార్, ప్రి అర్టాడ్, ప్రి మాక్స్ జేకబ్.

1930 ప్రాంతాలలో సరియలిజం గాలి బాగా వీచింది. ఆ దరిదాపులలోనే పాపులిస్టు కవులూ ఉండేవారు. ఇప్పటి కుర్రకారు కవులకు ముందు తరంవాళ్ళు హెన్రీ మిచాక్స్, రెనికర్, జేక్స్ ప్రెవర్ట్, ఫ్రెనాడ్ మొదలయిన వాళ్ళు ఇక ఎపాలెనార్ కాలిగ్రాఫ్ కవిత “ఇటీజ్ రెయినింగ్ లైక్ విమెన్స్ వాయిసెస్” లాగా కవిత్వం వ్రాసేవాళ్ళలో అనేక తెగలున్నాయి. అవి - పాయజీ కాంట్రీట్, కైనెటిక్, స్పేషియల్, ఫోనెటిక్, ఫిజియాలజిక్ అనేవి. ఇవన్నీ కూడా లెట్రీష్ ఉద్యమం కిందకే వస్తాయి. వర్షబిందువుల్లాగా అక్షరాలు పడ్తున్నట్టు అపాలెనార్ ఆ పద్యం రాస్తాడు.

టూరా రాసిన డాడాయిస్ట్ కవిత కూడా ఒక వెర్రితల.

ఇదంతా చరిత్ర. నేనీ వ్యాస ప్రయోజనానికి చాల నవయువ కవుల్ని మాత్రమే తీసుకొంటాను. అంటే 1940 తర్వాత పుట్టినవాళ్ళో, లేక అంతకుముందే పుట్టి 50 ల నుంచి రాస్తూన్న వాళ్ళనన్నమాట.

మార్కులీన్ 1937 లో జన్మించి 17 వ ఏటనే సాహిత్య పత్రిక నొకదాన్ని స్థాపించాడు. 1957 లో ప్రి మాక్స్ జేకబ్ బహుమతిని తన కవిత్వానికి పొందాడు. అల్బీరియన్ యుద్ధంలో రెండు సంవత్సరాలు వనిచేశాడు. 1960 నుంచి వుంఖానువుంఖంగా రచనలు వెలువరించాడు. డీలన్, మారియాక్, నెర్వాల్లమీద విమర్శనాత్మక గ్రంథాలు ప్రచురించాడు. నవలలు కూడా రాసినా ఇతను ముఖ్యంగా కవి.

“మనం ఎక్కడికైతే వెళ్తున్నామో

అక్కడ శూన్యం అంతా గంధకం గొట్టు

స్థావరం అంతా జంగమం

మనం మోసుకెళ్ళేదా చాలాకొద్ది

ఉన్న ఈ కాస్తా కూడా ఎవడో ఒకడు

మన దగ్గర్నించి ఊడ బీక్యెళ్ళాడాయె

మనం ఎక్కడికి వెళ్తున్నామో అక్కడ -

మాటలకు అవలి వేపున్నదే

అదే నిశ్శబ్దం - అది కరిగిపోయిన మన

అరిచేతుల్ని మెత్తగా దువ్వుతుంది.

అదృశ్యమైపోయిన మన పెదాలమీద

కొద్దిగా ఉప్పు వాసన చప్పగా వుంటుంది

ఒకటే నీళ్ళు దప్పు నుప్పు లేదు దయాలు లేవు

ఉండలోంచి ఒక దారంగానీ
 మన చేతుల్లో చిక్కుకొని పోయిందా
 దాన్ను చ్చుకొని అమరత్వం దాకా లాగొచ్చు,
 అదేదో మెజుపడి పోతున్నాంగానీ
 ఈ సముద్రం మీద నిజంగా మనకు ఎంత తీపి !
 ఏదన్నా ఒక తెరచాప తగుల్తుందేమోనని ఆశ !
 మనం ఎక్కడికైతే వెళ్తున్నామో అక్కడ
 కాలం కలగంటుంది తానింకా ఏదో బతుకుతూన్నట్టు
 పుట్టినట్టు నశించినట్టు
 అలమీద కలగా కలమీద అలగా
 ఒకటే నానా రొద సముద్రం
 మనకైతే కాలం ఆకారాల్నించి ఎంత స్వేచ్ఛ ?
 పురాతన పెదవుల్నించి రాత్రికురిసే
 నల్లని మంచు ఒక్కటే మనకు
 నిరవధికానందం అది మన కండరాల్ని పిండుతూ.”

ఈ కవితలో శూన్యంలో ఏమీ లేదంటూనే గొప్ప స్పేషియల్ ప్రతీకల్ని వాడాడు
 కవి. నిరాశావాదంలో కూడా పోరాటాన్ని చూపించాడు. మలార్కే రాసిన “నథింగ్ దిస్
 ఫోమ్” అన్న టోన్స్ పోయమ్ మనసుకు తడుుంది పాఠకుడికి వెంటనే. ఆదర్శాల నక్షత్రాల
 మొనలకు ఓడ ఢీకొని పగిలిపోయినా నావికులందరూ ధైర్యం వీడరాదంటాడు మలార్కే.
 యిక్కడ మానవుడి పెదవులు, అరిచేతులు, కండరాలు అన్నీపోయినా మానవుడిలో యింకా
 ఏదో చలనశక్తి మిగుల్తుందని సూచిస్తాడు.

మైకెల్ డిగాయ్ కి ఇప్పుడు నలభై రెండు సంవత్సరాలు, పారిస్ లో ఫిలాసఫీ
 ప్రొఫెసర్. అయినా, కళాశాల సారస్వత పత్రికలలో విద్యార్థులు సెంటిమెంటల్ గా రాసే
 ప్రేమ కవిత్యం రాస్తాడు. ఒక చెట్టు మృదు చర్మమీద వాన తన నఖాలతో ఆ అమ్మాయి
 రూపు చెక్కిందంటాడు. ప్రకృతి పరిశీలన, ప్రాకృతికమైన ఆనందం ఇతని కిష్టం. అవులు
 వీడిన అడవిలో, దూరాన పిల్లలు ఆడుకుంటూ వేస్తున్న కేకలు ఏదో కట్టుకథలోని మాటల్లా
 వినబడుతూ ఆ సాయంత్రం ఆమెకోసం అన్వేషిస్తోంటాడు. తామస్ మాన్ మీద ఓ విమర్శా,
 అయిదు కవితా గ్రంథాలు ఇతని సమర్పణ.

ఫ్రాంకాయిస్ డుఫ్రేర్ కి కూడా నాలుగు పదులు ఇప్పుడు. ఇంతను రాసేదాన్ని
 ఆటోమాటిక్ కవిత్యం అంటారట. 1916 నుంచి 54 దాకా లెట్రీస్ట్ కవితోద్వ్యమంలో వుండి,
 ఆ కొరివి చాలక 58 లో తానే ఇన్ఫ్రా లెట్రీస్ట్ (Infra letrist) కవిత్య గ్రంథాన్ని రాశాడు.
 అల్ట్రా లెట్రీస్ట్ లు కూడ ఉన్నారట. 1968 నాటికి ఇతను నియో రియల్ నిస్ట్ గా అవతారం

చెందాడట. ఈ నాలుగు సంవత్సరాలలో మరేమయ్యాడో తెలీదు. అతను స్వయంగా ఇంగ్లీషులోనే రాసిన ఒక “సూపర్ పాస్” పద్యం కొద్దిగా ఎత్తిరాస్తాను.

Hoof
 Ideal deal rhythm reason
 Ideal deal rhythm I do
 Rhythm Holbe in Djilas
 Reason elbow jealous
 Jail angel Boumendjel
 Juice Joyce Djamila Macmillan
 Rolls Royce Damascus mask alas
 Diet diary diarhooea
 Neither nose tongues nor noise eyes use
 Quick quick queen queen King King aching
 Germany many ger minate
 Mosquito Moscow teeth
 Battles bottles Beatles but butt
 Virtue cross Chou - en - lai
 Hobby Mao mahogany
 Bawl B.C. / B.B.C.
 Friday Freud frights friends Du.frenzy
 Sunday sin yet soon Sun yat-sen
 Raft coffin in cofee tea cough
 Minstrel's nostrils Thames Thames Thames T I M E S'

ఇంకా ఇలా హర్లీబర్లీగా సాగే రాక్ పోయమ్ మధ్యలో కొన్ని పంక్తులు ఒట్టి ధ్వనులే కాని ఈ మాత్రం అర్థాన్ని కూడా ఇవ్వవు. అంచేత ఆ పంక్తుల్ని వొదిలేశాను. కవిత్వం ఇలా ఎందుకు రాస్తున్నారని వీళ్లను అడిగితే మర్యాదగా సంజాయిషీ చెప్పరు సరిగదా పైగా తన్నటానికి బయల్దేరతారు. యాంటీ కవిత్వం వాళ్ల ధ్యేయమయినప్పుడు ఇక మనమే విలువల్ని కోరతాం ? అడిటివ్, లేక ఫోనెటిక్ పోయమ్స్ అని వీటినే అంటారు. లోలోపల చదువుకొని మననం చేసుకోవటానికి కాక ఆ ఊగిపోయే సంగీతం అరుపుల్లో కేకల్లో, ఈలల్లో, జోలల్లో, గోలల్లో, కాళ్ళాపుకుంటూ, చేతులు విరగ్గొట్టుకొంటూ, వంగుకుంటూ, నుంచుంటూ పాడాల్సిన పాటలివి. అచ్చుకాగితం మీద బ్రతకవు.

కవిత్వాన్ని సరిగా అర్థం చేసుకోవటానికి మనకు ముందు ఎదురయ్యే అడ్డగోడ

భాష కాదు. సంస్కృతికి సంబంధించింది. బీర్ అంటే ఏమిటో రుచి తెలీనివాడిని, ఆ తప్పెట్ల తాళాల పాపే సంగీతం తెలీనివాడికి, విభిన్నమైన జీవన గమ్యాలు మార్గాలు అవగాహన కానివాడికి ఆ సంస్కృతి మంచిదోకాదో, ఆ కవిత్వం నిలుస్తుందో నిలవదో చెప్పే అర్హత లేదు. నీరద్ చౌదరిలాగ జాగ్రఫీ ఎంత తెలుసుకున్నా ఆ యా కాల దేశాలలో లీనంకాలేని మనకు మన ఖండనిబద్ధ సంస్కారం ఎప్పుడూ ప్రతిబంధక మవుతూనే ఉంటుంది. విశాలమైన ఆకాశాన్నుంచి గాలిపీల్చగలమే కాని మన జీవ వృక్ష మూలకేశాలు ఏదో ఒక నేలలోనే ఉంటాయి. ఖండ ఖండాతర్భాగాలలోకి చొచ్చుకు పోగలిగిన విచిత్ర వృక్షాలం కాము మనం.

జీన్ ఫౌంటెట్ మానసిక రుగ్మతల్నించి రోగుల్ని కాపాడే వైద్యుడు. కాని కవిగా అతనిలో కొంత న్యూరోసిస్ కనిపిస్తుంది. నిన్నటికీ, నేటికీ గడచిపోయిన కాలాన్ని చాల అద్భుతంగా వర్ణిస్తాడెకచోట. ఈ కవి కూడ సముద్ర యానాన్నే వస్తువుగా తీసుకొంటాడు. నాలుగేళ్ళ పసిపాప అరచేతులు ఎంతో మృదువుగా ఉంటాయి కదా. ఆ పాప ఒక చేతిమీద మరొక చేయి పెట్టుకుంటే, ఆ చేతులమీదకు ఏదైనా వెలుగు ప్రసరింపజేస్తే కనిపించే ఎర్రని రక్తపు ట్రాన్సైరెన్సీ అద్భుతంగా ఉంటుంది. చేతిలో చెయ్యే అయినా ఒక చేతికి మరొక చేతికీ మధ్య వున్న దూరాన్ని ఏ సముద్రం మీదా ఎవరూ ఈదలేరు అంటాడు. అది రాత్రికీ పగటికీ మధ్యవున్న దూరం. "Beyond this Moon-Sun the night that I seek" అని పాపనుంచి వేరుపడి విస్తరంగా సముద్రంలోకి వెళ్లిపోతాడు. అక్కడ కూర్చుని ఏడుస్తాడు. ఇదీ ఈ డాక్టరు చేసే పని.

Time and sea shore

Are dying a slow death

అంటాడు హెన్రీ క్రయా 1964 లో. ఒట్టి పత్రికా రచయిత అయినా గొప్ప కల్పనాశక్తి కూడా ఉన్నవాడు. నీ కష్టాలన్నీ ఒక స్వప్నపు మూటగా కట్టి ఉంచుకో. నరాలన్నీ జందెపు పోగుల్లా తెంపేనుకు కూర్చో. ఈలోగా కాలమూ సముద్రతీరమూ నిదానంగా చచ్చిపోతాయ్ అంటాడు. మానవుడు శరణార్థుడుగా ఉంటున్నాడని ఇతని కాల্পనిక విశ్వాసం.

ఆలివర్ బరాండ్ 1965 లో చనిపోయాడు. మూర్ఖవా్యాధి మూలంగా. 1918 నుంచి నల్లమందు సేవించేవాడు. అందుకనే నాలుగుసార్లు అరెస్టు అయ్యాడు. పోలీసులు నల్లమందుకు ఏదో విరుగుడు బలవంతంగా ఇతని నోట్లో కుక్కారు. నల్లమందుతో పేచీ ఎందుకని త్రాగుడికి అలవాటుపడ్డాడు. ఆ తర్వాత క్రమేణా క్షీణించసాగాడు. 1956 స్కిజో ఫ్రీనియా రోగం పట్టుకుంది. కన్పించిన వాళ్లనల్లా పట్టుకొని నానా రకాలుగా వేధించేవాడు. ఈ వ్యాధి లక్షణమైన కారణాలు లేని కోరికలు ఆ పైన ఇతను రాస్తూండే కవిత్వంలో కూడా కన్పించినాయట "రాత్రి తన పళ్ళెంలో ఓ పావు నక్షత్రాన్ని పోస్తుంది." అంటాడు. అదేదో మధువు అయినట్లు. వెంటనే ఆ నక్షత్రం కాలూన్ను ఓ పావు కన్నీటి బొట్టును వేడిగా

ఉక్కబొతగా ఉన్న సముద్రంలోకి విడుస్తుందని, సముద్రం దుప్పట్ల లోపల ఎక్కడో తను ఓ అమ్మాయితో ఆ క్షణాన చెమటలు కక్కుతూ ఉంటానవీ అంటాడు. అనారోగ్యంతో రాసిన కవిత అయి ఉండాలిది.

డెనిస్ రావ్ 1937 లో జన్మించి 46 నుంచి వరసగా పారిస్ లో ఉంటున్నాడు. చాలా తాజాగా ఉంటుంది ఇతని ధోరణి.

1961 ఫిబ్రవరి మూడు రాత్రి.

“12-03 ని. నుంచి 12.15 వరకు” అనేది ఒక కవిత శీర్షిక మాత్రమే.

వీళ్ళుకాక జేక్స్ బెన్స్, రెనేగాయ్ షేడూ, యాండ్రి కాలెవెన్. రెనెకల్, హెన్రీచాప్ మన్ ఉల్లేఖించదగిన కవిమూర్తులు. జీన్ జెనెట్ పదేళ్ళ ప్రాయానికే దొంగతనం చేయగా పట్టుబడ్డాడు. బాగుపడ్డాడేమో చూద్దామని బళ్ళో వేశారు పోలీసులు. తల్లే పరిత్యజించింది ఇతన్ని చిన్ననాటే. యూరప్ అంతా తిరిగాడు. ఎక్కడున్నా దొంగలు, దోపిడీదారులు ఇతనికి ప్రాణస్నేహితులు. పదోసారి తస్కరించినందుకు 1947 లో యావజ్జీవ శిక్షపడింది. అప్పుడు సాత్ర్, మారియాక్ లాంటి మేధావులు ప్రభుత్వానికి విజ్ఞాపన పత్రాలు పంపితే ఒదిలిపెట్టారు. సాత్ర్ ఇతన్ని రుషి, విదూషకుడు, పరిత్యాగి అవి వర్ణించాడు. 1960 వరకూ అంటే తనయాభయ్యో ఏటివరకూ రాస్తూనే వున్నాడు. “ది తీఫ్ జర్నల్” అనే పత్రికను కూడా నడిపాడితను. బెర్నార్డ్ హిడ్స్ క్ వాదం ఏమిటంటే కవిత్వం చదవాల్సింది కాదు. వివాల్సింది, పాడాల్సింది అని. అందుకని అతను గ్రామఫోను రికార్డులే ఇస్తాడు. వీటిని ఆడిటివ్ పోయమ్స్ అంటారు యాండ్రికాలెవెన్ అనే అమ్మాయి 1964 నుంచి కవిత్వం చెప్పటం మొదలుపెట్టింది. Now a days I love all scenes అని చెప్తూ పారిస్ నగరాన్ని నగర జీవనాన్ని చాల సులభజైలిలో వర్ణిస్తుంది. భావక్లిష్టత ఏమాత్రమూ లేదు. ఈ సారళ్యం ఫ్రెంచి యువకవులలో మరెవరిలోను మనకు కనపడదు.

సమకాలీన ఫ్రెంచి కవిత్వం అంతా రీతిపరం. శిల్పవైపుణ్యం చూపించబోతాడు ప్రతి కవీను. ఏం రాస్తున్నాననేదానికంటే ఎలా రాస్తున్నాననేది వాళ్ళకు చాలా ముఖ్యంలా తోస్తుంది. ఆంగ్ల కవిత్వంలో ఎంత అధునాతను లయినప్పటికీ ఈ బెక్కికాలిటీ చాల తక్కువ. అందుకే హెన్రీ చాప్ మన్ ఇలా అంటాడు అరిగిపోయిన ముల్లు గుచ్చుకొన్న గ్రామఫోను ప్లేటులా.

"AH

There are thousands of theoretical articles millions of surrealist dadaist lettrist theoretical articles and four 'O' clock tea is always theoretical and t.t. and there are thousands of theoretical articles and I am not really getting on it". (1972)

ఎలిజబెత్ జెనింగ్స్ అశాంతి

“ఉండుండి ఎప్పుడో గభాలున
 ఓ గుప్పిడు కవితలు వస్తాయా
 అయినా అవి
 నా ఏకాంతపు బావురుమన్న విశాల వాతావరణంలోకి
 ఏమూల ?
 ఇంకా ఏమిటో తెలీని
 నిరాకార భావాలనుంచి నా కవితలు వస్తాయి.
 కవిత ముసిరిన ఆ ఒక్క క్షణమేగా
 నాకు కాసంత వెల్లురు
 చెల్లీ నీ దారే సులువు ?”

అని ఎలిజబెత్ జెనింగ్స్ వాపోయింది. 1926 లో బోస్టన్ లో జన్మించి మరే సంవత్సరంలో చనిపోతానా ఏ నగరంలోనా అని ఎదురుచూస్తూంది. ఈమె కవిత్వం అంతా చదివినా కన్నీళ్ళురావు కాని పోనీలే అని జాలిపడ్డాం. ఎడిత్ సిట్ వెల్ లోని చదివి ఇంకొంచెం ఎక్కువకరుణ పొందుతాం. ఆన్ సెక్స్ టన్ చదివి సెక్స్ కవిత బాగా రాసిందే అని లోలోపల మెచ్చుకొంటాం. అదొక వృత్తిగా పెట్టుకొని కవిత్వం, విమర్శ రాస్తుండే మేరియానా మూర్ని చదివి ఏ మాత్రమూ సానుభూతి పొందం.

కవిగా ఏదో భ్యాతి పొందాలని ఎలిజబెత్ కి ఆరాటం లేదు. తన హృదయస్థమైన ఆనంద విచారాలని కేవలం వ్యక్తం చేసుకోవాలనే తపన ఒక్కటే కన్పిస్తుంది ఆమెలో. లేదా “సెల్ఫ్ ప్రిజర్వేషన్” కోసం రాస్తుంది. కవిత్వం రాసిరాసి నానా రొన్లవడి, అత్యవేదన అనుభవించే కంటే అసలు రాయటం మానేస్తే పోలేదా అనేవాడూ సెల్ఫ్ ప్రిజర్వేషన్ కోసమే రాయకుండా ఉంటాడు. అది వేరేమాట. ఆక్స్ ఫర్డ్ లో చదివి కొన్నాళ్ళు లైబ్రెరియన్ గాను, పబ్లిషర్ దగ్గర సలహాదారిణిగానూ ఉండి ఇప్పుడు ఒట్టి కవయిత్రిగా ఉంటుంది. “న్యూలైన్స్” కవితాగ్రంథం వెలువడినప్పుడు ఆ నూతన కవితా తరానికి స్త్రీ ప్రతినిధిగా ఈమె ఒక్కతేగా నిలబడింది. ఆన్ సెక్స్ టన్ ఇంకా అప్పటికి రాయటం మొదలుపెట్టలేదు. జెనింగ్స్ 1962 నాటికి నాలుగు కవితా సంకలనాలు వెలువర్చింది. ఒకదానికి మామ్ అవార్డు కూడా వచ్చింది. ఆప్ట్ కౌన్సిల్ ప్రైజ్ దానికంటే విశిష్టమైనది. ఆ ప్రైజ్ 1953 నాటికే పొందింది. పాయిట్రీ బుక్ సొసైటీ బులిటెన్ లో ఇలా రాస్తుంది.

“నా కిదివరకే అనుభవంలోనూ అవగాహనలోనూ ఉన్న విషయాలకైతే వచనం రాస్తాను. అనుభవానికి మాటల్ని వెతుకుతుంది వచనం. ఇక కవిత్వమంటారా ఆ క్షణంవరకు అననుభూతమైనదాన్ని నా కవిత హఠాత్తుగా ఆవిష్కరిస్తుంది. ఆ సందర్భనంలోని రీతి

ఆదికాక మరొకదారే లేని విధానంలో.”

ఆమె కవిత ప్రపంచాన్ని కనుగొంటుంది. కవిగా ఆమె ఒక నూత్న సత్యాన్ని కనిపెట్టుంది. తనలో పొంచి వున్న ప్రపంచం ఒక్కక్షణంలో ఆ పద్యంలో ‘బావుచ్చి’ అంటుంది.

ఏట్స్, వాలెస్ స్ట్రేవెన్స్ అంటే ఈమె కిష్టమే కానివాళ్ళ చిహ్నాలేమీ కన్పించనీయదు తన కవితలో. ఈమె కవితా గ్రంథాలన్నీ ఒక్కసారిగా చదివితే అన్నిట్లానూ యిదే సోదా ఇంకోభావమేమీ తోచదా ఏమిటీమెకు అవి మనం అనుకోవచ్చు కూడా. కాని ఆ సాద విసుగనిపించదు. ఎమిలీ డికిన్సన్కు ఉన్న విషాదశీలం ఈమెలో కూడా మనం చూడవచ్చు.

ఒక పద్యాన్ని పూర్తిచేసి మరొకటి రాయాలనుకుంటే శుభ్రంగా సబ్బుతో చేతులు కడిగేసుకొని కొత్త గ్లాస్ తెల్లటివి వేసుకుంటుందేమో ఈమె - అని ఒక విమర్శకుడు ఆశ్చర్యాన్ని వెల్లెబుచ్చాడు. కన్నీరొలుకుతున్నా ముఖాన్ని మనలాగా నల్లగా ఉంచుకోరు కదా అందరూ? పారిజాతదళం లాంటి రుమాలుతో తుడుచుకుంటారు ముఖాన్ని. ఈమె విచారం దుఃఖం యొక్క గాంభీర్యాన్ని అందుకొంటుంది. కవిగా ఆమె గట్టిగా ఏడవనప్పుడు పాఠకుడు మాత్రం నాటకీయంగా ఎలా ఉంటాడు ? అసలు ఆధునిక కవితాతత్వం మెలోడ్రామాకు విరుద్ధం. అండర్ స్టేట్మెంట్ ఎలిజబెత్ జెసింగ్స్ కవితాలక్షణం.

“పెళ్ళికాని రోమన్ కాథలిక్ పిల్లగా” తనను తాను వర్ణించుకొంటుంది. అవివాహితకు శిశువు మరణించటమూ, మేరీ కన్యకు మామూలు రీతిలో శిశువు కలగాలని ఉండటమూ ఇవన్నీ ఆమెలో బయల్దేరిన ఊహలు. అవి కేవలం ఊహలే కావు మానసిక విశ్లేషణలో చూస్తే అవి ఆమె వాంఛలు. ఈ దృక్పథానికి ఇమిడేవి ముఖ్యంగా “ఎ డెత్” “ఓవెన్ ఫ్రెష్”. “బియాండ్ ఫ్రాఫెషన్”. “ఎనన్సియేషన్”, “ఫర్ ఎ చైల్డ్ బార్న్ డెడ్” అనే కవితలు.

తన మానసిక భావధారలో కొన్ని ప్రతిబంధకాలున్నయ్. అందుకే అవివాహిత అయింది. అవివాహిత అవటం వల్ల మరికొన్ని బంధాలున్నయ్. అవన్నీ కవితారూపంలో మనకు స్ఫురిస్తయ్.

“విడివిడిగా వాళ్ళు

ఎవరి పక్కమీద వాళ్ళు పడుకొంటారు బుద్ధిగా

అతను చేతిలో పుస్తకం ఊరికేనే పట్టుకొని

దీపాలు అలా రాత్రంతా వెలుగుతూ

ఆవిడేమో చిన్నపిల్లలా బాల్యాన్ని కలగంటూ

పైన నీడలు కదుల్తుంటాయ్

వాళ్ళు దేనికోసమో కాచుక్కాచుంటున్నారు.

ఎంత విష్కామంగా పడుకున్నారు వాళ్ళు

నీటమునిగిన నౌక ముక్కలు చీకిపోయి

పైకి తెలి :

వాళ్ళకు తెలుసా వాళ్ళ వృద్ధాప్యం సంగతి
వాళ్ళిద్దరూ నా తల్లీ తండ్రి
ఇప్పుడు చల్లారిపోయిన వాళ్ళ నిప్పుల్లోంచి
నేనొచ్చిన సంగతి వాళ్ళకు తెలుసా ?”

అంటుంది ఒక కవితలో. విశేషమేమంటే అదే నిప్పు ఈమెలో ఉండటానికి
అవకాశం లేదు. ఈ కవితని అశ్లీలం నుంచి ఎంతగా రక్షించిందీ అని మనం ఆశ్చర్యపోతాం
ఈమెలోని విషాదశీలం మానవ భావధారలోని అశ్లీలాన్ని నిర్మూలిస్తుంది !

శిశువు శ్వాసకంటే మృత్యు విశ్వాసం శక్తివంతమైనందున ఒక ప్రాణి పోతుంది.
తనకు జన్మించటానికి వీలేలేని ఒక శిశువుని ఊహించుకొని, ఆ శిశువుకు మరణాన్ని
ఆపాదిస్తుంది. “నీవు రానేలేవు కాని వెళ్లిపోయవు” అని విలపిస్తుంది. “నా సంతోషమల్లా
ఏమిటంటే విచారం కూడా ఇంత పవిత్రంగా ఉండగలదా” అని. అంటే మామూలుగా
శిశువు జన్మించటం ఒక అపవిత్ర భావమని, తనకు జన్మించకుండానే చనిపోయింది మానవ
శిశువు కనుక అని.

ఇలాంటి ఫలించని ఆశలు, ప్రేమించని ప్రణయాలు ఈమె కవితలో ఎన్నో
ఉన్నాయి. గదిలో వెల్తురు ఉన్నా కిటికీలు తెరచి చూస్తుంది బయటి చీకటిలో దొక్కని
ఉన్న తనకోసం. తాను వేరు, తన వస్తువు వేరు అంటుంది. తన మనోన్తర భాగాలలో
నిద్రిస్తూన్న తనని మేల్కొలుపుకుంటుంది. నక్షత్రాలు చూస్తున్నా అవి కనపడవు. రైళ్ళు
గుండెలు బాదుకుంటూ వెళ్తున్నా అవి వినపడవు. తన శయ్యమీద తానొకవేపూ,
ప్రపంచమొకవేపూ పడుకొని గాఢంగా నిద్రిస్తారు. ఇది ఈమె కవితాత్మ మాత్రమే కాదు.
జీవన స్వరూపం కూడా.

“ఎన్ని మొహాలు తగిలించుకుంటాను మీ కోసం నా మొఖానికి ?

బాధాచిహ్నం ఒక్కటే కన్నడనియ్యను.

ఎప్పుడైనా ఏడిస్తే అది నీకోసం అన్నట్లు ఒక్కబొట్టు.

నా వ్యధార్త హృదయం సంగతి

చెప్తేనా ఒట్టు ?”

ఇలా నిగూఢంగా రాసుకొంటూ పోతుంది. రెండు వేరు వేరు కవితలలో
నాకొకమాట కన్పించింది. “అల్ ఈజ్ ఇట్సెల్ఫ్” అనే మాట. ఈ వాక్యం కేవలం శిల్పం
కోసం వాడిందే కాదు. ప్రతీకగా కూడా నిలిచేమాట. తాను ఇక ఎవరిలోనూ లీనం కాలేదు
అనే ఒక అనహాయస్థితిలోంచి పెల్లుబికిన ఉద్వేగభరిత వాక్యం అది. ఈ దీనభావాన్నే

మరోచోట వెలిబుచ్చుతుంది.

“నా కెంత సిగ్గుగా ఉందో

ఈ మాట చెప్పుకోటానికి

ఎవరన్నా చచ్చిపోవటం అనేది

నేనెప్పుడూ చూశ్శేదు కదా

ఎవరన్నా అంటే నా భావం

నాక్కావలసిన వాళ్ళు చచ్చిపోవటం

నిన్న నేను చూచిన పిల్లి పూర్తిగా చావనే లేదు.”

పెళ్ళికాని ఈమెలో పూజాజన్ ఎటూ లేదు. ఆ కారణాన కన్పూజన్ కూడా లేదు.

మరి ఏమీ ఉన్నదీ అని ఆలోచిస్తే అన్ కన్పూజన్ ఉన్నదేమో అనిపిస్తుంది. కారణం -

“ఇక్కడ నిశ్శబ్దత ఎంత ఎక్కువో అంటే

అంత దూరాన వున్న నీక్కూడా వినిపిస్తుందా ధ్వని” అన్న ఒక్క వాక్యమూ చాలు.

ఇది ఆమె కవితలోని, జీవితంలోని నిశ్శబ్దత.

“ఓర్డ్ ఉమన్”, ‘ఎ డెత్’ లాంటి పద్యాలు చదువుతూంటే గత శతాబ్దంలో

నిశ్శబ్దంలో నీరసంగా నశించిపోయిన ఎడిత్ సిట్వెల్ గుర్తుకొస్తుంది.

ఒక వృద్ధ స్త్రీ ఇలా అనుకొంటుంది -

“ఈ

నా దేహం నాదేగా,

ఈ రాత్రులు నేను నిద్రలోకి

లాక్కోటానికి

ఏమున్నయ్ నాకు

చంటిపిల్లలూ లేరు

ఆ యువబాహువులూ లేవు”

తానెప్పుడో ముందు ముందు ఇలా విచారించాల్సి వస్తుందని ఇప్పట్నుంచే బాధపడుతుంది. ఎలిజబెత్ జెనింగ్స్.

తన జీవితాన్ని వాజ్లో పూలని అమర్చినట్లుగా పెట్టుకొని చూచుకొంటుంది.

అతి మానవ ప్రకృతి కంటే మానవ ప్రకృతి గొప్పదని చూపే కవిత “ది ఎనన్సియేషన్” అన్నది. మేరీ కన్యకు ఆర్కెంజెల్ గాబ్రియల్ క్రైస్ట్ పుట్టబోవటం గురించి చెప్తాడుకదా. అప్పుడు మేరీమాత స్థితి మానవిగా ఎట్లా వుంటుందో వర్ణిస్తుంది.

“ఏదో కొత్త ప్రేమ హృదయంలో మండుతూ వుంది.

ఆ రగుల్తున్న ప్రేమ తానెప్పుడూ

ఏ మానవుడికీ ఈశ్వరుడికీ ఇవ్వనిది.

ఈ క్షణంలో ఆ దేవుడు
 మనిషిలా కాలూన్నాడు తనలో.
 ఏమని ప్రార్థించను
 ఎవరిని ఎట్లా ఏ ఆనందాలు
 ఎవరికి పంచను ?
 నాలో ఈ తండ్రి కోసం
 పురుషుల్నించి దూరంగా పోవాలి,
 నేనూ, నా యీ వింతశిశువూ
 ఇకనించి ఎలా బ్రతకాలి ?
 ఎలా ఎలా ఎలా ?
 ఆమె వక్షాంతరాలలో కదుల్తాన్నది ఈశ్వరుడే అయినా
 ఆమెది పరిశుద్ధ ప్రసవమేనైనా
 ఆమె ప్రేమించేది
 మనుషుల పసిపాపను కాదా !”
 అని ప్రశ్నిస్తుంది ఎలిజబెత్ తాను రోమన్ కాథలిక్ అయి వుండి కూడా !
 జీవన ప్రాదుర్భావం, ప్రసవం, బొడ్డు కోసి వేయటం అన్నీ కూడా ఈమె కవితా
 వస్తువులే.
 బొడ్డు కొస్తే కత్తి, శిశువూ ఎంత విడిగా ఉంటారో ఒకే రక్తాన్ని పంచుకున్నవాళ్ళు
 కూడా అంత భేదభావంతోనూ వుంటారు. నరాలు కోసినా కూడా మనం ఇంకా
 జీవించగలమూ అంటే అది ఎంతటి రాక్షసఖడ్గమో కదా అని విస్తుపోతుంది.
 తాను పెళ్ళి పెటాకులు లేకుండా నిశ్చయించుకొందేమో మరి.
 -Know then that all matings mean a kill" అంటుంది. ఆమె
 విషాదశీలం చివరికిట్లా పరిణమించింది. (1972)

బ్లోహాట్ బ్లోకోల్డ్ యాన్సెక్టున్

ఆధునిక ఆంగ్ల కవిత్వానికి ఎలియట్, లారెన్స్ రెండు విభిన్నమైన మార్గాలు చూపారు. లారెన్స్ మార్గాన్ని చేపట్టిన కవులలో విశిష్టమైన వ్యక్తిత్వాన్ని యాన్సెక్టున్ చూపించింది. ఇంతా చేసి ఈమె కవిత్వం రాయటం ప్రారంభించి పదిహేను సంవత్సరాలైనా కాలేదు. అప్పుడే నాలుగు పుస్తకాలు అచ్చయినయ్యే. అందులో ఒకటి ఆక్స్‌ఫర్డ్ యూనివర్సిటీ ప్రెస్ వేసింది.

ఈమె జననం 1928లో, మసాచ్యుసెట్స్‌లో భర్త, ఇద్దరు కుమార్తెలతో ఉంటుంది. 1968 నాటికి ఫోర్డ్ ఫౌండేషన్ కింద నాటక విభాగంలో కృషి చేస్తూంది.

మధ్య తరగతి మర్యాద సిద్ధాంతాలని తృణీకరిస్తుంది ఈమె కవిత. మానసిక శాస్త్రానికి చెందిన భాషను కాని, పద చిత్రణలు కాని వాడదు. నిర్మోహమాటంగా మొహం మీద కొట్టినట్లు రాస్తుంది. ఎలన్‌రాస్, రిచర్డ్ ఎబర్హార్డ్ లు ఈమె కవిత్వంలోని సుగుణాల్ని గొప్పగా గుర్తించారు.

యాన్సెక్టున్ కవిత్వం చదివితే హఠాత్తుగా మనకు స్ఫురించేది కమలాదాస్ కవిత్వం. బలహీనతలు ఎట్లాఉన్నా ఇద్దరి కవిత్వంలోను సుగుణాలు ఒకటే.

ఇంత శక్తివంతమైన, ప్రత్యేకమైన కవిత్వం మనం ఎక్కడా వినం. చేసిన పాపం చెప్తే పోతుందని మతరీత్యా కొందరు నమ్ముతారు. ఈమె కవితా రూపంలో అదే పని చేస్తుంది. బాహ్య ప్రవర్తనకాక అంతర్వర్తన ఈమెకు ప్రధానం.

“నేనిప్పటికీ చాల జీవితాలు జీవించాను. నేను బానిసను. నేను మహారాజును కూడా. నామోకాళ్ళ మీద అసంఖ్యాకమైన ప్రేమికులు కూర్చున్నారు. లెక్కలేనన్ని ప్రేమికుల మోకాళ్ళమీద నేనూ కూర్చున్నాను. జరిగిపోయినది ప్రతీదీ మళ్ళీ మళ్ళీ జరుగుతుంది - అని నిద్రపోయేముందు ప్రతి వ్యక్తి అనుకోవాలి.”

ఈ మాటలు విలియం బట్లర్ ఎట్సువి, ఈ వాక్యాలని ఉదాహరిస్తూ యాన్సెక్టున్ తన “లే పాయమ్మి”ని ప్రారంభిస్తుంది. ఏట్స్ భావనతో ఐక్యతను పొందిన స్త్రీ మనస్తత్వానికి ఇది చిహ్నం.

తన నిజ జీవితంలో జరిగే ప్రేమఘట్టాలన్నీ ఉన్నవి ఉన్నట్లుగా కవిత్వంలో చెప్తుంది. అనుభవానికి వాస్తవికతే గాని కల్పన ఉండదు. ఇక్కడ కల్పనా శక్తి చేసే ఒక్కపనీ రూపాలంకారంగా అనుభవంగా వెలువడటం, రూపకం చాలా సహజమైన అలంకారం, క్రిస్టఫర్ పై లాగానే ఈమె కూడా మెటఫర్ మాడ్ కవయిత్రి.

“కొన్ని నెలలపాటు నా చెయ్యి ఒక

డబ్బారేకులపెట్టిలో మూతపడిపోయింది.

సొరంగమార్గంలో కడ్డీలుమినహా

ఏమీలేవందులో.

స్మృతితప్పిన స్త్రీలాగా నా చెయ్యి

అలా ఉండిపోయి

ముక్కొళ్ళ గొట్టాల ద్వారా భోంచేసింది.

ఇదంతా రూపకాలంకారం అనుకో.

నా చేతికేం జబ్బుంటావా ?

సాదా చెయ్యి

ఒక్కరే అయిపోయి ఒక్క

స్నేహస్పర్శకోసం

తిరిగి స్పృశించే ప్రేమహస్తం కోసం

అలమటించిపోయింది”

ప్రసవ సమయంలో స్త్రీకి కలిగే విద్యుత్‌పూతాలవంటి నరాల కండరాల సంస్పందనాలను “ది క్లిస్” అనే కవితలో వర్ణిస్తుంది.

“నా నోరు గాయంలా వికసిస్తూంది,

ఇప్పుడు నా దేహంలో ప్రతి చదరానికి ఉన్న మూలల్లా

చించేస్తున్న చీల్చేస్తూన్న

ముసలి మేరే బట్టలు చీలికలు చేస్తూన్న బాధ

నా నరాలు వాద్య తంత్రులు

ప్రశాంతిలోంచి డబడబా డప్పులూడ్‌ళ్ళ మ్రోత

ఇదంతా చేసింది నువ్వు !”

ఇక వక్షస్థలాన్ని గురించి అంటుంది -

“అసలు రహస్యం ఇక్కడ ఉంది.

అన్ని విషయాలకూ జవాబు ఇదే

చాలా అమూల్యమైన తాళం చెవి ఇది.

నేను ఎప్పుడో చిన్నప్పుడు

నా ఎముకల మైదానపు చిత్తడిలో ఉన్నప్పుడు

నీవు అడుకొనేవాడిని నా ఈ బొమ్మలతో

ఇప్పుడంటావా ఓ చెంబెడు పాలు !

సినిమా తారలతో పోటీపడి

నేను ఓడిపోయా ననుకో.”

ఇలాంటి కవిత ప్రథమంగా పాఠకుడిలో కలిగించేది ఆసక్తి. చిన్నపిల్లలు బూతులు మాట్లాడటానికి వింటానికి చూపించే ఆసక్తిలాంటిది. కాని యాన్‌సెక్ట్‌సన్ అక్కడితోనే

ఆగిపోదు. నిర్మమతతో కూడా రాస్తుంది. వైషయక కవితలో ఇంపాషన్ గాను ఆనీక్స్ వోకల్ గాను ఉండటం చాలా గొప్ప విషయం. తనను తాను చీదరించుకొంటుంది. సిగ్గుపడటాన్ని పాపభీతిగా భావిస్తుంది.

రచయిత అన్నవాడు అసహనంతో రాస్తూంటే ఆ హోరుగాలిని తట్టుకొనే సహనశక్తి మనలో ఉండాలి. లేదా ఆ గాలితోపాటు జోరున కొట్టుకొని పొగలిగే ససెప్పిబిలిటీ అయినా ఉండాలి. చీచి ఇదేం కవిత అనుకొనే వాడెప్పుడూ రసాస్వాదన చేయలేడు. అతనికి కళా నిమగ్నతా తేలీదు. నిబద్ధతా తేలీదు.

రమ్యమైన వస్తువుని రమ్యంగా చెప్పాల్సిన అవసరమేమీ లేదు - రహస్యం కానిదాన్ని అగమ్యంగా చెప్తే ప్రయోజనమూలేదు. వస్తువులోని వాస్తవ గుణాన్ని భావంలోకి ఆదర్శంగా పరిణమింపచేయటంలోనే కళ వున్నది. ఎప్పుడూ నీచ వస్తువుల్నే స్వీకరించే కళాకారుడి ఔన్నత్యం అప్పుడే బయటపడుతుంది.

యాన్ సెక్స్టన్ ఇండియాల సత్తాను వర్ణిస్తూనే అతీంద్రియ అతి మానసిక భావ సంచలనాన్ని కలిగిస్తుంది.

“ఆమె గనక ఒక అద్దె గది అయితే
నేను ఉంటానందులో డబ్బులిచ్చి
ఆమె గనుక ప్రాణాన్ని కోల్పోతూన్న జీవి అయితే
నేనామెను ఎలాగయినా రక్షిస్తాను.”

మానవుడిలో ఉండేది హృదయం ఒక్కటే కాదని ఎన్నో రకాల హృదయాలు ఒకడిలోనే ఉంటాయని ఒక కఠోర సత్యాన్ని అలా వెలిబుచ్చుతుంది.

“ఇన్ సెలెబ్రేషన్ ఆఫ్ మై యూటీరస్” అనే కవితలో చాలా క్లిష్టమైన వ్యక్తీకరణ ఉంది. శీర్షికంత బట్టబయలు కాదు దాని శిల్పం.

నరమాంసం తినే వాడికీ, మామూలు ప్రేమికుడికీ పెద్దగా తేడా ఏమీ లేదని రాస్తుంది ఓ కవితలో. తన ప్రియుడు నిజ భార్య దగ్గరకు వెళ్ళిపోతూన్నపుడు తన ఆవేదనను ఇట్లా చెప్తుంది.

“ఆమె నగ్నత్వంలో ఓ ప్రత్యేకత ఉంది.
నువ్వు నీ కలలకు ప్రతిరూపం ఆమె.
జాగ్రత్తగా ఎక్కు ఒక్కొక్కమెట్టా
ఆమె ఒక పురాభవనం
నేనా ఒట్టి జల వర్షచిత్రాన్ని
ఊరికేనే చెరిగిపోతాను.”

మరొకచోట “నా దగ్గరో డజను గులాబీలున్నాయి. అవి నెలనెలా స్రవించటం మానేసినయ్” అంటుంది.

“రాత్రంతా నేను ఒక వెలుగు

వెలుగుతాను

తెల్లారేప్పటికి

చచ్చిపడుంటాను”

అని చందమామ, స్త్రీ ఇద్దరూ అనుకుంటారట.

ఈమె కవితలో ఎక్కువగా కన్పించే ప్రతీక వేళ్ళు. అవి స్పర్శకు, స్పృహకు, అనుభవానికి, అనుభూతికి చిహ్నాలు. కాళ్ళు, వేళ్ళు, నరాలు, నాలుకలు భౌతికంగా పనిచేస్తున్నట్లే ఉండి భావస్థితిని తెల్పుతాయి. తన రెండు కాళ్ళూ రెండు పాడుగాటి చెమ్మలంటుంది. కాలివేళ్ళు బట్టల్లేకుండా దుమ్ములో ఆడుకొనే అల్లరి పిల్లలంటుంది. ఇంకా పైపైకి వెళ్తు వర్ణించుకుంటూ పోతుంది.

చర్యం ఒక దట్టమైన అడవి అనీ అందులో తుపాకిగుళ్ళులాగ చెట్ల విత్తనాలు బద్దలవుతూ ఉంటాయని రాస్తుంది. కిటికీ అద్దానికి ఆవల అతుక్కున్న ఈగ మోకాలి వెనకభాగాల్ని ముద్దుపెట్టుకుందామనుకొన్నట్లు ఉంటుందట. మనిద్దరం కలిస్తే ఒక కత్తెరలాగ ఉంటాం. ఒకర్ని ఒకరు కత్తిరించుకుంటూ - సూర్యుడి కుక్కలు ఆకాశాన తిరుగుతూవై. కరెంటు పోతేమానె. మన ఒంటో ఎంత విద్యుత్తు - ఇలా సాగుతయ్ ఈమె భావాలు.

తన ప్రియుని 18 రోజుల ఎడబాటులో 13 పద్యాలు రాస్తుంది.

అందులో 12వ కవిత గొప్పది. ఒక వికలాంగుల శరణాలయంలో పిల్లలు పడే బాధను మానవత్వంతో గొప్ప కరుణభావంతో వర్ణిస్తుంది.

“ఆ పిల్లవాడి తలపాపం

పావలాపెట్టి కొన్న పెద్ద రబ్బరుగాలి గుమ్మటం !

గది మూత్రంలో సోకుతూ ఉంటుంది.

అందులో యాభై మంది పిల్లల

వికృతమైనదేదో ఆట

రెండుతలల శిశువు మాత్రం

ఈ మూత్రానికి దూరంగా ఉంటాడు.”

కామాన్ని వర్ణించే వాస్తవావికతే కారుణ్యాన్ని కూడా అందిస్తుంది. ఈమె కవిత మనల్ని చెదరగొడుతుంది. తీక్ష్ణమైన విచికిత్సకు లోనుచేస్తుంది. నరాలలో ఒక కొత్త చైతన్యం ప్రవహిస్తుంది. అది తప్పేమీ కాదు. (1972)

రేమాండ్ సూస్టర్

‘పద్యాన్ని ఆరు బయటికి తీసుకురా

ఏ మిషతోనైనా, సరే.

కిటికీ తెరిచే ఉంది

ఎలా అయినా ఎగబ్రాకి

కవిగారి సారుగులోని

కవిత్వాన్ని లేవదీసుకొనిరా.

తోటలో తిప్పదాం కాసేపు.

గొంతెత్తి పాడుకోమందాం

జనం అంతా నిద్రలేస్తే మనకేం

ఒక కొత్త మొహాన్నిచ్చి

లోపలికి పంపేద్దాం

ఒక కొత్త సుఖాన్నిచ్చి

ప్రకృతంతా నింపి’

అంటూన్న రేమాండ్ సూస్టర్ ఉన్న కొద్దిమంది కెనడియన్ కవులలోను చాల ఎక్కువ రాసినవాడు. 20 సంవత్సరాల నుండి 18 సార్లు అచ్చులో కవిత్వాన్ని ప్రోగుచేశాడు. అసలు గణనీయమైన కెనడియన్ కవిత్వం 1940 నుంచి మొదలయింది. ఇ. జె. ప్రాట్ కెనడియన్ మహా కవి.

గాలికెగిరిపోతూన్న పాయమ్మ నన్నిటినీ (1938 - 68 దాకా) పట్టుకొని “సో ఫార్ - సో గుడ్” అని ఇటీవలే అచ్చుగుచ్చాడు సూస్టర్. అతని శబ్దజాలాన్నంతా టోరంట్లో మహానగర జీవన దృశ్యాలు, జీవన శబ్దాలు వర్ణించటానికే వెచ్చించాడు. ఆ మాటలు నిఘంటువులో వెతుక్కోవాల్సినవి కావు. మానవ మస్తిష్కపు పదబంధంలో దొరికేవి.

“సో ఫార్ - సో గుడ్” పుస్తకంలో పేజీకొక వీధి కన్నీస్తుంది. కవితా గ్రంథం టోరంట్లో నగరం. ఆ వీధుల పేర్లు - మెలిందా, జాన్, కింగ్, క్లీన్, బాతర్ఫీ బే, యాంగ్ స్ట్రీట్స్, వీధులూడ్చేవాళ్ళూ, జాజ్ సంగీతజ్ఞులు, పత్రికలమ్మే పిల్లలు, తాగుబోతులు, వడ్డీ వ్యాపారస్థులు, వీధి మొగదల దేవుని దూతలు, బేస్ బాల్ ఆడుకొనే పిల్లలు, ఊర పిల్లలు, తమాషా కట్టడాలు, పార్కులో ప్రేమికులు, కొత్త ఆకులు వేస్తూ లైలక్ పుష్పాలు - ఎన్నో దృశ్యాలు చూపిస్తాడు. ఈ వీధుల్లోనే గతం - వర్తమానం, జీవితం - మృత్యువు, మారిపోతూన్న కాలమూ కనిపిస్తాయి.

కెనడియన్ అయినా కెనడియన్ రైలింజన్ లాగ గుండెలదిరేట్టు కూయడు సూస్టర్. కాకపోతే ఒక జలదరింపు కలుగుతుంది. అతను జనం మీదుగా నిదానంగా, నిశ్శబ్దంగా వెళ్తూన్న రైలు లాంటివాడు.

నీవు నా సంభ్రమ భూతలాన్ని

ఆవృతం చేస్తూ కాల్చుతూన్న సూర్యుడివి.”

అన్న పంక్తులలో కూడా మానవుణ్ణి గాడ్లైక్ గ చూపించగల కవితా శిల్పి సూప్టర్.

తన చిన్నపుడు కోతి అరటిపండు తింటూంటే చూచి నవ్వే వాడిననీ ఇప్పటి పిల్లలు ఆ అమాయక ఆనందాన్నసలు పొందగలరా అని సంశయంలో పడ్డాడు.

అమెరికన్ సోల్జర్ని “నన్ ఆఫ్ ఎ బిచ్ నిగ్గర్” అంటాడు.

కింగ్ స్ట్రీట్ లో ఒక రోజున ప్రపంచంలో అందరికన్నా కురూపియైన ఒక స్త్రీని చూస్తాడు. కాని ఆ కురూపికి కూడా ఒక ఫ్రియిడుండటం చూచి విస్తుపోతాడు. వాడు ఆమెకి కొలంబస్. ఆమె అతని న్యూ ఫౌండ్ లాండ్.

పక్షవాతం వచ్చిన అతని స్నేహితుడు కవిత్యం రాస్తున్నాడు. కదలలేక పడుకున్న అతను శిలువవేసి నట్లుంటాడు.

నర్సులు, క్లబ్బుల్లో నర్తకులు, ఇరుకు ఇంట్లో కాపురం చేసే రాపిడికి నలిగిపోయిన మనుషులు, మాంట్రీయల్ నుంచి టోరంట్ దాకా కారేసుకుని వచ్చి, చెరిచేందుకు ఏ అమ్మాయి దొరకక తిట్టుకుంటూ వెళ్ళిపోయే ఇద్దరు కవి మిత్రులూ, వేడి స్నానాలు చేస్తున్న శరీర సుఖ వ్యాధులూ, హెడెనిస్టులూ, హోటల్లో కప్పలు కడుగుతూన్న విద్యాధికులూ, నలభయ్యేళ్ళొచ్చి కూడా సిగ్గులేకుండా బజార్లు పోతూ మౌత్ ఆర్గన్ వాయిస్తూన్న అమాయకుడూ, యుద్ధంలో చేరేందుకు ఎప్పుడు పిలుస్తారా అని పడిగాపులు పడ్తూ హెమింగ్వేని చదువుకొంటూన్న కుర్రవాళ్ళు, బట్టతలయ్యి ఇద్దరు పిల్లల్లో గడవక ఏదో ఒక ఉద్యోగంలో స్థిరపడ్డామని ఎదురు చూస్తున్న వంచితలూ, పిల్లల్లోబాటు గోళీలాడబోయి గోళీకాయని పిల్లవాడి కంటికిసి కొట్టిన కవీ, డౌన్ టౌన్ కెక్తోన్న ట్రైనూ, చెస్టనట్స్ అమ్ముతూన్న ముసలివాడూ, - ఇలా ఎందరో ఎన్నో దృశ్యాల్నీ చూపిస్తాడు సూప్టర్. ఆ ముఖాలలో కొన్నిటికి కళ్ళుండవు. ముక్కు చెవులుండవ్. ఒట్టి తలలు మాత్రమే ఉన్న పెదిమలు లేని భయంకర వదనాలు అవి.

“పామెగ్రినేట్స్ ఇన్ స్టూడియోవన్” అనేది తాత్వికంగానూ, కవితా శిల్పపరం గానూ చాలా విలువైన కవిత. టి.వి.లో కవిగారు కవిత్యం చదువుతున్నారు. కవిత పేరు “దానిమ్మకాయలు”. ఏదో మామూలు కవి. ఇంతలోకి ఎవరో వచ్చి ఒక పళ్ళెంలో నాలుగు నిజమైన దానిమ్మకాయలు, మరొక గాజు కుప్పీలో ఒత్తి నాలుగు ముక్కలుగా కోసిన రెండు ఎర్ర పిచ్చి పులుపు దానిమ్మపళ్ళు వుంచుతారు. ఆ ఎర్రగింజలమీద కాంతి పుంజాలు ప్రసరిస్తున్నాయి. కేమెరా కళ్ళు నడుస్తున్నయ్. ఇంకా కవిగారి దానిమ్మ పళ్ళు

కవిత ఎవరు వింటారు ? అసలు దానిమ్మ పళ్ళు వెలుగుతూ మండిపోతూ ఉండగా !
వాటికాంతి కవిత్వపు శబ్దాన్ని ముంచివేస్తుంది.

“దేవతలు మమ్మల్ని

ఆశ్చర్యపర్చారు.

ఇక్కడా ఉంది చీకటి

అన్నారు వాళ్ళు”

అమెరికాలో పేదరికంలాగా అన్నట్లంటాడు సూప్టర్. దేశంకోసం యుద్ధం అనేది ఒక పుక్కిటి పురాణమంటాడు. ‘నేషనల్ వార్ మెమోరియల్’ కవితలో. తోటి సైనికుడు మొహం చితికిపోవటం చూచి కూడా రెండోవాడు ఆ పూటకైనా అన్నం మానడంటాడు. దేశం కోసం ప్రాణాలు విడిచిన వాళ్ళని జాగ్రత్తగా పాతిపెట్టటం మనం చేసే దేశభక్తి అంటాడు. వినస్టన్ చర్చిల్ బ్రెడ్ ముక్కల మధ్యన సైనికుల్ని పెట్టుకుని మెల్లగా కొరికి తింటాడంటాడు.

హిమపాతాల్ని కొంతకాలంపాటు పూడ్చివేయొచ్చును కాని అది నది అయినప్పుడు ఇక చచ్చిపోదంటాడు సూప్టర్.

మానవత హిమానీ నదిగా సూప్టర్ కవితలో నడుస్తూన్నది. (1979)

ప్రతిక్షణాన్ని కొలవలేని అంతమేలేని కాలంలో నిలిపి పరీక్షిస్తాడు. పాడుగాటి కవితలూ రాస్తాడు. పొట్టి నిట్టూర్పులూ విడుస్తాడు. అతను పరీక్షించే ప్రతి క్షణము కూడ పింగాణి గంట లాంటిది. మోగుతుందీ, చూట్టానికి అందంగానూ ఉంటుంది.

మానవతమీద వెచ్చని ప్రేమ ఇతనికి. గొంతులో శల్యం లాంటి ఒకానొక దుఃఖమూ ఉంది. విచారం కన్పించేట్టు నవ్వుతాడు. అలా అని భావకవి కాడు. టోరంట్ నగరాన్ని, దాని జనాన్ని ప్రతి ఎముకలోనూ దాచుకొన్న ప్రజాకవి.

ఇ. జె. ప్రాట్ కవితవ్వం కథ చెప్పున్నట్టుగా ఉంటుంది. సూస్టర్ - అసలు విషయం ఆనిక్క చెప్తానే అని నెమ్మదిగా వెళ్ళిపోతాడు.

సూస్టర్ ఆడెన్ - స్పెండర్ స్కూల్ కి చెందినవాడు. లెఫ్టిస్ట్ రియలిజమ్ ని వ్యంజనాత్మకంగా చెప్తాడు. 1936లో “న్యూ ప్రావిన్సెస్” కవితా సంకలనాన్ని ఓ ఆరుగురు కవులు తెచ్చారు. వాళ్ళల్లో ఒకడు “బ్యూటీ షైన్ ఫైన్ ఫాండేకేర్” అంటాడు. అలాంటి ఎకడమిక్ కవులతోనూ, సౌందర్య తత్వశాస్త్రజ్ఞులతోనూ సూస్టర్ కి పడదు.

సూస్టర్, ఇర్వింగ్ లేటన్, లూయీ డ్యూడెక్ ముగ్గురూ కలిసి 1952లో ‘సెరిబ్రస్’ అనే సంకలనాన్ని తయారు చేశారు. ‘సెరిబ్రస్’ ఎప్పుడూ జాగరూకతతో ఉంటూ నరకాన్ని కాపలాకాసే కుక్క. వీళ్ళకుక్క కూడా మొరుగుతుంది. జీవితపు కేకని, రక్తంకారుతున్న జీవితపు మాంసపు ముక్కల్నీ అది తింటుంది.

“యుద్ధంలో నువ్వెంతమందిని చంపాలి ?

నీ పోరాటం మృత్యువునించి

రక్షించటానికి కాదా నిజంగా” అంటూ ఒక సైనికుడ్ని ప్రశ్నిస్తాడు సూస్టర్.

“వర్ష స్నాతయైన వృక్షం

గాలి భుజం మీదికి వాలుతుంది.

తడిసి,

ఒళ్ళంతా కడిగి.

సరస్సులో జలకాలాడి

నగ్నంగా ఎండలో నుంచునేందుకొచ్చే

కన్యలలాగా”

కెనడియన్ కవులలో లాండోస్కేప్ వర్ణన ఎక్కువగానే ఉంటుంది. అయితే అందరూ ప్రకృతిముందు నించునిచూస్తే సూస్టర్ ప్రకృతిలో తన అనుకృతిని చూపిస్తాడు.

జూలో పెద్దపులిని కటకటాల ఆవల నుంచుని మనం పాపం అన్నట్టుగా చూస్తే పులి మనల్ని చూసి తన అంతరాళంలోంచి వచ్చిన దయతో ఒక చూపు చూచి క్షమిస్తుందంటాడు. ఈ దృశ్యాన్ని మరొక కవిత

“ది గర్ల్ ఇన్ ది గంబో” తో పోల్చితే -

“ఈ బార్లోంచి నిన్ను
ఒక పది నోటుతో నేను
నీ వ్యాపారపు గదిలోకి
తీసుకుపోవచ్చును.”

ఆ అమ్మాయి గల్లన మోగే డబ్బుకి గెంతుతుంది. తరంగితమవుతూన్న శరీరాన్ని
ఇస్తుంది. కాని పెద్దపులిలాగ దయచూపదు. తనకు దయ అక్కర్లేదు.
మరో పిల్ల జీసస్ నదిలోకి దిగి న్యూయార్క్ దుమ్మునంతా కడిగేసుకొంటుంది.
యాంగ్ స్ట్రీట్ బార్లోని బీరు సీసాలన్నీ విశాలాకాశంలోని నీలిచుక్కల్లా
వెలుగుతాయితనికి.

“పాగచూరిన సినిమా హాలు ఆట
ఒదిలే టయమయింది.
సారా బారులు తుడిచి
కుర్చీలు మడిచి -
నిశాచరుడికి అప్పుడుగానీ తెలీదు
ఎంత ఒంటరిగా
బిక్కు బిక్కుమంటూ
ఏ నేస్తమూ లేక
గుండె రాతిముక్కగా గుచ్చుకొని.
పాత కాగితముక్క
దుమ్ముతో మొహం మీది కెగురుతూ”

కెనడియన్ కవితా కన్యకు శక్తివంతుడైన కవి అనే వాడెవరూ ఇంకాదొరకనే
లేదంటాడు సూప్టర్. తననైనా మినహాయించుకోడు. టోరంటో నగరంలోని చిక్కిరి
బిక్కిరి భవనాలు ఎన్ని కవితాల్ని ఊపిరి పీల్చుకుండా గొంతు పిసికి చంపాయోనంటాడు
ఒక చోట.

“ఈ గదిలో ఏం లేదు
చీకటి, మనశ్శాసన తప్పు;
మనం ఈదుతాం మునుగుతాం
ప్రేమ లోతులలోకి;
ఈ పిచ్చి ప్రపంచపు యజమానిని
నేనీ జీవితానికి దేవుడి;

నీవు నా సంభ్రమ భూతలాన్ని

ఆవృతం చేస్తూ కాల్చుతూన్న సూర్యుడివి.”

అన్న పంక్తులలో కూడా మానవుణ్ణి గాడ్‌లైక్‌గ చూపించగల కవితా శిల్పి సూప్టర్.

తన చిన్నపుడు కోతి అరటిపండు తింటూంటే చూచి నవ్వే వాడిననీ ఇప్పటి పిల్లలు ఆ అమాయక అనందాన్నసలు పొందగలరా అని సంశయంలో పడ్డాడు.

అమెరికన్ సోల్జర్‌ని “నన్ ఆఫ్ ఎ బిచ్ నిగ్గర్” అంటాడు.

కింగ్ స్ట్రీట్‌లో ఒక రోజున ప్రపంచంలో అందరికన్నా కురూపియైన ఒక స్త్రీని చూస్తాడు. కాని ఆ కురూపికి కూడా ఒక ప్రియుడుండటం చూచి విస్తుపోతాడు. వాడు ఆమెకి కొలంబస్. ఆమె అతని న్యూ ఛౌండ్ లాండ్.

పక్షవాతం వచ్చిన అతని స్నేహితుడు కవిత్వం రాస్తున్నాడు. కదలలేక పడుకున్న అతను శిలువవేసి నట్లుంటాడు.

నర్సులు, క్లబ్బుల్లో నర్తకులు, ఇరుకు ఇంట్లో కాపురం చేసే రాపిడికి నలిగిపోయిన మనుషులు, మాంట్రీయల్ నుంచి టోరంట్ దాకా కారేసుకుని వచ్చి, చెరిచేందుకు ఏ అమ్మాయి దొరకక తిట్టుకుంటూ వెళ్ళిపోయే ఇద్దరు కవి మిత్రులూ, వేడి స్నానాలు చేస్తున్న శరీర సుఖ వ్యాధులూ, హెడోనిస్టులూ, హోటల్లో కప్పులు కడుగుతూన్న విద్యాధికులూ, నలభయ్యేళ్ళొచ్చి కూడా సిగ్గులేకుండా బజార్స్ పోతూ మోత్ ఆర్గన్ వాయిస్తూన్న అమాయకుడూ, యుద్ధంలో చేరేందుకు ఎప్పుడు పిలుస్తారా అని పడిగాపులు పడ్తూ హెమింగ్వేని చదువుకొంటూన్న కుర్రవాళ్ళు, బట్టతలయ్యి ఇద్దరు పిల్లల్లో గడవక ఏదో ఒక ఉద్యోగంలో స్థిరపడ్డామని ఎదురు చూస్తున్న వంచితలూ, పిల్లల్లోబాటు గోళీలాడబోయి గోళీకాయని పిల్లవాడి కంటికిసి కొట్టిన కవీ, డౌన్ టౌన్ కెళ్తున్న ట్రైనూ, చెస్టనట్స్ అమ్ముతూన్న ముసలివాడూ, - ఇలా ఎందరో ఎన్నో దృశ్యాల్నీ చూపిస్తాడు సూప్టర్. ఆ ముఖాలలో కొన్నిటికి కళ్ళుండవు. ముక్కు చెవులుండవ్. ఒట్టి తలలు మాత్రమే ఉన్న పెదిమలు లేని భయంకర వదనాలు అవి.

“పామెగ్రెనేట్స్ ఇన్ స్టూడియోవన్” అనేది తాత్వికంగానూ, కవితా శిల్పపరం గానూ చాలా విలువైన కవిత. టి.వి. లో కవిగారు కవిత్వం చదువుతున్నారు. కవిత పేరు “దానిమ్మకాయలు”. ఏదో మామూలు కవి. ఇంతలోకి ఎవరో వచ్చి ఒక పత్తెంలో నాలుగు నిజమైన దానిమ్మకాయలు, మరొక గాజు కుప్పీలో ఒల్చి నాలుగు ముక్కలుగా కోసిన రెండు ఎర్ర పిచ్చి పులుపు దానిమ్మపళ్ళు వుంచుతారు. ఆ ఎర్రగింజలమీద కాంతి పుంజాలు ప్రసరిస్తున్నాయి. కేమెరా కళ్ళు నడుస్తూన్నయ్. ఇంకా కవిగారి దానిమ్మ పళ్ళు

కవిత ఎవరు వింటారు ? అసలు దానిమ్మ పళ్ళు వెలుగుతూ మండిపోతూ ఉండగా !
వాటికాంతి కవిత్వపు శబ్దాన్ని ముంచివేస్తుంది.

“దేవతలు మమ్మల్ని

ఆశ్చర్యపర్చారు.

ఇక్కడా ఉంది చీకటి

అన్నారు వాళ్ళు”

అమెరికాలో పేదరికంలాగా అన్నట్లంటాడు సూస్టర్. దేశంకోసం యుద్ధం అనేది ఒక పుక్కిటి పురాణమంటాడు. ‘నేషనల్ వార్ మెమోరియల్’ కవితలో. తోటి సైనికుడు మొహం చితికిపోవటం చూచి కూడా రెండోవాడు ఆ పూటకైనా అన్నం మానడంటాడు. దేశం కోసం ప్రాణాలు విడిచిన వాళ్ళని జాగ్రత్తగా పాతిపెట్టటం మనం చేసే దేశభక్తి అంటాడు. వినస్టన్ చర్చిల్ బ్రెడ్ ముక్కల మధ్యన సైనికుల్ని పెట్టుకుని మెల్లగా కొరికి తింటాడంటాడు.

హిమపాతాల్ని కొంతకాలంపాటు పూడ్చివేయొచ్చును కాని అది నది అయినప్పుడు ఇక చచ్చిపోదంటాడు సూస్టర్.

మానవత హిమానీ నదిగా సూస్టర్ కవితలో నడుస్తూన్నది. (1979)

డేవిడ్ హాల్ బ్రుక్

హాల్బ్రుక్ తలుపు సందున వేలు నొక్కుకుని గిలగిల కొట్టుకున్న కవి. హాల్బ్రుక్ ప్రసవ సమయంలో శిశువు నొక్కిన తల్లి. హాల్ బ్రుక్ చనిపోబోతూన్నందుకు కాదు బాల్యాన్నించి, యౌవనాన్నించి దూరంగా పెరిగిపోతూన్నందుకు విచారించే వ్యక్తి.

చూచివ్రాత పుస్తకాన్ని చూచినా అందులోని పద్యాలుగు పంక్తులు సానెట్ పంక్తుల్లా కన్పిస్తాయి ఇతనికి. టెలిఫోన్, బ్రేక్ ఫాస్ట్, గోవులు, గుర్రాలు, విద్యుత్తంత్రులు, స్థంబాలు, రహదారి మీది ప్రమాదపు గుర్తులు ఇతని సాధారణ అసాధారణమైన కవితా వస్తువులు. తల్లి చనిపోవడం వల్ల ఇతనికి కలిగిన చింతానుభూతి తాను పెద్దవాడినయి పోతున్నానని, తనకొక వ్యక్తిత్వం ఏర్పడింది అనీ, ఆ వ్యక్తిత్వం తోడులేని నీడలేని మధ్యాహ్న ప్రతిమలాంటిదనే భయం ఒక్కటే.

ఏభయోపడిలో వడినా యౌవనాన్ని గురించి రాస్తాడు. ఇతని కవిత్య విచారమంతా “ది ప్రెజెంట్ పాస్ట్” ని గురించే ఉంటుందని చెప్పవచ్చు ఈస్ట్ యాంగ్లియాలో ఎక్కువకాలం ఉపాధ్యాయుడుగా పనిచేసి చివరికి కవులందరూ ఏదో ఒక సాకున చేరుకొనే కేంబ్రిడ్జిలో కుదురుకున్నాడు - కింగ్స్ కాలేజీలో ఫెలోగా. ఇతని కవితా సంకలనం 1961 లో ‘ఇమాజినింగ్స్’ అనే పేరుతో వెలువడింది.

కవిగా ఇతనికి ‘ఫింగర్స్ ఇన్ ది డోర్’ అనే కవిత, మిగతావన్నీ గాలికి కొట్టుకుపోయినా శాశ్వతమైన యశస్సునిస్తుంది.

ఒక్క క్షణం ఏమరిపాటున

తలుపు వెయ్యబోతూ

మా పాప వేళ్ళు

తలుపు సందునపెట్టి నొక్కాను.

పాప

ఆ మండే బాధామయ సత్యానికి

నిలవలేక

శ్వాస నిల్చి

గర్భస్థ శిశువులా

ప్రేగులు లుంగచుట్టుకొని

లుమ్మ తిరిగిపోయింది.

చచ్చిపోయి దగ్ధమవుతూన్న

నక్షత్రాల పొగులోకి

వంద వేల దేహ ఖండాలుగా

నన్నెవరో నరికి పోగులేసినా మేలని
 ఆ క్షణాన నేననుకున్నాను.
 అంతలో శిశువు గొంతుపగిలి
 ఆక్రందన అణిగిపోయి
 పాప శరీరపు చిన్ని బొంత
 నన్ను కరుచుకొని ఎన్ని
 కాంతి సంవత్సరాల దీప్తియో
 నాలోకి మూగి, పాపయై
 ముద్దగా నన్నీ క్షణాన కరుచుకొని !
 ఈ పాపకోసమని నేను
 తపస్సుచేసి గర్భంలోకి
 భావకణాలు వెదజల్లగా అవి
 జీవకణాలుగా పెరిగి భవాన్ని పొందినయ్
 కాని నాకు ఇక పాప దక్కదు
 కనీసం తల్లికి కూడ ఏమీకాదు
 బరువుమోసి పరుగెట్టి
 నవమాసాలూ తననించి
 వెలియైనప్పుడు ఎక్కెక్కీ ఏడ్చిన
 ఆ పిచ్చి తల్లికి కూడ దక్కదు.
 పాప దుఃఖం పాపదే
 తల్లీ తండ్రీ అక్కా చెల్లీ
 పఠాలున పగిలి వందవేల
 దేహ ఖండాలుగా కాలి
 చచ్చిపోతూన్న నక్షత్రాలలోకి !!

చిన్నవాళ్ళ బాధను చూచి పెద్దవాళ్ళూ బాధపడ్తారు. వాళ్ళ సౌఖ్యాన్ని చూచి
 సంతృప్తి పొందుతారు. కాని ఇంతకంటే ఏమీ కాలేరు. ఆనంద దుఃఖాల్ని కేవలం
 అనుకరిస్తారు. కవి వెలువర్చుతున్న ఈ భావం వల్ల మనం అనూచానంగా విశ్వసిస్తూ
 వస్తూన్న బంధాలు అనుబంధాలన్నీ ఒట్టివని తేలిపోతుంది. క్రీస్తు శిలువ మీంచి పక్కకు
 తప్పుకంటే మానవుడు ఎవడి ఆనంద నిరానందాల్ని వాడే పొదుతూ ఉంటే ఈ ప్రపంచం
 ఉండేందుకు వీలు కాని ప్రదేశం అవుతుంది. అలా అవటం అనేది మానవుడి మనో,
 నైతిక రంగస్థలాల మీద ఆడే గొప్ప విషాద రూపకం.

తన కుమార్తెను సాయం వాహ్యాళికి తీసికెళ్తాడు కవి ఒకసారి. మరి ఆ చిన్న పిల్ల చూచే దృశ్యాలు ఏమిటి ?

ఒక గుర్రం

ఒక ఆవు, రెండు ఆవులు,

విద్యుత్ సంస్థవాళ్ళ ట్రాన్స్‌ఫార్మర్

పాలిపోతూన్న 'ప్రమాదం' అక్షరాలాను.

'ప్రమాదం' అంటే ఏమిటని ఆ పాప అడుగుతుంది. ఏం చెప్తాడు ? శక్తిని శక్తిగా మార్చటమే విద్యుత్ ట్రాన్స్‌ఫార్మర్ చేసేపని. శక్తిని శక్తిగా మార్చటమే విపత్తు అని చెప్తాడు మరి ? ఎదిగిన మనిషికి తెలిసే విలువలు వేరు. ఎదుగుతూన్న పాపకు తెలిసే వస్తువులు ఒక ఆవు, రెండు ఆవులు, ఒక గుర్రం. కన్సిస్టాన్స్ దాన్ని మాత్రం తండ్రి సరిగా చూడలేడు. శక్తి శక్తిగా మారటంలోని అర్ధరహితమైన పదార్థ వాగ్వివాదాలు, సంఘర్షణలు కవికి నచ్చవు.

కళ మానవ దేహాన్ని చాల అద్భుతంగా ఊహించి చిత్రిస్తుంది. ఒక నగ్న కన్య జలకాలాడటాన్ని చిత్రకారుడు బొమ్మగా గీస్తే చాల అందంగానే వుంటుంది కాని నిజానికానీళ్ళు ఎంత మురికివోనంటాడు. బాక్‌లాంటి సంగీత విద్వాంసుడు నిజ జీవితంలో పనికిమాలిన వాళ్ళతోనే జీవితం గడిపాడు. ఆధునిక జీవితంలో కార్లు, కాఫీ కాచుకునే ఎలక్ట్రిక్ కెటిల్స్, తుది పరిష్కారమైన మృత్యువు ఆధునిక కళలో చిత్రిస్తే బావుండునని కవి ఆశిస్తాడు.

వయసువచ్చి ఎదిగి మానసికమైన పరిపక్వత పొందటమంటే హాల్ బ్రుక్‌కి చాల భయం. రాళ్ళ జడివానలో నుంచుని దెబ్బల్లో తడిసి జీవిస్తుంటాం. చాలమంది గాయపడి చచ్చిపోతారు. జీవించక తప్పని వాళ్ళు ఇంకా ఎత్తుగా విశాలంగా పెరిగిపోతుంటారు. ఇంకా ఎక్కువ రాళ్ళదెబ్బలు తినటానికి, ఎదగటమంటే కాలాన్ని పొడిగించటం కనక కాలమంటేనే భయం. మృత్యువుతోపాటు నడిచి వెళ్ళి తన తల్లి శరీరాన్ని ఒక గదిలో చూస్తాడు. గతంలోకి మనసు మళ్ళటం మరీ బాధాకరమైన కాలం యొక్క ఎదుగుదల. తన భార్య తన ప్రథమ సమాగమం ఒక సముద్రం పక్కని ఉన్న ఒక హాట్‌ల్ గదిలోని ఇనప మంచం మీద. ఆ సముద్రం ఇప్పుడు తన చుట్టూ ఉన్నది. తన చుట్టూ ఇనప మంచాలు ఎన్నో ఉన్నాయ్ కాలాన్ని తోడినా బాధే, పారబోసినా బాధే !

ప్రేమ బాలుడు ఈరాస్ పరంగా కన్యలకు కొన్ని మాటలు చెప్తాడు కవి. ఈ రోజుల్లో క్యూపిడ్ ఎక్కడుంటాడు ? పారిస్ నగరంలో ఏదో వొంటెన మీదనో, సముద్ర సైకతస్థలాలనో, బ్రహ్మచారుల అవివాహిత గవాక్షాల ముందో, కొండకొన పైకి పైకిలు త్రొక్కుకుంటూ వెళ్తానో, తపాలా బంట్లోతు చేతుల్లానో, జుట్టు విరబోసుకుని నృత్యం చేసే మాంసల విందులలోనో - అని అందరూ ఆశిస్తారు. కాని తానక్కడ ఉండననీ, మృత్యువుకి సహచరియైన కాలంలోనే ఉంటానని, బాహ్య జగత్తు అంతరంగిక జీవనాన్ని

వేటాడే క్రీడలో మాత్రమే తన ఉనికి అని ఈరాస్ చెప్తాడు. ఇన్నాళ్ళుగా మీరు ప్రేమని ఒక అంధవేశ్యగా చిత్రించారని ఈ క్యూపిడ్ పోట్లాడుతాడు.

“వింబర్ నండే” అనే కవితలో చర్చి పక్కనే ఉన్న కసాయివాడి కొట్టుని పర్చిస్తాడు. చాపెల్ వినవచ్చే గంటలలో బలిపశువుల ఆర్తనాదం చిక్కుకొని పోయింది.

‘నైట్ సాంగ్’ అనే గీతం హాల్ బ్రుక్ రాసిన వాటిలోకెల్ల విలక్షణమైంది. చాల చిన్న గీతం ఇది. ఛందోబద్ధం. తేలిక భావాన్ని చెప్పేందుకు బడిపిల్లల పాటల్లా కవితని లయబద్ధం చేస్తాడు కవి. సంకీర్ణ మనఃస్థితిని చెప్పాలంటే స్వేచ్ఛాకవిత రాస్తాడు.

నివ్వు మెత్తగా రాల్చుతోంది నివురు.

పగటి కాలం ఒట్టి పనికిమాలినది

రాత్రి మెల్లగా ఎక్కుతోంది మెట్టు గదిలోకి.

పగటి వెల్తుర్లోకి వేడిగా ఒదిలిన

పాపీ రోజుల శ్వాస ఆరిపోయింది.

చిన్న పిల్లలు గీరగా గురక.

నలుపులోకి మెడ సాచిన చెట్టు

నిదానంగా నిద్రలోకి నిట్టూర్చి

పక్కకి ఒరుగుతుంది.

మృదువుగా ఒక ఘాతం రెక్క

ఆర్చుకుంటుంది వాన చుక్క.

ఇతను రాసిన “కన్ వాలెసెన్స్” అన్న రచనకుడా మెచ్చతగిందే. కోలుకొంటూన్న ఆవస్థలో మందు సీసాల ప్రక్కనే వున్న ఉదయపు ఉత్తరాలు, చించిన కవర్లూ, అపుడపుడూ రాసే కలమూ నిద్రిస్తూన్న బాలికలాంటి ఆమె, ఏకాకిగా వాగుతూన్న ఈగ - వీటితో ప్రారంభించి ఊదామంటలోకి, ఉబ్బిన స్త్రీ శరీరంలోకి, మంటల్లో హాహాకార నగరాల్లోకి, జోన్ ఆఫ్ ఆర్క్ మరణ కాలంలోకి వెళ్ళిపోతాడు కవి.

గతంలోని కాలంలోకి వెళ్ళి ఈగోని చంపుకొని ప్రార్థనలు చేస్తుంటాడు డేవిడ్ హాల్ బ్రుక్. అందుకనే అతని కవితలో “ది ప్రెజెంట్ పాస్ట్” కనిపిస్తుంది. (1972)

టామ్ రావర్త్

1938లో జన్మించిన టామ్ రావర్త్ రచించిన మనకు లభించే ఆఖరి కవిత.

“8.06 పి. యమ్. జూన్ టెన్త్ 1970 పాయమ్” అనేది. దీన్ని ‘పాయమ్’ అనవచ్చు. ఈ కవిత 1971లో ప్రచురితమైన అతని “మూవింగ్” కవితా సంకలనంలోది. 1970 జూన్ పదోతేదీ రాత్రి 8.06 నిమిషాలకు కొన్ని ఘడియల, విఘడియలకు ఒక కవిత ఉద్భవించింది. ఇంతకంటే ఇక కవిత ఏమీలేదు. అంటే ఒక వస్తువును గురించిన భావాలు కావు - వస్తువే ప్రధానం అని, ఈ వాక్యం వాలెస్ స్టీవెన్స్ రాసిన కవితా శీర్షిక “నాట్ ఐడియాస్ ఎబౌట్ ది థింగ్ బట్ ది థింగ్ ఇట్సెల్ఫ్” కు అనునాదం. ఒక కవిత పుట్టిందని చెప్పి ఊరుకున్నాడు టామ్ రావర్త్. మిగతా కవులు ఆ జనన విశేషాన్ని ధ్వన్యనుకరణ చేస్తారు. అనంతమైన కాలాన్ని గుండునూది పెట్టి గుచ్చి, 1970 జూన్ పది రాత్రి 8.06 నిమిషాలని అంటున్నాడు. నిరంతరంగా వస్తూన్న కవిత్యాన్ని పేరు పెట్టి పిలిచి నిలిపేశాడు. ఈ మాత్రం రెండు పంక్తుల నామమాత్ర కవిత్యానికి అచ్చులో రెండు పుటలు ఖాళీగా ఉంచాడు. వెనకటికోసారి జిడ్డు కృష్ణమూర్తి తాత్విక సిద్ధాంతాల్ని గూర్చిన సాఖిప్రాయ విమర్శనాగ్రంథాన్ని కృష్ణమూర్తి తాత్వికానుయాయు లెవరో ఒకరు రచించగా నేను చూచాను. ఆయన రచించిన వాక్యాలలోని సిద్ధాంతభారాన్ని బట్టి, ఆ వాక్యం చదివి పూర్తిగా ఆకళించుకొనటానికి ఎంత సమయంపట్టుందో అంత సమయ పరిమాణానికి సమానంగా ఆ పుస్తకంలోని పుటలు ఖాళీగా ఉన్నాయి. ఆ తాత్విక భావ స్వీకారానికి అరగంట సమయం వెచ్చించాల్సి ఉంటే అచ్చులో కాగితం అయిదు పేజీలు తెల్లగా ఉన్నాయి. ఇదొక ఆకర్షణీయమైన ప్రకటనారీతి. పరిమాణం పరిణామంగా మారే రూపాంతరం.

రావర్త్ రాసిన ఈ కవిత కవితాశిశు జననాన్ని గురించేకాక సమాధి ఫలకం మీది ఆఖరిమాటా కావచ్చును. రావర్త్ నిత్య ప్రయోగశీలి. 1959 నుండి 67 వరకు ఒక చిన్న పత్రిక నడిపాడు. దానిపేరు “ఔట్ బర్న్” మనకు ఇలాగే అలహాబాద్ నుంచి “డామ్ యు” అనే కవితా సంచిక రెండు రూపాయల పోస్టుబిళ్ళలు వంపితే వచ్చేది. ఇప్పుడాగిపోయింది.

ఇలాంటి చిన్నచిన్న కోపదారి సాహిత్య పత్రికలు నడపటంలో విశేషంగ కృషి చేసినవాడు లీ హార్మన్. రావర్త్ వనే ఇంకొంచెం హాయి. ఎందుకంటే యూనివర్సిటీ ఆఫ్ ఎసెక్స్ సాహిత్య శాఖలో ఓ మాదిరి నిలయ విద్వాంసుడుగానో లేదా ఆస్థాన కవిగానో ఉంటున్నాడు ఒక చక్కని బంగళాలో. హార్మన్ అట్లాకాదు. అటవీ శాఖలో ఓ చిన్న ఉద్యోగం అదికాకపోతే బస్సు కండక్టరు. అది తన్నేసిందా తాపీ మేస్త్రి లేదా పుస్తకాలు అమ్ముతాడు - పళ్ళపాడి పొట్లలమ్మినట్లుగా. ఇతను చేసిన కాస్త సుఖమైన ఉద్యోగమల్లా లైబ్రెరియన్ గా. మరి ఎలా బ్రతగల్గుతున్నారీ కవులు అంటే - ఎటేటా ఎన్నో

అవార్డులుంటాయ్. సంవత్సరానికొకటి వచ్చినా చాలు ఎలాగో గడిచిపోతుంది. పైగా టి.వి.లోను, వేదికలమీద, గ్రామ ఫోను రికార్డులకూ వాళ్ళ కవిత్వాన్ని వాళ్ళు చదువుతారు. ప్రచురణ కర్తల నుంచి వచ్చే రాయల్టీ కూడా చాల హెచ్చు మొత్తాలలో ఉంటుంది. దే మేక్ బోత్ మనీ అండ్ పొయట్రీ.

“ది రిలేషన్షిప్” అనే టామ్ రావర్త్ కావ్యానికి 69లో హంట్ బార్బరెట్ బహుమానం వచ్చింది.

రావర్త్ కవిత్వంలోని వైలక్షణ్యాన్ని తెలుసుకోవాలంటే “త్రీ”, “మాజ్” అన్న రెండూ చదివితే చాలు. అతనిలోని ప్రయోగ వాదానికి, మానవతా వాదానికి ఇవి మచ్చు తునకలు.

వాళ్ళు ముగ్గురూ

కూర్చుంటున్న వాడ్ని నేను లేవదీస్తే వాసన.
నా చేతిలో పుస్తకం ఉడబీకుతాడు వాడు లేచి.
నే నట్లా పట్టుకు నుంచోబెడ్డాను వాడ్ని ఇంతలో
అదెవత్తో వచ్చి నా కాలికి మెలికేస్తుంది
ఇంకో డెవడో ఊడిపడ్తాడు ఓ పుస్తకం పట్టుకొని
వాడి పుస్తకం నా కిస్తాడు నాత్తీసుకొని
ఆవిడ వాడి జబ్బు పుచ్చుకుని గుంజుతుంది.
వాడు నా జుట్టు పీకేస్తాడు
నేను నేలనేసి నొక్కుతాను వాడ్ని
నా కాలుచ్చుకుంటాడు
నీ పుస్తకం వాడి దగ్గర్నుంచి తీసి నా కిస్తుంది
వాడి పుస్తకం వాడి కిచ్చేస్తాను
ఆవిడ ఆపిల్ బుగ్గను అలా ముట్టుకుంటాను
వీడి నున్నని జుట్టుని స్పృశిస్తాను
తలుపు తెరుస్తానో లేదో
వాళ్ళలా సౌమ్యంగా వెళ్ళిపోతారు
తలా ఒక వస్తువూ తీసుకుపోతూ”

ఈ కవిత ప్రదర్శించే ఎక్స్‌సైన్సియలిస్ట్ డ్రామా అర్ధరహితమైనదేమీ కాదు. తన్నుకొని, రక్కుకొని, చీల్చుకొని విశ్రాంతి పొందటం వైయక్తికమైన మానవుడి శారీరక అనుభూతి; సమాజంలోని సంఘర్షణ కూడా. బుక్ అనే మాటలోని “బి” చిన్న అక్షరంలో వున్న బైబిల్‌కి సంకేతంగా ఉండవచ్చు. చివరికి వాళ్ళు ముగ్గురూ ప్రేమలో ఏదో పొంది నవ్వుకొంటూ వెళ్ళిపోవటం ఉత్తిత్తిది కాదు.

పోయమ్ అంటే పోయట్‌కి ఎంతో కొంత రెస్పెక్ట్ ఉండాలని మనం ఆశిస్తాం. “త్రీ” లాంటి కవితలో ఆ మర్యాద, మన్నన లోపించినాయని బాధ పడనవసరం లేదు.

కారణమేమంటే - బూతులు తిడుతూ మాట్లాడినవాడు ప్రార్థిస్తూ ప్రేమిస్తూ, కరుణించుతూ వెళ్ళిపోవటాన్ని మనం చూస్తాం.

పాదరక్షలు

క్రీరం ఆవుల్నించి
ఆవులు చెప్పల్నించి - కాదు కాదు
చెప్పలు గోవుల్నించి
చంటిపాప చెప్పలు
అక్కడ్నించి - అంతదూరాన్నించి
ఇక్కడిదాక
అంధ బాలల అరక్తిత. పాదాల
రక్షల చప్పుడు ఇక్కడ వినండి
దొర్లుకుంటూ పల్లటీకొడ్తూ ఒక
అంధ పాదరక్ష ద్వయం
సిమెంట్ నులుముతూన్న యంత్రం లోకి
గెంతు వేస్తుంది.
ఆ చూపులేని పసిగుడ్డుని రక్షించబోతున్న
యాంబులెన్స్ కింద పడి
ఒక బధిర బాలుడు నలిగిపోతాడు.
మృత్యువుని వినలేని బాలుడి తండ్రి
పాపం ఒక మూగివాడు
అతడా సాయంత్రం పాపం ఏడుస్తాడెందుకో
తెలుసా చర్మం మీద ఓ పాల చుక్క చిందిందని
అతని అశ్రుచిహ్నాలు చర్మం మీద
చిరకాలం నిల్చిపోయేవిగా ఉంటే
వాటి అర్థం చదువుకోబోతాడు
చర్మాన్ని జింజర్బ్రెడ్ రూపానికి కత్తిరించబోతాడు
వినపడని ఆ కొడుకే తిరిగొస్తే
ఆవు వీపుమీద స్వారీ చేద్దామని
ఆ తండ్రి ఎంతగానో అనుకొంటాడు.

పదార్థాలకూ, భావానికి ఉన్న సంతాన సంబంధాన్ని ఇంత అవలీలగా ఎవరు చెప్పగలరు ? జంతు చర్మానికీ, పాలచుక్కకూ, బాహ్య బిందువుకూ ఎంత వ్యంగ్యవైభవంతో ఒక రూపకాన్ని కూర్చాడు ! ఇటువంటప్పుడే “మెటఫర్ ఈజ్ ది థింగ్” అనాలనిపిస్తుంది.

ఆధునిక కవులు నిరంతర దురంతపు బతుకుని, అరబతుకు వెధవన్నర బతుకుని ఆషాఢీషిగానూ సునాయాస మరణం గాను వర్ణిస్తారు. గాలిపటంలా పైకెగురుతూ నేలమీది డంపేని వర్ణిస్తారు.

“ప్రేమ అంతం అయ్యేదాకా

వేచి ఉండటమే ప్రేమంటే”

అంటాడొక చోట రావర్త్. అన్ని వేళలా నీనలైన కవిత్వం రాయలేనని ఒప్పేసుకొంటాడు.

“ఒక కుర్చీ తెచ్చుకొని

బేబిలెక్కి

ఏడుస్తాననుకో

ఈ పద్ధాక ఎక్కడెడుస్తూ

కూచోను

నా పంక్తులిలా

వచనపు తుంపుల్లా

విరుగుతూబే”

రావర్త్ కొన్ని రంగుల్ని ఇలా ప్రదర్శిస్తాడు అవి మానసిక వర్ణాలు.

“అందుకని నేను నా ప్రియురాలి

గాలిగృహానికి గుర్రమెక్కి వెళ్ళాను.

లోయ అంతా ప్రతిధ్వని రైలుకి

ద్రాక్ష తీగల్ని మెల్లగా తప్పించుకొంటూ

నా అశ్వం నా విశ్వానికి చేర్చింది.

ఘ్య ఘ్య అంటూ నా ప్రేయసి

కళ్ళాపి చల్లినట్లు

తెల్ల విత్తనాలు వెదజల్లుతోంది.

నా నెచ్చెలి ధూప్రవర్ణం.

అకుపచ్చ పట్టునేల మీద ఎర్రగా

నలిగిపోతూంది

నేను చల్లిన విత్తనాల మరక

గుర్రం

ఆగిపోయింది”

ఈ కవితలో రైలు శబ్దానికి ప్రతిధ్వనిస్తూన్న లోయ చాల ముఖ్యమైన విషయం. కవి మిడ్లెవల్ ముసుగు ఎంతగా వేసుకొన్నా కవి ప్రయాణం చేసింది నిజంగా అశ్వారూఢుడై కాదు. ఏ ఎక్స్‌ప్రెస్ రైలులోనో. ఆ వెదజల్లినవి ఆధునిక మానవుడి భావబీజాలు.

రావర్త్ స్పెయిన్, జర్మనీ, సౌత్ అమెరికా అన్ని దేశాలు తిరిగి చూచాడని ధాఖలాలుగా కొన్ని కవితలు కనిపిస్తయ్. కానీ ఎక్కడా నిలకడలేని మనిషి. “ఈ ఊళ్ళ నేనాట్టే కాలం ఉండను” అనేది ఒక శీర్షిక. దీనికే “నోట్స్ ఆఫ్ ది సాంగ్” అనేది మారు పేరు.

స్వప్నంలోని వదనం

కాగితంమీది ఓ నామం.

పైకిల్ పాపు వాసన

అపుడపుడు నా మెదడు

కీర్తనలు పాడుతుంది.

మంచు ముక్కల్నించి

రక్తం స్రవిస్తుంది.

దీపాలారిపోతయ్

అపుడపుడు నా నఖాలు

ముఖాముఖాలు చూచుకొంటూ

కీర్తనలు పాడుకుంటై.

అంటూ విరుద్ధ ప్రకృతులలోని సామ్యాన్ని ప్రయత్న పూర్వకంగా సాధించ బూసుకొంటాడు. అస్థిరంగా ఉండటం వల్ల ఆ ఊరువిడిచి స్థిరంగ ఉందామని మళ్ళీ అస్థిరంగా ప్రయాణం కడ్డాడన్నమాట.

“స్వప్నం ఒక గంటపాటు ఉన్నది

స్వప్నంలో ఒక గంట గడిచింది.”

అంటే రెండూ ఒకటేనా కాదా ? అవునన్న మనిషే చివరికి “ఆల్ ఇన్ఫర్మేషన్ ఈజ్ ఫాల్స్ ఆల్ ఐ సీ ఈజ్ బ్లాంక్” అంటాడు.

“సాయంత్రం

ఎర్రదీపాన్ని నారింజ దీపాన్ని హరిత వర్ణ దీపాల్ని ముందుకు నెట్టుంది.”

అంటూన్న టామ్ రావర్త్‌కి చివరికి నలుపే కనిపిస్తుంది. అనత్యమే కనిపిస్తుంది.

సాయంత్రం ముందు వెలిగించేది నల్ల దీపాన్నే కదా ? (1972)

చాల్సేటామ్మిన్

బ్రిష్టల్ యూనివర్సిటీలో ఇంగ్లీషు పాఠాలు చెప్తున్న టామ్మిన్ మొదటి కవితా గ్రంథం 1955లో “ది నెక్ లేస్” గాను, రెండవదయిన “సీయింగ్ ఈజ్ బిలీవింగ్” 1958లోనూ వెలువడినయ్యే. ఎలియట్, పౌండ్ల కవితా ప్రభావం ఇతని పైన హెచ్చుగానే కనిపిస్తుంది. ముఖ్యంగా వాలెన్ స్టీవెన్స్ కవితలోని ఆర్థిస్టీ లేక ఆర్థిఫాక్ట్ అడుగుడుగునా ఎదురవుతుంటుంది. స్టీవెన్స్ రాసిన ‘యానెక్ట్డ్ ఆఫ్ ఎ జార్’ అన్న ఒక్క కవిత మీద ఎన్నో విమర్శనా వ్యాసాలు వచ్చినయ్యే. అలానే టామ్మిన్స్ రాసిన “హాస్ స్పిల్ ది హాక్” అన్న కవితా చిత్రం ముందు ముందు ఎంతో విమర్శను రగుల్కొల్పుతుందని నేననుకొంటాను. ఇప్పటికే జిమ్ హంటర్ ఈ కవితను బెడ్ హ్యూస్ రాసిన “హాక్ రూస్టింగ్”తో పోల్చాడు. నా సూచన ఏమంటే కెనడియన్ కవి ఇ. జె. ప్రాట్ “ది డయింగ్ ఈగిల్” గీతాన్ని కూడా సరిపోల్చితే ఆశ్చర్యకరమైన అవగాహన కలుగుతుందేమోనని.

టామ్మిన్స్ రాసిన హాక్ అంచులు గట్టిగా నొక్కిన కణ్ణికాయ లాంటిది. ఆ అంచులు ఓ పట్టాన వీడిరావు. కళా సౌందర్య వాదానికి ధార్మికత తత్వానికి మధ్యన జరిగే భావ సంఘర్షణను టామ్మిన్స్ చూపిస్తే, బెడ్ హ్యూస్ హాక్ ప్రకృతిలోని సహజస్థితికి చిహ్నమైన భీకరాకృతిగా కనిపిస్తుంది. ఇక ఇ. జె. ప్రాట్ సృష్టించిన ఈగిల్ భయపడిపోతుంది. అన్నాళ్ళూ చెట్టుకొమ్మలపై నుంచి సూర్యుడి దాకా తన రాజ్యమేలిన ఈగిల్ హఠాత్తుగా వెండి ఉరుములా వస్తూన్న విమానాన్ని చూచి తానెన్నడూ చూడని, తనకంటే భీతావహమైన ఈగెల్ని చూచినట్టు భయపడుతుంది. ఆ విమానం మానవుడు కావచ్చు; ఈశ్వర కర ఖడ్గమూ కావచ్చు.

“ఎంత అమాయకంగా వ్రేలాడుతున్నది
కదలక మెదలక కూర్చుంటూ కిందికి
ఈ హాక్ తన వైసరిక వనం మీదికి !
దూరమూ ఎత్తూ
నేలమీది పాపాన్ని క్షాళనం చేస్తాయి.
క్రూరమైన కాంక్షని
తియ్యని అందంగా మార్చుతాయి.
సౌందర్యం అసత్యంగానూ
బాల్య మనోక్రీడ హానికరంగానూ
నేల నగ్న దేహంగానూ ఉండిపోవాలి
భీతి అయస్కాంతంలా
పైపైకి లాక్కోవాలి.
అతడొక్కడికీ మాత్రం
దూరమూ లేదు దగ్గరాలేదు.

వినాశనమూ లేదు కాంక్షా లేదు.

అయస్కాంత భీతావహ వలయమూ లేదు.”

ఇదీ దాదాపు పచ్చి అయస్కాంత అనువాదం టాప్లిన్స్ కవితకు. దీనిలోని హింస, అహింస కాగల నైతిక, “అతనొక్కడు” అనే పారలౌకిక, చింతనల సంగతి ఎట్లా ఉన్నా ఇందులోని హాక్- చిత్రంలా కళ్ళకు కట్టుతుంది.

కారణం టాప్లిన్స్ కవిత్యం రాయక ముందు ఒకటి రెండు వన్ మాన్ షోలు పెట్టాడు. అందుకనే ఇతనికి చిత్రకారుని కన్ను ఉన్నది. ఇతనిది పెయింటర్స్ కనుచూపు.

తన కవిత అందరికీ అందుబాటులో లేనందుకు నొచ్చుకోడు. వాల్టర్ పేటర్ లాంటి కళాతత్వజ్ఞుల సౌందర్య సిద్ధాంతాలను ఇతని కవిత్యానికి అన్వయింపచేసి ఇతన్ని అర్థం చేసుకోవచ్చును.

నైశిత్యం - అదీ అతని కవితా హృదయం. బుద్ధిని ఉపయోగించటం అతని కవితా హృదయం.

భాషని సేష్టి వాల్ట్ లోంచి తీసి కవిత రాయటం అయిపోగానే మళ్ళీ జాగ్రత్తగా తాళం వేసేస్తాడు. భోరుమని ఎప్పుడూ ఏడవడు.

కవిత సృజన శీలమైన ఒక వస్తువు. దాని రూపం వొంకరలు, వొంపులు సొంపులు అన్నీ అదే సమకూర్చుకొంటుంది. ఒక తత్వాన్ని బోధించటానికి గాని, లేదా ఒక ప్రచారాన్ని ప్రసారం చేయటానికి గాని కాదంటాడు. కవితా వస్తువు జీవితం; అనుభవాల ద్వారా అనుభూతిలోకి చొచ్చుకు పోయేది కవితా వస్తువంటాడు.

“నా దృశ్య ప్రతీకలు కవిత్యంలో ఒకానొక మానసిక సంస్థితిని ఉదహరించుతూ ఉంటాయి. నా గీచిన ప్రాకృతిక పటంలో ఆ ప్రతీకలు ఒకానొక నైతిక స్థాయిని స్థిరపరచుతయ్” అంటాడు.

“మనం ఇదివరకు ఏది అవునో

అదంతా ఇప్పుడు

మనం ఎప్పుడూ ఏమీ కామో

దానితో ఘర్షించి

ఆ శూన్యంలోకి నిండుకుంటున్నాం”

అన్న టాప్లిన్స్ మాటలు కేవలం సముద్రాన్ని పట్టుకొని అలల్ని అన్న మాటలు కావు. టాప్లిన్స్ కవితా ప్రపంచం చాల ఒంటరిది. నలుగురైదుగురు మనుషులు ఆ ప్రపంచంలో చేరినా చాల చిందరవందరగ విడిపోతారు.

‘నా దస్తూరీ వర్తమాన సౌఖ్యం’ అన్న అతని మాటలకు ఉన్న అర్థమేమోగాని సముద్రంలో అనంతానికి బదులు అశాశ్వతత్వాన్ని చూస్తాడు టాప్లిన్స్.

“ఆన్ ది హాల్ ఎట్ స్టాప్” అనే కవితలో ఎక్కువగా కాషాయం రంగు వాడతాడు. 500 సంవత్సరాల వెనక్కు వెళ్తాడు.

“ఆన్ ఎ మెక్సికన్ స్ట్రెయిన్ట్” చాల మంచి కవితగా పేర్కొనవచ్చు. ఆధునిక అమెరికన్ కవితా లక్షణమైన సార్డానిక్ ఎట్ కన్సిస్తుంది. ప్రతిమా వాదానికి కూడా చోటు చేశాడిందులో. ఆ గడ్డిజీసన్ ఆధునిక మానవుడే. గడ్డికి మేకులు కొట్టి ఏమి లాభం ?

“ఇదేమీ గొప్ప సంఘటన కాదు,
 ఇతడొక గడ్డిబొమ్మ,
 గడ్డిపొచ కాళ్ళూ
 తృణకంకణాలకు మేకులూ,
 కాని ఆవేదనలోని ఈ
 ఎండిపోయిన రసం
 ఒక్క బొట్టయినా సరే
 వృధా కారాదు.
 అది ముళ్ళకిరీటమూ కాదు
 గిత్తలతో కుస్తీపడ్డేవాడి టోపి,
 పాదాలు రెండు ఒక మేకుతో గుచ్చినా
 ఐక్యత ఏముంటుంది ?
 ‘నేను మృత్యువుని కాని
 పునరుత్థానమును !’
 అని దేవుని శరీరము”

“చిత్రకళ శాస్త్రము. అందువలన ప్రకృతి సూత్రాల పరిజ్ఞానం కోసం శాస్త్రం ఏ
 పరిశోధనైతే చేస్తుందో ప్రకృతి చిత్రణ కూడా ఆ విచారణనే గ్రహిస్తుంది” అన్న చిత్రకారుడు
 జాన్ కాష్టైబిల్ గురించి ఓ కవిత రాస్తూ టామ్లిన్సన్ అంటాడు.

“కుంచెనుండి మెలివీడి రాలిపడిన

ఆనందమే గనక
 వర్షింపనలవియైతే
 మానవ మనస్సు చేసే పాపాల్ని
 అవలీలగా క్షమించేసెయ్యొచ్చు,
 ఇంక విచారం ఎక్కడుంటుంది ?”

బొమ్మ గీచేప్పుడు, పద్యం రాసేప్పుడు కలిగే ఆనందం ఒక్కటే నిజమని, బయట
 విషాదం అంతా పట్టించుకో దగ్గది కాదని ఇతని ఇశ్వాసం. దీన్నే “కాలిగ్రఫీ ఆఫ్ ప్రెజంట్
 ప్లెషర్” అన్నాడు.

“కళాకారుడు

సత్యాన్ని నిల్చుటానికి
 బొంకుతాడు.

అతన్ని నమ్మండి”

అన్న టామ్లిన్సన్ కళలో, కవితలో మానవీయత లోపించనంత కాలమూ అవి
 అసత్యాలు కావు.

కాని ఇతనికవిత ఏదో విశ్వ రహస్యాల గసగుసను సగం మాత్రమే విన్న నవ.

(1972)

శవాలగదిలో జనాను జార్జిమక్వత్

విషాదం బాధపడే మనిషికి ఆనందం కలిగిస్తుంది. ("Tragedy is a joy to the man who suffers) అని ఎవరో మహానుభావుడు అన్నాడు. ఈ మధ్యనే ఈ ముక్క చదివి చాల గందరగోళపడి ఈ వాక్యాన్ని మంత్రంలా ఊ మననం చేసుకొంటూంటే రైటేననిపించింది. జార్జ్ మక్వత్ కవిత ఈ వాక్యార్థానికి అన్వయించుకొంటే పరమరైటనిపించింది. Tragedy is a joy to the man who sees అని ఎవడైనా చెప్పగలడు ఏ రససిద్ధాంతమైనా చెప్తుంది. కవి భావ సమాధిలో స్వాజమ్నీ వొచ్చినపుడు కాలికేదో గండుచీమ కుట్టినపుడు ఇదుగో అలాంటి హిప్పాటిక్ కవిత రూపు దాల్చుతుంది. మనం జార్జ్ మక్వత్ కవితను కాలదన్నితే పెల్లీ 'చెంచి', నీ జాన్ అన్ బార్న్ రాసిన 'లుక్ బాక్ ఇన్ యాంగర్' నాటకాల్ని ఒదులుకోవాలి. "యూలిసిస్"ని చింపేసి జాయిన్సి చంపేయాలి. ఫ్రాయిడ్ని పట్టుకుతన్నాలి.

విశుద్ధమైన కవిత అంటూ ఎక్కడా లేదు. దేశభక్తి గీతాలు ఆహ్లాదకరమైన ప్రకృతి కృతులలో తప్ప. Poetry can be pure only by virtue of the impurities it assimilates. అని చాల్స్ పీడిల్స్ అన్నాడు కదా ? జగుప్సను కవితా వస్తువుగా స్వీకరించినా కూడ గొప్ప గేయం తన గానం అయిపోయింతర్వాత జగుప్సను పుక్కిలించి ఊస్తుంది. పాటపాడి కవి తన గొంతు పరిచేసుకుంటాడు. పరిపూర్ణమైన కవిత ఆ ఆఖరి పదంతో కవినుంచి గుంజుకొని విడిపడుతుంది. ఆ క్షణాన్నుంచి తనకి ఏ అనుబంధం ఉండదు దానితో.

జార్జ్ మక్వత్ సరిగ్గా నలభై సంవత్సరాల క్రితం 1932 లో స్కాట్లండ్ లో అవతారం ఎత్తాడు. ఆగ్స్ ఫర్డ్ లో చదువుకున్నాడు. అందరు గొప్పవాళ్ళలానే. ఉద్యోగం కూడా మంచిదే. బి. బి. సి. లో ఇప్పటికి రెండు కవితా సంకలనాలు వొచ్చినయ్యే. ఒకటి 'ది బ్రోకెన్ ప్లేసెస్' మరి రెండోది "ఎ డోమ్స్ డే బుక్" డూమ్స్ కాదు - డోమ్స్ డే.

ఒక యువకుడు తాను గుండెజబ్బుతో చచ్చిపోతూన్నట్టు ఊహించుకొని మరణశయ్య సరిజేసుకొని పడుకుంటాడు. అదే సమయంలో గడచిన యుద్ధంలో మరణించిన అతని తండ్రి మెల్లిగా నడుచుకుంటూ అతని దరిచేర్చాడు. ప్రక్కన వేడిగా కరుగుతూన్న కొవ్వొత్తి. మొదట్లో నిశ్శబ్దం. ఆపైన ఏదో డప్పుల మోత. పాగ వాసన కదుల్తూంటుంది. ఒంటి మీద ముతక దుప్పటి. తాను చిన్నప్పుడెప్పుడో పాకుడు బండ మీద నెత్తురు చల్లపడినప్పుడు తన తండ్రి చల్లగా తేవదీసేవాడు. సీసా మూత అరల్లాంటి మెట్ల మీద నడిపించి మేడమీద పక్కని పడుకోబెట్టేవాడు వాళ్ళ నాన్న. వాళ్ళ నాన్నేమో మసి బొగ్గు, తానేమో తెల్లని బుగ్గల బొమికల గూడు. ఇక వాళ్ళనాన్న వస్తాడు జ్ఞాపకాల తర్వాత, నాన్నా అనడు ఏమంటాడంటే

“పైనికుడా క్షమించు
 పాగమంచులో కొవ్వొత్తులు ఆరిపోతాయ్
 మట్టిమనిషి
 ఎన్నాళ్ళకొచ్చావ్ నువ్వు
 ఏ దేశంనుంచి
 నీ కంటే వృద్ధుణ్ణియ్యా నేను
 ఇప్పుడా చూడొచ్చావు నన్ను ?

ఈ క్షణాన జివ్వున ఒక చలిగాలి కోస్తుంది. తలుపులూ కిటికీలు బంధించి ఉండటాన మా నాన్న ఆ గాలిని మెత్తగా దువ్వుతూ ఉంటాడు అది నన్నెక్కడ కోస్తుందోనని. కళ్ళెత్తాననిన దిళ్ళమీద నా ముఖంకోసం తడుముకొంటూ ఉంటాడు. మా నాన్న యౌవనవదనంలో కన్నీళ్ళు జారుతూ ఉంటాయి. నేను చూస్తానేమోనని ఆ బాష్పాలని ఆవలికి తిప్పకుంటాడా యువకుడు.”

ఈ కవిత పేరు “ది రిటర్న్” నా దృష్టిలో ఇది సంపూర్ణమైన భావం. కవి వ్యక్తిత్వాన్నించి గుంజుకొని ఈవలపడిన భావోద్రేకం. లోకంలో ఉన్న ఇంప్యూరిటీస్ నన్నింటినీ తనలోకి, రక్తంలోకి కలుపుకొన్న పరిశుద్ధమైన కవిత. చివరికి మన సెంటిమెంటల్ కాంటెక్స్ట్లో చూచినా ఇది గొప్ప కవిత. తన కంటే చిన్నవాడయిన కొడుకు చనిపోతూంటే చూడటం ఏ తండ్రికి కష్టాన్ని కలిగించదు ? వాస్తవానికి తండ్రి ఎప్పుడో చనిపోయినా కవి యిక్కడ స్పేస్ నీ టైమ్ నీ జయించి మరణించిన వాడిని సజీవుడిగానూ సజీవుడ్ని మరణిస్తున్న వాడ్నిగానూ చూపి గొప్ప మానవోద్రేకాన్ని కొల్లగొట్టుతున్నాడు.

కవితా ప్రపంచం అంతా ఒకటే కాబోలని తోస్తుంది ఒక్కసారి. కాకపోతే ఇదే రకమైన మానసికోద్వేగాన్ని ఒక కుమారుడు ఎట్లా అనుభవిస్తాడనేది చెకొస్లావేకియన్ కవి జోసెఫ్ హంజలిక్ “ది లాంప్” అనే కవితల్లో ఎట్లా వర్ణిస్తాడు ? తండ్రి అంధుడు. అసలు కళ్ళేవు. కాని కనురెప్పల్లోంచి అంతా చూడగలడు. కాంతిని చూడలేడు కాని కాంతిని లోపలికి ఊపిరిగా పీల్చుకోగలడు. గొంతులోకి పోసుకొని త్రాగగలడు. చర్మరంధ్రాలలోంచి కాంతి అతని నరాలలోకి కండరాలలోకి ప్రాకి వేడిగా కాలూన్న మెదడులోని చీకటిని ఆర్పగలడు.

ఇప్పుడా చెకొస్లావేకియన్ తండ్రి లేడు. కళ్ళు లేని కన్రెప్పలూ లేవు. కాని కుమారుడికి ఆ దినం మాత్రం వున్నది. అందుచేత అతనిలో నాన్నలేడే అనే చీకటి దోబూచులాడినపుడు

“మా నాన్న నిద్రించే శయ్య మీద కూచుంటాను.

వదలి వెళ్ళిన వస్తువుల మీద ఆయన వీడిన ముద్ర అన్నిటా కనిపిస్తుంది.

రాత్రిపూట చీకటి మరీ చిక్కగా ఉన్నప్పుడు దీపం వెలిగిస్తాను”

అంటాడు జోసెఫ్ హంజలిక్. తండ్రికి దృష్టి లోపాన్ని తీర్చిన దీపం తనయుడికి పితృసత్వాన్ని పూరిస్తుంది.

మాతృప్రేమకు పాయిడ్ చాల అర్థవివరణలు ఇచ్చాడు. అలాంటి విశ్లేషణకు కట్టుబడే కవిత “ది సన్” అనేది, జార్జి మక్బత్ రాసిన వాటి అన్నిటిలోకీ ఇది చాల నీచమైనదీ అదే సమయంలో ఉదాత్తమైనదీను. శవాల గదిలో కాపలా కాసేవాడి న్యూరోసిస్ ఇందులో వర్ణించబడుతుంది. ఉన్నదాన్ని పోగొట్టుకోవాలని ఎవడికీ వుండదు. పోయిన వస్తువునెలా పొందటమనే వేదనే “ది రిటన్” అనే కవితలో గాని జోసెఫ్ హంజలిక్ రాసిన “ది లాంప్” కవితలోగాని వస్తువులు. వాటిల్లో తండ్రి బిడ్డల అనురాగం వస్తువు. “ది సన్”లో తల్లి మీద వల్లమాలిన మమత. శవాల గదిలో జవానుకి నిజ జీవితంలో తల్లి చనిపోతుంది. అదే లివర్ జబ్బుతో - చనిపోయిన స్త్రీ శరీరం ఒకటి మార్చ్యురీలో పడి వుంటుంది. వాడిలోని సంచలనాన్ని ఘోరాతి ఘోరంగా వర్ణిస్తాడు జార్జి మక్బత్. పెంగ్విన్ మోడర్న్ పోయట్స్ వాల్యూమ్ - 6లో 91 వ పేజీలో ఈ కవిత వున్నది. అనువాదం ఇంకా విపరీతార్థాలకు తావిస్తుంది. అదీగాక ఆ సెన్సిటివ్ డెలికేసీని పట్టుకోవటం కష్టం "Your light shone in my eyes. Forgive me" అన్న ఒక్క ముక్క లేకపోతే ఈ కవితను చదివి ఎవరూ ఆనందించలేరు.

ఎక్కడ చూచినా ఇతని ధోరణి అంతా ఇన్ కాంగ్రూయిటీగా కన్పిస్తుంది. మామూలు తల తిక్కతనం కాదది. దార్శనికమైన తిక్క. ఈ బ్రతుకంతా ఒక అవహేళన అతనిది. వస్తున్న ఎక్కిళ్ళ నావుకొని కోపంగా పటాపటా నవ్వగలడతను. అణు యుద్ధమేగాని వస్తే ఈ మానవజాతి కళంకిత మవకుండా ఉండాలంటే ఏమిటి ఉపాయం అని ఆలోచిస్తాడు. “మడర్ సుపీరియర్” అని పద్యం రాస్తాడు. ఆ మతంలో ఉన్న సేవికలందరూ గర్భవతులేననీ వాళ్ళు అణుధూళి సోకని ఒక రహస్య సొరంగంలో జాగ్రత్తగా ఉంటారని ఊహిస్తారు. మడర్ సుపీరియర్ సేవికలు ఏయే జాగ్రత్తలు - ఆ మారణ ప్రమాదానికి గురికాకుండా ఉండేందుకు తీసుకోవాలో చెప్తుంది. మూత పెట్టిన జాడీలలో కనీసం ప్రసవసమయం దాకా నిలవ ఉండే ఆహార పదార్థాలని నింపి ఉంచుకోవాలి. గోడలు చాలా మందపాటివి కట్టుకోవాలి. సాధ్యమైనంత వరకు గాలికాదు కదా కాంతికాదా బయటించి రాకుండా చూచుకోవాలి - అని ఇంకా ఎనన్నియేషన్, రిసరెక్షన్, పారబుల్ ఆఫ్ ది వర్జిన్ గురించి బోధచేస్తుంది. వాళ్ళ మూల సూత్రం ఇక నుంచి జబ్బు పడినవాళ్ళని రక్షించుకోవటం. కవికి ఇప్పుడున్న మానవజాతి మీద విశ్వాసం నశించిందన్నమాట నిజమే అయినా భవిష్యమానవ సంతతిమీద గొప్ప ఆశలు పెట్టుకున్నాడన్నది అసలు సత్యం. ఆ కాంక్షని వ్యంగ్య వైభవంతో ఇలా వెలిబుచ్చాడు.

రేడియేషన్ వ్యాధి వల్ల ఒక ఎస్కిమో చావు బ్రతుకుల్లో ఉంటాడు. వాడికావ్యాధి ఎలా సోకిందంటే ఒక అమెరికన్ అణుబాంబు విమానం ఆర్కిటిక్ లో కూలిపోగా దాని

పైలట్ చచ్చిపడిపోగా వాడి ఎముకల్ని ఎస్కిమో ముట్టుకుంటాడు. పాపం ఆ ఎస్కిమోకి పైలట్ ఒక దేవుడుగాను వాడి ఎముకలు మంత్రదండాలు గాను కన్పించి, వాడి పుర్రెను కాజేస్తాడు. రేడియేషన్ వ్యాధి సోకి చాల విచిత్రమైన యమయాతలకు గురవుతాడు ఎస్కిమో. ఏ డాక్టరూ వర్ణించలేని నొప్పలవి. అమాయకుడైన ఎస్కిమో తన దేవుడికి కొపం వచ్చిందనుకొని పుర్రెను యధాస్థానంలో ఉంచి నా బాధ నవనయించమని కన్నీళ్ళతో ప్రార్థిస్తాడు. యుద్ధ కాముకుల కందరికీ కవి ఇచ్చే హెచ్చరిక ఇది.

“నా గుడిసె, నా పెళ్ళాం

నా కుక్కలమంద

అన్నీ తీసుకో దేవుడా

ఎలాగయినా నన్ను ఈ నరకయాతన నించి

తప్పించరా నాయనా”

అని ఎస్కిమో పైలట్ శవాన్ని ప్రార్థిస్తాడు. ఆ న్యూక్లియర్ నరాస్థికల మాలను శివుడూ కూడా ధరించలేదన్నమాట !

కవి ప్రార్థనమానం డిస్ట్రక్షన్ గురించి మాట్లాడుతున్నాడూ అంటే ఒక స్వచ్ఛమైన పునఃసృష్టి మీద మమకారం ఉండేనన్నమాట. ఒక చీమ తన చిన్న చీమ పిల్లల్ని నిద్రపుచ్చుతూ ఓ కథ చెప్తుంది. ‘బెడ్ టైమ్ స్టోరీ’ అనే పద్యంలో ఈ భూమి మీద ఉన్న ఆఖరి పురుషుడు ఎలా నశించిపోయాడూ అన్న విషయం మరొక కవిత “గాడ్ ఆఫ్ లా” లో జంతువుల స్వయంరక్షణ కోసం ఎలా పాటుపడ్డాడో వర్ణిస్తాడు.

ఆటమ్క్ బాంబుని తయారుచేయటం, పరీక్షించటం, ఎడాల్ఫ్ బిక్మన్ ని ఎక్స్ క్యూట్ చేయటం “ది కిల్లింగ్” అనే కవితలోని విషయ వస్తువులు.

మరొక పాయమ్ లో కవి ఊహ - హిట్లర్ ని ఈడిపస్ కాంప్లెక్స్ తో బాధపడుతున్న వాడెవడో ఒకడు హత్యచేస్తాడు. విచిత్రమేమంటే కాన్ఫ్రెషన్ కాంపుల్లో మగ్గుతూన్న జనమంతావచ్చి చంపబడిన హిట్లర్ ని చూచి చాల జాలిపడ్డారు. ఒక్క హిట్లర్ కే ప్రేమ, జాలి, కరుణ అంటే ఏమిటో తెలీవు. ఎనభై లక్షల మంది జాలి పడ్డారు.

మనుషుల్ని ఎన్నో చిత్రహింసలు పెట్టి కార్పాలిక్ యాసిడ్ ఇచ్చి ఇంజక్షన్లు చేసి శత్రువర్గ రహస్యాల్ని లాగే ఒక వలయాన్ని వర్ణిస్తాడు మరొక చోట. ఎక్కడ చూచినా ఇతనికి చావు, బాధ కన్పిస్తాయి. సజీవుడైనవాడిలో మృత్యువేదన ననుభవించేస్తాడు.

మరొకచోట ఒక ఫ్రెంచి సైనికుడు ఆల్జీరియన్ బారోకి పాఠాచ్యూట్ లోంచి దిగటాన్ని వర్ణిస్తాడు. గాలిని గుచ్చుకుంటూ కిందికి దూకటం రతికార్యంలో చివర్న రససిద్ధి పొందటంతో సమానమంటాడు. ప్రపంచమంతా ఒక పెద్ద నేత్రంగా చూస్తూంటుందని దానిమీద ఒంటేలు పోసినట్లుంటుందా దిగటం అంటాడు. ఆ దూకేవాడు క్రైస్ట్ అట.

మరొక సందర్భంలో ఇంకో పైనికుడికి హిట్లర్ శాంతిదూతగా కన్పిస్తాడు. అంతా వ్యంగ్యం : [committed the sin of pity] అని నొచ్చుకుంటాడు.

ఒక నియో నాజీకి హిట్లర్ ఉంపుడుగత్తె అయిన సిగ్రిడ్ వాన్ లావన్ వర్షిన్ మేరీలా కన్పిస్తుంది. వాడి గదిలో ఆమె తైల వర్ణ చిత్రాన్ని తగిలించుకొని ప్రతిరాత్రి పడుకోబోయేముందు ఆమెను చూస్తూ స్వయం తృప్తిని పొందుతాడు. Madonna, the night curls in my groin.

అంటూ విన్నవించుకొంటాడా పటానికి. ఆ అమ్మాయి మెళ్ళో వేసుకొన్న స్వస్తిక్ చిహ్నం గొలుసు శిలువలాగ కన్పిస్తుంది వాడికి. ఐరనీ ప్రధానంగా గల కవిత ఇది.

మిశ్ర భావాల, రూపాల ఈ ప్రపంచాన్ని చిన్నపిల్లలు ఎట్లా అవగాహనలోకి తెచ్చుకుంటారో రెండు కవితలలో నిరూపించాడు. ఒక చంటివాడికి గుడ్డగూబ అంటే ఇష్టం. చివరికి తానే గుడ్ల గూబగా మారిపోయినట్లు ఊహించుకొంటాడు. మరొక నాలుగేళ్ళ పిల్లవాడు ప్రత్యూషాలనే తోటలోకి నైట్ గౌన్తో వెళ్ళి ఆ అందాల్ని వర్ణించబోతాడు. "హు" అనే మాటని "ఐ" కి పర్యాయపదంగా వాడతాడు. చాలమంది కవులు ఈ ప్రపంచాన్ని ప్రజల్ని చూచి కోపం వచ్చినపుడు బూతులు తిట్టి మాటల్ని గాయపరుస్తారు. అయితే పెరిగిన కవులు వర్డ్స్ వర్థ్ చేస్తే పెరగని పిల్లలు "హు"కి బదులు "ఐ" వాడి వర్డ్స్ ప్లీజ్ చేస్తారు. వ్యాకరణరీత్యా మాట గాయపడినా మనసు గాయపడదు.

జార్జి మక్చత్ మాటని గాయపరుస్తాడు. దానితోపాటు మనసునీ గాయపరుస్తాడు. ఒక యువకుడు తన ప్రేయసి ఇంట్లో తానొక భీకరమైన పశువుగా అదే ఒక రైనోసోరస్ గా తిరుగుతున్నట్లు తలపోస్తాడు. 'బీస్ట్' అనే కవితలో.

"I can hardly see
the way to my pen"

అంటాడా యువకుడు. ప్రేయసి పరచిన పక్కదుప్పట్ల కింద తన కొమ్ముల్ని దాచుకొని వాటితో ఆమె కపోలాల్ని గుచ్చుతాడు.

ఇదే మక్చత్ ప్రేమతత్వం. ఒక సుగుణమేమంటే జగుస్సావహమైన విషయ వస్తువుని పద్యం చివరికి నశింపజేసి ఒట్టి భావాన్ని మాత్రం నిలుపుతుంది. భావం దానంతటదే ఏదీ దుర్భరం కాదు క్రియనుంచి వేరయినపుడు.

అనలేదా అస్కార్ వైల్డ్ :

"Emotion for the sake of emotion is the aim of art and emotion for the sake of action is the aim of life." (1972)

లూయీ సింమ్స్‌సన్

అమెరికన్ రచయితలు రెండు విధాలుగా ఉంటారు. ఒక వర్గం రెడ్ స్కిన్ అయితే రెండో విధం 'పేల్ ఫేస్'వాళ్ళు. విట్రూన్‌ది తేలుకొండీ మొహం అయితే 'హెన్రీ జేమ్స్' ది పాలిపోయిన ముఖం. ఎలియట్ చారలకోట్లతోనూ నల్ల గొడుగుతోనూ పాండు వదనాన్ని పెడితే విలియం కార్లేస్ విలియమ్స్, కెన్నెత్ రెక్స్‌రాత్ లాంటివాళ్ళు కోపదారులుగా కన్పిస్తారు. లూయీ సింమ్స్‌సన్‌కి వి. కార్లేస్ వి. కవిత్వ కాకుండా విషయంలో చాలా దగ్గరవాడు. సహజత్వం, సరళతలాంటి గుణాలు వచ్చేప్పటికీ హెమింగ్వేకి, ఇతనికి పోలికలున్నాయి. లూయీ గాంధీగారిలా అమెరికనహింసావాది. అమెరికాకు తాను వరాయివాడుగా బాధపడ్డాడు. హిందూమతమంటే చాలా ఇష్టం. కాళికాదేవీ జీసస్ క్రైస్ట్ ఏదో ధార్మిక విషయాలు చర్చించుకొంటున్నట్లు రాస్తాడొక పాపం. ఇమేజిస్ట్ సంప్రదాయంలో ఉంటాయితని కవితలు. వ్యాఖ్యానాలు చేయడు. పదచిత్రాల్ని కళ్ళకు కట్టిస్తాడు. అతి సాదా విషయాన్ని చెప్పన్నట్లుగా మామూలు వాడుక భాషనే వాడాడు. మానవ భావజాలాన్నంతా వెలిబుచ్చేందుకు ఆరువేల ఇంగ్లీషు మాటలు చాలన్నాడు ఆర్.కె. నారాయణ్ కదా.

లూయీ జమైకాలో పుట్టి, 30 ఏళ్ళ క్రితం అమెరికాలో స్థిరపడ్డాడు. 1950 లో తొలి కవిత గ్రంథరూపాన వచ్చింది. అయినా ఇంకా ఇంగ్లండ్‌లో అందరికీ తెలీదీతని పేరు. ద్వితీయ ప్రపంచయుద్ధంలో మూడు సంవత్సరాలపాటు అమెరికన్‌గా పాల్గొన్నాడు. అమెరికాని, యుద్ధాల్ని అసహ్యించుకొని చివరికి ప్రచురణకర్తగా, విశ్వవిద్యాలయాల్లో ఉపాధ్యాయుడుగా కాలం గడుపుతున్నాడు. విట్రూన్ జోన్స్ తప్పయిపోయిందంటాడు. అమెరికాని “అన్‌సర్వ్ కాంటినెంట్” అని పేర్కొని లోలోపల బాధపడ్తుంటాడు.

యూరోపియన్ కవిత్వానికి లూయీ కవిత్వం ఆలోచనాత్మకమైన అనుకరణ కాదు, కావాలని పెట్టుకున్న వైరభావం అలాని విరుద్ధ ప్రకృతులూ లేవందులో. లూయీ ‘కవితలోని’ తాత్విక చింతన చాల క్లిష్టికీగ ఉంటుంది. పదానికి భావచిత్రణకీ ఉన్న బంధం ఈ విచిత్ర గుణాన్ని కల్పిస్తుంది. అమెరికాలోని అలసటనీ, అబద్ధాన్నీ, యుద్ధ నిష్ఫలత్వాన్నీ నాజీ నియంతల దురహంకారాన్నీ ఎంత కసిగా వర్ణించినా లూయీ సింమ్స్‌సన్ కవితలో ముఖ్యమైన గుణం సామ్రైటీ. ట్రాన్స్‌మెంటల్‌గా నైనాసరే సరే చివరికతని కవిత ఒక ఆశను పొరకుడిలో అంకురింపజేస్తుంది. అంతేకాక కవిత్వ భాషకీ సిద్ధాంతాలకూ ఇతనొక కొత్త రూపాన్నిచ్చాడు.

సరేగానీ, ఒక చిన్న పరిశోధనాంశం - “యాజ్ బర్న్ ఆర్ ఫిటెడ్ టు ది కేజ్” అన్నది లూయీ రాసిన కవిత. ఈ కవితలోని సెల్స్ ఇన్వార్ట్ మెటఫర్ ఒక విచిత్రమైన

పాలికను గుర్తు చేస్తుంది. పి.ఎన్. రేగే అనే ఇండో ఆంగ్లియన్ పాయిట్ తన వెర్బల్ గిమ్మిక్స్ స్వయంలీన రూపకాన్ని ఇస్తాడు. (పాయిట్రీ ఇండియాలో ఉదాహృతం)

లూయీ కవిత ఇది -

"As birds are fitted to the boughs
That blossom on the tree
And whisper when the south wind blows -
So was my love to me
And still she blossoms in my mind
And whispers softly, though
The clouds are fitted to the wind,
The wind is to the snow".

ఇక రేగే రచన -

"The song the bird sings on the tree
Is a song which contains yet another tree
Which the bird on the tree sings
On the tree the song the bird sings
Is a song which contains yet another bird
Which the bird on the tree sings."

రెండో ఉదాహరణలో ఫిజికాలిటీ కంటే మెట ఫిజికాలిటీ ఎక్కువ. భావం మిస్టికల్ అయితే భాష హిస్టేరికల్.

లూయీ కవితలోని మరొక గుణం ఏదో గుండె గొంతుకలోన కొట్టాడినట్టుండడం. ముఖ్యంగా అండర్ స్టేట్మెంట్ అంటే ఇతనికిష్టం. కవితలోని చివరి చరణాలు బరువుగా, గొంతులో గుచ్చుకొన్న చాపముల్లుల్లాగా ఉంటాయి. ఆఖరి పాదంతో నీరసం వచ్చి అలిసిపోతాడు. కబాడీ కూతలా, యుద్ధంలో పోరాడిన సైనికుల జ్ఞాపకాలు. నిద్ర చెదిరిపోవటాలు, కలవరింతలు, పలవరింతలు, భయసంకోచాలు ఎక్కువగా ఇతని కవితా వస్తువులు. తాను యుద్ధంలో పాల్గొన్న కారణాన కావచ్చు, శాంతి ప్రియత్వమూ కావచ్చు,

సమర కవి విల్ఫ్రెడ్ ఒవెన్తో ఇతన్ని పోల్చవచ్చు. 1918 లో ఒవెన్ "ట్రెంచ్ పాయమ్స్" రాశాడు. ఒవెన్ 1950 తర్వాత రాసాడు. ఆటవిక యుద్ధాలైనా యాటమిక్ యుద్ధాలైనా రెండూ కూడా మానవుడి వ్యక్తిగతమైన ధైర్య సాహసాల్ని, స్వార్థత్వాల్ని కోరుతాయని సూచిస్తాడు తన కవితల ద్వారా. యుద్ధం కూడా అది దేశానికీ దేశానికీ, ఖండానికీ ఖండానికీ మధ్య జరిగినా అది మానవుడి వైయక్తిక సంస్కారం మీద చెలరేగిన పోరాటమేనని ఇతని సిద్ధాంతం.

హాటర్ స్టేట్‌కుద ఒక వేడిరాత్రి

ఒక నడివేసవి కాలుతూన్న రాత్రి
 నీళ్ళ బజారుమీద నడుస్తున్నాన్నేను.
 ముక్కలైన పాదాలతో అలిసి నడుస్తూన్న
 అమ్మాయిల వంక జీన్స్ వేసుకొన్న కుర్రాళ్ళు
 పట్టుజుట్టు దువ్వుకొంటూ చూస్తారు.
 ఒక వృద్ధనారి దయ్యంలా
 ప్రభువుని కీర్తించండంటూ
 బస్సెక్కి మాయమవుతుంది
 మూడు ఇనపసామాన్ల కొట్లా
 ఒక మంగలిపాపూ మరో సారా దుకాణం
 గుర్రాల స్వప్నాల్ని గోడమీద చూపిస్తూ
 ఓ సినేమా షెడ్యూ ఉంటాయక్కడ.
 ఒకానొక రోజు

ఈ నందిగ్గ ఉపఖండం అమెరికా
 పాలరాయయి ప్రాణంపోయిన రోజున

ఎవరేనా వొచ్చి

మీరేం చూచుకొని బ్రతికారా ఇన్నాళ్ళూ అంటే -

హాల్‌ఉడ్డంటాం - మనం. కాదు దుమ్ము అంటుంది”

అమెరికాలో ఏదో చచ్చిపోయినట్లు రైళ్ళకీ బస్సులకూ మనిషిని నొక్కి చంపిన
 కారుకీ కూడా తెలుసు. కవి “న్యూయార్క్ టైమ్స్” పత్రిక కొనుక్కుని పక్కమీద పడుకుంటాడు.
 ఈ అమెరికా నాది కాదనుకొంటూ.

నిసీమ్ ఎజికిల్ ఒకప్పుడు మహద్భుతమైన కవిత రాశాడు. అది “ఫర్ కల్పన”
 అనేది. అలాంటిదే మరొకటి ‘ది నైట్ ఆఫ్ ది స్కార్పియన్.” సంతానంపట్ల తండ్రి ప్రేమను
 మొదటి కవిత వ్యక్తం చేస్తే, రెండవది తల్లి ప్రేమను వర్ణిస్తుంది. ఇవి రెండూ కూడా భారతీయ
 భావాన్ని కొల్లగొడ్తాయి. ఎజికిల్ లాగానే లూయీ కూడా “ది గుడ్ నైట్” అనే కవితలో
 అంటాడు -

“పిల్లల ఆయువు

తల్లిదండ్రులకు పెద్ద ముప్పు.

నిప్పు నీరు గాలీ

ఏదైనా ఎంత కొంప ముంచుతుంది !

శిశువుకేమైనా అవుతుందేనని మనం

ఈ విశ్వాన్ని మొత్తం

శుభ్రమైన గదిలాగా ఖాళీ చేస్తాం.

నిప్పు నీరు గాలీ ఎక్కడా లేకుండా తోసేస్తాం.”

ఎజికిల్ రెండవ కవితలో తల్లి ఎలా బాధపడ్తుందో అంటే పిల్లవాడికి తేలుతున్న మంత్రతంత్రాలెన్ని వేసినా తగ్గకపోతే, ఆ తేలు నన్నుకుట్టినా ఎంత బావుండేదోననుకుంటుంది. మొదటి కవితలో కల్పన అనే చిన్నపిల్ల ఏమీ తినటంలేదని, రోజు రోజుకూ చిక్కిపోతుందని. ఇలాగే అయితే ఆ పిల్ల పెళ్ళిడుకొచ్చేటప్పటికి ఏం చెయ్యాలని బాధపడ్తారు అమ్మానాన్నలు. సంతానంపట్ల ఇంతపిచ్చి ప్రేమను సాధారణంగా లూయీవలె అమెరికన్ కవులు పెంచుకోరు.

సాధారణంగా అమెరికన్ కవులు తమ ధనస్వామ్య వ్యవస్థలోని నేరాన్ని ఒప్పుకోరు. కాని లూయీరాసిన “ఆన్ ది లాన్ ఎట్ ది విల్లా” లో దోషిగా మనముందు నిలబడ్డాడు. చివరికి ఓడిపోయానని కూడా ఒప్పుకొంటాడు. ఇదే కవితలో - వాల్డ్ విట్మన్ అమెరికామీద పెట్టుకొన్న ఆశలన్నీ వమ్మయిపోయినవని కుమిలిపోతాడు. ఇదొక యాంటీ - పాయం. ప్రతి అమెరికన్ కూడా మందుగుండు సామాన్లమ్ముకొనేవాడేనంటాడు. డబ్బూ, దురాలోచన వాళ్ళ సవాజాతాలు.

శాన్ప్రాన్సిస్కోలో ఉన్నంత చీకటి మిగతా ఏ నగరంలోనూ ఉండదు. అలాంటి చీకట్లో ఉండటం ఎందుకు ? అనంతమైన సీమ, భంగమేకాని ప్రశాంతత ఉన్న ఆకాశంలో గాంధీ, జీనస్, మోజస్ ఉన్నారు. అక్కడికి వెళ్ళిపోతాను ఆ రాత్రిలోకి నా ప్రపంచాన్ని నేను వెతుక్కుంటానంటాడు. “డు నాట్ గో జెంటిల్ ఇన్ టు ది గుడ్ నైట్” అని ఎవరేనా అంటారేమో ! డిలాన్ ?

“వీధులన్నీ అర్థరాత్రికి

జనాన్ని ఉడిస్తే నిర్జనంగా ఉన్నాయ్,

నిద్రిస్తూన్న దేహంలాగా

మెత్తగా ఒక కాంతి వెలుగుతుంది

మందుల షాపులో.

ఒక్కటంటే ఒక్కటి.

ఆ నగ్నదీపం పరుస్తున్నది.

ఆత్మహత్యలమీదా గర్భప్రావాలమీదా”

లూయీ ప్రదర్శించే అమెరికన్ సామాజికావగాహన చాలా నిజాయితీతో కూడినది. వేగంగా వెళ్తున్న రహదారి మీద కారు గనక చెడిపోయి ఆగిపోతే అది గొప్ప అమెరికన్ విషాద దృశ్యంలా ఉంటుంది. కారులో ఉన్న అబ్బాయికి అమ్మాయికి తలగట్టేసినంత అవమానం అది.

వాల్డ్ విట్మన్ ‘సాంగ్ ఆఫ్ మైసెల్ఫ్’ రాసుకొన్నాడు గాని సాంగ్ ఆఫ్ అమెరికా రాయలేదు. తనని తాను సెలిబ్రేట్ చేసుకొన్నాడు గాని దేశాన్ని కారు. అందుచేత లూయీ విట్మన్ని తప్పు పట్టటం తప్పు.

లూయీ సింపున్ మైనర్ కవి అయినా నిర్లక్ష్యం చేయదగిన కవి మాత్రం కాదు. తనకి తాను కొన్ని లక్ష్యాలుంచుకొన్న కవి లూయీ. (1972)

పీటర్ పోర్టర్

పీటర్ పోర్టర్ గురించి కాదు గానీ క్రిస్ వాలెస్ క్రాబ్ అనే ఒక ఆస్ట్రేలియన్ యువకవి (జననం 1938) విదేశాలకు వెళ్ళి స్వదేశాన్ని గురించి ఏడుపు పాటలు రాసే కవుల గురించి ఓ కవితలో ఇలా అన్నాడు.

పరాయి దేశంలో

కిరాయి పాటలు పాడ్తావు నువ్వు.

ఏడుస్తూ అక్కడి వానకి తడుస్తూ

పెందరాళే ఆత్రంగా పడ్తూన్నమంచుకి

మూలుగుతావు

ఇంత దూరాన ఉన్న

ఫెటీల్మని కాస్తూన్న ఎండని తల్చుకుని

కుమిలిపోతావు.

ఇక్కడున్న హేతు జ్ఞానాన్ని

స్వయం చోదిత జ్ఞానాన్ని తల్చుకుని

అక్కడ నీ అగ్గిపెట్టి గదిలోకూర్చుని

ఒంటరిగా కట్టడాలు కట్టుకుంటావు.

నీ గొంతు నీదికాదు.

ఆ పరాయి సాగరి నీ ఒడ్డుల్ని కోసి వేస్తుంది.

ఇలా అన్న కవి కూడా ఎనెక్స్‌లో ఒక సంవత్సరం పాటు ఇంగ్లీషు పాఠాలు చెప్పి వచ్చిన వాడే. పీటర్ పోర్టర్ మాత్రం 1951 నుంచి లండన్‌లో స్థిరపడ్డాడు. అందరు ఆస్ట్రేలియన్ కవులలాగ, “ఈ వడదెబ్బ కొట్టిన దేశమంటే నాకు ప్రాణం” అని అనడు. ఈ సగం అనాగరిక దేశమంటే అతనికి ద్వేషం, కాని ఆస్ట్రేలియన్‌ల ముఖ్య గుణాలైన పురుషత్వం, సామూహిక గానం, కథా కథన శైలి, దృశ్య చిత్రీకరణ ఇతని కవిత్వంలోంచి తప్పించుకోలేకపోయినయ్యే. ఆస్ట్రేలియన్ కవితలో కొంత మొరటుదనం, మొద్దుబారే గుణం, ఔదార్య లేమి చోటు చేసుకొంటాయ్.

పీటర్ పోర్టర్ తాను పుట్టిన బ్రిస్బేన్‌లో ఉండిపోవటానికి ఇష్టపడలేదు. ఒక్క కవితా రంగంలోనే కాదు, నాటక రచయితలు, నటులు, గాయకులు అందరూ వెస్ట్రేండ్ మీదికే చూపు నిల్చుతారు. ప్రపంచ కూడలియైన లండన్‌లో ఉండాలని నాటకకర్త ఎలన్ సేమూర్, కళావిమర్శకుడు రాబర్ట్ హ్యూస్ నిర్ణయించుకొన్నారు. అలా అయితేనేగాని వాళ్ళకు ఖ్యాతి రాదనుకొన్నారు. ఆస్ట్రేలియన్ కలోనియల్ కవిత్వంలో కీట్స్, బ్రౌనింగ్, వర్డ్స్వర్త్ల

ప్రభావం చాల సిల్లీగా కనిపిస్తుందన్నది వాళ్ళ విమర్శకుల మాటే. చెప్పకోదగ్గ మంః విమర్శకుడే లేదని వాళ్ళు వాపోతూ ఉంటారు.

ఆస్ట్రేలియన్ వర్తమాన కవులలో గట్టి వాళ్ళు - ఎ.డి. హాప్, జూడిత్ రైట్, డగ్లస్ స్వివార్డ్; యువతరంలో క్రిస్ వాలెస్ క్రాఫ్.

పీటర్ పార్థర్ని గురించిన సమాచారం ఆస్ట్రేలియన్ పుస్తకాలలో ఎక్కడా కనిపించదు. అంతగా అతని దేశాన్ని అతను కోప్పడ్డాడు. ఒక్క చోట మాత్రం "It is Australian innocence to love the naturally excessive and be proud of" అని రాస్తాడు. అదీ దేశాన్ని చూచి ముచ్చటపడి కాదు - మెల్బోర్న్ మ్యూజియంలో ఒక చిత్రాన్ని చూచి. ఇతని కవిత్వంలో అకళంకితమైన ఆరోగ్యం ఉన్నది. దానితోబాటే వండని మాంసంలాంటి నరాల, కండరాల వైషయికత కూడా కనిపిస్తుంది. బుద్ధి ఆవేశాల అపూర్వ సమ్మేళనం ఇతని గీతం.

అడవిలాంటి, ఎడారిలాంటి, శూన్యాకాశం లాంటి ఏ పదవా నడవని సముద్రం లాంటి అనావర్తం ఇతని కవిత. మనసంతా ఖాళీ. ఆ మనసు ఆవేదనతో క్షీణించిపోయేది కాదు మళ్ళా. సార్డానిక్ గ ఎదురు తిరుగుతుంది. అతనిలోని నిస్తరంగ సాగరంలో ఎక్కడో కారిన్యం ఉన్నది. అతనిలోని అడవిలోని ఏ చెట్టు ఏ పిట్టకూ ఆశ్రయం ఇవ్వదు. నడిచేదయితే ఎడారిలో ఇసుక ఎందుకు కాల్చింది గనుకా ? చిరిగిన మనిషి చీలికలు తప్ప ఆకాశంలో ఏమీ ఎగరవు.

సాధారణంగా ప్రతి కవిన్నూ జీవితమూ - భాషా రెండూ కలిసిపోయే అనువైన స్థలాన్ని వెదుక్కోని అక్కడ కూచుండిపోతాడు. చివరికి తీసికెళ్ళేవరకూ, మిల్టన్ "స్కాలర్ జిప్పీ"లో కూచుంటే వర్డ్స్ వర్త్ 'ప్రిల్యూడ్'లో చోటుచేసుకున్నాడు.

పీటర్ పార్థర్ రాసిన రెండు కవితా గ్రంథాలు - 1. వన్స్ బిటెన్ - టైమ్స్ బిటెన్ 2. పాయమ్మో ఎన్సెంట్ అండ్ మోడర్న్. పీటర్ పార్థర్ లో గతం - ఎప్పుడూ ఉండే గతం. అందుచేత అతని పురాతన కవితలన్నీ ఎప్పుడూ వుండే వర్తమానాలు. 'ఒకసారికాదు, వొందసార్లు గాయపడ్డాను. నీకే'మంటాడు.

"వేకువ వస్తోంది

గొట్టంలో నీళ్ళు తన్నుకుంటున్నయ్

గోడలో ఉమ్ములూస్తూన్న శబ్దం.

వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తోంది కుళాయి

నా కళ్ళల్లో నీళ్ళు

ఇంకా కొంచెం నిద్రుంది వాటిల్లో.

పొట్ట ఉబ్బిన అశ్రుబిందువు నన్ను నిద్ర లేపింది.

దానిలో మా నాన్న ఉన్నాడు.
 ఇంకొంచెం సేపట్లో ఆయన్ని
 పిచ్చి జనం చంపుతారు.
 కళ్ళల్లోకి మళ్ళీ నిద్రను కుక్కుతాను
 పంచదార పలుకు కనుగుడ్డుకు గుచ్చుకొంటుంది.
 ఇక్కడ్నుంచీ నా కలని
 సెక్స్ కి కలుపుతానుండండి.
 ఆమె శరీరానికి భూమి తాళం వేసింది.
 నే నొచ్చిన ఆ మట్టినే ముద్దు పెట్టుకొంటాను.
 సెక్స్ నుంచి పంటినొప్పికి మారింది.
 నేను చచ్చే బాధపడ్తున్నాను.
 కేవలం మానవ మాత్రుడ్ని
 పక్కలో పరున్న పన్నుని.
 నొప్పి నామాంసాన్ని నులుముతుంది
 అలారం గడియారంలో దాగిన నా పేరు
 మోగి , నా మెదడు బద్దలవుతుంది.

అంటూన్న పీటర్ పోర్టర్ ఆస్ట్రేలియా లోనే ఉండిపోయి బుష్ బాలెడ్స్ ఏమి
 రాస్తాడో ? పాపం ఆ అమాయకుల పొదపాటలకీ పీటర్ పోర్టర్ ఆధునిక విచారం గల సాద
 పాటలకీ ఎంత వ్యతాసం ఉన్నది ! సిడ్నీ కీన్ అన్నాడా లేదా ?

"Softly the civilised
 centuries fall
 paper on paper
 Peter on Paul "

ఒక టబ్ లో కూచొని తన ముఖం అద్దంలో చూచుకొంటాడు పీటర్ పోర్టర్.
 'వెరెవుల్స్' సినిమాలోలాగ చాల భయంకరంగా ఉన్నానే అని నవ్వుకొంటాడు. అద్దెకు
 తెచ్చుకున్న సూటులో వీధులన్నీ తిరుగుతాడు. ఒక దుకాణంలో అద్దాల కేసులో కొన్ని
 బంగారు ఆభరణాల్ని ప్రదర్శిస్తారు. ఆ అద్దాల కేసుముందు అతను నిల్చునివుంటే అతని
 రూపం ఆ అద్దాలలో పరిచే వెర్రిట్ గుడ్డలాగ అద్దం లోని తన రేఖా చిత్రమే నిజమైన
 రూపమనుకొంటాడు. ఎరుపు కోటు వేడిగా అతన్ని కాల్చివేస్తుంది. ఆధునిక మానవ
 సంస్కృతిమీద ఇది కవి విమర్శ.

ప్రజాస్వామ్యంలో ఉన్న సెక్స్ ని గురించి ఒక కథ అల్లి "బీస్ట్ అండ్ బ్యూటీ"
 అనే పోయమ్ రాస్తాడు. దీని లోనే సాఫిస్టికేషన్ వేసే వెర్రితలల్ని వర్ణిస్తాడు. అటువంటి

వ్యవస్థలోని ఒక కుటుంబంతో తనకు పరిచయమైనట్లు, ఆ ఇంట్లోని అమ్మాయి చివరికి అతన్ని తన్ని తగిలేసినట్లు రాస్తాడు.

“అతని ఆత్మనిండా వెంట్రుకలు
అందుకని లైబ్రరీలో పుస్తకాలలో
కూర్చుంటాడు జంతువులాగ
వేచి ఉంచి పొంచి చూస్తూ దారికాస్తూ
మానుష వాసనని తిరిగి పొందేందుకు
అతని జిహ్వగ్రం మీద స్త్రీ స్పర్శ కోసం“.

ఈ పంక్తులు రాసిన మనిషి మతాన్ని గురించి. మతాధికారుల్ని గురించి ఏమని రాస్తాడని అనుకుంటారేమైనా ?

"There is a fat man in Rome
To guide his people home
And high above Rome in a room
The Pope also waits to die"
ఇదెట్లా ఉన్నదంటే బీట్ పాయట్ ఒకతను

"The Pope too wears an underwear. I hope——" అన్నట్లు, దేవుడు సృష్టించిన మాయలలో కెల్ల. మృత్యువు చాల గొప్ప మాహాత్మ్యం అంటాడు పీటర్ పోర్టర్. సృష్టికర్త అనేవాడిని ఒక వర్తకుడుగా పోలుస్తాడీ కవితలోనే. ఏదైనా ఒక విశ్వాసాన్ని విడమరచి చెప్పాలంటే అందులో అనుభవించాల్సిన బాధ ఎక్కువగా ఉంటే కాని ఎవరూ నమ్మరు. మృత్యువు అట్లాకాదు. మరణించటం అనే విశ్వాసాన్ని ప్రజలు రహిమని నమ్మేస్తారు. చివరికి లావుగా కొవ్వెక్కిన పోప్ కూడ.

పీటర్ పోర్టర్ ప్రదర్శించే చిత్రాలు ఒక్కోసారి అద్భుతంగా ఉన్నప్పటికీ తక్షణమే ఒక అర్థాన్నించి విడిపడిన భావాన్ని రగుల్కొల్పుతాయి.

“నలభై వేల బట్టతలగాళ్ళు
వెల్లువలో కొట్టుకుపోతున్నారొక్కసారే.
ఏం వెలుగు ఏం వెల్లురు !”
అన్నప్పుడు ఎవరైనా చిత్రకారుడు

అలాంటి సామూహిక మరణం ముఖ్యంగా అంత తెల్ల రంగులో ఎంత అందంగా ఉంటుందో అంటాడు. ఇలా కట్టగట్టుకుని చావటం అందం కోసం, కవిత్యం కోసం కాదు. నరహంతకుల వల్లనని అంటాడు కవి.

ఈ రచయితలనే వాళ్ళు ఎంత నత్తి వెధవలు , ఎంత నంగి నంగిగా మాట్లాడుతారూ అని ఆశ్చర్యపోతాడొకచోట. అసత్యం మీద వీళ్ళకు గొప్ప ప్రేమ.

“ అన్ని కబుర్లు చెప్పి చివరకు
 చావుకు ఏ కొంచెం సమీపించినా
 అందాకా ఈశ్వరుణ్ణి పొగిడో
 అదృష్టాన్ని చూచి పొంగిపోయో
 సంబరం పడిన వాడల్లా
 మృత్యువు మూసేసిన భవనంలోకి
 మొదటి గదిలోనే చస్తాడు కవి.
 బందీ అయిపోతాడందులోకి.
 నిశ్శబ్దం ఒక్కటే నిజం చెప్తుంది.
 మనం స్వేచ్ఛా ప్రాణులం.”

ఇలాగ, అసంతృప్తి పంజరంలో చిక్కుకొన్న మనుషులందరి గురించీ, ముఖ్యంగా
 కాన్సర్ వ్యాధితో చనిపోబోతున్న ముసలివాళ్ళ గురించి ఎందుకో గాని రాస్తాడు. ఇతని
 కవితా జగత్తులో సీసాలుంటై, వాటిని తాగే మనుషులుంటారు. ఒక పిల్ల వివస్ర అవుతూంటే
 మరొక అమ్మాయి ఆ నగ్న దేహాన్ని చూస్తూ కూచుంటుంది. తనను తాను అద్దంలో
 చూచుకొంటున్నాననుకొంటుంది. వీళ్ళిద్దర్నీ చూస్తూంటాడు ఓ జజ్జీగారు, ఎండలోకి వెళ్ళ
 కుండా ఎండను చూస్తున్నట్లు, నాట్యం చేస్తూంటారు అందరూ. కోట్లా మిగతా వస్త్రాలన్నీ
 నేలమీద వుంటాయి. (ప్రేమ పర్వట్టేషన్స్, కాంబినేషన్స్ అన్నీ అయిపోయేప్పటికీ తెల్లా
 తెల్లారిపోతుంది. అప్పటికి మనస్సులో శరీరం తెప్పలా తేలియాడుతూంటుంది.

కవులు సాధారణంగా మిలీనియంగురించి రాస్తారు. సమాజాన్ని జోకొడ్తారు. ఇతను
 అట్లా చేయడు. ఒక వెయ్యి మెగాటన్నుల న్యూక్లియర్ రాకెట్ ఆధునిక నగరాల మీదికి
 వచ్చేస్తోంది దాక్కోండి ఎక్కడ దాక్కుంటారో నంటాడు. నొప్పి లేకుండా చచ్చి పోయేందుకు
 మార్గాలు వెదుక్కోండంటాడు. రక్షిత స్థలాల్లోకి పెంపుడు పక్షుల్ని తీసికెళ్ళకండి ----
 ఉన్న కాస్త గాలినీ అవే పీల్చేస్తయ్ అంటాడు. మానవత్వం మీద ఇంతగా అవిశ్వాసాన్ని
 పెంచుకొంటాడు పీటర్ పార్లర్.

"Every one tries to get as much sex as he can" అని సిద్ధాంతం
 చేస్తాడు. ఇదంతా విత్తనాల ప్రపంచం అంటాడు. మనిషిచేసే ఘనకార్యం ఒక్కటే ----
 బాధనుంచి తప్పకొని తిరగటం ---- అంటాడు.

ఇతనికి ఇతర రచయితల మీద - ముఖ్యంగా, నవలా కారుల మీద సద్భావం
 లేదనేది ఇలా వ్యక్తమవుతుంది..

“ తలనొప్పి ఎప్పట్నుంచి ప్రారంభం ?

పదో పేజీలో హీరో

బడికెళ్తూ టై కట్టుకోలేడు.

మాట్రన్ కోప్పడ్తుంది.

90 వ పేజీలో ఒక అమ్మాయి

అవమానపరుస్తుందతన్ని --

అతనామెను లొంగదీసుకోబోగా.

పుట 136. దేశ కార్మికులంతా

గుడిసెల్లో దీనంగా ఉంటారు.

హీరో అసహాయుడు - వాజమ్మ.

ఆ తర్వాత అమ్మాయిల్లో

కులాసాగా కాలం.

చివరికి పిచ్చాసుపత్రిలో

201 వ కాగితం మీద అమ్మాయి

నుంచుని సూర్యుడిలోకి చూపు.

ఇదీ ఆధునిక జీవనం

తిండికోసం రాసే నవల”

- అని అటు నవలాకారుడ్ని. ఇటు సమీక్షకుడ్ని విమర్శిస్తాడు.

తాను చెప్పదలచుకొన్నదే గాని చెప్పాడా, తల్లీ తండ్రీ దయ్యాలగా మారి లేచి వస్తారు. గతం అంతా వర్తమాన భూతంగా నిలబడుతుంది. --

"If the words were said

They would start the deaths up that I left for death"

అని ఒక మొండి వైమనస్యాన్ని చూపిస్తాడు.

ప్రపంచంలో భయంకరమైన దేమిటి అని ప్రశ్నిస్తే “ది అన్‌నోన్” అని జవాబు చెప్తాం. పత్రికా సంపాదకుడు రోజూ అందుకే భయంకరంగా ఉంటాడు. కవన్న వాడున్నా ఎప్పుడోకప్పుడు భయంకరుడు కావాలి. (1972)

సమాజవాది ఎలన్ బోల్డ్

1943 లో జన్మించి 1965లో కవిత్వానికి కళ్ళు తెర్చాడు. తన పదిహేనవ ఏట రొట్టెలు తయారుచేసేవాడుగానూ, కార్లు తుడిచే వాడుగానూ పనిచేసి కష్టాన్ని, దాని మూల్యాన్ని తెలుసుకున్నవాడు. ఆ తర్వాతనే మళ్ళీ బడికెళ్ళి చదువు కొనసాగించాడు. సంపన్న కుటుంబాల నుండి వచ్చి స్కూళ్ళల్లోనూ, కాలేజీల్లోనూ కోతివేపాలు వేస్తే గెంటివేయబడే డ్రాప్ ఔట్స్ లాంటివాడు కాదు ఎలన్ బోల్డ్. ఎడిన్బరో యూనివర్సిటీలో విద్యార్థిగా ఉండి విద్యార్థి పత్రికను నడిపాడు. జాజ్ గ్రూపులో ఒక భాగమైన సాగ్సోఫోనిస్ట్ గా కూడా కృషి చేశాడు. ఈ రొట్టెలు చేసేవాడే చివరికి టైమ్స్ ఎడ్యుకేషన్ సప్లిమెంట్ లో సంపాదకుడిగా చేరాడు. కవిత్వానికి, రాజకీయాలకు అవినాభావ సంబంధం ఉన్నదని, కవిత్వం, శాస్త్ర విజ్ఞానం కూడా విడదీయరానివని ఉపన్యాసాలు ఇచ్చాడు. టెలివిజన్ లో కూడా తన కవిత్వాన్ని కన్పింపచేశాడు. ఇప్పటికీ ఐదు కవితా గ్రంథాలు రాశాడు. ఇతని భార్య ఆర్ట్ టీచర్. భూమి మీద ఉన్న వీళ్ళ అమ్మాయి పేరు వాలెంటీనా.

“కీట్స్ ని తిమ్మిరెక్కించిన

నైటింగేల్ ఎప్పుడో చచ్చిపోయింది.

నేనూ ఒకప్పుడు పాటలు పాడాను

ఈ ప్రపంచంలో నిజంగా ఏమి జరుగుతుందో

ఏమీ తెలీనప్పుడు.

నోర్మ్యుయ్

మన గొంతు హాయిగా పాట పాడుకోటానికి కాదు

అప్పుడు

అమీతుమీ తేల్చుకోటానికి.

వాళ్ళు చూడు ఆ పేదవాళ్ళు

వాళ్ళకు జీవితమంటే అన్నం

మాటలు కాదు

ప్రజల్ని నిజంగా బ్రతక నిచ్చినప్పుడు,

అప్పుడు.

పక్షులు కూనిరాగాలు తీస్తాయ్.

కవులు కొమ్మలెక్కుతారు.

కాని ఈ క్షణంలో కాదు.

మనం చెయ్యాల్సిన పనల్లా

ఎలాయినాసరే మార్పు.

హరోషిమా తర్వాత.

ఇంకా కవిని పాడమంటావా ?”

అన్నట్లుగా ఇతని నమాజువాద కవిత్వం పెల్లుబుకుతుంది. మార్క్స్ శాంతియుతంకాదు. విప్లవం. సూర్యుడికోసం, మెరుస్తూండే ఆకాశం కోసం. పచ్చని పైరు పొలాల కోసం, ప్రేమించే భార్యకోసం. అలమటించే పిల్లలకోసం సైనికులు అలా పోరాడుతున్నారు. వారలా పోరాడవలసిందే నంటాడు చాల బోల్డుగా.

విజ్ఞాన శాస్త్ర విషయాలు కొన్ని కవితలకు ప్రధాన వస్తువులు. నెబ్యులూని ఒక వృద్ధ పండితుడుగా ఒకచోట పోల్చుతాడు. మరోసారి ఆరు డైమెన్షన్లు ఉన్నవని ఊహ. ఆ ఆరో డైమెన్షన్ రోదసీలో ప్రయాణం చేసేవాడికి చెందిన డాన్స్. ఒక చూపు. ఒక స్పర్శ - అదీ ఆరోది. ఆచూపు స్పర్శ తగిలిందా - మనిషికి బ్రతకాలనే కోర్కె ఉంటుంది. చచ్చినట్లు బ్రతకాలి.

ఆ స్ట్రోగ్రాఫ్ అనే చిత్రకారుణ్ణి ఒక కవితలో వ్యంగ్యంగా చిత్రిస్తాడు. ఇదే కవితలో బర్న్స్, మార్క్స్, మైకేల్ షోల్కోవ్, మార్క్స్, వాంగ్, పికాసో, తామస్ మూన్లు కూడా ప్రస్తావించబడ్డారు.

“నాకు చాల ఇష్టమైన కాలపు ముక్క.

లేత సాయంకాలం“

అని నోరూరించుకొంటాడు ఎలన్ బోల్ట్. వేసవి ఎరువులో భవనాల మెరుపు మెల్లగా అదృశ్య మవుతుంటుంది. లేత సాయంకాలపు కాలపు బద్దకు అతను కారంగానీ రాసుకొని తింటూంటాడా ?

విలియం బట్లర్ షేక్స్పియర్ పట్టుకొని నీకు ప్రజలు అర్థంకాలేదు పొమ్మన్నాడు. కవత్వ పరమావధిని తప్పుగా అర్థంచేసుకొన్నాడని విమర్శించాడు. ఇదీ అతని మీద రాసిన ఎపిటాఫ్ లో , “హియర్ లైన్స్ ఎ మాన్ హరాజ్ నేమ్ వాజ్ రిట్ ఆన్ వాటర్స్” అని కీట్స్ రాసుకొన్నాడు. ఎలన్ బోల్ట్ “రిట్ ఆన్ మడ్” అని షేక్స్పియర్ గురించి అనలేదు కాని అన్నంతపని చేశాడు. షేక్స్పియర్ భయపడింది ఆలోచన చేసింది అత్యుగ్గురించి కాదు - స్వీయాత్మ గురించి అని ఎలన్ బోల్ట్ వాదన. సారాంశ మేమంటే షేక్స్పియర్ కవి కాదుగదా తాత్వికుడైనా కాదని. ఇప్పుడిప్పుడు యువకవులు షేక్స్పియర్. ఎలియట్ చాలపొట్లు పొడుస్తున్నారు. హేళన చేస్తున్నారు.

ఇతనికి ప్రేమన్నా ఇతర సెంటిమెంట్స్ అన్నా గిట్టవు. స్త్రీ పురుషుల ఆకర్షణ వికర్షణలకి తనిచ్చే విలువ -

“ఏం మునిగిపోయిందని అట్లా పాటలు ?

అది దేవతా పచ్చిజారిణ్

దెయ్యమో మునుగువేసుకొన్న పూజారిణ్

అసలు అది అవయవాల కలయికేగా

రాళ్ళనీ రప్పనీ అలలు ఒడ్డుకు కొట్టెయ్యడమేగా”

ఆ అనుభవాల్ని శారీరకమైన సౌఖ్యంగా , నవ్వుపై న ఆనందంగా స్వీకరించమంటున్నాడుగానీ సాహిత్యమంతా ఆ వెర్రి పాటల్లో నింపవద్దని హెచ్చరిస్తున్నాడు.

ఏట్సలాగానే కాఫ్ఫా అన్నా విరక్త ఇతనికి . కాఫ్ఫా సమాధిని సందర్శించినపుడు పూలు ఉంచటానికి బదులు ఒక బండరాయి ఉంచానంటాడతను. అంటే సమాధిలోంచి కాఫ్ఫా లేస్తాడేమో మళ్ళీ ననే భయంచేత కాబోలు.

“ట్రాప్ లెస్ పాయమ్” అనేది అన్నిటిలోకి విచిత్రమైనది. ఆడవాళ్ళకి సౌందర్యసాధనాలు అనేకం సృష్టించి ధనస్వామ్యవాదులు డబ్బు గుంజుకుంటారు. ఈ స్త్రీలందరూ గనక చివరికి వేశ్యల్లో సహా - ఆ బాడీలనీ ఫోమ్ బ్రాసరీలనీ ఉపయోగించకుండా ఉంటే సామ్రాజ్యాలే పతనమవుతాయ్. ఆర్థిక వ్యవస్థ తారుమారవుతుంది. పెట్టుబడిదారులు నశిస్తారు. అపుడు వేశ్యలూ , నకిలీ వక్త్రాలు చూపించే సినిమా తారలూ, అరువు రొమ్ముల వయ్యారులందరూ కార్ఖానాలలో కార్మికులుగా, వస్త్ర విక్రయదారులుగా మారిపోతారు. మరొక కొత్త సమాజం అవతరిస్తుంది. కనుక సమాజ వ్యవస్థ అంతా స్త్రీ వక్త్రాగ్రంమీద నిలుస్తుందంటాడు కవి. ఈ భావనని పాఠకులు ఐరానిక్ గానే తీసుకోవాలి.

రెక్కల కష్టమీద బ్రతికే వాళ్ళంటే ఇతనికి చాలా ఇష్టం. వాళ్ళమీద ఇతనికిన్న జాలి. సానుభూతి, ‘ప్రొఫైల్’, అనే కవితలో కనిపిస్తుంది. పేదవాళ్ళ దేహకాంతికూడా సలుపే - సూర్యుడు వాళ్ళ మీద వెలగడుగదా అంటాడు కవి.

“ఏ మెమరీ ఆఫ్ డెత్” అనేది కొంచెం దీర్ఘమైన కవిత ఇందులో తన బాల్యాన్ని, చనిపోయిన అతని తాగుబోతు తండ్రినీ వర్ణిస్తాడు. అతని తండ్రి కళాసి. విసిగిపోయి ఆత్మహత్య చేసుకొంటాడు.

“జీవితం అతనికి తాగమని ఇచ్చిందల్లా ఆ నీళ్ళు .

తలవొంచి నిమ్మళంగా దూకాడు.

ఆ నీళ్ళల్లోకి ,

బుడగలు బుడగలుగా బూతులు తిట్టాడు.

అతని కళ్ళ నిండా బురద“.

ఈ కవిత చదివి అనుకంపన పొందనివాళ్ళు ఉండరేమో.

సైన్సు మీద ఇతనికి ఉన్న హేతువాద విశ్వాసాలు సృష్టికర్త అనేవాడిని పట్టుకొని గేళి చేస్తాయి.

“ప్రథమంలో హైడ్రోజన్ ఉన్నది.

అది మనిషి నశించినా ఉంటుంది”

అంటాడు. ప్రథమంలో ఉన్నది చీకటికాదని స్ఫురింపజేస్తూ.

“రసాయనిక శాస్త్రం అమూల్యం
 హైడ్రోజన్‌ని హీలియంగా మార్చటం ఉన్నదే
 చాలా తేలికగానే కన్పిస్తుంది.
 సూర్యుడు కాలిపోతున్నాడు.
 ప్రాణం చాలా అరుదవుతుందిక
 జీవం మాయమవుతుంది
 రెండు, మూడు వేల మిలియన్ల సంవత్సరాల తర్వాత
 మనల్నెవరూ గుర్తుంచుకోలేరు
 గుర్తు పట్టేందుకు ఎవరూ ఉండరిక.
 మనం ఎంత వెధవలం.
 మన కళ్ళ ముందున్న ప్రకృతిని
 యాంత్రో పామర్సైజ్ చేసి
 ప్రకృతిని కిందపరిచి
 వాడెవడో స్వయంభువట దేవుడట
 వాడు తయారుచేసి ఉంచిన
 ప్రపంచాన్ని కిందికి వొదిలాడట :
 గాడ్ కాడు డాగ్ వాడు.”

దేవుడికి సంబంధించిన మానవుడి పురాతత్వ ఆధో జిజ్ఞాసను ఎంత అపహాస్యం చేసినా తప్పు లేదు కాని ఈ కవితలో నాకు కొంత నిహిలిజమ్ కన్పిస్తోంది.

“ఈ ప్రపంచం అంతా ప్రళయం వొచ్చి తుడుచుకుపోతుంది ఏభయ్ కోట్ల
 సంవత్సరాలు” అంటే ఒకడు పొరపాటుగా విని ఉలిక్కి పడి, మళ్ళా చెప్ప” అంటాడు.
 మళ్ళా చెప్తే విని, “ఓహో అలాగా ! యాభై వేలేమో అనుకున్నానే అని తృప్తి పడ్డాడు.

మూడువేల మిలియన్ల సంవత్సరాల తర్వాత ఎలన్ బోల్డ్‌ని ఎవరూ గుర్తుంచుకోరు.

(1972)

ఎడ్వైన్ మోర్గన్ గేయ ప్రదర్శన

చిత్రకారులు బొమ్మలు గీసి, వేసి, రంగులు పూసి, పులిమి తమ చిత్రాలు ఒంటరిగానో, మరికొందరు కళాకారులతో కలిసికట్టుగానో ప్రదర్శిస్తారు. ఎడ్వైన్ మోర్గన్ 1962 నుండి దేశ విదేశాలలో తన కవితల్ని కళా ప్రదర్శనాలలోనూ కవితా సంకలనాలలోనూ ప్రదర్శిస్తున్నాడు. నాకే గనక చేతినిండా డబ్బులుంటేనా 'మహాప్రస్థానా'న్ని నిలువెత్తు అద్దం ఆకృతిలో కాగితం మీద అచ్చువేసే వాడిననని శ్రీశ్రీ అన్నాడుగదా. మోర్గన్ కి అంత ఎక్కువ డబ్బు లేదు కాని కావ్యం కూడా అతనికి శిల్పం లాంటిది, చిత్రంలాంటిది అనే విశ్వాసం వల్ల ఆ పని చేస్తున్నాడు. చిత్రానికి రెండు, శిల్పానికి మూడు డైమెన్షన్స్ ఉంటాయి. కవిత్వం కన్పిస్తూ శిల్పానికి కదలికని కూడా తెస్తుందన్న మాట మోర్గన్ విషయంలో.

జెనరేషన్ అపాన్

జెనరేషన్ అపాన్

జి నరేషన్ అపాన్

జి నరేషన్ అప్ న్

జి నరేట్ ఆన్ అప్ న్

జి నరేట్ న్ వ్ న్

జి ఎరేట్ న్ న్

జి ఎర న్ న్ న్

జి ఎర న్ న్

జి ఎర్ న్ న్

జి ర్ న్ న్

జి న్

జి

ఇదే మాట 20 పంక్తులుగా సాగిన తర్వాత అది చివరికి ఒట్టి 'జి' అనే అక్షరంతో ఆఖరయిపోతుందీ కవిత (కాదు, కాదు, చిత్రం.) ఈ కవితలో ఏమీ అర్థం లేదని కొట్టిపారేయ్యనూవచ్చు. కాదు, కాదు, ఇందులో తాత్వికమైన భావం శిల్పరీత్యా పొందుపరచబడినదని చెప్పవచ్చు. ఎవరో ఒక ఫ్రెంచి కవి ఇలాంటి రచనే చేస్తూ ప్రపంచాన్ని ప్రపంచ సాహిత్యాన్నంతటినీ ఒక ఇసుక బస్తాగా వర్ణిస్తూ ఆ కవిత చిత్రాన్నిండా ఎబిసిడి నుంచి జడ్ వరకూ అక్షరాలు (ఒట్టి అక్షరాలు మాత్రమే) ఇసుకరేణువులుగా కుప్పబోసి కూర్చుతాడు. అది ట్రాన్స్ పరెంట్ గోతాం. గోతాంలోని ఎ మీద జడ్. జడ్ మీద ఎ పడి నానా గొడవపడిపోతాయి. ఎ కంట్లో బి నలక బి కంట్లో జడ్ ఇసుకపడి అక్షరాక్షరం ఏడుస్తుంటాయి.

జనరేషన్ అపాన్

జనరేషన్

అన్నప్పడు తరం తర్వాత తరం అని ఒక భావం. తరం మీద తరం పడి అని రెండో భావం. తరం తర్వాత తరం క్రమంగా నశిస్తూ, తరం మీద తరం పడి రాసిడికి క్రమంగా తరం క్షీణిస్తూ, పొడిఅయి, వేరయి, విడిపడి - ఇదీ భావం.

ఆ తర్వాతి పంక్తుల్లో కొన్ని అక్షరాల్ని ఎగరగొడ్తాడు కవి. చివరికి ఒక 'జి' అనే అక్షరం మిగుల్తుంది. లుప్తాక్షరాల తర్వాతి శేషాక్షరం "జి" తర్వాత ఏమీ ఉండదుగదా. అందుచేత చివరికి కవిత అయిపోయిందో లేదో కూడా తెలీదు, అక్షరాలయిపోయినాక కవిత అయిపోతూ ఉంటుంది. ఇదీ దీని భావం.

కర్త, కర్మ క్రియల్లేకుండా వాక్యం చెప్పే భావం ఒక ఫ్రేజ్ ద్వారా చెప్పటం గొప్పకాదా? ఛందస్సు, అలంకారాలు, నాదం చేసే పనులన్నీ ఇక్కడ ఒట్టి రూపం చేస్తూన్నది. శివలింగాకృతిలోనూ ముగ్గుల్లోనూ పాము బంధాలలోనూ రాసిన పద్యాలకూ దీనికి తేడా ఏమిటి అంటే - ఇక్కడ కవి కవితా శిల్పాలన్నీ పరిత్యజించాడు. సన్యసించి కూడా రసానందాన్ని తాత్వికంగా వ్యక్తపరుస్తున్నాడు కాడా అని.

ఎడ్విన్ మోర్గన్ 1920 లో పుట్టినా ఈ కారణాలవల్లనే ఇంకా ఆధునికుడుగా నిలవగల్గుతున్నాడు. అతనిప్పుడు గ్లాస్గో యూనివర్సిటీలో ఇంగ్లీషు పాఠాలు చెప్పున్నాడు.

ఏరోడోమ్ లాగానే ఎస్ట్రోడోమ్ హోస్టల్లో ఉన్నది గదా. అక్కడ మొలిచే మామూలు గడ్డి ఎండిపోగా ఎస్ట్రోగడ్డి అనే మానవ సృజనమైన కొత్త గడ్డిని మొలిపించారని వార్త విని ఒక కవిత గీస్తాడు.

“ఆల్ ఈజ్ నాట్ గ్రాస్ దట్ యాస్ట్రో గ్రాస్

దట్ గ్రాస్ ఈజ్ నాట్ ఆల్ గ్రాస్”

అంటూ ఆ మాటవింటూ ఈ మాటనటూ నటుమాటనిటూ నిటుమాటనటూ పెట్టి 16 పంక్తుల కవిత చిత్రితమవుతుంది. మారేది భావం మారనిది స్వభావమన్నట్టుగా.

ఈ కవిత స్వభావం (అంటే రూపం) ఒక గాజు పలకగానో గడ్డిమైదానంగానో కనిపిస్తుంది చూచేవాళ్ళకు. అసంఖ్యాకమైన గడ్డి పూలుగా భావాలు వికసిస్తాయి.

“కవిత్యం రాయటమంటే

ఆటలాడ్డమేగాని

కవిత్యం ఆటకాదు”

అంటాడు. అంత తేలిక కాదు కవిత అని. కంప్యూటర్ కవిత రాస్తే ఎలా ఉంటుంది ?

“జాలీ మెర్రీ

హాలీ బెర్రీ

మెర్రీ హాలీ

హాసీ జాలీ

జాలీ జెర్రీ

జెల్లీ బెర్రీ”

ఇంకెందుకు చెప్పటం ఇలా ఓ 40 పంక్తుల క్రీసెమస్ శుభాకాంక్షలని కంప్యూటర్ అందచేస్తుంది. అచ్చులో కిందకు దిగుతయ్ ఇందులో ఉన్న అక్షరాలన్నీ. పదాలు మార్పు. ఏర్పు, కూర్పు దీని శిల్పం. ఇవి వట్టి గారడీ జిత్తులుగా అనుకొంటే -

“అగ్గిపెట్టె కొట్టేస్తాడేమోనని

ఒక్కటుచ్చుకొన్నాను/థామ్మని కిందపడ్డాడు

చచ్చి/పేవ్మెంట్ మీద నా కాళ్ళ దగ్గర/

నలభై రెండేళ్ళు మర్యాదస్తుడేనట/

ఎవడికైనా గుండె బలహీనం ఉండదా/అన్నాను పోలీసుల్తో/

నన్ను ఐదు గంటలు కొట్టో పెట్టారు./

నేన్నిన్ను చంపలేదు/నువ్వు నాకేమన్నా తెలుసా/

సంటానూరికే/నాకే భయమేసి

ఓరి లంజికొడకో/నీ తెల్లని ముసుగు/

అపుడు భయం/ఇపుడు ద్వేషం/

పాపం చచ్చిపోయావా చచ్చినాడా/

నీ కాళ్ళట్టుకుంటాను/లేచి నుంచోరా నాయనా/

నన్ను చంపుతున్నారో లంజి కొడుకులు/

నాకేం తెలీదురా నాయనా/

చచ్చిపోయినాడు నన్ను చంపుతున్నాడురా/

నంజికొడకా/ఒక్కసారి లేచి నుంచోరా/

అయిందా

నీ కథ/వాడు అగ్గిపెట్టి అడిగాడా/

అవును/ఉన్నట్టుండి చెయ్యెత్తి

ఏం కథలు చెప్తావురా/నువ్వెవరో

మాకు తెలీదా/చంపుతావురా వాడిని/

వీడి చెవికి మేకు కొట్టండి/

అగ్గిపెట్టి అడిగాడూ వాడు/

అవును అనుకొన్నాను/వాడు నన్ను తంతాడేమోనని”/

ఈ మాటలు వింటే ఒక్కసారిగా నవ్వు, భయం, ఏడ్పు వస్తయ్. ఈ కవిత ఒక నాటకంలో ఏదో సంభాషణ విన్నట్టు పోలీస్ స్టేషన్లో మనం కూడా ఉన్నట్టు స్ఫురింపజేస్తుంది. ఆధునిక నగర జీవనంలోని సంక్లిష్టత, ముఖ్యంగా ఆధునిక మానవుడి రూపు మాసినతనం (ఫేస్లెస్నెస్) ఇందులోని సజీవమైన భావం. సాహసానికి భీరుత్వానికి ఉన్న భావ సామీప్యత హఠాత్తుగా తెలుస్తుంది. నవ రసాలలోని ప్రతి ఒక్క రసమూ మరొక రసంలోకి లీనమై పోతుండటం మనం గమనిస్తాం. వెనకటికి ఎడ్వర్డ్ ముంచ్ బ్రిడ్జీ మీద పోతున్న ఒక మానవాకారాన్ని “దిక్రై” అన్న చిత్రంలో చూపించాడు. కింద నీళ్లు, పక్కన లెక్కలేనన్ని కడ్డీలు. ఆ ముఖంలోని ఎముకల గూటిలో భయం ఒక పిట్టగా చిక్కుకొని బయటికి రాలేక రెక్కలు కొట్టుకుంటున్నట్లు - అదీ ఈ కవితా చిత్రం !

ముంచ్ చిత్రంలా దీన్నీ ఎక్స్ప్రెషనిస్ట్ కవితా చిత్రం అంటే అనవచ్చునేమో. కవితలోని డ్రామటర్జీని తెల్పటం కోసం బై గుర్తులు ఉన్నాయనుకొంటాను. తల క్రిందు కామాలు ఇతర విరామ చిహ్నాలు ఏమీ లేవీ కవితలో.

ఐస్ కోసం నిరీక్షిస్తుండగా ఒకడు దారి తెన్నులడుగుతూ విసిగించటం - మామూలేగా - దీన్ని ఈ ప్రపంచానికి దారి తెన్నులడుగుతున్నట్లుగా దీపింపజేస్తాడు. ఆ అగంతకుడు మధ్య మధ్యలో “యార్” “యార్” అంటూంటాడు. ఈ శ్లాంగ్లలో ఆధునిక మానవుడి అనుమానాలన్నీ వ్యక్తమవుతయ్.

ఒక కాఫీ బార్లో ఓ ముసలాడు ఉంటాడు. బిస్కట్లు తింటాడు. మిగతా వాళ్ళందరూ యువకులు. ముసలాడికి మూత్రం వస్తుంది. వెళ్ళాలి. ఒక్కడూ వెళ్ళలేడు. కవి తీసుకెళ్తాడు.

“సన్నగా నిశ్శబ్దంగా ఆ వృద్ధుడి నీళ్ళు -

ఇంకా బ్రతికి ఉన్నందుకు సిగ్గుపడ్తున్నట్లు

లాగు గుండీలు పెట్టుకోటానికి

కొన్ని యుగాలు పడ్తుంది

వేళ్ళు వొణికి

ఆఖరి గుండీ నేనే పెట్టాను.

ప్రేమ మూర్తి క్రైస్ట్ !

ఇందుకా చివరికి మా జన్మ !”

ఈ భావాన్ని సర్వ మానవుల అనుభవంగా తీసుకోలేం. హేమింగ్వే ఓల్డ్ మాన్ కీ ఎడ్విన్ మోర్గన్ ముసలాడికి ఎంత తేడా ఉంది నిజానికి !

మార్గిన్ మన్రొని ఎవరు చంపింది ? లాసెంజెల్స్ చంపింది. అమెరికా
చంపిందంటాడు మార్గన్.

మార్గన్ నిర్దేశించిన దృశ్యకావ్యం (విజువల్ పాయిమ్) ఇలా ఉంటుంది.

మై బాడీ

స్మిర్

లూజింగ్

ఫాక్స్ పా

పాటర్

యు రీ హేజర్

విజిల్

డ్యూడ్రాన్

విడీస్

ఆన్ రియల్ ది ఫీల్డ్స్ వుయ్

మంచు బిందువులో మోకాలు లోతు కూరుకుపోతామా ? ఎలా పోలేమో అలానే
ఇక్కడ కవి వర్ణించే స్ట్రై బెర్రి ఫీల్డ్ లోనూ నడయాడలేము.

క్షేత్రంలో మనం అవాస్తవం.

కాని కన్పించే కవిత వాస్తవం. (1979)

ఫిలిప్ లార్కిన్ అవనత వదనం

‘జీవితం ముందు విసుగు; ఆ తర్వాత భయం’ అన్న ఫిలిప్ లార్కిన్ కవిత్వ కూడా మొదట్లో నిరాసక్తి కల్గించి ఆ పైన నిస్తేజంలోంచి ఒక జీవన భీతావహ ఉద్వేగానికి దారి చూపుతుంది.

ఫిలిప్ లార్కిన్ అలసిపోయి, సామ్యుసెలిన బాటసారి లాంటివాడు. నదిలాగ ప్రవహించలేక గుండె చెరువుచేసుకున్న జలాశయం అతని కవిత్వ. ఇతని కవిత్వాన్ని మెచ్చుకోవటం కూడా నిదానంగా గాని జరిగే సంగతి కాదు.

విమర్శకులితన్ని పోల్చుతూ ఆడెన్ ను డ్రైడ్ న్ గానూ లార్కిన్ ను పోప్ గానూ ఉజ్జీకట్టారు. ఈ భావన సాహిత్య విమర్శ వ్యాధిగ్రస్తలది. ఆధునికాంగ్ల కవితా ప్రస్థానంలో ఇతని స్థానాన్ని ఒక్క డిలన్ థామస్ కి ఒదిలిపెట్టే ఆడెన్ తర్వాతగానే గుర్తిస్తారు మరికొందరు కవిత్వ పరాబులు.

లార్కిన్ 1922లో జన్మించాడు. కింగ్స్ లీ యామిస్ సహాధ్యాయుడిగా ఆక్స్ ఫర్డ్ లో చదివాడు. బైబ్రేరియన్ గా వృత్తి. 1945లో మొదటి కవితా గ్రంథం “ది వార్డ్ షిప్”, 1955లో “ది లెస్ డిసీవ్డ్” రాశాడు.

ఇతను రాయటమే చాలా నిదానం. సంవత్సరానికి రెండో మూడో కవితలు రాస్తానంటాడు మహా అయితే.

హితం లేకనే అవివాహితుడుగా ఉండిపోయాడు. అంచేతనే అతనికి జీవితం ఒక “జీర్ణం కాని వంధ్యత్వం.” ఆక్స్ ఫర్డ్ లో తన తోటి విద్యార్థి డాకరీకి కొడుకు పుట్టాడు. వాడప్పుడే తనంత ఎత్తు పెరిగాడు. అంటే డాకరీకి 19 ఏళ్ళకే కొడుకు పుట్టాడన్నమాట అని ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

మరోచోట, “ప్రేమికులంతా స్కూళ్ళల్లోనే ఉన్నారప్పుడే” అని ఇంగ్లండుని చూచి ఆశ్చర్యపడతాడు.

ఎప్పుడైనా స్వీయ నిరానందాన్ని ఇట్లా వ్యక్తం చేసుకుంటాడు.

“కుమారుడూ లేక భార్యా లేక

ఇల్లా వాకిలీ పాలం పుట్రా ఏదీ

లేకుండా ఉండటం చాలా సహజంగానే ఉందే !

ఈ జీవితంలోంచి

ఎంత పోయిందో బయటికి

ఎట్లా తెలుస్తుంది ! ఆ ఘాతం

ఈ నిర్లిప్తపు తిమ్మిరిలో !”

మరొక చోట ఒక శవవాహనాన్ని చూస్తాడు -

ఆ శకటాన్ని చూస్తే -

మనం చేస్తూన్న ప్రతి పనిలోనూ

శూన్యం ఎంతగా

కలగలుపుకొంటోందా తనను తాను

శాశ్వతంగా నల్లగా సత్యంగా స్థిరంగా ఉంటానికి

అనిపించదా !”

లార్కిన్ కి హార్డి కవిత్వమంటే ప్రాణం. దాన్ని బట్టే పట్టెయొచ్చు నతని కవిత్వ తత్వం. మానవ అసంబద్ధత, విశేర్లత ఇతని కవిత్వ గుణాలు. క్రిస్టినా జార్జీనా రొజెట్టి కవిత్వమన్నా ఇతనికి నచ్చుతుంది. ఒక డిప్రెస్డ్ కవికి మరొక డికడెంట్ కవయిత్రి తోడు వెల్లువలో పూచిక పుల్లలాగా.

తనని గురించి తాను మాట్లాడడు. నేను కవిత్వం ఇట్లా రాస్తా నట్లా రాస్తాననడు. కవిత్వం అంటే ఇట్లా ఉండా లట్లా ఉండాలని వ్యాసాలు వ్రాయడు. ఏ మెటీరియా పాయటికాలోనూ అతని ప్రవచనాలు కన్పించవు. ఒకే ఒక్కసారి గావును 1950లో కవులు ఆనే సంకలనానికి రాశాడు. ఆ వాక్యాలు ఎవరైనా ఉదహరించితే అతనికి చాల కోపం. ఎప్పుడూ ఏదో ఒక రోగంతో తీసుకొంటూన్న వాళ్ళే. “నా ఆరోగ్యానికేం మహా బాగుంది” అని చెప్పబోతారు.

ఆ వ్యాసంలోని మాటలే -

“ఏదీ గాలికి ఎగిరిపోకుండా ఉండటానికి ఉండి దుమ్ముకొట్టుకొని నశించి పోకుండా ఉండటానికి నేను కవిత రాస్తాను. అనుభవం మాయమవకుండా ఉండేందుకు. ఆ అనుభూతి నా ఒక్కడిదే అయినప్పటికీ దాన్ని నేను శూన్య వివశత్వాన్నించి రక్షిస్తాను.”

లార్కిన్ కవితలో మానవత్వం వుంది. పెద్ద గొప్పగా ఆక్స్ ఫర్డ్ లో చదువుకొని, కవినన్న అహంకారంతో కూడుకొన్న వ్యక్తిలోని మానవత్వం కాదది. సామాన్య మానవుడిలోని మానవత్వం; సామాన్య మానవ సంస్కారంలోని మానవత్వం !

“నా బాల్యం సంగతా

అదంతా

ఎప్పుడో మర్చిపోయిన విసుగుదల.”

అన్నవాడికి భవిష్యత్తు మీదనయినా ఆశలుండాలికదా. ఉహు “గతం గతమే. భవిష్యం నవుంసకం.” అంటూ నిద్రలోంచి అప్పుడే మేల్కొని ఆవలిస్తుంటాడు ఫిలిప్ లార్కిన్.

దేని మీద మోహం లేదు. వ్యామోహమూ లేదు. ఇతనొక కొత్తరకం ఎగనైజర్. సామ్యూల్ బెకెట్ రాసిన “వైటింగ్ ఫర్ గోడ్” లో ఒక పాత్రగా లార్కిన్ ని నుంచోబెట్టవచ్చును. అందులో ఒక పాత్ర అదీ ఇదీ మాట్లాడిన తర్వాత “ఇక పోదామా” అంటుంది. రెండోవాడు “అలాగే దానికేం” అంటూనే మాట్లాడుతూంటాడు. ఐదు నిమిషాలు గడిచిన తర్వాత,

“ఇంకలేద్దామా” అంటాడు మొదటివాడు. “దానికేం భాగ్యం” అంటాడు రెండోవాడు. ఎవడూ పోడు. ఎవడూ రాడు.

“దీనంతటి వెనుక ఓగాథ

నాకు ఒంటరిగా ఉండాలనిపిస్తుంది.

ఆకాశం అహ్వనపత్రాల్తో ఎంతగా నల్లబడినా

అందులో అచ్చయిన స్త్రీ పురుష మార్గాలెన్నున్నా

నగ్నత్వాని పైకన్నా

శూన్యత్వంలోనే నా వాంఛ ప్రవహిస్తుంది”

అన్నపుడు ఇది వ్యంగ్యమైన స్వీయ కరుణ.

ఇతనికి బాల్యం, యౌవనం, కౌమారం అన్ని దశలూ ఒకటే. అలాగే దిశలు కూడా. లండన్, షెఫీల్డ్, లింకన్ షైర్ అన్ని ప్రాంతాలు ఒకటే. నది, ఆకాశం, లింకన్ షైర్ అన్నీ ఒకదానిలో ఒకటి కలిసిపోతాయ్. మన మాఘమాసం పెళ్ళిళ్ళ జోరులాగానే వ్విట్టన్ వెడ్డింగ్స్ చాల చూస్తాడు. ఒక రైలులో వెళ్తు వెళ్తు. వివాహం చూచివచ్చినవాళ్ళంతా ఒక హాపీ ప్యూనరల్ నుంచి వస్తూన్నవాళ్ళుగా కన్పిస్తారు. అంపకాల సమయంలో మనం అదే ముఖం పెట్టాం.

ప్రాథమిక కవిత

“ఒంటిగంటకు సీసా ఖాళీ.

పుస్తకం మూత రెండయ్యేటప్పటికి

ప్రేమికుల ప్రేముడి

విడివడ్తుంది మూడింటికి

విడివిడిగా పడుకుంటారు

నాలుగు కొట్టేపుడు

మందపవనాలు

చీకటిని ఇబ్బంది పెట్టాయి.

నాకా నిద్రరాదు.

నాదంలేని నది ఏదో గుహలోంచి

జారి పడ్తుంటుంది దానికి

బలం లేదు లోతూ లేదు.”

నామంలేని గుహ జీవితం. నాదంలేని నది జీవనం. ఈ కవిత 1945లో రాసినా అప్పటికీ ఇప్పటికీ ఫిలిప్ లార్కిన్ కి నిద్రపట్టనేలేదు.

లార్కిన్ కవిత్యంలో శబ్దంలేని సంచలనాన్ని సృష్టించాడు. ప్రపంచం ఫెటీల్ యి అంతమవదు. పరిదీనంగ ఏడుస్తూ అంతమవుతుందన్న వాక్యం ఇతని కవిత చదివిన

తర్వాత మరీ నిజమనిపిస్తుంది.

కవిత్వ గాంభీర్యాన్ని గుర్తించిన అచ్చమైన బ్రిటిష్ కవి లార్కిన్. శుద్ధమైన పెంటామీటర్ పంక్తుల్లో నిరాడంబరతనీ, వాక్జైలినీ చొప్పించగల్గిన ఆధునిక కవి లార్కిన్. మతవ్యవస్థ, (చర్చ) వైవాహిక బంధాల్ని చూచి ఎగ్జాస్టిక్ గ, ఐరానిక్ గ భావించగల్గిన మేదావి. చర్చని బ్రూయరీగా, క్రైస్ట్ ని “బ్రూడ్ గాడ్”గా సంబోధిస్తాడు. సైకిల్ తొక్కుకుంటూ చర్చకి వెళ్ళి, టోపీని సైకిల్ క్లిప్పినీ తీసేస్తాడు తమాషాగా. చర్చెస్ అన్నీ ఖాళీ అయితే చివరికి వాటిని వానకీ గొర్రెల మందలకీ అద్దెలేకుండా ఇవ్వచ్చునంటాడు. (దేవుడు గొర్రెల కాపరి). మూఢ విశ్వాసం పోవాలంటే విశ్వాసం పోవాలి. విశ్వాసం పోవాలంటే అవిశ్వాసం కూడ నశించాలి. ఇదీ ఇతని బుద్ధివాదం.

“ప్రతివ్యక్తిలోనూ నిద్రిస్తుంది

ప్రేమను అనుసరించి - పొందిన -

జీవించిన జీవిత భావం”

అంతేగాని ఏ మహిమా నిన్ను, నీ వ్యాధినీ బాగుచేయలేదంటాడు. ఇతరుల్ని ప్రేమించు - సమస్త విశ్వాసాన్నీ ప్రేమించుమని ఎన్ని చెప్పినా ఏ మహిమాన్విత ప్రవచనమూ వ్యాధి నివారణ చేయలేదని కాలం నిరూపించింది.

కవిత్వంలో ఎగ్జిస్టెన్షియలిస్ట్ లార్కిన్. (1972)

టానీకానర్

“నాలో ఏదో కవిత కదలబోతుంది
అంతలోకే గుర్తు వచ్చినయ్
రాయాల్సిన ఉత్తరాలు రెండు.
ఒకటేమో కుక్కను గురించి ఒక మనిషికి -
స్పష్టంగ మొదలిడి అయోమయంలో ముగిసింది.
రెండోది పాత ప్రేమల అమ్మాయికి -
మర్యాద హద్దుల్నుతిక్రమించి ఆ ఉత్తరం.
పళ్ళు నలుపు ప్రారంభమయింది.

.....

ఈ ప్రపంచాన్ని సరిదిద్దేందుకు
పద్యాలకంటే మించినవేవో కావాలి.
దేవుని పేర లక్షలాది ప్రజలు ఊచకోత !
బాంబులు ! వాయువు నింపిన గదులు !!
క్షామం దారిద్ర్యం
నా నెరిసిన జుట్టున్నూ !
నా మొహం మండ ఇంకేమి గీతాలు !”

అంటూన్న టానీ కానర్ ఇంగ్లండ్ లోని శ్రమజీవుల బాధల్ని గాఢలుగా పల్కుతాడు.
ఫిలిప్ లార్కిన్ మధ్యతరగతి ప్రతినిధి అయితే కానర్ అధోజగత్సహోదరుడు. కుక్కల్లో
కూడా అధోశునకాలున్నట్లు అండర్ డాగ్ కవి టానీ కానర్.

1939లో లాంక్ షైర్ లో పుట్టి 14 వ ఏటనే బడిమానేసి చిల్లర మల్లర ఉద్యోగాలు
చేస్తూపస్తాన్నవాడు. ఆక్స్ ఫర్డ్ లోనో కేంబ్రిడ్జిలోనో చదువుకొని ఖరీదైన ఉద్యోగాలు చేస్తూ
కవిత రాస్తూన్న మెట్రోపాలిటన్ కవులంటే ఇతనికేమీ భయంలేదు. ఇతనిలో అన్ హిరాయిక్
ఆనెస్టి ఉన్నది. ఏదో పల్లెపట్టు కవినన్న న్యూనతాభావంలేదు. పేదలు, బాధితులు, ఆ
మాటకొస్తే బుద్ధిహీనుల పట్ల అనంతమైన అనురాగము, దయ, కరుణ ఉన్నాయి. ఆ
కరుణలో కించిత్తు గర్వమూ లేదు. మిగతా కొందరు ఆధునిక కవులవలె రొమ్ము విరుచుకొని
తిరగడు.

పద సముదాయం, పదచిత్రణ, కవితా శిల్ప విషయాలలో చాల శిల్పి ఇతను.
కాని ఎక్కడా భావానికి చెందిన వెండి బంగారపు మెరుపులుండవు. ఇతని హాస్య ప్రవృత్తిలో
మానసిక అనునయం (సెంటిమెంటాలిటీ) కూడ వుండదు. నవ్వలాలటలాగా రాస్తూ కనులు
చెమర్చనివ్వగలడు. పారిశ్రామిక నగర జీవనంలో పరిశ్రమించే పరిభ్రమించే పరిష్కరించే

ముఖంలేని మూతిలేని నవ్వు లేని మానవుడ్ని, వాడి గతంలేని వర్తమానం లేని భవిష్యత్తు లేని, అప్పుడు లేని ఇప్పుడు లేని ఎప్పుడూ లేని ఎగ్జిస్టెన్స్ గురించి రాస్తాడు.

“వీధుల్లో స్వరాలన్నీ

అవి ప్రేమతోనో ద్వేషంతోనో -

ఒప్పుకొంటాను

ఈ జీవితానికి అంగీకరించిన సూత్రాలుగా,

చీకటి నన్ను భయపెట్టుంది

సూర్యరశ్మిని చూచి నేను భయపడ్తాను.

మంచి చెడూ చెప్పానికి

నేనెవర్నో ఏం చెప్పను !

కాని నేనెప్పుడూ ఒక పక్కకే

ఒరిగి ఉంటాను.

పుట్టటమే అట్లా పుట్టాను

భూమి మీదకే ఒరిగి ఉంటాను గాని

మరి దేన్ని పట్టుకు నుంచోను ?”

“ఎ ఉమన్ డయింగ్”, “మిసెస్ రూట్” ఇతను రాసిన కవితలు; కలకాలం నిల్చేవిను. వీటిల్లో ఇతని శ్రామికవాదమే కాక, మానవత్వం యొక్క నిర్భాగ్యత మొత్తం మీదనే ఇతనికున్న సానుభూతి వెల్లడవుతుంది.

చనిపోతున్నస్త్రీ

గదిలో శ్వాసకోసం బాధ

ఆమె పైజమా మీద

కాన్సర్ మరక మృత్యువుతో పడక.

ఎవరు తెచ్చారో చామంతి పూలు

తెల్లనాల్కలు చాచుకుంటూ.

ఇరుగూ పొరుగూ ఎప్పుడన్నా వస్తే

స్త్రీహితులూ వచ్చి తొంగి చూసి పోతున్నారు.

ఆవిడ భర్తా వచ్చాడు నొప్పిలాగానే

వచ్చాడు-మట్లాడాడు-వెళ్ళాడు.

గదిలో ఉన్న సామాను అప్పుడే

ఇంకేమీలేదన్న వాసన వీస్తోంది.

ఆవిడ చిన్న చెల్లెలు నిద్రలో ఉండగా

వెలుగుతున్న బల్బు తుప్పు రాల్చింది కొద్దిగా.

ఎవరో దొంగలు వొచ్చారు
 అంటుంది ముసలావిడ
 కిటికీకి అవలిగా చెట్లు
 కొమ్మల్లో వీడ్కోలు చెప్తున్నయ్.
 యాభై ఆరు సంవత్సరాలుగా
 దుమ్ములోబడి దొర్లుతూ
 తినో తినకో చెల్లి వ్లానవదనాన్ని
 దుఃఖాన్నుంచి రక్షించబోతూ -
 ఇంకేమీ లెక్క లేదు.

ఈ బాధ
 అన్నింటినీ తుడిచేసింది ఒక్క
 చావు కోసం పడిచచ్చే కోర్కె.
 లేదా యౌవనం బహుశా నిద్రతప్ప
 కాదు అన్నీ ఒకటేమో ఇక !
 ఇక కొత్త సురుచిర దేహం దేవుడే.
 గొంతు బిగిసి

ఉమ్మి
 దగ్గి
 ఆవిడ చివరికి డాక్టర్‌చ్చెప్పటికి
 స్వర్గాన్ని ఒక్క మూలుగుతో కేకతో
 చించేసింది

చెల్లి మంచం పక్కన నుంచోని ఏడుస్తూనే వుంది.

- ఇది ఈ కవితకు పూర్తి పాఠం. కాస్పర్ వ్యాధి బీదతనం వల్లనో, భర్త అవజ్ఞవల్లనో, ప్రాణప్రేమవల్లనో ఎలానో వచ్చింది. జీవితాలు అందరివీ ఒకే మాదిరిగా ఉండనట్లే, మరణాలూ కూడా వేరు వేరుగా ఉంటాయి.

“మిసెస్ రూట్” అనే కవితలో ఆమెను చూసి కవి హేళన చేస్తున్నాడేమోనని అనిపించినా ఆ హాస్యంలో వేదన ఉన్నది.

“ఎప్పుడూ హడావిడిగా ఉంటుంది

మిసెస్ రూట్

విజ్ఞత తక్కువ

ఊళ్ళో ఎవళ్ళ పెళ్ళయినా తానక్కడ హాజరు.

కాటికెవరు వెళ్ళినా ముఖ్యంగా తాను శోకమూర్తి.

అంతా పిలవా పెట్టని పేరంటం
 వైద్యుడి భరోసా మాటల్లో
 మృత్యువు వాసనని ఇట్టే పట్టేయగలదు.
 కన్య మనసుని కెలుకుతుంది మిసెస్ రూట్
 చివరికి కన్యాత్వం రంధ్రం చేసిన పంటి నొప్పిలా
 పరిణమించేట్టుగా,
 మిత్రుడూ లేడు శత్రువూ లేడు
 ఏడుకట్ల సవారీ కట్టేప్పడామెకి
 నీళ్ళోసి, పొడరేస్తుంది. బొట్టు పెట్టుంది
 పెళ్ళిల్లు శవం వెళ్ళిన ఇల్లా
 రెండూ ఒకే నేర్పరితనంతో నెట్టుకొస్తుంది.
 చేతికి గ్లోవ్ వేసుకొన్నట్టు
 మృత్యుశీలం తెలుసునామెకి
 దాంపత్యశిల్పం బోధిస్తుంది
 నూత్న వధువు చిరిగిన జాకెట్టు
 తన చేతుల్తో కుట్టిపెట్టుంది
 కాని ఎవరూ ఆమెకు కృతజ్ఞతలు తెల్పరు”

అని ఇట్లా సాగుతున్న కవిత చివర టానీకానర్ ఒక స్వయంలీనమైన రూపకాన్ని
 మహద్భూతంగ విసిరేస్తాడు. ఆ ఒక్క విసురూ చింతనా శీలుడైన పాఠకుణ్ణి చాల క్షోభపెడుతుంది.

“నా రహస్య కవితలన్నీ
 ఆవిడ చేసే పనుల్లాటివేనేమో
 రెండూ ప్రేమలోకి తొంగిచూచి
 మృత్యువుని రుచి చూస్తాయి.”

ఇలా మిసెస్ రూట్‌ని చూచి నవ్వితే కవులందరినీ చూచి నవ్వాలి.
 ప్రతిఫలమాశించకుండా ఈ లోకం పెళ్ళిళ్ళూ శ్రాద్ధాలూ చేస్తున్న టానీ కానర్‌ని చూచి
 నవ్వాలి. పడిపడి నవ్వి, చివరికి చావాలి. ప్రేమలోకి తొంగిచూచి మృత్యువుని కౌగలించు
 కోవాలి. తెల్లమంటలతో చామంతిపూలు నాల్కలు చాచుతున్నప్పుడు పైజమా మరకల్తో
 కాన్సర్ నిద్రలోకి రాలిపోవాలి. (1972)

డామ్ మొరే

ఎవరికైతే చిన్నతనంలోనే తల్లి లోపిస్తుందో వాళ్ళు అదృష్టవంతులు. ఎవరైతే బాల్యంలోనే తల్లిని త్రోసిపుచ్చుకోవలసి వస్తుందో వాళ్ళు దురదృష్టవంతులు. “అమ్మ పిచ్చిది. ఈ అమ్మనుంచి నేను దూరంగా వెళ్ళిపోవాలి. పిచ్చిదైనా అమ్మ ఎక్కడో ఒక చోట బ్రతకాలి. నేను మాత్రం ఆమెవల్ల దుఃఖపడకూడదు” అన్న ఆలోచన చాల హృదయవిదారకమైనది. డామ్ మొరే కవిత్వంలో నాకు కన్పించే ప్రధాన భావం మాతృద్వేషం. ఆ రూపాన్నుంచి వెళ్ళిపోవాలనే అతను స్వదేశంకూడా విడిచి వెళ్ళిపోయాడని నేననుకుంటాను. ఆ సెల్ఫ్ ఎగ్జిల్స్ నోస్టాలియా అనేక రూపాలలో డామ్ మొరే కవిత్వంలో ఎదురవుతుంది. ఇంగ్లండులో తనతో శరీరానుభూతులని పంచుకొన్న ఎందరమ్మాయిలను గురించి రాసినా ఈ సంక్లుభితమైన భావమే పదేపదే ఎదురవుతుంది.

“మా అమ్మ పడుకొనే గదిలో మంచాని కెదురుగా ఉన్న క్రెస్ట్ బొమ్మలో అమ్మను గుర్తవట్టే వాడిని”.

“గాజు కూజాలలో భద్రపరచిన శిశువుల కళ్ళు నావేపు కోపంగా చూచేవి.”

“క్రెస్ట్ బొమ్మ నేలమీద పడిపోయి పగిలింది. క్రెస్ట్ పాట్టలో గడ్డి గాదం. అతని పగిలిన శిరస్సు నుండి పాత కాగితాలు ఉండలుండలుగా ఊడి పోయినయ్.”

“మా అమ్మ తాను కాల्చుతాన్న సిగరెట్తో నా ఎడంచెయ్యి చిల్లుపడేట్టు కాల్చింది. ఆ మచ్చ యింకా ఉంది.”

“నా ప్రాణం విసిగిపోయింది చివరికి. కోపమూ వచ్చింది. నాకు తెలియకుండానే నా చేయి అమ్మ ముఖానికి క్రూరంగా చాల బలంగా తగిలింది. ఇప్పటికీ ఆ పాపం నన్ను వేధిస్తూంటుంది.”

“వెన్నంటే నీకెంత ఇష్టమో ! చిన్నప్పట్నీంచీ ! ఇవ్వాళ నువ్వొస్తున్నావని ఈ పిచ్చాస్పిటల్లో నన్ను చూట్టానికి. నీ కోసం తెప్పించానా కన్నా !”

“యాలిస్ ! యాలిస్ ! యాలిస్ ! ... నా తల మీద ఆమె మృదువైన మెత్తని వేళ్ళు. హాయిగా...ఓదార్చుగా ...యాలిస్, ఎందుకో మా అమ్మ పేరు యాలిస్ అనిపించింది.”

“ఈ రక్త సంబంధం ... అయినా పది సంవత్సరాలుగా అమ్మా నేనూ అపరిచితులం. నేను అమ్మను ప్రేమించటంతో ఏదో లజ్జాకరమైన విషయం ఉన్నది. నేనిక అమ్మను బాధపెట్టకుండా ఉండాలంటే ఇతరలను వెతుక్కుంటూ వెళ్ళాలి”.

ఈ వాక్యాలన్నీ డామ్ మొరే స్వీయ చరిత్ర “మై నెన్స్ ఫాదర్” లోవి.

డామ్ మొరే తల్లి కునంస్కారేమీ కాదు. బహుశ ఈ దేశంలోని మొదటి లేడీ పాథాలజిస్టు ఆమె. మంచి కుటుంబంలోంచి వచ్చిందామె. డామ్ మొరే తండ్రి ఇవ్వాళ ఇండియాలోను రేపు అమెరికాలోనో ఎల్లండి సిలోన్లోనో ఉండే మనిషి. ప్రాపంచి కానుభవం, సంస్కారం కలిగినవాడు. అమెరికాలో అతను ఉన్నప్పుడు మరొక స్త్రీతో సంపర్కం ఉన్నదేమో అన్న అనుమాన బీజం డామ్ తల్లిలో తలెత్తి శాఖోపశాఖలుగా వృద్ధి చెందింది. భర్త లాగానే కుమారుడు కూడ తన కందడేమోననే భయం ఆమెను వెన్నాడింది చివరివరకూ.

మరి “మై సన్స్ ఫాదర్” చదివి డామ్ మొరే భార్య ఏమయిపోయి ఉండాలి అన్నది కేవలం సైద్ధాంతికమైన ఊహ అవుతుంది.

డామ్ తల్లి నుంచి, తండ్రి నుంచి, తరాలుగా పనిచేస్తున్న ఇంటి నౌకర్లనుంచి, పెంపుడు కుక్కలనుంచి, ఆంట్ “ఇ” నుంచి, కారు డ్రైవరు నుంచి, చివరికి తాను పుట్టి పెరిగిన దేశాన్నించి శారీరకంగానే కాక మానసికంగా కూడా వేరుపడ్డాడు. వేరుపడినా మరొక భూమిలో వేళ్ళు తన్నుకోవటం కష్టమయింది. ఈ మానసికమైన ఎడబాటునుంచి ఆధ్యాత్మికమైన సంఘర్షణ బయల్దేరింది. అదే ఇతని కవిత్వం.

వ్యక్తుల నుండి విడిపోవచ్చు. కాని వ్యక్తిత్వాల నుంచి కాదు. ఒక నేలనుంచి కాని అసలు నేలనుంచే కాదు మరొక ఆకాశంకింద ఉండవచ్చు కాని అసలు ఆకాశంనుంచి కాదు. కాలం అవిభాజ్యం.

డామ్ మొరే అవిభాజ్యమైన ఒక శూన్యాన్నించి జీవనానుభవ శేషమైన మరొక శూన్యానికి మాత్రమే మారాడు.

ఆక్స్ ఫర్డ్ వెళ్ళి క్లాసులు ఎగగొట్టి అమ్మాయిలతో తిరుగుతూ, బీరు తాగుతూ, అణాకానీకి పనికిరాని అండర్గ్రౌండు పొయట్స్ తోనూ, జులాయి కళాకారులతోనూ సిగ్గు ఎగ్గులేని హోమెలనుండి ఏ క్షణం నుండా క్షణానికే తనను తాను రక్షించుకొంటూ, ఇంటి సంగతులు గుర్తుకొస్తూ, ఎప్పుడన్నా ఏడ్వబోతూ ఆ ఏడ్పునాపుకోటానికి ముక్కు మొఖం తెలీని ఎ పిల్లతోనో ఆ రాత్రి గడిపేస్తూ, తండ్రి పంపించిన డబ్బును మంచి నీళ్ళలా ఖర్చుపెట్టూ చివరికి పొయిట్లీ అవార్డులు తెచ్చుకొంటూ పైకితేలాడు డామ్ మొరే. ఇక అక్కర్లుంచి ఇంటికి రాలేని స్థితిలో పడిపోయాడు.

తండ్రి ఫ్రాంక్ మొరే అన్నీ అమర్చి పెట్టాడు చిన్నతనం నుంచీ ముఖ్యంగా పుస్తకాలు. అంచేత కనిపించిన పుస్తకమల్లా చదువుతుండేవాడు. అంతేకాదు, చాలా మనోవైజ్ఞానిక విషయాలు దాపరికం లేకుండా తండ్రి చెబుతుండేవాడు.

ఆంట్ ‘ఇ’ అనే ఆవిడ డామ్ కి పది సంవత్సరాల వయసప్పుడు శరీరాన్ని గురించి ఊహించటానికి కారణ భూతురాలయింది. చిన్న పిల్లవాడు చీకటి గదిలో నిద్రపోతున్నాడు కదా అని ఆవిడ గదిలో బట్టలు మార్చుకుంటుంది. ఆ సంఘటన కుర్ర కవి మనసులో చెరగని ముద్రవేస్తుంది. కావాలని ఆ గదిలోకి వచ్చి పడుకుంటాడు ఆ సమయానికి. ఈ రకమైన అనుభవ సాఫల్యమో వైఫల్యమో ఏదో ఒకటి పుష్కలంగా ఉంటుంది అతని కవితలో.

తల్లిదండ్రులతో పాటు ఒకసారి కాబరే డాన్స్ చూస్తాడు. ఆ సంగతీ ఒక విశిష్టమైనదే. రక్తమంతా గుండెల్లో గూడు కట్టుకొంటుందా దృశ్యానికి.

స్విస్ బర్న్, ఇలియట్, ఆడెన్, స్పెండర్ అందర్నీ పదహారు సంవత్సరాల నాటికే చదివాడు. ఎలియట్ నుంచి విశ్వాత్మకమైన విచారాన్ని, ఆడెన్, స్టీఫెన్ స్పెండర్ ల నుండి ముడి సరుకు లాంటి మార్గ్విజాన్ని తన కవితలలో చొప్పించాడు. ఇవన్నీ ఒట్టి అనుకరణలు. ఆడెన్ స్పెండర్ లు ఇండియా వచ్చినప్పుడు వాళ్ళని చూచి తన కలలన్నీ నిజమయ్యా యనుకున్నాడు. నేను కవిని కాగలనా అని స్పెండర్ ని అమాయకంగా అడుగుతాడు. ఎన్ సైక్లోపీడియాలో కాస్సర్ వ్యాధిని గురించి చదివి తనకా జబ్బు ఉన్నదనుకొని రాబోయే

మరణాన్ని గూర్చి పద్యాలు రాశాడు. నిసీమ్ ఎజికల్ దగ్గర కెళ్ళి తన పద్యాలు చదివి విన్పించేవాడు. చివరికెప్పుడో రాయగా రాయగా ఒక పద్యం ఫరవాలేదు బాగుందిలే అంటే ఆ రోజంతా పట్టపగ్గాలుండేవి కావు. ఫ్రెంచి నేర్చుకొని అపాలెనేర్, రింబాడ్, వెర్గేనలని చదవాలని సంకల్పం. అందుకోసం కోలెట్ అనే ఆవిడను పెద్దే ఆవిడలో ఏవో చూసేవాడు. ఇక వేగలేక పాఠాలు చెప్పుడం మానేసింది కోలెట్. “ఫ్రెంచ్ లెసన్” అన్న కవిత ఈవిడను గురించి రాసిందే. స్ట్రీఫెన్స్పెండర్ మరొకసారి బొంబాయి వచ్చినప్పుడు మళ్ళీ వెళ్ళి కలిసి తన కవిత్యం విన్పించి, లోగడ కలుసుకున్న జ్ఞాపకం ఉందా అని అడుగుతాడు. ఏమో గుర్తులేదని స్పెండర్ అంటే నిర్ఘాంతపోతాడు. స్కూల్లో పంతులమ్మల వక్షస్థలాల వంకే కళ్ళుంచుకొని చూడటంతో సరిపోయేది ఇతనికి. ఒక విధంగా చూస్తే - ఈ అనుభవాలు లేక ఇతని కవిత్యం లేదనిపిస్తుంది.

ఆంట్ ‘ఇ’ విషయంలో చాల అవమానపడ్డాడు. ఆమెతో జయదేవుడి గీత గోవింద శ్లోకాన్ని అర్థవంతంగా (పదహారేళ్ళప్పుడే) ఉటంకించినపుడు ఆంట్ ‘ఇ’ చాల అసహ్యించుకొంటుంది. ఆ మరురోజు మరొక పెద్దవయస్సుగలాలవిడ ఇతన్ని సెడ్యూస్ చెయ్యబోతుంది. ఏమి జరిగిందో గుర్తులేదంటాడు.

ఇంగ్లండ్ పోతూపోతూ యాలిన్తో షిప్ లో పరిచయం. లండన్ లో దిగిన మొదటిరాత్రి ఫలిస్తుంది. యాలిన్ కి ఒక కూతురు కూడ ఉంది. ఆ అమ్మాయి పేరు సీలియా. కాని తల్లి మీదే కాంక్ష. కారణం - యాలిన్ సీలియాని చాల ప్రేమతో చూస్తుంది. యాలిన్ లో డామ్ మొరేకి తనకేది లోపించిందో అది కన్పిస్తుంది. ఇదొక మనోవైజ్ఞానిక సత్యం.

ఎన్ కౌంటర్ పత్రిక కార్యాలయం చూస్తాడు. స్పెండర్, సిరిల్ కానోల్లీ, బార్బరాస్కెల్లన్, ఆలివర్ బెర్నార్డ్ యింకా ఎందర్నో కలుస్తాడు. ఆక్స్ ఫర్డ్ వెళ్ళింది కవిత్యం రాయటానికేగాని చదువుకోవటానికే కాదని అతని ఉద్దేశం. మృత్యువు మనిషిని వెతుక్కున్నట్లే మనిషి జీవితాన్ని వెతుక్కువాలని భావిస్తాడు. కడుపులో చల్ల కదలకుండా ఇంట్లో కూర్చోవాల్సిన మనిషి ఆ హోమో సెక్యువల్ సాసైటీలో పడి రెండు రకాల సంస్కృతుల్లో ఏది కోరుకోవాలో తెలిక జాలిగా ఏడుస్తూంటాడు. రోమ్ వెళ్లి కొన్నాళ్ళు సస్సారో బెంటోలో తన హోటల్ గదికి ఒక అమ్మాయి కవిత్యం వింటాననే మిషతో వస్తే వట్టి కవిత్యమే విన్పించి పంపేస్తాడు ! రోమ్ లో కవులు, అమ్మాయిల్తో కొంత కాలక్షేపం, బెల్ గ్రేడ్ చూద్దామని వెళ్తూ దారిలో మోస్కూవలో ఒక అతిథురాలి యింట్లో జబ్బుపడ్డాడు. ఆమె సంరక్షిస్తుంది. జర్మన్ సైనికులు మానభంగం చేశారని చెప్పుంది. అపారమైన జాలితో బాటు ఆమెపై డామ్ మొరేకు వ్యామోహం కలుగుతుంది. ఆమెకు ఇతని మీద మరెందుకో అపారమైన జాలి కలిగి శయ్యకు ఆహ్వానిస్తుంది.

ఇలాంటి ఆనుభవాలు ఎన్నో ఉండటం వల్లనే డామ్ రాశాడొక చోట,

"I sowed my wild oats

Before I was twenty

Drunkards and turncoats

I knew plenty"

డామ్ వ్యక్తిగతంగా ఎలియట్‌ను కలుసుకోవటం ఒక విశేషం. తండ్రినుంచి తనయుడు ఆస్తికి వారసుడయినట్లే ఎలియట్ కవిత్వానికి తాను వారసుడినంటాడు. ఇది మాత్రం విమర్శకులు చెప్పాల్సిన మాట.

తన కారు డ్రైవర్‌ని గురించి 'Craxton' అనే కవిత రాస్తాడు. 'కె' అనే అమ్మాయితో చాలకాలం కిందామీదా పడి చివరికి పెళ్ళి చేసుకోకూడదనే నిర్ణయానికొస్తాడు. ఆమె కూడా అంతే, అందుకే కాబోలు.

"The last betrayal.

The weather winter.

I left my trial" అని రాస్తాడొక కవితలో.

తనలాంటి కవులే అయిన గిన్నెబర్గ్, కార్సే, ఫెర్లెంగెట్టేలను హేళన చేస్తాడు. ఇది మాత్రం సహించరాని విషయంగా తోస్తుంది నాకు. తానిప్పుడు తన ఇమేజ్‌ని పెంచుకోవటానికి తాపత్రయపడుతున్నాడు. మర్యాదస్థుల కూటమిలోకి వెళ్ళటానికి ఆరాటపడుతున్నాడు. హాతారండన్ ప్రైజ్ వచ్చిన తర్వాత అతని మనోభావాలే మారిపోయినయే. డేవిడ్ సిసిల్ దీనికి కారణభూతుడు.

ఇన్ని జరిగినా తల్లిని మరచిపోలేడు.

"Sorrow has stopped your eye

Your dream is desolate.

It calls me every day

But I will not enter it.

You know I will not return"

“లెటర్ టు మై మదర్” అన్న కవితలోని పంక్తులివి. తల్లి, తండ్రి జ్ఞాపకాల్ని తుడిచేసుకోవాలని ప్రయత్నించిన తానే తండ్రి అయ్యేటప్పటికి "How soon our children make us die" అని ఆశ్చర్యపోతాడు.

డామ్ మొరే కవితల్లో చలి, మంచు, నీళ్ళు వీటి ప్రాధాన్యం ఉంటుంది. 30 కవితలలో లెక్కపెట్టి చూస్తే cold కు సంబంధించిన పదాలు ఒక 15 సార్లు వస్తాయి. అలాగే poem అనే మాట 11 సార్లు తగులుతుంది. “గానెవె” అన్నది ఇతని చాల గొప్ప కవిత.

"My book will tell the truth

But it will not be true

Till I return to you (From Tibet II)

ఈ మాటలు తల్లిని సంబోధించి రాసినవేననుకొంటాడు. ఇంకేం వస్తాడు ? ఇంకేం సత్యం బహిర్గతమవుతుంది ? (1972)

కవితా ద్వేషి వారెన్ స్టీవెన్సన్

సౌందర్యం ఇటునుంచి చూస్తే, అంత బాగాలేనప్పుడు అటువెళ్ళి ఇంకా దగ్గరగా జరిగి కళ్ళతో ముట్టుకుని చూస్తాం. లేక మిషిగన్ లో చేపలు ఎక్కువ లేనప్పుడు కవులు టారోంట్ వెళ్ళి అక్కడ మంచి ఆంటారియో సరస్సులో పట్టుకుంటారు మాటల మత్స్యాల. ఇటు చివర్నున్న ప్రపంచం పాతది, చిరిగిపోయింది. కాంతి వెలసిపోయింది అనిపించినప్పుడు ఇంద్రధనుస్సు ఒంపులోకి ఒరిగిపోతాం. నయాగరా తుపార మేఘాల్లోకి తేలిపోయి విషాదానందాన్ని కన్నీళ్ళ మెరుపులలో దయగా తుడుచుకుంటాం. ప్రపంచం ఇంత నిష్ఫలం, నిష్ప్రేమం అయిపోయిందేమి చేతునురా అని ఓ సాయం గగనం క్రుంగిపోతున్నప్పుడు నాకు కెనెడియన్ కవులు విన్పించారు. అథో లోకంలోంచి వినవచ్చే మూల్గులు, నిట్టూర్పులు, చివరకి మాటల్ని తడుపుకొని పాటలై టారోంట్ లో విన్పించినాయ్. పదాలపై ఆచ్ఛాదనల్ని తొలగించి చూస్తే వీనిలోంచి ప్రపంచం నినదిస్తుంది.

కాంక్రీట్, మారిటైమ్, ప్రాజెక్టినిస్ట్, వెస్ట్రన్, రియాలిటీని రిజెక్టు చేసే కవితా ధోరణులు కెనడియన్ ఆధునిక కవుల్లో ప్రజ్వరిల్లుతుంటయ్., “నేను తన్నుకుంటూ కేకలేసుకుంటూ పుట్టినప్పుడు డాక్టరు కన్ను వాచింది. ఒక నర్సు తొడ విరిగింది. మరో నర్సు మణికట్టు బెణికింది. మా నాన్నకున్న పది డాలర్లు నా జననానికి ఖర్చయిపోయాయి. నాకున్న కొద్దిపాటి స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు ఆ తర్వాత ఆర్థికమాంద్య యుద్ధాలలో హరించుకుపోయాయి. పుత్రోత్సాహం పోయింది” అంటాడు వారెన్ స్టీవెన్సన్.

ఇతను కవితా ద్వేషి. కవితాన్ని తిరస్కరించే కవితని రాస్తాడు.

“మహా ప్రవక్త, కాలానికి బానిస, అడుక్కునేవాడు, దొంగ, కవి ఇవన్నీను. కానీ ఏదీ కాడు. అవిశ్వాస శూన్యంలోకి మునిగి చచ్చాడా ఇంకా కొనవూపిరితో తేలాడా ?

“ఏ ఆకారంలోకి

ఏ గగనావగాహన స్థలాల్లోకి

ఏ మరు భూముల నిశ్శబ్దాలలోకి

స్థాణువై పయనిస్తాడతను ?

విరిచిన రెండు ఎండు మాటల సర్వీపుల్లల్తో

మానిన గడ్డం తడుముకుంటూ

ఏదో అనుకుంటాడు గొణుక్కుంటాడు.”

వారెన్ స్టీవెన్సన్ ని దృశ్య కవిగా చెప్పకోవచ్చునేమో. 1933 లో జన్మించిన ఇతను వాంకోవర్ లో పాఠాలు చెప్పుకుంటూ కవితాల్లు రాస్తాంటాడు. దృశ్యాల్ని ధ్వనింపజేసే కవుల కోవలోకి చెందినవాడు. ఇతని ఇతర ఉద్యమ కవి మిత్రులు డాన్ బైలీ, 1942లో పుట్టాడు. పదిహేనేళ్ళకే బడి మానేసి పాతికేళ్ళప్పుడు బాంక్ దోపిడీతో పట్టుబడి కింగ్స్టన్

జైల్లో ఉంటుండగా కవితా రచన ప్రారంభించాడు) జాన్ డిట్కో, బిల్ హావెల్, సిడ్ హార్టీ, యూజిక్ మక్ సమరా, జాక్ లడ్విగ్, ఆండీ వెయిన్రైట్ మొదలైనవాళ్ళు. వీళ్ళందరి కవితా గ్రంథాలను హవుస్ ఆఫ్ అనన్సిమైస్ వేసింది. స్టీవెన్స్ ది మళ్ళీ ఒక కవిత.

“ఈ యువకుడు

యిసుకమీద పడుకొని డేగలా

సాయం సమయమంతా

ఆమె ప్రియ హృదయపు పక్కటెముకల సారంగంలో

ప్రయాణిస్తున్నాడు

నిద్రాభంగంకాకుండా ప్రయత్నిస్తూ ఆలోచిస్తూ

సున్నితంగా

సుతారపు సుత్తులలో లలిత లలితంగా

అలతి అలతిగా

మేల్కొంచి ఆమె

నిద్రలోంచి

ఇసుకలోంచి

నడిచిపోయి

చేరుకోవాలి వారు

చీకటి మాపుకి

మనో హర్షానికి మహా ప్రాసాదానికి”

ఈ తీరాన్నుంచి మరో తీరానికి పయనించే దేహాన్ని తట్టి స్పృశించి, ప్రేమించి, అలా ఇసుకలోంచి నడిచివెళ్ళిపోవడాన్ని మనోహరంగా చిత్రించాడు స్టీవెన్స్.

ఇతని కవితలో గతాల వ్యక్తిగతాలు ధ్వనిస్తాయి. కాంక్రీట్ పాయిట్రీకి ఇతని కవితల్ని ఉదాహరణలుగా చూపించవచ్చు. “ఈస్ట్ హేస్టింగ్స్ స్ట్రీట్” గాని “యనాయిన్ ఎనబాసిన్”గానీ కవితలు ఇలాంటివే. “ఈస్ట్ హేస్టింగ్స్” స్ట్రీట్ కొంచెం దీర్ఘ కవిత కనుక “యనాయిన్ ఎనబాసిన్”ని ఉదహరిస్తాను.

“ఆ అందాలరాసి ఉపన్యసిస్తోంది

కళాకృతుల విలువలు ఎలా

విలోమానులోమాలవుతాయో

వసంత లతా నికుంజాలలో

పండితులెలా హసిస్తారో

కలల మూల కారణాలేవో

వాస్తవ వాద కొమ్మన పూచిన

పూలమే మనమంతా అని ఆఘ్రాణిస్తూ
 ఉంటే ఆమె అలా మనందర్నీ ఆఘ్రాణిస్తోంటే
 ఇంతలోకి బయట నుంచి
 మగ గొంతులు కర్కశంగా కఠోరంగా
 దేవకన్యను చెరపట్టిన రాక్షసంగా
 పొగలు పొగలుగా రాలిన చీకట్లో
 ఏ పూలనని ఏరుకుంటాం ?
 ఆ అందాల బొమ్మ ఉపన్యసిస్తోంది
 సర్వం సన్యసిస్తోంది
 అందంగా పుట్టడం శాపం
 ఆ పాపానికి పరిహారం
 సౌందర్యసీమని అనాచ్ఛాదితం చేయటం !”

వారెన్ స్టీవెన్స్ కవిత చదువుతూంటే అద్దం ముందు నుంచి వివస్త్ర
 మవుతున్నట్లుంటుంది. అద్దపు కిటికీకి అవతల నుంచుని అద్దానికి ముఖం అద్ది పెదవుల్ని
 నొక్కివట్టి గదిలోని చీకట్లోకి వెతుక్కుంటున్న చూపులు కన్పిస్తాయ్. దృశ్యాలకి, వెర్బల్
 ఈక్విలెంట్స్ గా శబ్దాలు ధ్వనిస్తాయి. ప్రతి పదమూ పదపదమని తొందర చేస్తుంది. వేగిర
 పెట్టుంది. చివరకి నిశ్చల సమాధిలో కప్పెడుతుంది. (1979)

వాగ్గేయకారుడు రాడ్ మక్వెస్

కొందరు కవులు అమ్ముడుపోతారు. కొందరి కవిత్వాలు బాగా అమ్మక మవుతాయ్. కొందరు కవులు అచ్చసిన అంబోతుల్లా వాళ్ళు అచ్చేసిన కవిత్వాలతో జనం మీద కెగబడ్డారు. రాడ్ మక్వెస్ తన పాటలకి తానే స్వరకల్పన చేసుకొని తన గొంతు తానే వెదుక్కున్నాడు. మొదట్లో అతని మొహమన్నా ఎవరూ చూడలేదు. అందుకని తానే అరవై అయిదువేల ప్రతుల్ని సొంత పూచీమీద ప్రచురించుకొన్నాడు. ఆ ప్రథమ కావ్యం జనంలో బాగా ప్రాచుర్యాన్ని పొందింది. ఆ తర్వాతే రాండమ్ హవుస్ వాళ్ళ ముద్దుబిడ్డ అయి, 1966 లో 'లోన్ నమ్ సిటీన్' కావ్యం ముద్రితమయింది. రెండు సంవత్సరాలలోనే పునర్ముద్రితమయింది. ఈ రోజున అతనికి అమెరికాలో పదిలక్షల అభిమానులున్నారు.

అతను కవి, గాయకుడు, స్వరశిల్పి, నటుడు. ప్రపంచ దేశాలు నలుమూలల్లోనూ అతని గీతాలు వినిపించాడు. 1966 నుంచి 1971 మధ్యకాలంలో అతని పుస్తకాలు డెబ్బయ్యే లక్షల ప్రతులు జనం విరగబడి కొనుక్కున్నారు. సినిమాలకి అతను రచించిన సంగీతానికి రెండు పర్యాయాలు అకాడమీ బహుమతులొచ్చినయ్. వెయ్యికి పైగా అతని ప్రఖ్యాత గేయాలు కోటి రికార్డులుగా కొనుక్కున్నారు. సంగీతప్రియులు.

హంట్స్విల్ అనే ఒక చిన్న పూళ్ళో నేనొక సినిమా చూచానొక సాయం కాలం. దానిపేరు 'ది సాంగ్ రిమైండింగ్ ది సేమ్'. అందులోని లెడ్ జెస్టిన్ సంగీతం విని విభ్రాంతి చెందాను. ఆ తర్వాత కొన్నాళ్ళకి మరొక సంగీత ప్రధానచిత్రం, కొంచెం సెంటిమెంటల్ ప్రేమ కలిసినది 'ఎ స్టార్ ఈజ్ బార్న్' చూచాను మరొక పూళ్ళో. అప్పుడు నాకు తెలిసివచ్చింది ఈ వచన కవిత్వం ఎంత విపమమవుతూందో. ముఖ్యంగా లెడ్ జెస్టిన్ సంగీతం అపూర్వ ఊర్ధ్వ అనుభూతి నిచ్చింది. 'పాప్' మ్యూజిక్ అనే తేలికభావం ఒక్కసారి కొట్టుకుపోయింది.

రాడ్ మక్వెస్ గేయాల్లో కూడ అలాంటి అనుభూతి కలుగుతుంది.

“ఈ రాత్రి దేవుడు వస్తాడని అనుకోను గానీ ఎందుకైనా మంచిది కిటికీ తీసి ఉంచుతాను”. అంటాడు రాడ్ మక్వెస్. మానవుని ఒంటరితనం, సఫలం కాని ప్రేమ, నిస్సహాయత, శూన్యభావం అతని కవిత్వానికి ప్రేరణలు. ఎన్నిసార్లు భగవదీనా, తిప్పికొట్టినా, నిర్లక్ష్యం చేసినా, అనహింసచుకొన్నా ఈ మానవుల్ని అందర్నీ ఒక్కొక్కరినీ అందర్నీ ప్రేమించక మానలేని గొప్ప విషాదశక్తి అతనిలో ఉంది. అలిసిపోయిన కళ్ళూ, దిగజారిన భుజాలూ, ఆ పెదాల్లో వోటమి నొప్పుకోని నిజాయితీ ఇదీ రాడ్ మక్వెస్ ఆకారం. అతను ధరించే దుస్తులు లాస్ వెగాస్ లో గొప్ప గొప్ప క్లబ్బుల్లో పాటలు పాడి డబ్బు చేసుకొనేవాళ్ళ పటాబోపపు వేషం కాదు. గాలికెగిరే జుట్టూ గల గల మోగే గొంతు అలక్ష్యం కాని నిర్లక్ష్యమూ అతని రూపం.

అతనికి 'ఎస్వార్', 'ప్లే బాయ్' 'కాస్మాపాలిటన్', పత్రికలంటే ఇష్టమే కాని 'ప్లే బాయ్'లో స్త్రీని కేవలం కామపరంగా చిత్రించటమంటే ఇష్టంకాదు. ప్రభుత్వానికి, ఉన్న స్థితిని ఉన్నట్లే ఉంచటానికి మాత్రం అతను పూర్తి వ్యతిరేకి.

ఒకసారొక గమ్మత్తు జరిగింది. ఒక పుస్తకాన్ని చాలామంది సమీక్షించారు. మెచ్చుకొన్నారు. నిజానికా పుస్తకం అతను రాసింది కాదు. మరొకసారి ఒక పత్రికా రచయిత్రి అతన్ని గురించి చాలా అభూత కల్పనలు రాసింది. నిజానికావిడ అతన్నెప్పుడూ కలుసుకోలేదు. రాడ్ మక్వెస్తో గాఢ స్నేహం కావాలని ఆ రచయిత్రి ఆంతరంగికంగా కోరుకున్న మానసిక రహస్యమది.

రాడ్ మక్వెస్ కవిత్వం మీద ఒక విమర్శ ఉన్నది. అదేమిటీ అంత సరళంగా సుబోధకంగా రాస్తాడేమిటని. విచిత్ర మేమంటే అస్పష్టమైన అనుభూతులకు అతనొక స్పష్ట రూపాన్నిస్తాడు. కవిత్వాన్ని అతను రాయడు. కవిత్వమే అతన్ని రాయనిస్తుంది.

రాడ్ మక్వెస్ యుద్ధ వ్యతిరేక గేయాలు రాసాడు. నీగ్రోలు, రెడ్ ఇండియన్ల దుస్థితి గురించి శ్వేత జాతి అహంకారాన్ని గురించి రాసాడు, పాడాడు. ప్రజల కళ్ళల్లో కనపడని ప్రేమ బాంబులున్నాయ్ అవి ఎప్పుడైనా మండిపోతాయంటాడు. (1979)

అగాధం అంచులపై రాబర్ట్ లోవెల్

సంవత్సరం ఒకరోజు శిక్ష. అయితే అన్నాళ్ళూ జైల్లో ఉంచలేదు. ఆరెల్లకే విడిచిపెట్టారు. వెస్ట్ స్ట్రీట్ కర్మాగారం పక్కనే హాథున్ నది. ఇరవయ్యవ శతాబ్దం సగం నడచిందో లేదో అలసిపోయింది. నిద్రమాత్రలు మింగింది. ఈ శతాబ్దానికి ఏభయ్యేళ్ళు. లోవెల్ కేమో నలభయ్యే. అతనికి ఓ తొమ్మిది నెలల పాప ఉన్నది. జైలు వెలుపల పాకిపని చేసేవాడికి ఇద్దరు పిల్లలు. ఒకమ్మాయి సహాయం చేస్తుంది. మరో పిల్ల మరీ చిన్నపిల్ల. 'యంగ్ రివల్యూషన్' లోవెల్ నిప్పులు కక్కి యుద్ధ వ్యతిరేకి. హామ్మిన్స్, ఫ్రాన్సిస్ తాంపున్ లా కాతలిక్ మత ప్రియుడు. యుద్ధ ద్వేషమే తన దోషమల్లా. అందుకు బందిఖానా. ఫ్రెసిడెంట్ రూజ్ వెల్ట్ కి ఆటమిక్ మేఘాలను వ్యతిరేకిస్తూ రానినందుకు, చావనైనా చస్తాను గాని యుద్ధంలో పాల్గొననని హెచ్చరించినందుకు, మళ్ళీనా మరో ప్రపంచ యుద్ధమని శాంతిగీతాలు పాడినందుకు, అమెరికా అట్లాంటిక్ గోడ పగిలి తీరుతుందని శపించినందుకు జైలుప్రాప్తి. తానేమో రాలిన పళ్ళను తింటాను. చర్యం చెప్పలు తొడుక్కోను, నులక, నవ్వారు, నూలు చెప్పలతోనే నడుస్తాననే శాకాహారి కాదు. అయినా తనకు జైల్లో సామానగాళ్లు ఎవరయ్యా అంటే నల్లని గిరజాల జుట్టు ఉంగరాలతో మరియువానా దాచుకున్న కుర్రాడు. హాలీవుడ్ తార్బుడు గాళ్ళూ వాళ్ళ గాలిలో తేలియాడుతున్న ఎలక్ట్రిక్ కుర్చీలూ వాటి నిర్భయాలూ.

రాబర్ట్ లోవెల్ కవితలో సామాజిక సాంఘిక వైజ్ఞానిక చరిత్ర కనిపిస్తుంది. చరిత్ర కవిత్యాన్ని ప్రసవీస్తే కవిత్వం రూపంలో చరిత్రను అవహేళన చేస్తుంది. ఇది ఒకవేపు చరిత్ర చిత్రం. రాబర్ట్ లోవెల్ కవితలో మరోవేపు కన్పించేది ఆత్మచరిత్ర. తన వంశం, తన తండ్రి వంశం, తనూ తండ్రి కాబోయే తాను - వీటన్నిటి మీద భరింపలేని ద్వేషం. ప్రేమను పరీక్షించే ద్వేషం. రాబర్ట్ లోవెల్ కవిత అంతటా చేసిన తప్పుల్ని చెప్పుకోవటం, ఒప్పుకోవటం ఉంటుంది. తనను తాను శిక్షించుకోబోయే ప్రయత్నంలో వైఫల్యం ఉంటుంది. తానే పశ్చాత్తప్త కుమారుడు. తానే క్షమాపూర్ణ పితరుడు. తనలోనే తండ్రి. తనలోనే కుమారుడు. తానే దోషి, తానే న్యాయమూర్తి, అయితే ఇంక ఏ శిక్ష నుంచి ఏ శిక్షణ వస్తుంది ?

రాబర్ట్ లోవెల్ 1917 లో బోస్టన్ మసాచ్యుసెట్స్ లో జన్మించాడు. పోయిన సంవత్సరం పోయాడు. అంతకు కొద్దికాలం క్రితమే తన అభిమాన కవి, స్నేహితుడు జాన్ బెరిమన్ ఆత్మహత్య చేసుకొని చచ్చిపోయాడు. లోవెల్ రాసిన కవితా గ్రంథాలలో సామాన్య పాఠకుడికి అర్థమయ్యేది అతని కవితా గ్రంథాలలో కెల్లా గొప్పదీ "లైఫ్ స్టడీస్". లోవెల్ వస్తుతా చాలా క్లాసికల్ కవి. క్రమేణా తనను తాను దర్శించుకున్నాడు. "లైఫ్ స్టడీస్" లో తొమ్మిది సంవత్సరాలు. ఒక్క పంక్తి కూడా రాయలేదు. "కవి అన్నవాడు జీవితంలో ఎన్ని కావ్యాలు వ్రాసినాగాని అవన్నీ ఒకే కవిత' అంటాడు లోవెల్. తన కవిత్వమంతా అచ్చం తన జీవితమే. వాడినవన్నీ వైయక్తిక పద చిత్రాలే. తన మిత్రులు, తన శత్రువులూ అందులో కనిపిస్తారు. ముఖ్యంగా తన తండ్రి మీద అస్థిత్యభావ పరమైన ద్వేషం కొట్టొచ్చినట్టు కనిపిస్తుంది. ప్రేమకీ ద్వేషానికీ ఉన్న తేడానల్లా ఒక వెంట్రుకవానిలో చూపిస్తాడు.

మెరిసిపోతూన్న చీకట్లను ముట్టుకుంటే మెలితిరిగే మొరటురాళ్ళన్నీ చిత్రిస్తాడు. అమెరికాలో సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనాన్ని కాంక్షించిన 'న్యూ ఇంగ్లండ్ కవి' లోవెల్. అమెరికా అతనిని సన్మానించింది. బందీగా శిక్షించింది కూడా. స్వేచ్ఛను కాంక్షించాడు. అలాగే అప్పుడప్పుడు పిచ్చానువత్రుల్లో ఉండాల్సి వచ్చేది. యువకుడిగా ఉన్న కతాలసిజం మధ్య వయస్కుడయ్యేప్పటికీ క్షీణించింది. అతని కవిత్వం ఎంత అస్పష్టమో అంత ఉద్వేగ పూరితం. ఎంత సొంత గొంతో అంత పూర్వకవుల ఫక్కి.

ఆక్స్ఫర్డ్ లో ప్రాఫెసర్ ఆఫ్ పాయిట్రీ పదవి కొద్దిలో తప్పిపోయింది. అయితే అమెరికన్ పాయట్ లారియట్ లాంటిదే మరొక పదవి - లైబ్రరీ ఆఫ్ కాంగ్రెస్ కు కవిగా ఎన్నికయ్యాడు. పులిట్జర్ బహుమానం వచ్చింది. రెండో పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. న్యూయార్క్ నగరంలో కూతురుతో బాటు ఉండేవాడు. వాషింగ్టన్ లో పాటోమాక్ నదిన వర్ణించిన తీరు అద్భుతం. అందమైన అమ్మాయి. కనురెప్పల్ని పొడిచేసిన ఆనందపు పర్వతాలు ఆ నదిలో ఉంటే పాటోమాక్ నదీ తరంగాలు ఆ పర్వతాల వేపు కొట్టుకెళ్తూంటే ఎంత బావుండునో నంటాడు. నడివయస్సువాడు. న్యూయార్క్ నగరంలో నడవటం ఇలా వర్ణిస్తాడు.

చూడు నా మీద నూరుతోంది

నడి శీతాకాలం చురకత్తి

న్యూయార్క్ నగరం నా నరాలలోకి

మరమేకుల్ని తిప్పుతోంది.

నమిలి నమిలి ఉమిసిన

వీధులమీద నేన్నడుస్తాంటే !

నలభయ్యైదు తర్వాత

ఏమిటి ఇంకేమిటి ఆ పిమ్మట ?

ఏ వీధి మలుపు తిరిగినా

అక్కడే కనిపిస్తున్నాడు మా నాన్న

మా నాన్న నా వృద్ధాప్యం

నా వృద్ధాప్యం ఇంకా బ్రతుకుతూనే.

తండ్రీ నన్ను క్షమించు

నా గాయల్ని

నే నెట్లా క్షమిస్తానో

నా క్షతగాత్రుల్ని

అట్లా.

సువ్య మాత్రం - సియాన్

పర్వతం ఎప్పుడూ ఎక్కలేదు.

కాని ఎలా ఒదిలావో

కొండ కొమ్ముమీద

డైనసార్ మృత్యు పాదాల చిహ్నాల్ని
వాటిమీద నేను నడవక తప్పదు.”

‘మిడిల్ ఏజ్’ అనే ఈ చిన్న కవితలో ఎన్నో భావాంతరాలు రూపాంతరాలు గోచరిస్తాయి. భూతకాలం చరిత్రగా నిలబడుతుంది. తండ్రి ప్రతిమ తన తండ్రి కాక మోజెసికి ప్రతీక. ఇబ్రాయిల్ పిల్లల కోసం టెన్ కమాండ్ మెంట్స్ తేపటానికి జియాన్ పర్వతం ఎక్కిన మోజెస్. ఇంకా ఆలోచిస్తే ఆ తండ్రి జీసస్. పర్వతంమీద ప్రబోధిస్తున్న జీసస్. లోవెల్ గాని లోవెల్ తండ్రి గాని ఏ హఠాత్తానం కోసమూ ఏ పర్వతమూ అధిరోహించలేదు. మంచుయుగంలో డైనసార్స్ చచ్చిపోయినయ్, కొత్త ప్రపంచంలో బ్రతకలేక, కాని కొండరాళ్ళ మీద వాటి పాదచ్ఛాయలు మిగిలిపోయినయ్. లోవెల్ తండ్రి మృత్యుపద చిహ్నాల్లో లోవెల్ కూడా చచ్చిపోవాల్సిందే. అసలీ భాష్యా లేవీ లేకుండానే మరొక ఊహ కూడా చెయ్యవచ్చు. న్యూయార్కు నగరంలో రాతి రాక్షస కట్టడాల కింద నడవటం అనే అనుభూతిలో, క్షణ క్షణమూ మార్పు చెందే సంస్కృతిలో, పాత సంవత్సరం చచ్చిపోతూ కొత్త సంవత్సరం ఇంకా జన్మించని సంధి శీతాకాలంలో ఏ మలుపు తిరిగినా ఎటు పోవాలో తెలిక ఎక్కడ చూసినా మళ్ళీ తానే తండ్రి రూపంలో స్వయం ప్రతిఘాతాన్ని ఎదుర్కొంటున్న మానసిక ముట్టడిలో ఉన్న చిత్రం ఇది. దాంతే చీకటి అడవిలో చిక్కడిపోయినప్పుడు మార్గదర్శకుడు, మానసిక జ్యోతి - వర్జిల్ కన్పించాడు. కాని లోవెల్ కి ఎవరూ లేరలా.

ఆత్మమీద, వ్యక్తులపైన, సంఘంమీద, దేశం మీద, తన కోపాన్ని తాపాన్ని పరితాపాన్ని, ద్వేషాన్ని, ప్రేమని, వంధ్యత్వాన్ని వైఫల్యాన్ని లోవెల్ ప్రతి కవితలోనూ చూపిస్తాడు. అద్దం ముందు కూర్చుని తిట్టుకొని కొట్టుకొని ఏం లాభం ? తను పోతేనే కాని తన ప్రతిరూపం పోదు. ఇదెంత కష్టం ! ఇంకా ఆ గ్రీక్ డ్రామాలే నయం. అందులోని ‘నేను’ ఎప్పుడూ ఒక ముసుగు వేసుకొంటుంది. చిన్న అద్దంలో పెద్ద కొండని చూపిస్తుంది. లోవెల్ సూక్ష్మదర్శినిలోంచి తన భూతాన్ని చూసుకొని జడుసుకుంటాడు.

లోవెల్ కవిత ఆత్మచరిత్ర అవుతూనే ఎస్కటాలజీగానో సోషియాలజీగానో నిలుస్తుంది. రిచర్డ్ ఎబర్ హార్డ్ చిన్నప్పుడు గురువు. హార్వర్డులో తాను చదువుకొనేప్పుడు అంత గొప్పచోట ఒక్క మంచి కవి లేడు. జాన్ క్రో రాంసమ్ స్నేహం చేశాడు. రాబర్ట్ ఫ్రాస్ట్ ఇతనిలో కృత్రుత లేదన్నాడు. ఎలెన్ టేట్ భార్య, “మాకే ఇల్లు చాలటం లేదు ఇంకెక్కడ చోటుంది నీకు. కావాలంటే ఇంటిముందు వో గుడారం వేసుకో” అంటే నిజంగానే అలా చేసి వో రెండు నెలలు బాటు చందస్సులో కవిత్యం రాసాడు. కావాలని పట్టుబట్టి, ఫ్రెంచి సింబలిస్టులని ఔపోసన పట్టాడు. ఇంగ్లీషు ఆధి భృతిక కవుల అంతుచూశాడు. బ్రౌనింగ్ ని అభిమానించాడు. రెండో ప్రపంచ యుద్ధం సంగతి నిద్రలో కూడా భీతి గొల్పేది. బోస్టన్ నీ అభిమానించాడు. రెండో ప్రపంచ యుద్ధం సంగతి నిద్రలో కూడా భీతి గొల్పేది. బోస్టన్ నీ న్యూ ఇంగ్లండ్ నీ ఆరాధించాడు. 1944 లో మొదటి కావ్యం “లాండ్ ఆఫ్ అన్ లైక్లీవెస్” అచ్చు వేశాడు. ‘లార్డ్ వియలీస్ కాజిల్’, రెండు సంవత్సరాల తర్వాత వచ్చింది. రింబాడ్, పాల్ వాలెరీ, రైనర్ మారియా రిల్కెలను అనుకరించాడు. 1959 లో ‘లైఫ్ స్టడీస్’ కావ్యంలో తప్పిపోయిన ఆత్మను అన్వేషించే భయానక విచలిత సంచలనాత్మక కవిత్యంలో చివరకి రాబర్ట్ లోవెల్ గా స్థిరత్వం పొందాడు. ఎట్యున్, పౌండ్, విలియమ్, కార్టోస్ విలియమ్స్ శ్రేణికి చెందిన అగాధ బాధామయ కవితను రచించినవాడు రాబర్ట్ లోవెల్. (1979)

హమేషా తమాషా కవి ఆప్టెక్

కవిత్వం అంటే ఇదని, అదికాదని చొక్కాలు చించుకొని కుస్తీపట్టు పట్టుకొని తలలు బాదుకొంటూన్న ఈ రోజుల్లో హాయిగా హుషారుగా జోరుగా అవలీలగా అటు నవలలు, కథానికలు, స్వీయ చరిత్రాత్మక వ్యాసాలూ రాసుకుంటూ పోతూ ఒక చేత్తో రేఖాచిత్రాలు గీసుకొంటూ తనలోని విషాదాన్ని లోలోన మింగి నవ్వుల్నీ పువ్వుల్నీ అందరికీ పంచుతున్నవాడు జాన్ ఆప్టెక్.

ఇతని కవితా సంకలనాలు “మిడ్ పాయింట్”, “టెలిఫోన్ పోల్స్”. వీనిలో “మిడ్ పాయింట్ అండ్ అదర్ పోయమ్స్”కి చాలా ఖ్యాతి లభించింది. “సెవెంటీ పోయమ్స్” అనేది మరొక సంకలనం. “ది సెంటూర్” అనే నవలకు 1964 లో నేషనల్ బుక్ అవార్డ్ వచ్చింది. ఇది కాక ఇంకో నవల “కపుల్స్” రెండు కథా సంకలనాలు “ది మ్యూజిక్ స్కూల్” “ది పిజియన్ ఫెదర్స్” కూడ రాసాడు. చిన్న పిల్లలకోసం “ది మాజిక్ ఫ్లాట్” గ్రంథం రచించాడు. కేవలం నవ్వులాటగా రాసినట్టు కన్పించినా ఇతని రచనల్లో చక్కని వ్యంగ్యం తొంగిచూస్తుంది. కవిత్వంలో అశ్లీల పదాలు వాడినా ఊహ ఉన్నతమైనది. కాబట్టి ఒక విధమైన సీరియస్ నెస్ వస్తుంది. మరొక్కసారి ఆడెన్ కవితల్లోని సరదా సరిహద్దులు స్ఫురిస్తాయి. ఆప్టెక్ కవిత్వంలో మంచి స్ఫూర్తి ఉన్నది. చురుకైన పర్యవేక్షణ ఉన్నది. బలం ఉన్నది.

మొదట్లో అసలు కార్టూనిస్ట్ కావాలని కలలు కన్నాడు ఆప్టెక్. అందుకనే కాబోలు ఇతని కవితా సంకలనాలలో బొమ్మలు, తన చిన్నప్పటి (ఉయ్యాలలో ఉన్నప్పటివి కూడా) ఫోటోలు తన కవిత్వ చరణాల మధ్యన ముద్రించాడు.

1932 లో పెన్సిల్వేనియా రాష్ట్రంలోని షిల్లింగ్స్ లో జన్మించాడు. హార్వర్డ్ లోనూ ఆక్స్ ఫర్డ్ లోని రస్కిన్ స్కూల్ ఆఫ్ డ్రాయింగ్ అండ్ ఫైన్ ఆర్ట్స్ లోనూ విద్యని, కళనీ అభ్యసించాడు. “పెన్స్ అండ్ నీడిల్స్” అనే కారికేచర్స్ చిత్రాల పుస్తకానికి పీఠిక రాస్తూ గందరగోళంలో పడిపోయిన అమెరికా దేశానికి కామిక్ ఆర్ట్ ఎంటైనా కావాలని అన్నాడు. కవిత్వమూ, చిత్రకళా ఈ యుగంలోని అలనటను, నైరాశ్యాన్ని రూపుకట్టినట్లు చిత్రించాలన్నాడు. అందుకనే కాబోలు డేవిడ్ లెవైన్ వేసిన తన వ్యంగ్య చిత్రాన్ని చూచి అంతగా ఆనందించాడు.

ఆనంద విషాదాలు ఆప్టెక్ కవితలోని తర్క వితర్కాలు, పదునైన పరిశీలన, స్పష్టమైన అనుశీలన అతని కవిత్వ తత్వాలు.

ఒక వ్యతిక్రమ భావన ‘ఫీవర్’ అనే పద్యంలో కనిపిస్తుంది.

“తెచ్చాను తెచ్చాను 102 డిగ్రీల దేశాన్నుంచి శుభవార్త దేవుడున్నాడు !

చచ్చినా నమ్మేవాడ్ని కాను పూర్వం

మంచం కోళ్ళు నాలుగూ నొక్కిచెప్పేదాక !
 నేను కప్పుకున్న దుప్పటిలో ప్రతి
 దారపు పోగూ అదే గొణిగింది
 అవిశ్వాసాల్ని అపనమ్మకాల్ని ఫిర్యాదుల్ని
 కిటికీలోంచి కన్నిస్తున్న చెట్టుక్కటి విసిరికొట్టింది
 ఎన్నాళ్ళ కెన్నాళ్ళకు అలా మర్యాదగా నిద్దరోయాను !
 జబ్బు చెయ్యకుండానే గనక ఉంటే
 ఈ పరమ రహస్యం నాకెలా తెలిసేది !”

పైకి ఏమి చెప్తున్నాడో అది కాదు ముఖ్యం నిజానికి. ఒట్టి మానసిక బలహీనతని,
 దైహికమైన అనహాయతను ఆసరాగా చేసుకొని ఒక అంధ విశ్వాసం ఎలా తన్నుకొస్తుందో
 చూపిస్తున్నాడు.

కెనెత్ హట్టన్ అనేవాడు ఒకే ఒక టెరిలిన్ టైని వద్దెనిమిది నెలల పాటు రోజూ
 కట్టుకున్నాడు. ఈ విషయాన్ని గురించి ఆప్డెక్ ఒక కవిత రాసాడు. దాని పేరు “ఇన్ ప్రైజ్
 ఆఫ్ (C₁₀ H₉ O₅).

నా నెక్ట్ టెరిలిన్ ది
 అమతర్వం వరకు నేను
 దాన్ని ధరించుతాను.
 కాలానికి వాడదు అది
 రంగు మాయదు చీలిక లవదు
 క్రుంగదు పీలిక లవదు చీలదు
 నలగదు సడలదు విదలదు
 జనవరి నెల తుఫానులక్కూడా
 దాని ముడి విడివడదు.
 ఏప్రిల్ మాసం వర్షధారలకైనా
 దాని పాలిష్టర్ మెరపు మాయదు
 జులై సూర్యుడు ఎండదెబ్బ లెన్ని
 కొట్టినా కొంచెమైనా చమట పట్టదు
 అక్టోబరు మంచూ వ్యర్థమే
 డిసెంబరు హిమపాతం
 క్షణకాలం కూడా కదల్చదు
 నా కాల్షియం చట్రంలోంచి
 కార్బోహైడ్రేట్లు కాలిపోయినపుడు
 నే నెక్కడో భూమిలో ఉన్నప్పుడు
 డెబ్బది సంవత్సరాలకి

అప్పటికీ నా టెరిలిన్ టై
ముడి మాత్రం వీడదు
చెక్కు చెదరదు !

జాన్ అప్ డైక్ ఊహ విజ్ఞాన శాస్త్రాన్నించి బలాన్ని తీసుకొని అక్కడ్నించి వేగవంతమైన వ్యంగ్య చిత్రమవుతుంది. “కాలిగులాస్ డ్రీమ్” అనేది మరొక అద్భుత రసం ఉన్న కవిత. కాకపోతే అనువాదం చెయ్యటానికి వీల్లేని సుదీర్ఘమైన కవిత. కాలిగులాస్ నిద్రపట్టదు. ఆ పట్టిన కాసేపూ మెడిటరేనియన్ సముద్రంతో సంభాషించినట్లు కలలు. మరొక కవితలో -

“పేమికుడు అద్దాన్ని తయారుచేద్దామని
ప్రియురాలి చెక్కిళ్ళను అదే పనిగా నిమిరుతాడు
చివరికి పుర్రెగా మిగిలేదాక !”

జాన్ అప్ డైక్ వైవాహిక జీవితం ఆనంద ప్రదమైనదే. భార్యతో, నలుగురు పిల్లలతో సుఖంగానే ఉన్నాడు ఇప్పుడు. కాని విడాకులు తీసుకొనే రోజు ముందు ఎవరైనా ఎట్లా అనుభూతి చెందుతారు - ముఖ్యంగా పిల్లలపట్ల, వాళ్ళ మానసిక అలజడి ఎట్లా ఉంటుందో ‘మై చిల్డ్రన్ ఎట్ ది డంప్’ అనే కవితలో చిత్రించాడు.

ఎవరైనా తప్పక చదవాల్సిన కవిత ‘మిడ్ పాయింట్’. తప్పక చూడాల్సిన చిత్రాలు అందులోని ఫోటోగ్రాఫులు. తన బాల్యం, ఎంత ఆదినుంచి గుర్తున్నదో ఆ తొలి బాల్యాన్నుంచి కథ మొదలవుతుంది. హిల్ ఆఫ్ లైఫ్ మీద 1942 నుంచి ఈనాటివరకు తన అశాంతి, అస్థిరత్వం, ఆందోళనలను వర్ణిస్తాడు. ఇందులో ప్రతిసారి ఎదురయ్యే ప్రశ్న “వైయామ్ ఐమి ?” ఇది మానవ అస్తిత్వానికే చెందిన మూల ప్రశ్న కాదా మరి !

ఇదే కవితలోని మూడవభాగం “ది డాన్స్ ఆఫ్ ది సాలిడ్స్”. ఈ భాగంలో అణు విభజన, లోహాలూ, పింగాణీ, పాలిమర్స్, సల్ఫర్, సాల్ట్, మెర్క్యూరీ, మాలిక్యుల్స్, ఎక్స్రే, సిలికాన్, అయాన్స్ హీట్, ప్లూయిడ్ గాస్, టి - 3 ఎన్.కె. ఇలా ఎన్నో వస్తు విషయాల గురించి, శక్తి గురించి, పదార్థం గురించి మాట్లాడుతూ మానవ జీవితంలో వాటిని ముడిపెట్టాడు.

నాలుగోభాగం నాకు మరీ నచ్చిన భాగం. దీనిలోని ఇతివృత్తం పాయింటిలిజమ్. ఈ విభాగంలో విట్యున్, పౌండ్ రెండో కాంటోల స్ఫురణ కలుగుతుంది. మచ్చుకు కొన్ని పంక్తులు.

“ప్రతి చిన్న మొలకా చెప్తుంది
నిజానికి మృత్యువు లేదని.
నా దేహం చరిత్ర
నా ఆత్మ క్రీస్తు”

ఉదాత్తానుదాత్త స్వరాలు రెండూ పలుకుతుంటాయి జాన్ అప్ డైక్ కవితల్లో. ఏ స్వరాన్నీ వినకుండా ఉండలేం. (1979)

“నా ప్రపంచంలో నేనే బాటసారిని” అంటోన్న

వాలెన్ స్టీవెన్స్

మాటల్ని వేళ్ళతో స్పృశించడం, కవిత్వాన్ని కళ్ళతో తడవడం స్టీవెన్స్ చేసిన పని. మనుషులు డబ్బు సంపాదిస్తారు. డబ్బు సంపాదించినట్లుగానే కవులు కవిత్వాన్ని కూడా సంపాదించాలన్నాడు స్టీవెన్స్, వాలెన్ స్టీవెన్స్ భీమా ఏజెంట్. 1955 లో అతను చనిపోక పూర్వం చాలా తక్కువమందికే తెలుసు అతను ఒక గొప్ప కవి అని. పక్షివంక పదమూడు విధాలుగా ఎలా చూడవచ్చో చెప్పినవాడు స్టీవెన్స్. అతని పేరు వినగానే జ్ఞప్తికి వచ్చేది “ది రోలర్ ఆఫ్ బిగ్ సిగార్స్” అనే కవిత. ఒకే ఒక కవిత ‘జార్ ఆన్ టెన్స్’ మీద పరిశోధాత్మక వ్యాసాలు ఎన్నో వచ్చాయి.

అతని ప్రకృతి మాటల మూట. చిన్నపిల్లలు అడుగు తీసి అడుగు వేసేటప్పుడు మన పెద్దవాళ్ళు ఎంత జాగ్రత్తగా వాళ్లవంక అందోళనగా చూస్తుంటామో కవితలో మాట వెంట మాట చేర్చేటప్పుడు స్టీవెన్స్ అంత జాగరూకతతో వ్రాస్తాడు. ఇంద్రియానుభూతి ద్వారా అతీంద్రియ మానసిక స్వేచ్ఛను నిరూపిస్తాడు. వస్తువుల్లో నిరంతరం మార్పు చెందే కోణం. క్షణక్షణమూ ఉంటుంది ఆ మార్పు. క్షణికం కానిదా మార్పు. క్షణత్వానికి శాశ్వతానికి ఉన్న సాపేక్షిక సిద్ధాంతాన్ని వ్యంగ్యంగా చెప్పే కవి వాలెన్ స్టీవెన్స్.

“రాయి ఉన్నది. పగలదు. సత్యం

కనిపించే వినిపించే ఈ శిల ముందు

కూర్చిని పాటలు పాడాలంటే మన

అసత్య గీతాలు అడవుల్లోని

సెలయేళ్ళ గానాలతో పాటు

శిల నుంచి ముఖం ప్రక్కకు తిప్పుకుని

పాడుకోవాలి. సత్యంశిల ప్రక్కకి తిరగదు”

మానవుడు సమాజ జీవి. కాని అతడు స్పృజించే “హ్యూమన్ ఫిక్షన్” వాస్తవం అనేదానికి పూర్తిగా చెందింది కాదు. ఏదో ఒక విధమైన “వాస్తవత్వం” ఉండకా తప్పదు మరి. వాస్తవికత కాని వాస్తవత్వం ఉండాలి.

“అసలు విషయం అదికాదు

దాని విషయత్వం దాని అసలు తత్వం

స్త్రీ అంటే ఆడదికాదు అసలు సంగతి ఆమె మేని సౌరభం

ఉలకని పలకని కొయ్యబొమ్మ కాదామె

కోమలి నడకల కులుకులు పలుకులు ఒలుకులు !

ఒలికిపోతున్న కాలం కాదు మనకు

ఒంగిపోతున్న సాంధ్య రాగం కావాలి
మాటల శబ్దాల శబ్దాల్లో టక్కున
పట్టుకోవాలి పక్కతి కృతి.”

ఒకే కవితలో ఇలా శబ్దమూ రూపమూ పరివృత్తమవుతూ ఉంటాయి. స్టీవెన్స్ భావం వృత్తంలో. జీవన అర్థ శూన్యత్వం కన్పించి కనిపించని సన్నని సూదిమొన గుచ్చినప్పుడే సూదికీ దేహానికి మధ్య ఉన్న బాంధవ్యం మనకు తెలిసేది. అందుకనే ప్రతివాడికీ ఇంజక్షన్ చేయించుకోడానికి భయం. భావానికి వాస్తవానికి మధ్య ఆడే బంతాట కవిత్వం. అవతలి వేపుకి వెళ్ళాలంటే ఒక్కసారి గట్టిగా బాదాలి బంతిని. అలాగ్గా పర్ర ప్రదేశంలో వేయాలంటే చురుగ్గా తేలించాలి గాలిలో ఒక్కసారిగా నొక్కుతూ.

స్టీవెన్స్ అనుభూతి, దాని వ్యక్తత ముక్కోణాకారంలో ఉంటాయి.

‘మానవ గాధని మానవేతర బాధతో చెప్పలేం

మానవ బాధని మానవేతర గాధలోనూ కూడదు

మానవ బాధల్నీ గాధల్నీ బెన్నత్యం నుంచో వైచ్యంలోంచో

మానవ భాషలోనే చెప్పాలి”

ఈ రకమైన ముక్కాలిపీట చిత్రం “చోకురా టు ఇట్స్ నైబర్” “ఇట్ మస్ట్ చేంజ్” “ఇట్ మస్ట్ గెట్ ప్లేషర్” కవితల్లో కనిపిస్తుంది. ఇవేగాక ప్రఖ్యాతమైన ‘బార్ పోయమ్ లో కూడ. “నోట్స్ టు వర్డ్ ఎ సుప్రీమ్ ఫిక్షన్” కవిత్వాభిమానులందరూ చదవాల్సిందే.

ప్రఖ్యాత విమర్శకులు ఐవార్ వింటర్స్, రాండాల్ జారెల్, ఫ్రాంక్ ఓ కానర్, లాంటివాళ్ళు స్టీవెన్స్ కవితలో కొన్ని లోపాల్ని చూపించినప్పటికీ అతని దృశ్య మయ ప్రశాంత మోనాన్సీ, మాటలచూపుల్లోని వేడినీ, వేగాన్నీ జీవితంలో మొల్చిన చిరు మొక్కుని కవిత్వ సీమల్లో తిరిగి నాటువేయడాన్ని స్వీయసుఖవాదమైన బుద్ధి వాదాన్నీ మెచ్చుకోకుండా ఉండలేకపోయారు.

పెట్టుబడికీ, శ్రమకీ, జీవితానికీ, కళకీ, వాస్తవానికీ, అద్భుతానికీ మధ్యన మనం వంతెనలు ఎలా కట్టామో అలాగే స్టీవెన్స్ కూడా భీమా వ్యాపారానికీ, కవిత్వానికీ సేతువు నిర్మించాడు. “ఈనాటి ఆధునిక కవి ఒంటరి దంత భవనాల్లోనే ఉంటున్నాడింకా, అసలు ఉండాలి కూడాను. లేకపోతే క్రింద ఉన్న, చెత్తా చెదారమూ చెవర్లెట్ కార్లు ఎలా కనిపిస్తాయి ఈ ఆధునిక యోగికి ? ఈ కవితా వాల్మీకి సూర్యచంద్రుల సావాసం చేస్తూనే పుచ్చు వార్తా పత్రికలు నిత్యమూ చదవాలి” అన్నాడు స్టీవెన్స్. మేరియాన్ మూర్, విలియం కార్లోస్ విలియమ్స్ లు అలాంటి ఆధునిక కవులే.

గతం గుట్టలోని పనికిమాలిన చెత్తలో కొందరు కవులు సరాసరి కూరుకుపోతారు. కొంచెమన్నా ఎత్తైన ప్రదేశాన్ని కోరుకోరు. స్టీవెన్స్ కి వోక్స్ మా, టెనెన్సీ, జెర్నీ సీటీ, పాస్కగాల పూయల్ కిల్, నెవరెసింక్ ప్రకృతి దృశ్యాలంటే ఎంత ప్రేమో వర్ణించాడు వాటిని.

ఊహకు సంబంధించిన సిద్ధాంతాల్లో స్టీవెన్స్ వాదన, కోలేరిజ్, బాదెలర్లకు దగ్గరగా వుంటుంది. విచిత్రమే సౌందర్యం అనే వాల్టర్ పేటర్ వాదనతో ఇతను ఏకీభవిస్తాడు. గతాన్ని గాక ప్రస్తుతాన్ని, అందునా అమెరికన్ ప్రస్తుతాన్ని ప్రస్తుతించాడు.

రిపబ్లికన్ పక్షపాతి. ధనికుడు తప్ప చేయడనే అమెరికన్ తత్వం బాగా ఒంటబట్టింది. కమ్యూనిస్టు వ్యతిరేకి. ప్రావ్లా పత్రికని “డావ్స్ రాగ్” అన్నాడు. రష్యన్ విశ్వాసం ‘గ్రబ్నీ ఫైత్’ అనీ, వాళ్ళు, ‘లాజికల్ లూనటిక్స్’ అనీ అన్నాడు. కవిత్వంలో ఒట్టి రూపానికెంతో ప్రాముఖ్యం ఇచ్చాడు. ఐసెన్ హౌవర్ ని ‘డేంజరస్ రాడికల్’ అన్నాడు. స్టీవెన్స్ హాలండ్ డచ్ మన్. పుట్టడం పెన్సిల్వేనియా రాష్ట్రం రెడింగ్ లో పుట్టాడు. 1879 లో - దూరంగా ఉన్న నెవరోసింగ్ కొండను చూస్తూ. బొమ్మలు, పూలు, సారా ఇష్టం. “నేనే నా ప్రపంచాన్ని. నా ప్రపంచంలో నేనే బాటసారి నయ్యాను” అన్నాడు.

రాజకీయాల్లో అతిమితవాది. కవిత్వ కళలో అతి అతివాది. మత విశ్వాసాల్లో మళ్ళీ ఆధునికుడు. క్రైస్తవ అనాలోచనని హేళన చేశాడు. మధ్యవయస్కులైన మత బోధకుల ఆచారాల్ని గేలిచేశాడు.

1923 లో ప్రచురితమైన “హార్మోనియం” కవిత్వ గ్రంథం అంతగా పేరు తేనప్పటికీ 37, 47, 54 లలో వెలువడిన “ది మాన్ విత్ బ్లూగిటార్” “ట్రాన్స్ పోర్ట్ టు సమ్మర్” “కలెక్టెడ్ పోయమ్స్” స్టీవెన్స్ ని కవిగా స్థిరపరిచినాయి.

స్థూల విభజనలో స్టీవెన్స్ కవిత్వం రెండు విధాలుగా కన్పిస్తుంది. ఒకటి ఇమేజిస్టు, రెండవది డిస్కర్సివ్. రెండూ విలక్షణమైనవే. దేన్ని అర్థం అర్థం చేసుకోవటమైనా కష్టమే. ఏ పద్ధతిలోని కవిత్వమైనా రెంటిలోనూ యానాలజీ, ఇంటర్ యాక్షన్ అనేవి ఇతని శైలీ పరవిన్యాసాలు.

ప్రేమ గురించి పెద్దగా రాసిన పాపాన పోలేదు. ఎంతసేపూ, ఊహకు సంబంధించిన వస్తువునో, స్వీయాత్మనో పట్టుకు వేశాడాడు. ఇంకా చెప్పాలంటే ఇతని కవితలో ఆర్గేయిజమ్స్ ఎక్కువ. ఇతర భాషల ఎల్యూషన్స్ యింట్రాజన్స్ కొల్లలు. సామాన్య మానవుడి భాష కాదది. జీవద్భాష కాని కావ్యభాష. అసలు గొడవేమిటంటే కవులందరికీ ఒక సామాన్య భాష అంటూ ఏదీ వుండదు. ఎవడి కావ్య భాషని ఎవడి సామాన్య భాషని వాడే వెతుక్కోవాలి అంటాడు స్టీవెన్స్.

విచ్చిపోయిన దానిమ్మ కాయలోకి గింజల్ని ఒక్కొక్కటి కూర్చినట్లుంటుంది స్టీవెన్స్ కవిత. (1979)

కవితా ధన్యంతరి విలియం కార్లోస్ విలియంస్

“భావాలు కాదు. వస్తువులు గురించి రాయి. లేనిపోని వూహాగానాలు చేయకు. అసలు నొప్పి ఎక్కడుందో, ఎందుకుందో బాధకి మూలకారణమేమిటో వైద్యుడిలా చెప్పు. నొప్పి ఎక్కడుందో అక్కడే నొక్కి చెప్పు. వ్రణాన్ని కనుగొని రణం చెయ్యి” అన్నది ఒక వైద్యుడు. అతనే కవి విలియం కార్లోస్ విలియంస్.

టి.ఎస్. విలియట్ కవిత్వాన్ని కల్పనా ప్రతీక అని గర్వించినవాడు. విలియట్ కవితవ్వ భాషా భిషక్ బేషజాన్ని ఖండించినవాడు. ప్రతి అనుభవాన్ని సునిశితంగా ప్రశ్నించినవాడు. అనుభవాన్ని అబద్ధానికి దగ్గరగా చిత్రించిన ఏ కవివైనా కవిత్వావైనా తిరస్కరించిన కవి విలియంకార్లోస్ విలియంస్. ఇలాంటి కవే మన దేశంలోనూ ఒకతనున్నాడు. అతనే భారతీయాంగ్లకవి గీవీపటేల్.

అర్థశూన్యమైన నుడిగుండంలో కొట్టుకొని పోతున్న విశ్లేషణకు అందని భావజాలాన్ని వస్తురూపాల్లో అనుభవ సంచయంగా అందించిన కవి డబ్ల్యు.సి.డబ్ల్యు. ఇందుకు అతని వైద్య వృత్తి ఎంతో ఉపయోగించింది. వృత్తికీ, ఈ ప్రవృత్తికీ అవివాహవ సంబంధం ఎప్పుడో గాని సరిగ్గా కుదరదు. వాలెన్ స్టీవెన్స్ కవితలో అతను చేసిన భీమా వ్యాపారం ఏ కోశానా స్పష్టపడదు కదా మరి !

ఎదిరించడం, కనుగొనడం ఇతని కవితలో సహజగుణాలు. రాండల్ జారెల్ ఇతని కవిత్వాన్ని గురించి రాస్తూ 21 విశేషణాల్ని వాడాడు. అవి - ఔట్ స్పోకెన్, వామ్ హార్డెడ్, జనరన్, ఫ్రెష్, సింపాటిటిక్, ఎంతూషియాస్టిక్, స్పాంటేనియస్; ఇంపల్సివ్, ఇమోషనల్, ఆబ్జర్వెంట్, క్యూరియస్, రాష్, కరేజియస్, అన్ డిగ్నిఫైడ్, అన్ ఆఫెక్టెడ్, హ్యూమానిటేరియన్, ఎక్స్క్యూరిమెంటల్, ఎంపిరికల్, లిబరల్, సెక్యులర్, డెమోక్రాటిక్. ఇంకా ఆ మాటకొస్తే ఒరిజినల్. ఇన్ని విశేషగుణాలూ ఒకే కవిలో ఉండటం అనపసరమైన అనుమానాలకు ఆస్కారమే.

విలియంస్ 1883 లో రూథర్ఫర్డ్, న్యూజెర్సీ రాష్ట్రంలో జన్మించాడు. చదువుకునే రోజుల్లోనే జెనీవా, పారిస్ వెళ్ళాడు తల్లిదండ్రుల వెంట. ఫిలడెల్ఫియాలో వైద్యశాస్త్రం చదివాడు. అప్పట్లో పరిచయమైన హిల్లాడా లిటిల్, ఇజ్రాహిండ్ల స్నేహం జీవితాంతం కొనసాగింది. 1909 లో సొంత డబ్బుతో తన పద్యాలు అచ్చు వేసుకొని మళ్లా లండన్, లీప్ జగ్ వెళ్ళాడు. ఇటలీ, స్పెయిన్ లలో కొన్నాళ్ళు పర్యటించి స్వస్థలం వచ్చి ఫ్లారెన్స్ హెర్మన్స్ పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. ఈ అమ్మాయే అతని కవితల్లో కన్పించే ఫ్లానే. 1924, 1927 లలో మళ్ళీ యూరప్ వెళ్ళాడు. కథలు, వ్యాసాలు, నవలలు, కవితలు, స్వీయచరిత్ర రాసి రాసి 1963 లో చచ్చిపోయాడు అందర్లానే. ఈ పిల్లల డాక్టరు చివరి రోజుల్లో తన పనులు తాను చేసుకోలేకపోయాడు చిన్నపిల్లల్లానే.

కీట్స్, విట్మన్ ఇతని కవితా ప్రేరకులు. అయినా ఆ గొంతుల్ని నొక్కేసాడు. ఇమేజిస్ట్ ఉద్యమానికి ఉదాహృతం కాగల కవితలెన్నో రాసాడు. ఫిలడెల్ఫియాలో ‘బ్లాక్ గాంగ్’ అనే చిత్రకారులు ఉండేవాళ్ళు.. వాళ్ళ చిత్రాల నుంచి ఫ్రెంచి ఇంప్రెషనిస్టుల చిత్రాల నుంచి ఇతను ఉద్వేగం పొంది కవిత్వానికి పార్ట్ హాండ్ లాంటి పదజాలాల్ని వాడాడు. ముఖ్యంగా మాటిస్సీ, పికాసో చిత్రాలు అతనిని ఉద్రిక్తపరిచినయే. పటాలున పగిలిన వెలుగులో ప్రపంచ రహస్యాల చీకట్లన్నీ ఒక్కసారి కన్పిస్తాయే అతని కవితల్లో. ముందు కెక్కడికీ ఒక్కసారిగా నెట్టేసినట్లు, మళ్ళీ మొలతాడు పట్టుకు ఒక్కసారిగా వెనక్కి గుంజినట్లు, బిగించిన తీగ సాగకుండానే తెగినట్లు ఉంటుందతని కవిత్వం. కవితావస్తువు మీదికి పాఠకుడి కన్ను మెట్లు మెట్లుగా ఎక్కుతుంది. నగ్న స్త్రీ మేడమెట్లు దిగి వస్తున్నట్లు అతని కవిత్వ పాదాలు ప్రకృరల్ గా వుంటాయ్. “యాష్ కాన్ స్కూల్ ఆఫ్ పెయింటింగ్” తో విలియంస్ కి ఉన్న స్నేహ సంబంధాలు న్యూయార్క్ నగర జీవితాన్ని నగ్నంగా చిత్రించేట్లు చేసినయే.

1921 లో ఐన్ స్టైన్ అమెరికా ప్రప్రథమంగా సందర్శించినప్పుడు విలియంస్ రాసిన “సెంట్ ఫ్రాన్సిస్ ఐన్ స్టైన్ ఆఫ్ ది డాఫ్ డిల్స్” అనే కవితలో క్యూబిస్ట్ ముద్రలు స్ఫుటంగా కన్పిస్తాయ్. సెంట్ ఫ్రాన్సిస్ కి ఐన్ స్టైన్ కీ మధ్యన గతించిన శతాబ్దాల కాలం కవితా కాన్వాస్ వ్యాప్తిలో ఘనీభవించింది. ఐన్ స్టైన్ ఎత్తైన నవవయోలెట్ వుష్పంగా వూహించాడు. ‘ది రెడ్ వీల్ బారీ’ అనే ప్రఖ్యాతమైన కవిత సినిమాల్లోని స్థాణు చిత్ర ఫక్కిలో ఉంటుంది. “డాన్స్ రూస్” అనే కవిత తెలుగులో అయితే ఇలా వుంటుంది -

“అహా ! నా భార్య, నా పాప

ఇంకా కాతలీన్

నిద్రిస్తున్నప్పుడే గనక

వో హో హో వాళ్ళు నిద్రిస్తున్నప్పుడే

గనక సూర్యుడు పట్టు మంచు పొగల్లో

తెల్లగా కాలూన్న పళ్ళెంలా గగనంలో

వెలుగుతూన్న చెట్లపైననే గనక ఉంటే

నా ఉత్తరం వేపు గదిలో

నేనే గనక ఒంటరిగా నాలిక చాచుకొని

నా నిలువెత్తు అద్దం ముందు

వెక్కిరింతల నృత్యమేగనక చేస్తోంటే

తలచుట్టూ చొక్కా పాగా చుట్టుకొని

నాలోకి నేను మృదుగీతం పాడుకుంటాను

నే నొంటరిని ఒంటరి నొంటరిని

ఒంటరిగా ఉంటానికే పుట్టాను

ఎంత హాయి నా ఒక్కడికే
 నా చేతులు, నా ముఖం, నా ఎగుభుజాలు
 తొడలు పిర్రలు పనుపుపచ్చని కిటికీ తెరల ప్రక్క
 ఎవరు కాదంటారు నా
 గృహమే కదా స్వర్గసీమ !”

ఈ కవితలో చిత్రం ఉంది. ధ్వని ఉంది. వ్యంగ్యం ఉంది. న్యూనత ఉంది. మనసు దేహం ద్వారా ముందుకొస్తోంది.

ఒక మామూలు సంఘటనని విలియంస్ ఇలా చెప్తాడు. ఈ కవిత పేరు “కంప్లీట్ డిస్ట్రక్షన్”.

మంచు కొరుక్కుతింటున్న రోజున
 మేము చచ్చినపిల్లని కప్పెట్టాం దొడ్లో
 సరే దాని పెట్టెని పట్టుకొని
 అగ్గిపెట్టెతో నిప్పెట్టాం.
 నేలనీ నిప్పునీ తప్పించుకున్న
 ఈగలు చలికి చచ్చారుకున్నయ్.”

ఈ కవితలో గెట్రూడ్ స్టీన్ లాంటి కవయిత్రులు అశించిన “అబ్జెక్టివిజమ్” తొంగి చూస్తుంది. ఒట్టి వస్తుతత్వాన్నించి గొప్ప అశనో నిరాశనో పిండుతాడు విలియంస్. అతని జీవనానుశీలనలో ఆశ్చర్యం ఎక్కువ.

ఎలియట్ ‘వేస్ట్ లాండ్’ ఎలాంటి మహాకావ్యమో, హార్డ్ క్రేన్ ‘ది బ్రిడ్జ్’ ఎంత ఉజ్వలమైన పూహో విలియంస్ దీర్ఘ కావ్యం ‘పాటర్న్స్’ కూడా అంత విశిష్టమైనదే. అని విమర్శకుల అంచనా. ఈ బృహత్కావ్యంలో వాస్తవికతకు సహజత్వానికి మధ్య మాటల్ని కూర్చే భాషకోసం గొప్ప ప్రయత్నాలు చేసాడు విలియంస్.

“పురుషుడు నగరం. స్త్రీ పుష్పం. నగరానికి, పుష్పానికి ప్రేమ. ఇద్దరు ఆడవాళ్ళు ముగ్గురు..... అసంఖ్యాకమైన స్త్రీలు - ప్రతి ఆడదీ ఒక్కొక్క పువ్వు. కాని, పురుషుడొక్కడే. అది నగరం.”

ఈ మాటలు అతని దీర్ఘ కావ్య రచనకు ముందు రాసుకున్నాడు. ఈ నగరమే పాటర్న్స్. జాయిన్స్ కి డబ్లిన్ లా. పాటర్న్స్ కావ్యం రాయడానికి పది సంవత్సరాలు పట్టింది. “ది డయల్” పత్రికలో.

1922 లో “వేస్ట్ లాండ్” ప్రచురితమైనప్పుడు ఏదో ఒక అటంబాంబు బ్రద్దలయినట్టు తన శరీరంలోకి ఒక బుల్లెట్ దూసుకుపోయినట్టు అయిందని విలియంస్ తన స్వీయచరిత్ర (1951 లో) రాసుకున్నాడు. కవిత్యం సమాజం వాడుకునే పనిముట్టు అని విలియంస్ నిశ్చలభావం. ఒక దీర్ఘ కవితలోని కొన్ని పంక్తులు -

“ఒక్క ఊహ ఒక్కటే నిజం
 నెత్తీ నోరూ కొట్టుకు
 ఎన్నిసార్లు చెప్ప నీ నిజం ?
 ఎవడైనా మనిషి చచ్చాడంటే
 మృత్యువతని ఊహని ముట్టుకొంటేనే.
 నే నొప్పుకోను పిచ్చి మృత్యువా
 నన్నానా ఒక్కసారి
 ఏమీ కొంపలు మునగవు మహా అయితే
 జీవితమంత కాలం మృత్యువుని ప్రేమిస్తాం.
 దీపం కొండెక్కిందంటావా
 ప్రేమా వూహా రెండూ కలిసి విసురుగావీచి
 ఆరిపోయే దీపాన్ని ఆపుతయ్ - సూర్య
 వేసవికాంతిలో దీపం పురుగులు
 కాలంలోకి ఎగిరిపోవటం
 సర్దాగా నిర్భయంగా చూస్తాంటాం.
 ప్రేమలో అంతా సురక్షితం
 కాంతి ఎగిరిపోతేనే
 చీకటి గోడలు కూలిపోతాయ్.
 కాంతి, ఊహ, ప్రేమ యుగీన
 నీతి న్యాయం ధర్మాలు”

నిర్భయత్వంలోకి, నిశ్చలత్వంలోకి, నిరామయంలోకి, నిర్మోహంలోకి విలియం
 కార్లోస్ విలియంస్ ఎంతో ఎత్తులోకి ఎదిగిపోయాడు, ఎగిరిపోయాడు ప్రేమతో, ఊహతో,
 కాంతితో. (1979)

భారతీయాంగ్ల కవితపై తోరుదత్ ప్రభావం

పెద్ద పెద్ద చక్రాలంటి కళ్ళూ, పరిపూర్ణతను సూచించే గుండ్రటి ముఖమూ విరబోసుకొన్న జుట్టు, బుట్టగొనూ, ఎక్కడో సుదూరాల్లోకి చూస్తున్నట్లు కళ్ళల్లో భవిష్యదృష్టి - ఇది తోరుదత్ రూపం. తోరుదత్ కనుమూసింది క్షయ వ్యాధితో, హృదయంమీద మూడు పట్టీలతో రక్తం కక్కుతూ, ఆ కళ్ళల్లో వెలిగిపోతున్న కాంతితోపాటు జీవనవిషాద స్పృహకూడా వుండేది. కారుణ్యాన్ని కరుణ కవితలో వెల్లడి చేసింది. మార్చి నాలుగున 1856లో జన్మించింది. తండ్రి గోవిన్ చరణ్ దత్ గొప్ప సంస్కారి. తల్లి క్షేత్రమణి సహనశీలి. తోరుదత్ కి ఎనిమిది సంవత్సరాల ప్రాయంలో ఆమె కుటుంబమంతా క్రైస్తవ మతాన్ని స్వీకరించింది. ఈ కారణం చేతనే తోరుదత్ కవితలో హైందవ క్రైస్తవ సంస్కారాలు రెండూ అతి విచిత్రంగా లీనమయినాయి.

“గరికపచ్చ మైదానాలు, గంగాతీరాల ప్రియ పుత్రిక” అని తోరుదత్ ని సాహిత్య ప్రియులు ప్రశంసించారు. అతిలోక మనోహరమైన గీతం పూచిన ఒక సున్నితమైన పుష్పం అని ఆమె కవిత్వాన్ని నిర్వచించారు. 21 సంవత్సరాల చిరుప్రాయంలోనే ఆమె చనిపోటం సాహిత్య చరిత్రలో జరిగిన ఒకవిషాద ఘటన అని సాహిత్యవేత్తల అభిప్రాయం. ఆమె గనక అలాంటి అకాల మరణాన్ని పొందకుండావుంటే - భారతీయాంగ్ల కవిత ఎంతో ఉన్నత శిఖరాల్ని అధిరోహించేదని ప్రేమపూర్వకంగా కీర్తిస్తారామె కవితని.

ఆమె జీవించిన కొద్దినాళ్ళూ ఒకటే బాధను పొందింది. చేత్తో తీసివెయ్యలేని బాధ, ఎదురించలేని విధివంచన ఆమె జీవితం. భారతీయ ఇతివృత్తాలు, పదచిత్రాలు, ఆసియా ఖండపు అత్యుత్తమాన్ని చెప్పే మనస్థితి, వేదాలలోని సరళత్వం. అమాయకమైన, స్వచ్ఛమైన వర్తన ఆమె కవితలోని ముఖ్య గుణాలు.

బెంగాలీ కొంచెం కష్టంతో అయినా చదవగలిగేది. ఒక్క నాలుగు నెలల్లోనే ఫ్రెంచి భాష క్షుణ్ణంగా నేర్చుకొని, ఆ భాషలో రెండు నవలలురాసి ఫ్రెంచి భాషావేత్తల కృతజ్ఞతలనందు కొన్నది. భారతీయాత్మని ప్రతిఫలించేందుకు సంస్కృత భాషను కూడా నేర్చుకొని రామాయణ మహాభారతాలను మూలంలో పఠించింది.

ఇంగ్లీషులో ఆమె వ్రాసి ప్రచురించిన “ది బాలెడ్స్ అండ్ లెజెండ్స్ ఆఫ్ హిందూ స్థాన్”, “ఎ పీస్ గ్లీష్ ఇన్ ఫ్రెంచ్ ఫీల్డ్” కవితా సంకలనాలు ఇప్పటికే ఒక శతాబ్దకాలంపాటు నిల్చినయే. ఇంగ్లండ్ లో ఎడ్యుండ్ గాస్. ఫ్రాన్స్ లో ఆండ్రీ తీరియట్ లాంటి ప్రఖ్యాత సాహిత్య విమర్శకుల మన్ననలు పొందినాయి.

తోరుదత్ కవిత్యం రాసేనాటికి సాహిత్య పూర్వ రంగంలో హెన్రీ ఎల్ డిరోజియో వున్నాడు. ఆయన మాత్రమేగాక మన ప్రప్రథమ ఇండో-ఆంగ్లియన్ కవి కాశీప్రసాద్ ఘోష్ వున్నాడు. అతనికంటే గొప్ప కవి మైకేల్ మధుసూదన్ దత్ మొదట్లో ఇంగ్లీషులో రాస్తూ

రానురాను మాతృభాష బెంగాలీ వైపు దృష్టి మళ్ళించాడు. దత్ “ఫామిలీ ఆల్బమ్” 1870లో ప్రచరించారు. అందులో గోవిందచందర్‌దత్, హర్‌చందర్, గిరీష్ చందర్, రోమేష్, ఓమేష్ చందర్‌లు, తోరూదత్, అరూదత్‌లు కవితలు ప్రచురించారు. సాహిత్య సామాజిక, సాంస్కృతిక రంగాలలో రాజా రామమోహనరాయ్ ప్రభావం చాల ఉద్బుతంగా వుండేది ఆ రోజుల్లో.

మైకేల్ మధుసూదనదత్ కూడా క్రైస్తవ సంస్కారాన్ని స్వీకరించాడు. అప్పట్లోనే కలకత్తానగరంలో ది రాయల్ ఏషియాటిక్ సొసైటీని స్థాపించారు. ఇది ఇలావుండగా, తోరూదత్ తల్లిదండ్రులు 1869 శీతాకాలంలో తోరుని, అరూని ఫ్రాన్స్ తీసుకొని వెళ్లారు. ఆ విధంగా తోరూదత్ సముద్రయానం చేసిన మొదటి బెంగాలీ యువతి. ఆమెకు చెట్లన్నా, పిట్టలన్నా, పూలన్నా ప్రాణం. ఆమె చైతన్యంలో ఒక ప్రాణశక్తి వున్నది. ఆమె తోట బంగళాలో ఎన్నో పెంపుడు జంతువులుండేవి. వాటిని ప్రాణ సమంగా చూచుకొనేది. బాగ్‌మరే తోటబంగళాలో అశ్వశాల వుండేది. గుర్రాలంటే ఆమెకున్న ప్రీతిని జీవనవేగం పైని ప్రేమగా చెప్పకోవచ్చు. పియానో నేర్చుకొన్నది. ఇంగ్లీషు పాటలు పాడేది. దేహానికే ఆశాభ్యం, అనారోగ్యం కాని, మనుసుని, హృదయాన్ని ఎల్లప్పుడూ ఆనందంగా, స్వచ్ఛంగా వుంచుకొనేది.

ఇండియాలో వైస్రాయిగా చేసిన లార్డ్ లారెన్స్‌తో తోరూదత్ ఒకసారన్నది - “చరిత్రలు అసత్యాలు, నవలలువాస్తవాలు” అని. ఆమె కవిత్యంలోనూ ఇదే తత్వం కన్పిస్తుంది. ఇతిహాసాలు, పురాణగాథలు, కథలు ఆమెను ఆకర్షించినంతగా సమకాలీన భారతీయ జీవనం ఆకర్షించలేదు. కాని, ఫ్రాంకో - ప్రష్యన్ యుద్ధ సమయంలో ఫ్రెంచి ప్రజలమీద గొప్ప ప్రేమను, అభిమానాన్ని పెంచుకొన్నది. మోలియర్ నాటకాలన్నా, విక్టర్ హ్యూగో నవల “లా మిజరాబ్లీస్” అన్నా చాలా అభిమానించేది.

ఆంగ్ల కవిత్యంలో ఎలిజబెత్ బారెట్ బ్రౌనింగ్, కార్లయిల్, ఎమిలీ బ్రాంటీ, బైరన్, తాకరే, కోల్‌రిడ్జ్, టెన్నిసన్, జార్జి ఎలియెట్ లాంటి కవులు, మేధావులు, నవలాకారులు ఆమెకు అభిమాన రచయితలు. 1870లో “ఫ్రాన్స్” అనే కవితను వ్రాసి ఫ్రెంచి సాహిత్యం మీద, ఫ్రెంచి ప్రజలమీద తనకున్న అనురాగాన్ని వెల్లడించింది. 1871లో కేంబ్రిడ్జ్ వెళ్లింది. సోదరీ సోదరులైన అరూదత్, అబ్బుదత్, తండ్రి గోవిన్ చందర్‌దత్, తల్లి క్షేత్రమణిపైన ఆమెకుగల అపారమైన ప్రేమను తెల్పే కవితలు “సీత” “ది ట్రీ ఆఫ్ లైఫ్” మొదలైనవి.

ప్రాకృశ్చిమాల మధ్య సేతువు

పురాబాల్య సృష్టులను, మార్మికచింతనను. హైందవ సంస్కృతిని, కౌటుంబిక వ్యవస్థలోని సమగ్రతను చాల అందంగా చిత్రించింది- “అవర్ కాజురినా ట్రీ” అనే కవితలో ఫ్రెంచి దేశస్థులు ఆమెను ఫ్రెంచి వనితగా ఆదరించారు. ఆంగ్లదేశం ఆమెను మేరీమార్డిన్‌లా ఒక ఆప్త మిత్రురాలిగా స్వీకరించింది. ఒక శతాబ్దం క్రితమే ఆమె కవిత ప్రాకృశ్చిమాలకు సేతువయింది. హిందూతత్వశాస్త్ర పౌరాణిక ప్రపంచం క్రైస్తవమత జీవన ప్రేమాకారుణ్యాలతో ఐక్యతను పొందింది. ఆమె కవితలో ఆనందపుటాశ్చర్యం, విషాదపు ప్రశాంతి తొంగి

చూస్తుంటాయి. తోరూదత్ వనకన్య లాంటిది. ఇట్టే కనిపించి అట్టే మాయమయిపోయిన వనదేవత. ఆమె కవితల్లో చర్య ప్రతిచర్యల కంటే మానవునిలోని దివ్యత్వానికి, అతి మానుషమైన ఆనందానికి ప్రాధాన్యం హెచ్చు.

కవిత్యపు క్షణికమైన ఆవేశం ఆమె నిర్దేశించిన భారతీయాత్మలో తృప్తి పొందింది. సరోజినాయుడు, అరబిందో, టాగోర్లకు ముందుగానే ఫ్రాన్స్‌లో, ఇంగ్లండ్‌లో మన దేశపు వారసత్వాన్ని చాటి చెప్పిన ఘనత, చారిత్రక ప్రాధాన్యత ఒక్క తోరూదత్‌కే దక్కుతుంది. ప్రకృతిని, మానవ ప్రకృతిని ఆమె తన కవిత “అవర్ కాజురానా ట్రీ”లో చాల హృద్యంగా చిత్రించింది.

సంస్కృత సాహిత్యంలోని ఉదాత్త గాథలను, వాటిలో వ్యక్తమయిన మానవ ఆనంద విచారాన్ని తోరూదత్ తన “ఏన్స్‌ంట్ బాలడ్స్ అండ్ లెజెండ్స్ ఆఫ్ హిందూస్థాన్” కావ్య సంకలనంలో వెలికి తీసుకువచ్చింది. ఈ కావ్యాన్ని చాల పత్రికలు శ్లాఘించినాయి. ఒక సారొక తమాషా జరిగింది. “మద్రాస్ స్టాండర్డ్” పత్రికా విలేకరి తోరూదత్ అంటే “పురుషుడు” అనుకొని “అతని” కవితను ప్రశంసించాడు. తోరూదత్ ఈ విషయంలో నవ్వుకున్నదేగాని కోపగించుకోలేదు. ముఖ్యంగా అబ్దు 1869లో చనిపోయిన తర్వాత తోరూదత్ ఆ కుటుంబంలో తానే కొడుకయి, కూతురయి మెలిగింది. మృత్యువుపట్ల ఆమెకు వేదాంతపరమైన ఒకానొక ఉద్వేగం వుండేది. మృత్యువుని స్మరించింది. ప్రేమగా పలకరించింది. మృత్యువుతో ఆనందంగా తన్మయీభావాన్ని పొందింది కనుకనే ఫ్రెంచి కవి లెకాంటీ డెలిన్‌లీ కవిత్వాన్ని ఆంగ్లంలోకి అనువదించింది. కొన్ని పంక్తులు.

ఓ సూర్యదేవారక్త సిక్తమైన నీ అరుణదేహంలోని

గాయాల్ని కిరణాలుగా ప్రసరించనీ

దుఃఖించకుమో సూర్యదేవా

గాయాలు మానినా రక్తం మాత్రం వుంటుంది.

మళ్ళీ ఉదయస్రావు మరో జన్మలో ప్రాణాన్ని ప్రేమిస్తూ.

తోరూదత్ ప్రఖ్యాతమైన కవిత “కాజురీనా ట్రీ” లోంచి కొన్ని పంక్తులు

But not because of its magnificence

Dear is the Casurina to my soul;

Beneath it we have played;

though years may roll

O sweet companions, loved with love immense

For your sake shall the tree be ever dear !

Blent with your images it shall arise.

In memory till the hot tears blind mine eyes.

ఈ పంక్తుల్లో చెట్టుగాలికి అల్లాడుతున్న తన హృదయంలోని ఆశను, భయాన్ని, విహ్వలతను, మృత్యువును చెట్టు అస్థిపంజరాన్ని, చెట్టుగాలిలోంచి ఆకుల్లోంచి వినవచ్చే సముద్ర ఘోషను, కాలం పరచిన నీడను, వాడిపోయే అందాన్ని స్మరణాతీత కాలంలోకి ఒలికిపోయే స్నేహవాత్సల్యాలను, పిచ్చిహోరుగాలిలో రోదిస్తాన్న మృత్యువృక్ష సంతాపాన్ని, ఇంకా ఎన్నెన్నో అతిలోక వస్తువుల్ని మనోహరంగా చిత్రించింది తోరూదత్.

ఫ్రెంచి విప్లవ కవులంటే ఆమెకెంతో ఇష్టం. ఆంగ్ల భావకవులు ప్రవచించిన స్వేచ్ఛకు ఆమె ఆకర్షితురాలయింది. పది హేడవ శతాబ్దపు ఆంగ్ల సాంప్రదాయక కవితపట్ల ఆమె విముఖుత చూపించింది. ఫ్రెంచి కవిత్వంలోని సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవన కవులంటే మళ్ళీ ప్రాణం. ఒక్క విక్టర్ హ్యూగో కవితల్నే ముప్పయికి మించి అనువదించింది. అయితే, అతని నవల “లా మిజరాబ్లిస్”లోని పాత్రల దుష్ట స్వభావాన్ని, కాముక ప్రియత్వాన్ని నిరసించింది. అంటే తోరూదత్ కవితలో ఆధునిక చేతన కొరవడిందని గట్టిగా చెప్పవచ్చు. ఆమె ఇంకా ఎక్కువకాలం జీవించి వుంటే విక్టోరియన్ కవిత్వ నీతితత్వం నుంచి బయటపడి, ఆధునిక కవిత్వపు “ఆవంత్ గార్డ్” ప్రభావానికి లోనయి వుండేదని విశ్వసించవచ్చు. ఫ్రెంచి కవి బాదెలేర్ని అభిమానించిన తోరూదత్ నిజానికి అంతశ్చేతనలో నిశ్శబ్దపోరాటశీలి అని ఊహించడం సత్యదూరం కాదు. కనీసం ఒక టి.ఎన్. ఎలియట్లానో, ఒక సరోజినీ నాయుడులానో ఒకవేపు ఆధునిక, సమకాలీన చేతనను, మరోవేపు స్త్రీ ఆంతర్యాన్ని చిత్రించి వుండేది.

తోరూదత్ ఒకపాత ప్రపంచానికి ప్రతినిధి. ఆపాత ప్రపంచంలో నివసిస్తూ ఇంకా పాతదైన ఒక పురాతన ప్రపంచం వెనక్కి ఆమె వెళ్ళిపోయింది. ఎమిలీ డికిన్సన్లా తన అంతశ్చేతనలోకి తాను ఒదిగిపోయింది చక్రాలాంటి ఆ పెద్దపెద్ద కళ్లు నిదానంగా మూతపడుతూంటే తరులతాదత్. (1979)

అమృతా ప్రీతమ్ ప్రతిమ

“గుల్మోహర్ చెట్టుకింద
చేరి వాళ్ళంతా
మహా సునాయాసంగా
నవ్వుతారు పాటలూ పాడుకుంటారు
వాళ్ళ మృత్యు వార్తల్ని
ఒకళ్ళ కొకళ్ళు చెప్పకోవాలి
ఆ పాటలూ నవ్వులేగాని లేకపోతే
తెల్లని పాలరాతి స్మృతి ఫలకాలు
చంకల్లో పెట్టుకొని
అలా పొద్దస్తమానం
తిరుగుతూంటారు తమ
శవాల్ని దాచుకొంటూ”

థిల్లీలోనని రాస్తుంది అమృతా ప్రీతమ్ తానుండేది ఆ వూళ్ళోనే. పంజాబీ కవిత్వానికి పాతకాపులు ప్రొఫెసర్ మోహన్ సింగ్, అమృతా ప్రీతమ్లు, అయితే అమృతాప్రీతమ్లో కాల्పవిక వాదానికి తోడు వచ్చి వాస్తవచిత్రణ కూడా జతగూడింది.

ప్రతి కళాకారుడిలోనూ నాలుగు ప్రపంచాలు వుంటాయి. 1) వ్యక్తిగతం, 2) పరిసరం (ఎకో లాజికల్) 3) సమాజ - సాంస్కృతికం, 4) విశ్వజనీనం

మొదటి ప్రపంచం కవిత్వాక్షరాలు నేర్చుకొనే ప్రతివాడిలోనూ వుంటుంది. నాలుగోది ఎవడో ఒకడిలోనే కనిపిస్తుంది. అమృతాప్రీతమ్ రెండవ ప్రపంచంతోనే తృప్తి పొందుతుంది. సమాజ-సాంస్కృతిక అంతఃకరణలోకి విస్తవ కవులందరూ ఇమిడిపోతారు.

అమెరికన్ నవలాకారుడు సాల్ బెల్లో ఒక మాటన్నాడు ఓ మాట. “ఆర్ట్ ఈజ్ ది వర్గేషన్ ఆఫ్ కాన్ఫ్లిక్ట్” అని. కళ భావోద్రేక వ్యక్తీకరణ అవి మనందరం సాధారణంగా అనుకొంటాం. కాని అది కళాకారుడి వ్యక్తీగత ప్రపంచానికి సంబంధించిన మాట. భావ వినిమయం లేనిదే చైతన్యంలేదు. వస్తుగతమైన రూపాల నుండి స్వీయాత్మ మేల్కొల్పు బడినప్పుడు పరిసరాల చైతన్యం ఉద్బిష్టమవుతుంది. సాల్ బెల్లో వాడిన చైతన్య పదభావం ఇదని నా ఊహ, కళ వ్యక్తి ఛాయలోని చైతన్యం అని నా భావన.

అమృతా ప్రీతమ్లో పరిసర ప్రపంచపు చైతన్యం వాగ్రూపాన్ని తాల్చుతుంది.

“పురాతన ఋషి ఆకాశం

పట్టిచూస్తోంది రాత్రి నాడిని

బాధ నాడిని

అన్నప్పుడు కూడ ఆమెకు తెలిసిన బాహ్య ప్రపంచం చిరంతనంగా వుండే ఆకాశం.

“నక్షత్రాలు మళ్ళీచెప్తాయ్ నాకు

నా దేహంలో ఓ సౌందర్య దీపం

చిన్నది వెలుగుతోందని”

నిరంతరం వుండేవి నక్షత్రాలేగాని, సమాజం, సమాజికులు కారు.

అమ్మతా ప్రీతమ్ ఢిల్లీలో స్థిరపడిపోయినా కవితా సమ్మేళనాలనీ అవనీ దేశదేశాలు తిరిగింది. 14 కవితా సంకలనాలు అచ్చువేసింది ఎందరో విదేశీయులు, దేశీయులు ఆమెను అనువాదం చేసారు. “బ్లాక్ రోజ్” అనేది చాల అందంగా అచ్చువేసిన కవితాసుమం. ఆఫ్రికన్ కవులు కొందరు నల్లకాగితం మీద తెల్లని కవిత్వాక్షరాలు రాస్తారు. అట్లా వుందీ పుస్తకం.

చార్లెస్ బ్రాక్ అనే న్యూజిలాండ్ కవి ఈమెను ఇంగ్లీషులోకి అనువదించాడు. అతనికి పంజాబీ రాదు. అమ్మత అతనికి ప్రతి పంక్తిని ఇంగ్లీషులో చెప్తుంది. పద్యాన్ని మొత్తాన్ని భావపు ముద్దగా చెప్తుంది. అతను ఆ ముద్దను పిసికి (నీడ్ చేసి) రొట్టెలకర్రతో ఒక్కొక్క చపాతీగా వేయించి ఇస్తాడు. (అని నా కల్పన). ఆ రొట్టెల్ని తెలుగు ముక్కలుగా విరుచుకుంటే-

‘గత రాత్రి

ధైర్యం చేసి నేను

స్వప్నాల చపాతీలను తిన్నాను.

ఎలా తెలిసిందో మరి

ఆకాశానికి ఆ సంగతి

రొట్టె పూర్తిగా నగ్గుంగా వుంది

దాని వాసనకు కూడ వస్త్రాలు లేవు

అది ఆత్మనూ కప్పుకోలేదు

చర్మాన్నీ చుట్టుకోలేదు

అధాట్టున రొట్టెను లాక్కుపోయారెవరో

నా చేతులు చిరిగినయ్

ఠప్పున రెక్కల టపటపలో

నా బుగ్గలు కోసుకు పోయినయ్

నా పెదవులపైన రొట్టె కాదు

ఆ మాట ఒక్కటే నిల్చింది

రాత్రులు నల్లని విహాయసాలు.”

స్వప్న వృత్తాంతం ఏదయినా సరే సుప్త చైతన్యానికి ప్రతీకగా నిలుస్తుంది. అమ్మతాప్రీతమ్ కాల্পనిక కవితలో మానసిక వాస్తవికత ఈ విధంగా నిక్షిప్తమయి వుంటుంది.

అది ఒక్కోసారి రాక్షసంగా కూడ వుంటుంది. కవిత్వ రచనా ప్రయత్నం ప్రసవవేదన లాంటిదన్నారు కదా. అదే అబార్షన్ అయితే ఆ కవిత ఎలా వుంటుందో చెప్తుంది - పసిపాప పుట్టినా పాకనేర్చని బాల ఏం చేస్తుంది మరి.

“కవిత కాగితం వేపు చూచి చటుక్కున
ముఖం దాచేసుకొంటుంది
పరాయి పురుషుడ్ని చూచినట్టు,
కన్నె పిల్ల కలగంటుంది
పురుష స్పర్శకు
దేహం ఒణికి పోతుంది
నిద్రలో దాహం వేసి కోర్కెలో పెదాల్ని తడుపుకుంటూ
ఉలిక్కి పడిలేస్తుంది
చోళీని ఒదులు చేసుకుని
వక్షాల్ని ముద్దుచేసి
దోసిళ్ళక్కడీ వొంటిమీద వెన్నెల్ని పోసుకొంటుంది
నున్నని ఆ వెన్నెల మీంచి
చేతులు జారిపోతాయ్
నల్లని దేహ రహస్యాల చాపమీద
ముఖం అనించి పడుక్కొని
ఆ తుంగని ఒక్కొక్కటీ తెంపుతుంటుంది
ప్రతి అవయవం రాజుకొంటుంది
ఈ నిప్పుని ఎవరి చేతులు నొక్కి
అర్చగలవా అని ఎదురు చూస్తుంది
ఉన్నట్టుండి కాగితం
పరుగున వచ్చి
అదురుతున్న ఆమె పెదవుల్ని కొరుకుతుంది
ఒక కాలు కాల్చింది
ఓ చెయ్యి కరుగుతుంది
ఏదో కొత్త సువాసన తెలుస్తుంది ఆమెకు
ఆమె చేతికి ఏవో కొత్త వొంపులు
ఆమె దేహంలో తగుల్తాయి
ఇప్పుడు చెయ్యి పట్టుతప్పిపోతుంది
దేహం విదేహం అవుతుంది

నుదురు చెమర్చుతుంది
 ఏదో పెద్దవాక్యం పెగుల్తుంది
 శ్వాస-
 జనన మరణాల భావనలా నానుతుంది
 ఈ చిక్కిపోయిన బక్కపల్చని అక్షరాలన్నీ
 ఆ ఒక్కొక్కపుకేకలోని
 విరిగిపోయిన పొడి ముక్కలే
 మూగ వైశ్చల్యం
 తెగిపోయి అలా చూస్తూ కూచుంటుంది.
 బహుశా
 కన్నెపిల్ల కడుపుతీత అలాంటిదే నేమో”

(దిక్రియేటివ్ యాక్ట్)

అమృతా ప్రీతమ్ కి 77 సంవత్సరాలు ఇప్పుడు. ఇంకా కన్నెరికాన్ని గురించి, ప్రథమ సమాగమాన్ని గురించి తలపోతలు వడపోసుకుంటూ కూచుంటుంది. “ది క్రియేటివ్ యాక్ట్” అన్న ఈ ఒక్క కవితా నిజమైన అమృతా ప్రీతమ్ కవితా స్వరూపాన్ని పట్టి ఇస్తుంది. “నీ జ్ఞాపకాలు నా గది తలుపుల్ని తట్టుతున్నాయ్”. “పాతరోజుల నిష్పరవ్వలు చెల్లా చెదురయినయ్- కొన్నిటిని ఆర్పేశాను. కొన్ని మండుతూనే వున్నయ్”. “నువ్వు కాల్చిన సిగరెట్ సరిగ్గా పద్నాలుగు నిమిషాలు వెలిగింది- నీ గురించి రాయటానికి నాకు పదాలుగు సంవత్సరాలు పట్టింది”, “ఆశావృక్షం కింద కూచోని కాంక్రా ఫలాలు ఎవరు తినగలరు? కామం మంటల ముందు నన్ను చలి కాచుకోనివ్వు కాస్త”.

“తరువున పూచే పూలు మృదువు.

తనువున పూచే పువ్వు మరీ మెత్తన.”

అన్నప్పుడు మాతృత్వం పెల్లుబుకుతుంది ఆమెలో. మాతృత్వాన్ని గృహిణి దైనందిన సుఖ దుఃఖాల్ని బాలమణి అమ్మ బాగ వర్ణిస్తుంది.

అమృత ఒకచోట అంటుంది.

"Night is pregnant with the sun ఈ మాట నాకు క్రిస్టఫర్ శ్రైని గుర్తు చేస్తుంది.

"And lo ! the sky is ready to deliver the moon child అని అతను. అమృతలో విచారం వున్నదికాని ఆ చిత్తం విశ్వవ్యాకుల చిత్తంకాదు సామాజిక స్పృహ అనలే లేదు. ఆమెను వెన్నంటిన పరిసర ప్రపంచం మాత్రం వున్నది. అందుకనే ఆమె ఒక కుంటుతున్న నీడ. వృద్ధనారి గొణుక్కుంటూ కుంటుతున్న నీడ. కాడలేని నల్లని రోజా.

ఆమెది ప్రతిధ్వనీ ప్రతిధ్వని. ప్రపంచం ఛాయా ప్రపంచం. (1979)

కమలాదాస్ కవిత్యం

“నేను పదహారేళ్ళ పడుచుగా ఉన్నప్పుడు మా ఆయన మీద నాకు అంతులేని ప్రేమకలిగింది. బొంబాయి బయట శాంతాక్రజ్ దగ్గర్లో కొన్ని వారాలపాటు ఒక చిన్న అగ్గిపెట్టెలాంటి ఇంట్లోగడిపాం. దోమల్ని తోలుకుంటూ. నా ఒళ్ళు విరుపులన్నీ కేవలం అతన్ని ఆనందింపచేయటానికే.... ఇలా వుండగా ఒకరోజు నా కళ్ళముందే మా ఆయన నా కంటే రూపవతి అయిన అమ్మాయిని ముద్దుపెట్టుకోవటం లాంటిదేదో చేశాడు... దీనికి ముందుగానే అతనికి కొందరు తెలుసు. వాళ్ళ నైపుణ్యాన్ని గురించి గొప్పగా మెచ్చుకుంటూ మాట్లాడేవాడు. వేళ్ళల్ని గురించి..... నన్నూ వాళ్ళతో జమకట్టేవాడు... దానితో నా జీవితమే మారిపోయింది, నేనూ కొద్ది పెట్టుబడితో నా ప్రేమ జీవితాన్ని తొందర తొందరగా ప్రారంభించాను. ఆకర్షణీయమైన వక్రజాలూ, నా స్వేదాల్నించి వచ్చే అదోరకం లలితమైన సువాసన నా మూలధనం. ఈ రెండు రకాల ఆస్తులన్నీ చాలా పొదుపుగా వాడుకోవాల్సి వచ్చేది. ఇవాళ తెరిచి రేపు కట్టేసే కొట్టుకాదాయే నా వ్యాపారం. ప్రతిరాత్రి వివస్త్తనైన తర్వాత ఆత్మనుతీసి వేరే పెట్టాల్సి వచ్చేది... నా భర్తకూడా చాలా ముగ్ధదయ్యాడు. నా సాంకేతిక ప్రావీణ్యాన్ని చాల మెచ్చుకున్నాడు... వున్నకొద్దీ నాలో కామం పూర్తిగా క్షీణించిపోయింది.... మగవాళ్ళలో ఎక్కువమంది ఆడంగిరేకులు, ఒకడు నా కుడి వక్రజం మీద తన పేరువచ్చి పొడుచుకున్నాడు. ఒక పర్వత శిఖరాగ్రం మీద జండా ఎగరయ్యటం లాంటి ఘనకార్యం అది... నా భర్త ఒక పెద్దటవర్ నాకు. నేనా టవర్ నుండి ప్రతి ఉదయమూ బయటికి ఎగిరిపోయి రాత్రి పొద్దోయిన తర్వాత ఎప్పుడో శాంతికోసం విశ్రాంతికోసం గూడు చేరుకుంటాను.”

ఈ మాటలన్నీ కమలాదాస్ వే, ఎవరి గురించో కాదు. తన గురించే, కవిత్యాన్ని గురించి కాదు. తన నిజ జీవితాన్ని గురించి, తన ప్రేమ, స్నేహాల తాత్వికావగాహనను గురించి. ఈ మాటలలో కఠినమైన వాస్తవికతా వున్నది దుఃఖోద్విగ్నమయిన ఆదర్శవాదమూ వున్నది.

కమలాదాస్ అసలుపేరు మాధవికుట్టి. తల్లి బాలమణి అమ్మ. బాలమణి అమ్మ ఇరవై సంపుటాల కవిత వెలువరించింది. ఆంగ్లంలోకి అనువదించింది కూడ. కేంద్రసాహిత్య అకాడమీ బహుమతులను కూడ పొందింది. ఈ తల్లి కూతుళ్ళ కవిత్యంలో గల అంతరం చాల విభిన్నమైనది. అది వేరే కథ.

కమలాదాస్ (మాధవికుట్టి)కి చిన్ననాటనే వివాహమయి భర్తతోపాటు ఆధునిక నగరాలన్నీ తిరిగి కలకత్తా, బొంబాయి ఢిల్లీల దుఃఖాన్తంతా ఒంటికి పులుముకుంది.

ఒక భారతీయ స్త్రీ ఇలాంటి కవిత్యం రాస్తుందీ అంటే బీట్టిక్కులే నమ్మలేరు. తన విషాదాన్ని కమలాదాస్ భరించలేక కాదు ఇలా రాయటం. విషాదాన్ని ఒక ప్రియమైన

అనుభవంగా స్వీకరిస్తుంది. నిద్రపోనీదు కమలాదాస్ కవిత్వం. మనుసులోని లోపలి పాఠాల్ని ఒక్కసారే పీకుతుంది. తన విషాద గాథను నవ్వుతూనే అలవోకగా చెప్తాన్నప్పుడు మనకు భయం వేస్తుంది. ఒక్కొక్క కవితా పంక్తి జలదరిస్తుంది. ప్రతివాడి జీవితమూ ఒక ట్రాజిక్ యానక్రానిజమలా తొస్తుంది.

కమలాదాస్ రాసినవి ఇప్పటికేరెండే రెండు పుస్తకాలు (1972కి). మొత్తం డెబ్బదిమూడు కవితలు. కాని ఇవే పదే పదే కన్సిస్టెంట్ ఆక్స్ ఫర్ వాళ్ళ కామన్వెల్త్ కవితా సంకలనం, ప్రా. గోకాక్ కూర్చిన గోల్డెన్ ట్రెజరీ. కాంటెంపొరరీ పాయిట్రీ, పాయిట్రీ ఇండియా, క్వెస్ట్, ఇంకా ఎన్నో కమలాదాస్ ని స్వీకరిస్తాయి.

మలయాళంలో కథలు కూడా రాస్తుంది. స్వీయ చరిత్ర కూడా రాస్తానంటుంది (రాసింది). స్వీయ చరిత్ర అచ్చయిన ప్రతి సంచికకు వందరూపాయల ఇచ్చేట్లు, ఇండియాలో కెల్లా ఖరీదయిన హోటల్లో తనకు నచ్చిన వాడితో గడిపేందుకయ్యే ఖర్చంతా భరించేట్లు ఒక పత్రికా సంపాదకుడు ఆమెతో బేరమాడుతున్నాడు ఆ రచన కోసం.

ఈమె మొదటి కవితా గ్రంథం “సమ్మర్ ఇన్ కల్కటా” (1965). రెండవది “ది డిసెండ్ ట్ట్” (196) రైటర్స్ వర్క్ షాపు వాళ్ళ వేశారు.

మనః శరీరాలు రెండింటికీ గల ఒక అపూర్వ ఉద్వేగోద్రేకాల్ని మిస్టిక్ గా మెటఫిజికల్ గా ఇడియోసింక్రాటిక్ గా చెప్తుందామె. కవిత, ఆ దుఃఖం ఆమె ఒక్కదానిదే కాదని, ఆమె నివసిస్తున్న కాలానిది, సమాజానిదీ ననేదే సమగ్రమైన దార్శనికార్థం.

ఆమె కవితాత్మను పట్టుకోవాలంటే అశ్శీలాలైన కవిత్వంలో ఆమె వాడిన కొన్ని మాటల్ని పంక్తుల్ని వివరంగా చర్చించుకోవాలి. ఆమె పద సంతకాలకు సరైన అర్థాల్ని చెప్పకోవాలి. ఉదాహరణకు “డాన్స్ ఆఫ్ ఈ నక్ట్” అనే కవిత. ఇందులోని శిల్పం, కమలాదాస్ కవితాత్మకు అద్దం లాంటిది. ఈ కవితలో వాడిన నాట్య వస్తువు వ్యంగ్యం. ఫలించని కోరికలు, గొడ్రాలి మనస్తత్వం, కవికేగాక సమాజం మొత్తానికి కూడ సూచికలు. సంప్రదాయ పరమైన శివుని నృత్యానికి కొజ్జాల వాంఛలుప్రమైన గంతులకీ ఇక్కడ స్పర్శత, చల్లని మల్లెలనాయి. బయటి ఎండ వేడిమికి పోటీ. కామ వాంఛ లేమి అనావృష్టి. ఏ కొద్దిగానైనా కోర్కె కలిగినా అది సృష్టి సౌందర్యానికి చిహ్నంగా కాక, ఎలుకలు బల్లల మూత్రంగా మిగుల్తుంది. కవిలో గొంతు నులిమి ఊపిరాడనివ్వని కోర్కెను, దాని వైఫల్యాన్ని ఈ కవిత దార్శనికంగా తెలుపుతుంది.

“ది ఫ్రీక్స్” అనే కవితలో ఒక స్త్రీ తనవాంఛ తీర్చలేని పురుషుడ్ని గురించి ఎట్లా బాధపడుతుందో చెప్తుంది. తానే పురుషుడి పాత్రను ధరిస్తుంది. తన అసహనాన్ని నిశ్శబ్దపు బాగుబాములు చుట్టలు చుట్టలకొని పడుకొన్నాయంటుంది.

“ఇన్ లా”లో ప్రేమ సంతేతం చర్మం నుంచి ప్రసారమవుతుంది దంటుంది.

కమలాదాస్ కవితలో ప్రధానమైన సింబల్ సూర్యుడు. సూర్యునివేడి, జీవశక్తి,

స్పందన, తరంగలీల, కామోద్దీపన, జీవనకాంక్షా ఆమె కవితలో ప్రధానమైన అంశాలు. కవులందరూ రాత్రి గురించి, దాని రహస్యాన్ని గురించి వర్ణిస్తే కమలాదాస్ కి అర్థవంతమైన సంఘటనలన్నీ మధ్యాహ్న సమయంలోనే జరుగుతాయి కాబోలు. ఈ సూర్యుడు ఒక కాంప్లెక్స్ సింబల్. ఇండొలెన్సీ, ఇన్స్పిరేషన్ కీ చిహ్నం, చెమ్మగా వున్న నేలకవి. జీవనానుభవ సారాన్వితా కవి తడినేలలో తన వ్యక్తిత్వంలోకి పీల్చుకొని, యింకించుకుంటాడు. సూర్యుడి నుండి వచ్చే కామసౌఖ్యంకూడా కవి దేహంలోకి రాత్రికెప్పటికోయింకి పోతుందికాబోలు ! మొదటి గ్రంథంలో వున్న యాభై కవితలలోను ఈ సూర్యుడి గొడవ ఓ ఇరవై సార్లయినా వస్తుంది.

కమలాదాస్ లో సూర్యుడి తర్వాత తరచుగా వచ్చే ప్రతీకలు సముద్రం, అమ్మమ్మ, కమలాదాస్ అమ్మమ్మవాళ్ళ ఇల్లు సంప్రదాయ జీవన విధానానికి, సౌశిల్యానికి పాతివ్రత్యానికీ ప్రతీక. ఆ ఇల్లు యిప్పుడు కూలిపోయిందనీ, అయినా సెలవుల్లో ఎప్పుడైనా వీలుచూచుకొని వెళ్ళి వుండాలనీ అనిపిస్తుందట. ఆ పురాతన గృహాన్ని తానే కాలదన్ని వచ్చేశానని భరింపరాని వేదనతో రాస్తుంది.

ఇక సముద్రం సంగతి. సముద్రం అంటే అక్కడిక్కడి సముద్రంకాదు. ఒక్క మలబార్ సముద్రమే. మాతృగర్భంలాగా చాలా ప్రాకృతికమైన సముద్రం. నిరానందంగా, నిర్విచారంగా సముద్రంలోకి పికారు వెళ్ళిపోతా నంటుంది. సీతమ్మవారు నేలలోకి పోయినట్టుగా.

“ది వైల్డ్ బోగన్ ఏల్లా”లోని విషాదం తనది కాదు. స్వీయవిచారాన్ని కమలాదాస్ అద్భుతంగా చెప్తుంది. ఒకవేళ్య దుఃఖానికన్నా తన దుఃఖాన్నే బాగా వ్యక్తం చేస్తుంది కమలాదాస్. అంటే కమలాదాస్ లో నాటకీయత లేదన్నమాట.

“భూమి తనలోవున్న చెట్ల వేళ్ళకోసం తడుముకుంటుంది” అంటుందొక కవితలో సెక్యువల్ యాక్ట్ నిట్లా నిరూపిస్తుంది. కవితలో ప్రేమకూ, శారీరకమైన కోర్కెకూ ఏకరూపత నాపాదిస్తుంది. స్త్రీ పురుషుల గుసగుసలలో విశ్వాంతఃకరణ విన్పిస్తుందామెకు. సౌందర్య జ్ఞానలో సౌందర్యవృష్టి ఉన్నదంటుంది. కొన్ని కవితలు యాలిగారికల్ గా కూడా వుంటాయి. చాల సందర్భాలలో ఈమె సిద్ధాంతం పాజిటివ్ నెగేషన్.

గౌతమ బుద్ధుడిని తన అసంఖ్యాకమైన ప్రియులలో ఒకడిగా ఊహించి, మిస్టర్ గౌతమా అంటుంది. సూర్యుడ్ని మండిపోతున్న కాంతితో వచ్చి ఈ భూమిని (తనను) కాల్చేయ్యమంటుంది. అసలు ప్రియుడు సూర్యుడు.

“టూ ఎర్లీ ది ఆటమ్ నైట్స్” అన్న కవిత పెల్లీ ‘వెస్ట్ విండ్’ని గుర్తుకు తెస్తుంది. అయితే కమలాదాస్ లో పునర్వికసనానికి, పునరుజ్జీవనానికి తావులేదు.

పేర్లు - (కమలాదాస్ కానీ మాధవీకుట్టికానీ) ఏవైనా ప్రతిపేరూ ఒక నైరూప్యం అంటుంది. నైరూప్యమైన నామవాచకం కోసం తాను జీవితాన్ని ఒదులుకోనంటుంది.

“ది చైల్డ్ ఇన్ ది ఫాక్టరీ” అన్న కవితలో ఎలియట్ ప్రభావం కొంత కనిపిస్తుంది.

కమలాదాస్ అంతఃకరణ ఎంత ఉద్రిక్తపడుతుందో అంతగానూ సామ్యసిలుతుంది. కాని చావదు. ఎప్పుడూ ఒక్క నిర్లిప్త భావానైనా వెలిబుచ్చుదు. తననుదహించివేసే వాంఛాజ్వాలను ఆర్పుకోలేదు. కోర్కెను వెల్లడించటానికి అభిమానపడలేదు. కవికి, కవిత్వానికి పూర్తి తాదాత్మ్యతను కూర్చుతుంది. అయితే ఆమెలో ఎక్కడా వల్గారిటీ కనిపించదు. ఆమె స్వీయాత్మక కవిత కాతలిక్ కన్సెప్షన్లా వుంటుంది. కమలాదాస్ స్త్రీ రూపానికి ఆమె కవిత్యం నైరూప్య ప్రతీకగా పాఠకులు అర్థంచేసుకోవాలి. ఒక విషాదాంత నాటకాన్ని చూచినపుడు మనలో కలిగే అనుభూతీ కమలాదాస్ కవిత్యం వలన కలిగే సానుభూతీ ఒకేబేకావాలి. ప్యూర్ ఫిజికాలిటీ గురించే తాను రాస్తున్నా నంటున్నా అందులోని ఆమె ఆత్మవేదనను మనం గ్రహించగలగాలి.

ఈ మధ్యకాలంలో గొప్ప సంచలనాన్ని కలిగించిన వాళ్ళు ముగ్గురున్నారు. వాళ్ళు కవులుగా డామ్మెరే, కమలాదాస్, నవలా కారుడుగా శశ్విబ్రత. శశ్విబ్రత, కమలాదాస్ తమ విజయజీవన విధానాల ద్వారా గొప్ప సాహితీ సంచలననాన్ని సృష్టించగా డామ్మెరే మెల్లగా మర్యాదస్థుల వర్గంలోకి వెళ్లిపోతున్నాడు.

కమలాదాస్ వేదన నీడలెస్ శాక్రిఫైస్ ఏమోననిపిస్తుందోకప్పుడు, చాలా జాలి కలుగుతుంది. ఈమె కవితను హేళన చేటం చాలా నీచగుణం.

“మై మార్నింగ్ ట్రీ” అన్నది సంకేతికంగా రాసిన మహద్భూతమైన కవిత.

“ఓ నా ప్రభాత వృక్షమా

నీ ధూమ్రవర్ణ శాఖల్లో

ఒక్కనాడు నే నొక

హఠాత్ పుష్పాన్ని చూచి

ఒక్కసారిగా

నా మృత్యువు పూవై పూచిందని

నా కడసారి ఉదయంలో

ఎర్రగా మంటగా బాధగా

పూవై పూచిందని

చల్లని అద్దాల కిటికీ ఆవల

నా ఆఖరి ఉదయపు

చిరుహాసం చిందిస్తాను....”

అప్పటికిదాకా ఆ చెట్టు పూయదు. కవి ఎన్నాళ్ళుగానో జీవనవృక్షం కుసుమిస్తుందని ఆశపడి చివరికి ‘పూచేది మృత్యువేనని భయంకర భావనకు లోనవటం.

ఈ కవితను “ది డాన్స్ ఆఫ్ ది ఈనక్స్”తో సరిపోల్చి చూస్తే గొప్పఫలితాలొస్తాయి.
 “సమ్మర్ ఇన్ కల్కటా” అన్నది ఒకలఘు కావ్యం. చాలా ఖ్యాతిని గడించింది.
 “ఏమిటి పానీయం

నా గ్లాసులో బత్తాయిలాగా రసం
 పిండిన ఏప్రిల్ మాసపు
 సూర్యుడుగాక
 నేనా శిఖను ఒక్కగుటక వేస్తాను

.....

సూర్యుడి సువర్ణాలు తాగి
 ఎంతటి మహద్విషం”

అది సూర్యఫలాలరసమో, విజమైనసారాయో తేల్చుదు. ఈ అస్పష్టత పాఠకునిలో
 కూడ మత్తుని కలిగిస్తుంది.

కమలాదాస్ అన్నిటా ఒక సెన్సువేష్ యుఫోరియాకు లొనవుతుంది. ఆగలేని
 ఉద్వేగంతో రచనచేస్తుంది. అందమైన మాటలు సత్యాన్ని పలుచన చేస్తాయంటుంది.

ఈమె కవితానమ్మపు ప్రేమ. అది విశ్వ వ్యాప్తమైన ప్రేమకాదు. మునీశ్వరులు,
 (పు)రుషోత్తములు ప్రభోధించే ఆధ్యాత్మిక ప్రేమకాదు. విశుద్ధతకాదు. రసాత్మలో లీనమయ్యే
 మానసిక తన్మయీ భావమూ కాదు. శరీరావసరాలకు అనుగుణంగా వర్తించే హృదయభావం
 ప్రేమ. ఈ ప్రేమతత్వంలోని డివోరింగ్ సెన్సిబిలిటీని “ఫారెస్ట్ ఫైర్” అనే కవిత బాగా
 చెప్తుంది. తెల్లగా, వేడిగా, అరణ్యంలా కాల్తుంది శరీరం. వాంఛాకీలలకు కాల్తుంది. ఇదీ
 కవి నిర్భీకమైన అంతసత్తా.

ఈమెలో కొంత డ్రీమ్ సైకాలజీ కూడ వుంది. ఒక్కసారిగావును మాతృత్వ భ్రాంతి,
 మమత తొంగి చూస్తయ్ ఒక్క కవితలో.

“యాన్ ఇంట్రాడక్షన్” అన్ని కవితా సంకలనాలలోనూ చోటు చేసుకొంది.
 యిందులోని విషాదం అనుభవంలోదే కాని కల్పితంకాదు.

అన్ని కవితలలోను డ్రమాటిక్ ఐడెంటిటీ వుంటుంది. సూర్యుడితో అంతమవు
 తుంది మొదటి పుస్తకం.

రెండో పుస్తకంలో కమలాదాస్‌లోని సైకోడ్రామా మంచి రసపట్టులోకి దిగుతుంది.
 కమలాదాస్ సూర్యుడివంక చూస్తూ సముద్రంలోకి కూరుకుపోతుండేగాని విహంగంలా
 పైకెగరదు. ఈ అలల ఆగాధాలలోకి సరోజినీనాయుడుగాని, తోరూడత్‌గాని వెళ్ళలేదు.
 ఇప్పటి కవయిత్రులు రోషన్ అల్కాజీ, ఇరాడే, మార్గరెట్ చట్రీ, తిలోత్తమ రాజన్, లీలారాయ్

ఎవరైనా సరే చూడలేని జీవితపు లోతుల్ని చూస్తుంది. ఒక్క ఇలాసేన్ కే కొంచెం ఎక్కువ విషాద వ్యామోహం వున్నది.

కమలాదాస్ మాటమాటకీ వాళ్ళ అమ్మమ్మను తలచుకొంటూ, సూర్యుడివంక చూస్తూ తన ప్రియమైన సముద్రానికి తనను అర్పించుకొంటుంది, ఫ్లానికీ, కాలానికీ ఫిక్స్ అయిపోవటం, సూర్యుడిలాంటి రికరింగ్ ఇమేజిని వాడటం, ఏదో ఒక శబ్దం వల్లనో రూపంవల్లనో రంగు వల్లనో, వాసనవల్లనో జీవనానుభవాన్నంతా ఆనమాలు పట్టటం కమలాదాస్ కవితలో ముఖ్యగుణాలు, మానసిక విశ్లేషణా వస్తువులు.

మొత్తం మీద ఈమె కవిత్వపు సింటాక్స్ ఒక స్త్రీ వెక్కివెక్కి ఏడుస్తూ రాత్రంతా కూర్చుని చెప్పిన కథలాగా వుంటుంది, ఆ దీనత్వం వుంటుంది.

ఈమెలో సముద్రాలున్నై, సూర్యుళ్లున్నారు. టెలిఫోన్ మోతలున్నై, అమ్మమ్మ వారిస్తుంటుంది. భర్త అన్నిటికీ చిరునవ్వులు, వెళ్ళిరానా అంటుంది. వెళ్ళిచ్చాక ఏడ్చులు, కెమేరాలు, క్లిక్కులు, వెక్కిళ్ళు, స్నానాల గదులు. అద్దాలు. కమలాదాస్ తన కవిత ద్వారా స్త్రీ మూర్తిగా లోకంలోని అందరు స్త్రీలకు ప్రతినిధిగా నిలుస్తుంది. తన మానసిక స్థితిని ఈడ్చుకొంటూ పోతుంది. ఆంతరంగిక ప్రవృత్తిలోకి బాహ్య పరిస్థితులు బాహ్య పరిస్థితులలోని ఆంతరంగిక ప్రవృత్తి లీనమవుతాయ్. ఈమె కవిత సంఘటనాత్మకం. తనలో నిద్రిస్తూన్న ప్రపంచాన్ని ముందు గ్రహిస్తుంది. కాని అదే బయట మేలుకున్న ప్రపంచమని గుర్తించదు. “నన్ను కూడా నేను అని పిలుచుకుంటాను” అంటుందొక చోట. పచ్చి పచ్చి మాటలతో కరుణాకాతర భావ నిమగ్నతను సృష్టించటం అనితర సాధ్యమైన శిల్పం. అర్థక్లిష్టత లేని అండర్ గ్రౌండ్ పాయిట్రీ కమలాదాస్ ది. కవి - స్త్రీల వ్యక్తిత్వాల సంఘర్షణ విషాదమోహనంగా కన్పిస్తుందీమెలో. (1979)

మధుర కవయిత్రి సరోజినీ నాయుడు

ఆమె 'పరిపూర్ణ సువర్ణ కళామయజీవి'. ఆమె అనురాగవరాల స్వరాలు సల్పిన 'మంజుల కోయిల!' ఆమె 'జీవిత కావ్యాలాపం విశ్వానికి ప్రేమ సలాపం'. "అనురాగ తరంగ మృదంగ భంగిమల అమృతము" చిందించిన ఆమె సరోజినీదేవి. ఆమె 'స్త్రీజాతి శిరోమణి' 'ఆమె చరితార్థ సద్గుణ రాశి'. 1879లో జన్మించింది. ఆమె జననం ఓ శాతబ్దపు ఆనందం. శతాబ్దికి ఏ ఒక్కరో జన్మిస్తారు సరోజినీదేవి లాంటి కవులు.

1949 మార్చి రెండవ తేదీన ఆమె కనుమూసింది. అంగ్ల కవిత రాసిన భారతీయ మహాకవయిత్తులు ఈనాటికీ ముగ్గురే ముగ్గురు. తరులతాదత్, సరోజినీనాయుడు, కమలాదాస్. ఈ ముగ్గురూ భారతీయాత్మను మూడు ప్రవాహాలుగా మనసు, హృదయం దేహంగా మహోన్నతంగా చిత్రించారు. తరులతాదత్ కవిత ప్రపంచం మనోమయం. సరోజినీదేవి కవితా విశ్వం హృదయగతం. కమలాదాస్ కవితా పృథ్వి శరీర ఆశరీరాల సంఘర్షితం.

సరోజినీదేవికి ప్రపంచం ఇచ్చిన గొప్ప వరాలు రెండు. అవి ఆమె తండ్రి అఘోరనాథ్, తల్లి వరద సుందరి. ఈ చిన్న అల్లరి పిల్లకు ఆమె తల్లిదండ్రులు ఇచ్చిన ప్రియాతిప్రియమైన ఆట బొమ్మలు వీరేంద్రనాథ చటోపాధ్యాయ్, హరీంద్రనాథ చటోపాధ్యాయ్లు. ఈ "నాటికాల్" తన పదమూడవ ఏటనే ఆంధ్రుడైన డాక్టర్ గోవిందరాజుల నాయుడిని ప్రేమించి అతనినే పెళ్ళాడుతానని శపథం చేసింది. ఇంత చిన్నపిల్లకు ప్రేమ అంటే ఏమి తెలుసునని, అప్పుడే పెళ్ళేమిటని ఇంగ్లండ్ పంపించేశారు - లండన్లోని కింగ్స్ కాలేజీలో చదువుకోమని. కాలంతోపాటు ఆమె ప్రేమ పెరిగింది. 1898లో లండన్ నుంచి స్వదేశం వచ్చి తానడిగిన వరాన్ని గెల్చుకుంది. వివాహానంతరం సద్గుణ సంపన్నులైన జయసూర్య, పద్మజ, రణధీర, లీలామణిలకు గర్వించదగిన మాతృమూర్తి అయింది.

సరోజినీదేవి తండ్రి అఘోరనాథ్ గొప్ప స్వామికుడు. తల్లి జీవన సౌందర్యానికి, కరుణకు ప్రతిరూపం. సరోజినీదేవి స్వామిక వృక్షాగ్రాన కనపడకుండా కూర్చుని రాగాలాపన చేసిన కోయిల పంచమ స్వరం జీవనానందాన్ని, సౌకుమార్యాన్ని, దేశ సౌభాగ్యాన్ని స్వాతంత్ర్య సమరశీలాన్ని, త్యాగమార్గాన్ని, గాంధీజీ ప్రేమవాదాన్ని తన కమనీయ కవితలలో గానం చేసింది. ఆనంద విషాదాల నాదాలు రెండూ వినిపిస్తాయి ఆమె కవితలో. జీవితాన్ని చేతులు చాచి ఆహ్వానించి చంటి పిల్లలా ఎలా పొదివి పట్టుకున్నదో అలాగే మృత్యువును, దుఃఖాన్ని వైరాగాన్ని కౌగలించుకుని తృప్తిగా, హాయిగా మనసారా ఏడ్చి కన్నుమూసింది.

ఆశ్శీబ్రాలో లెక్కఒకటి ఎంతకీ తేలని తెలీని ఒకానొక రోజున ఆమె తన ప్రథమ కవిత రచించింది. తన లేలేత మదమూడవ ఏటనే పదమూడు వందల పంక్తులు గల "ది లేడీ ఆఫ్ ది లేక్" కవిత రాసింది. లండన్లో కింగ్స్ కాలేజీలో విద్యాభ్యాసం చేస్తున్న

రోజులలో సర్ ఎడ్మండ్ గాస్, ఆర్థర్ సిమాన్స్ల అభిమానాన్ని చూరగొన్నది. ఆమె కవిత్వాన్ని ప్రశంసిస్తూ, జార్జి శాంప్సన్ తన కేంబ్రిడ్జ్ హిస్టరీ ఆఫ్ ఇంగ్లీష్ లిటరేచర్లో ప్రత్యేకంగా కొన్ని పుటలను కేటాయించాడు. 1890 నాటి ఆంగ్ల కవులు “రైమింగ్ క్లబ్” అనే కవితా సంస్థను స్థాపించుకున్నారు. విలియం బట్లర్ షేక్స్పిర్, ఎర్నెస్ట్ డాసన్, ఆర్థర్ సిమాన్స్, విలియం వాట్సన్, జాన్ డేవిడ్సన్, ఆస్కార్ వైల్డ్ అందులో సభ్యులు. సరోజినీ దేవి కవితను వారంతా అభిమానించేవారు.

వాస్తవానికి సరోజినీ కవితా ప్రపంతి 1898 నుంచి 1914 మధ్యకాలంలోనే ప్రవహించింది. అంటే ఒక్క పదహారు సంవత్సరాల పాటన్న మాట. 1914లో లండన్లో ఆమె మహాత్మాగాంధీని సందర్శించిన నాటి నుంచి 1949లో ఆమె చనిపోయేవరకు భారత దేశపు రాజకీయ, సాంఘిక, ఆర్థిక సేవా కార్యక్రమాలలో లీనమైపోయింది. కవితరాయకపోయినా కవిగా, కళామయిగా, అపురూప సౌందర్యాభినివేశిగా జీవితాన్నే ఒక కమనీయ కావ్యంగా మలచుకొంది.

ఆనంద కూమారస్వామి, రబీంద్రనాథ టాగోర్, మహాత్మాగాంధీ, గోపాలకృష్ణ గోఖలే, జవహర్లాల్ నెహ్రూలతో సాన్నిహిత్యం పెరిగింది. ఆమె ఉపన్యాసాలు కవితా ద్యుతితో బానిసతనపు పెనుచీకట్లను పారద్రోలేవి. ఆమె చూపులలో కాంతి, కంఠంలో కరుణ, కరాలలో ప్రేమ, హృదయాంలో జాలి, ఆత్మలో స్వేచ్ఛ మూర్తిలో మాతృత్వం వెలుగుతూ వుండేవి.

కీట్స్, షెల్లీ, డెనిసన్, ఫ్రీరాఫెలైట్ కవులు, స్పెన్సర్ బర్న్ మొదలైన ఆంగ్ల కవులను ఆరాధించి వారి కవితా ప్రక్రియలను సరోజినీదేవి తొలుదొల్త అనుకరించింది. కాని, కాలక్రమేణ ఆంగ్లో సాక్షన్ భావనా శృంఖలాల్ని విడుల్చుకొని భారతీయ చైతన్యాన్ని స్ఫూర్తిమంతం చేసుకొంది తన తదుపరి కవితల్లో.

ఆమె ముఖ్యమైన కవితా సంకలనాలు నాలుగు అవి “ది గోల్డెన్ త్రెషోల్డ్”, “ది బర్డ్ ఆఫ్ టైమ్”, “ది బ్రోకెన్ వింగ్”, “ది ఫెడర్ ఆఫ్ ది డాన్”, ఆమె సర్వకవితా సంకలనం. “ది సెప్టెటర్డ్ ఫ్లాట్”. 1905లో ప్రచురితమైన “ది గోల్డెన్ త్రెషోల్డ్”లో 40 కవితలున్నాయి. ఈ పేరు వాస్తవానికి ఈ నాటికీ హైదరాబాద్లో వున్న సరోజినీ దేవి నివసించిన భవనం పేరు. ఈ కావ్యాన్ని సరోజినీ దేవి ఎడ్మండ్ గాస్కి అంకితమిచ్చింది. దీనికి ఆర్థర్ సిమాన్స్ పీఠిక రాసాడు. లండన్ బైమ్స్. మాంచెస్టర్ గార్డియన్ లాంటి పత్రికలు ఈ కవితా గ్రంథాన్ని గొప్పగా ప్రశంసించినయ్యే. ఒక అందమైన పక్షి గానం చేసిన మృదునాదంగా దీనిని ఆర్థర్ సిమాన్స్ కీర్తించాడు.

1912లో “ది బర్డ్ ఆఫ్ టైమ్” వెలువడింది. ఈ సంకలనంలో 40 కవితలున్నాయి. ఆంగ్లకవి ఎడ్వర్డ్ థామస్ ఈ కవితా గ్రంథాన్ని చూచి ఆనందించి “ఆమె కవితలో నక్షత్రాల పదజాలాలను వెదజల్లుతుం”దని ప్రస్తుతించాడు. ఈ కవితలలో విషాదం తొంగిచూస్తుంది. నిష్ఫల ప్రేమ, వైరాగ్యం నినదిస్తుంది. గాయపడిన ఆత్మ గేయాలివి.

"Life is prism of my light and Ddeath the shadow of my face"

---- అన్న పంక్తులు ఈ సంకలనంలోవే.

“ది బ్రోకెన్ వింగ్” ఆమె జీవిత కాలంలో ప్రచురితమైన ఆఖరి కావ్యం. ఇది 1917లో ముద్రితమైంది. దీనిలోని ఆఖరి విభాగం “ది బెంపిల్ - ఎ పిల్గ్రిమేజ్ ఆఫ్ లా” వర్తమానపు స్వప్నాలకు భవిష్య దాశలకు ఈ కావ్యం అంకితమైంది. పక్షి రెక్క విరిగింది. ఆ తెగిపడిన రెక్కమీద నక్షత్రాలు చిక్కుకున్నాయి. ఆశా కపోతం నేల రాలిన మహా విషాదం ఈకవితల్లో వ్యక్తమవుతుంది. శరీరం ఆశరీరాన్ని చేరుకునే మహా తపస్విని తపన, దుర్భర మనోవేదన ద్యోతకమవుతాయి. సరోజినీదేవి తన అత్యుత్తమ విషాదపుల్లో తన చూసింది ఈ కవితల్లో.

సౌమ్య గానాల్లోని స్వచ్ఛ స్వేచ్ఛ. సౌందర్య ప్రియత్వం, సేవాతత్పరతలోని త్యాగమాధుర్యం. వినువీధిలో నినదించే సంగీత సంవేదన, సర్వాలంకార శోభితమైన సురభిశమైన శైలి. బాధని గాఢగా మలిచే వేదనా ప్రియత్వం, లలిత లలితంగా నాట్యమాడే పదాల రూపలావణ్య విన్యాసం, ఇంద్రియాల విముక్త ఆనందం, ప్రకృతి వైద్యాన్ని లీలగా, మాయగా, చోద్యంగా వర్ణించే పదాల పోహళింపు, బాష, ఛందస్సుల మీద సాధికార ముద్ర - సరోజినీదేవి కవితా వైభవాలు.

ఆమె కవిత కల్పనికం. ప్రాకృతికం. ఆమె కవితలో రాబోయే తరాల స్వతంత్ర వాణి భవిష్యద్వాణిగా వినిపిస్తుంది. మబ్బులు, నక్షత్రాలు , రంగురంగుల హరివిల్లులు, సన్నజాజివులు, గుల్ మొహర్ చెట్లు, వసంతం హసించటం ఊహాలోకాల సౌందర్య సరస్తీరాలు, కలల గాజు దీపాల కాంతులు, అతిలోక సుందర రత్నాలు, వజ్రాలు ఆమె కవితల్లో కనిపిస్తాయి. వీధుల్లో కేకలేసి బుట్టల్లో బళ్ళతో రకరకాల వస్త్రపుల్ని ఆమ్ముకునేవాళ్ళు. వస్త్రాల్ని నేసే నేతగాళ్ళు. బృందావన రాధికలు, జనసామాన్యులందరు కనిపిస్తారు.

జానపదాల గాధలు, ప్రకృతి, ప్రేమ, విరహం, జననం, మృత్యువు, మాతృదేశం పైన ప్రేమ, మహా నాయకుల త్యాగ నిరతి ఆమె కవితా వస్త్రపులు. ఆమె కవిత్యం గోరింటాకు పెట్టుకున్న ఎర్రగా, బొడ్డుగా పండిన మృదువైన జీవన రాగాన్ని రేఖలుగా తీర్చిదిద్దిన ముద్దుగొల్పే ముచ్చటైన పసిపాప చిరుచేయి. ఆశగొల్పే ఆనందాన్ని, భీతి నింపే విషాదంతో పంచుకున్న సమ దర్శనం., ఆమె అందుకోవడం, అందరి ఆనంద విచారాలను సమంగా పంచుకోవడం. స్వార్థమానపునిలో చచ్చిపోతున్న ప్రేమను తన కావ్యశిఖల్లో మళ్ళీ ఒక్కసారి దీపకాంతుల్లో రగుల్కొల్పింది. భారతమాత కావ్యకంఠాన సరోజినీదేవి ఎన్నటికీ వాడని సన్నజాజిమాల. ఈ మాటలంటూ వెళ్ళిపోయిందామె --

"I have no more to give.

all that was mine

Is laid, a wrested tribute
at thy shrine,
Let me depart, for my
Whole soul is wrong
And all my cheerless
orisions are sung
Let me depart, with faint
limbs let me creep
To some dim shade and
Sink me down to sleep". (1979)

గోపాల్ హౌసాల్ గెరే కవిత్వతాత్విక భూమిక

పందొమ్మిది వందల డెబైఆరులో ఈయనతో నాతొలి పరిచయం. రైటర్స్ అవార్డుమీద అమెరికన్ రిసెర్చ్ స్టడీ సెంటర్లో కన్పించినపుడు. మే మాసం.. ఎండలకి తాళలేకనో ఆలోచలని బంధించేందుకోగాని తలపాగా చుట్టుకుని వచ్చేవాడు కొంచెం తమాషాగా. 'ఎ తొజండ్ తాట్స్ ఎవే' అనే పదబంధం ఈయన కవితల్లోదే. ఒడిలిపోయిన రేగి పండులా కన్పించేవాడు. రాగిరంగు మేని ఛాయ. కళ్ళెప్పుడూ కదుల్తూ వుండేవేవో అనిశ్చితభావజాలంలో.

అతని వ్యక్తిగత జీవితంపై బీట్ కవుల ప్రభావం కవిత్వ ఆరంభ రచనా సంపుటలలో వుండేదని 'త్రిపుర' ఒక సందర్భంలో నాతో ఓమారన్నారు. ఈ విషయమై గోపాల్ ని నేనెప్పుడూ తరచి అడగలేదు. జెన్ బుద్ధిజం ఛాయలు, హైకూ రచనాభినివేశమూ మాత్రం స్పష్టంగా కనిసిస్తున్నాయి. ఈయన కవితా సంకలనాలలో.

హఠాత్తుగా చదివితే ఈయన గొంతులో సప్రసిద్ధ కవి ఎ.కె.రామానుజన్ గొంతు కూడ వినిపిస్తుంది. ముఖ్యంగా రెండు కవితల్ని పరిశీలించండి - రామానుజన్ విరచితమైన 'Relations', 'Small Scale Reflections on a Great House' కవితలు. లైంగిక ప్రతీకల్ని కవులు సాధారణంగా నొక్కిపట్టి వుంచుతారు. గోపాల్ కవిత్వంలో ఆ ప్రయత్నం కన్పించదు. సబ్డ్యూ చెయ్యడం గాని, ఫ్రెప్స్ చెయ్యడం గానీ లేకుండా జంతు సంబంధమైన ప్రతీకల్లో విషయాన్ని చెప్తూ, చిన్న భావాన్ని చాలా విస్తృతమైన మానుషశాస్త్ర పరిభాషలో విశదీకరించి ఒకానొక మెటఫారికల్ యాలిగరీని స్థాయిభూతం చేస్తాడు.

గోపాల్ తో మళ్ళీ పరిచయపు కొనసాగింపు గత రెండేళ్ళలోనే, విజయవాడలోనే. - శాంతినికేతన్ లో శిల్ప శాస్త్రం చదువుకున్న అతని స్నేహితుడు ఉమాశంకర్ సాన్నిహిత్యంలో.

గోపాల్ 1960లలో కవితా రచన ఆరంభించాడు. "జెన్ ట్రీ అండ్ ది వైల్డ్ ఇనాసెంట్స్" (1973) 'ది ఫిప్స్' (1980) 'ఇంటర్ నోడ్స్' (1986) నావద్ద వున్న ఇతని కవితా సంకలనాలు. 60లలో 'రైటర్స్ వర్క్ షాప్' (కలకత్తా), 'ఎవాడ్ ఆఫ్ ఫోమ్స్' 'ఎ జెశ్చర్ ఆఫ్ ఫ్లేష్ లెస్ సాండ్' ప్రచురించగా, 'న్యూడిస్ట్ కాంప్'ను రిలీజ్ పబ్లికేషన్స్ ప్రచురించింది.

సంకలనాలుగానే కాక - ఇలస్ట్రేటెడ్ వీక్లీ ఆఫ్ ఇండియా, రాజస్థాన్ జర్నల్ ఆఫ్ ఇంగ్లీష్ స్టడీస్, ఫోర్ సీజన్స్, కవి- ఇండియా, ఇంప్రింట్, న్యూక్వెస్ట్, చంద్రభాగ, డేట్ పామ్స్, ఆర్ట్ అండ్ పాయిట్రీ టుడే, పాయిట్రీ ఇండియా, డెబనీర్ మొదలైన చిన్నా చితకా సాహిత్య పత్రికలలోనూ ఈయన కవితలు కన్పిస్తయ్. 1991లో ప్రొఫెసర్ సి.డి. నరసింహయ్య మక్కిలన్ వాళ్ళకోసం సంకలించిన యాంతాలజీ ఆఫ్ కామన్వెల్త్ పాయిట్రీలో వున్న ఇండో అంగ్లియన్ కవులు 14 మందిలోనూ గోపాల్ ఒకడు. తోరూదత్ (2), అరబిందో (4), సరోజినీ నాయుడు(2), శివ్ కె.కుమార్ (1) ఎజికిల్ (3) జయంతి మహాపత్ర (2)

ఎ.కె.రామానుజన్ (4), ఆర్. పార్లసారధి (1) కమలాదాస్ (5), సయ్యద్ అమానుద్దీన్(1), కె.ఎన్. దారువాలా (1), డామ్మోరే (1) కవితలు చోటుచేసుకోగా గోపాల్ హొనాల్గెరేవి (3) కన్సిస్టెన్సీలో ప్రాఫెసర్ వి.కె. గోకాక్ తన గోల్డెన్ ట్రెజరీ ఆఫ్ ఇండో యాంగ్లియన్ పాయిట్రీ సంకలించే నాటికి గోపాల్ హొనాల్ గేరే కవిగా ఆనలేదు ఆయనకి. అదిల్ జుస్సావాలా పెంగ్విన్ వాళ్ళకోసం సంకలించిన 'న్యూ రైటింగ్ ఇన్ ఇండియా'లోగానీ ప్రీటిప్ నంది ప్రచురించిన సంకలనంలోగానీ గోపాల్ పేరు కనపడదు. అంటే గోపాల్ కవిత్వం నెమ్మది నెమ్మదిగా చాపకింద నీళ్ళలాగా ప్రవహించిందన్నమాట.

గోపాల్ కవితలు చదివి ప్రఖ్యాత ఆంగ్ల కవులు ఆడెన్, రాబర్ట్ లోవెల్, ఎలియం స్టాఫర్డ్, టోనీ కానర్లు ప్రశంసాపూర్వక లేఖలు రాశారు. డిలన్ థామస్ పాయిట్రీ అవార్డుకి ఈయన పేరు పోయిన సంవత్సరం ప్రతిపాదించబడింది.

గోపాల్ కి యిప్పుడు 55 సంవత్సరాలు. మాతృభాష కన్నడం, కానీ కన్నడంలో రాయలేడు. హిందీ వచ్చు. తెలుగు వారమ్మాయిని వివాహమాడడంవల్ల తెలుగు కూడా వచ్చు. తమిళం అంతంతమాత్రం వచ్చు. చదివింది బి.ఎస్సెస్., కవిత్వం మీద మనసయి కొన్నాళ్ళపాటు పరీక్షలు ఎగ్గొట్టాడు. పై చదువులు మానేశాడు. జీవనాధారం కోసం పబ్లిక్ స్కూళ్ళలో (ఊటీ, హైదరాబాద్, పంచాగనీ, అక్కుబ్) ఇంగ్లీష్ టీచర్గా వుండి ఉడిగీ పని చేశాడు. కుదురు తక్కువ కాబోలు దొర్లుతున్న రాయయ్యాడు. అయితే ఈ ఉద్యోగాలన్నీ అతన్ని బాలలకు సన్నిహితుడ్ని చేసినయ్. బాల సాహిత్యానికి దగ్గరగా చేర్చినయ్.

కవితా సంకలనాలు వేసి - ఆ ప్రచురణ సంస్థకి ఈయన పెట్టిన పేరు 'బ్రూమ్ స్టిక్ పబ్లికేషన్స్' - చేతులు కాల్చుకోవడం ఇతని హాబీలలో ఒకటి. పిల్లలకోసం ఆడియో విజువల్స్ ఉపయోగిస్తూ కవిత్వ రచనని బోధిస్తాడు ఉపాధ్యాయుడుగా.

మైసూరులోని ప్రాఫెసర్ సి.డి.ఎన్. 'ధ్వన్యలోకం'లో రెండు పర్యాయాలు నివేశనాహ్వానాన్ని పొందాడు. యూనివర్సిటీ డి ఎల ఆర్ట్స్ (ఇటలీ) నుండి సర్టిఫికేట్ ఆఫ్ మెరిట్ని సంపాదించాడు. డి.లిట్లు డాలర్లు ఇచ్చిన ప్రతివాడికీ ఇచ్చే అమెరికాలోని వరల్డ్ యూనివర్సిటీ లాంటి యూనివర్సిటీ కాదిది !

ప్రస్తుతంలో వున్న భాషకి కవన్నవాడు ఏదో ఒక పెద్ద ఉపద్రవం తెచ్చి పెట్టాలి. ఏదైనాసరే, చాతనయినంత ద్రోహం చేయాలి. అలాంటిదేదో చేశాడు గోపాల్. వాక్యరచన మరీ సిస్టమైజ్డ్ అవుతున్న ఈ రోజుల్లో భావప్రసారం మరీ సిద్ధాంత నిబద్ధమవుతున్న రాజకీయ రచనా విన్యాసం పెరిగిపోతున్న ఈ కాలంలో. కవిత్వ భాషని ముఖ్యంగా అతను రాసే ఇంగ్లీషుని కన్నడ సహజ వాక్య విన్యాసానికి దగ్గరగా తీసికెళ్ళాడు గోపాల్. ఈ పని ఇతనికి ముందుగానే నవలాకారుడు రాజారావు, కవి ఎ.కె.రామానుజన్ చేసే సారసుకోండి.

ఉదాహరణకి ఒక కవిత :

In the Osmanabad bus
Are You
akbar sabib's
three number
Wife's
Cousin's
aunty's
daughter-in-law ?
a man asks
a lady in a veil
then the engaging
Conversation opens
the conductor
who listens to them
doesn't demand that she
buy
even a half
ticket for her
six year old son
she holds the boy
close to her breasts
to impress he is
still a sucking babe
now the brat
cries and demands
and the lady struggles
to put him away
సువ్వు
అక్బర్ సాబ్ గారి
మూడో
భార్యగారి

మారుటి చెల్లిగారి
 అత్తగారి
 కోడలువి కాదూ ?
 పరదాలో వున్న స్త్రీని
 ఒకడడుగుతాడు
 ఇక ఒకడే
 కబుర్లు
 వాళ్ళ మాటలు వింటూ
 కండక్టరికడగనే అడగడు
 కనీసం అరటిక్కట్టన్నా
 కొనమని
 అవిడ ఆరేళ్ళ కొడుక్కి
 పాలిండ్లకి గట్టిగా హత్తుకొన్న
 ఆ బిడ్డ ఇంకా పాలుతాగే పసి పాపే
 ననే నమ్మించే వంచనలో
 ఆ గబ్బిలాయి
 ఒక్కసారే గుక్క బట్టి
 అమ్మా 'బాయ్' అన్నపుడు
 ఆ స్త్రీ ఎంత గింజుకుంటుందో
 ప్రనాన్నించి వాడ్ని తప్పించటానికి

గోపాల్ భాషని భావానికి దగ్గరగా తీసుకొస్తూ దానికొక సహజాతాన్నిచ్చాడు. ఆ తర్వాత మతం, దానికి సంబంధించిన ఆధ్యాత్మిక భావజాలం మీద గట్టి దెబ్బతీశాడు. మానుష వ్యాపారాన్ని జంతు జాలాల వైస్గిక ప్రవర్తనతో approximate చేశాడు. Equate చేశాడు. మనిషిలో అమాయకత, స్వచ్ఛత నశించటాన్ని నిరసించాడు. బ్లైక్ 'సాంగ్స్ ఆఫ్ ఇనోసెన్స్'లోని ఒకానొక ధ్యాన ముద్ర కనిపిస్తుంది. అందులోనే పిసరంత వ్యంగాన్ని కూడా మిళాయిస్తాడు. క్రమేపీ మాట శబ్దాన్ని వీడి నిశ్శబ్దమవుతుంది. మన ఇస్కాయీల్ కూడా మన తెలుగులో ఇదే పని చేశారనుకొంటా. గోపాల్ అంటాడు -

“నాకీ ప్రపంచం చాల వినోదమయమైన హాస్యాస్పద వస్తువుగా తోస్తుంది. నేనున్న ఈ ప్లానాన్ని వర్ణించటానికి సరిపోయే ఒకే ఒక్క భాష విదూషకుడి స్వీయ న్యూనతా భాష. కాని అదే క్షణంలో ఏదో ఒక గంభీరమైన భావం ఎక్కడ్నించో ఊడి పడి మహామానవీయ వదనంతో ఎదురవుతుంది. అప్పుడు నా భాష ప్రగాఢమైన అర్థికి లోనవుతుంది..... ఇదిగో ఇలాంటి భాషనే నేను 'అమాయక భాష' అంటాను”.

ఎ.కె.రామానుజన్ వలెనే ఇతను రాసేది ఇంగ్లీషులో, వర్ణించేది భారతీయాంగ్ల సంస్కృతులలోని సంకర సంకీర్ణ వైరుధ్యాన్ని. భాష తేలికగా వుండి, భావం హాస్య విషాద

సంభరితం అవడం ఇతని కవితలోని ప్రత్యేకత. బారతీయాంగ్ల కవితా వృక్షానికి ప్రాంతీయత, ప్రాదేశికత నేలలో లోతుగా విస్తరించిన వేళ్ళు.

తెగిపోయిన ప్రాదేశిక సాంస్కృతిక మూలాలు గోపాల్ కవితలోని దార్శనిక సూత్రాలు. దేవుడు, కాలం, అనంతం, సీమలాంటి వైరుపాత నామవాచకాలని ప్రారంభ దశలో ఎక్కువగా వాడిన గోపాల్ ఇప్పుడా పదాల్ని పదలి పెట్టాడు. గాఢమైన భావాలకు - మన ఇస్మాయిల్ - పద ప్రతీకల్పిస్తున్నాడు. ఎలియట్‌ని ఆడిన్‌నీ అనుకరించిన ఆరంభ దశ ఇప్పుడు అంతరించింది.

కాలంలో క్షణం వుంటుంది. అలాగే స్థిరరూపాన్ని సంతరించుకున్న మానవ ప్రవర్తనలో మళ్ళీ సహజాతం తొంగి చూస్తూనే వుంటుందెల్లప్పుడూ, క్షణికమైన క్షణంలోని విస్ఫోటన శక్తి ఒక్కసారిగా పగిలి శాశ్వత చిద్రంగా మిగిలిపోతుంది. ఈ క్షణికోద్రేకపు విపరీణామాన్ని తట్టుకోవాలంటే రెండే రెండు మార్గాలు మిగిలి వున్నాయ్. మనం మళ్ళీ మన సాంస్కృతిక మూలాలలోకి వెళ్ళి అక్కడ దాక్కోవటం ఒక మార్గం.. లేదూ జాంతిక ప్రవృత్తిలోనే ఐక్యమైపోవడం మరొక దారి.

గోపాల్ హైకూలలోకి వెళ్ళి దాక్కుంటాడు. మూడు నాలుగు హైకూలని సాగదీసి కవితకొక గాఢమయమైన నిర్మాణాన్నిస్తాడు. అయితే ఇతని హైకూలలో మార్మికత కాదు కన్పించేది. అధివాస్తవికత, ఈ అధివిస్తవిక ముక్త కవితల్లో జెన్ బుద్ధిజం, హిందూ భక్తి కవుల తాత్వికాలోచనదార ముక్కలు ముక్కలుగా తెగి పడిపోతుంది. కవితలలోని కారక్టర్స్ చిన్న పిల్లలూ, పశువులూ, ఆదిమ జాతి అనాది మనుషులూ. లైంగిక ప్రతీకల వినియోగం నిషిద్ధం కాకపోవడమే కాక ఆదరణీయం. 'ది ఫిప్స్' సంకలనంలో అధివాస్తవికతతో పాటు అసంబద్ధత కూడా తొంగి చూస్తూంటుంది. ఇతని పంక్తులలోని ఇంగ్లీషు - ఒక్కోసారి సరైన భాష - వ్యాకరణరీత్యా, పలుకుబడి దృష్ట్యా - సరైన భాష కాదేమోననిపిస్తుంది. అయితే కావాలనే అలా 'వెరీ ఇండియన్ ఇంగ్లీషు' రాస్తున్నాడేమో !

కవిత్యం అర్థం కోసం అన్వేషణ కాదు. అంటే పదాల అర్థం కోసం కాదు. బుర్రలో పేరుకుపోయిన అర్థాల్ని ప్రక్షాళన చేసే ప్రయత్నమే కవిత్యమంటాడు గోపాల్.

“మనుషుల్ని మెల్లమెల్లగా సాధు జంతువుల్లా తయారు చేస్తుంది వివాహ వ్యవస్థ. విద్య, మతం పెంపుడు జంతువుల్లా తయారు చేస్తాయి నిదానంగా. జనాభాలోని అధిక శాతం వాళ్ళు వివాహం, విద్య, మతం ద్వారా తక్కువ శాతం వాళ్ళని భావదాస్యంలోకి నెట్టారు. దీన్నించి తప్పించుకోవాలంటే మనం మళ్ళీ పసి పిల్లల బాషో, పశువుల భాషో నేర్చుకోవాలి”. అంటూ కవిత్యానికి అలాంటి నిసర్గమైన భాషని సృష్టించే పనిలో వున్నాడు గోపాల్. (1994)

మృత్యువును ఆరాధించిన కవయిత్రి - సిల్వీయాప్లాత్

ఈ ప్రపంచం ఒక శస్త్రచికిత్స శాల.

శరీరాన్ని శస్త్రకారుడికి అప్పగించి ఆత్మచరిత్రను అనేస్తీషియాకు దత్తం చేసి కాలం నిశ్శబ్దంలో తెల్లని ఆకాశం నాలుగు గోడల మధ్య రోజువారీగా ధరించే వస్త్రాల్ని నర్సులకు దానం చేసి కొందరిలాగే చనిపోతారు. సిల్వీయాప్లాత్ లా. ఎవరి ప్రాణాన్ని వారు తీసేసుకోటానికి సర్వ సన్నాహాలు నిస్సంకోచంగా నిర్విచారంగా నిర్వికారంగా చేసుకొన్న తర్వాత ఏ వైద్యుడు మాత్రం ఏం చేస్తాడు గనక ? ముప్పయ్యేళ్ళ సంవత్సరాలకే 1963 లో సిల్వీయాప్లాత్ ఆత్మహత్య చేసుకొంది. ప్రఖ్యాత కవి టెడ్ హ్యూస్ తో కొద్ది సంవత్సరాలు ఇంగ్లండ్ లో వైవాహిక జీవితం గడిపి “ది కలోనస్” “ఏరియల్” కావ్యాలు ప్రచురించింది. ఆమె కళ్ళల్లో ఒక సినికల్ స్మైల్. “చూస్తూగా నన్నెలా చావనివ్వరో” అన్నట్లు మృత్యుభావంతో ఐక్యమైపోయిన జాలిచూపులు. ఆమె కవిత ఒక ఒంటరి కేక. గుంపులో మెలితిరిగిపోయిన కంఠం. తాకితే పగిలిపోయే గాజుపుడక లాంటి శక్తిహీనదేహం. నిర్భీకమైన కవితాత్మ.

1932 లో మసాచ్యుసెట్స్ లోని బోస్టన్ లో జన్మించింది. సిల్వీయాప్లాత్ కేంబ్రిడ్జి విశ్వవిద్యాలయంలో చదువు పూర్తిచేసింది. 1957 లో సెక్రటరీగాను, కాలేజి ఉపన్యాసకురాలుగాను, స్వేచ్ఛా రచయిత్రిగాను పనిచేసింది. “ది కలోనస్” 1960 లోను 1961 లో “ఏరియల్”ని ప్రచురించింది. కేంబ్రిడ్జిలో చదువుకునే రోజుల్లో అంటే 1956 లో టెడ్ హ్యూస్ ని వివాహమాడింది. “ది బెల్ బార్” అనే నవల కూడా రాసింది.

ఎగ్జిరియన్ ఉద్యమ కవి జాన్ క్రోరాన్ సమ్ ఈమెకు అభిమాన కవి. అతని కవితల్ని కంఠతా పెట్టేసింది. ఈమె “స్పినిష్టర్” “ప్రాగ్ ఆటమ్” లాంటి కవితలలో అతని ముద్ర అభివ్యక్తి ధోరణిలో కొంచెం స్పష్టంగానే కన్పిస్తుంది. 1963 జనవరి, ఫిబ్రవరి మాసాలలో ఈమె రాసిన కవితల్లో ఒక రకమైన ఏటవాలు చూపు, నిశ్చలత, అన్నిటికీ సన్నద్ధమైన ఒక మానసిక స్థితి కన్పిస్తాయి.

“ఆల్ ది డెడ్ ఇయర్స్”, “ది డిస్ట్యుయిటింగ్ మ్యూజెన్” ఇలాంటి కవితలే.

టెడ్ హ్యూస్ వ్రాసిన “అ ఉమెన్ అన్ కాన్స్” అన్న కవితలోని ఆఖరి నాలుగు పంక్తులు సిల్వీయాప్లాత్ చివరి క్షణాల్ని వర్ణిస్తున్నట్లు తోస్తుంది నాకు. సిల్వీయాప్లాత్ మృత్యువు ఒక స్వప్నంగా మొదలై దిళ్ళల్లోకి కూరుకుపోయిన ముఖాన్నించి నవ్వులు విన్పిస్తాయి.

“మరణించటం ఒక కళ, మిగతా అన్ని విషయాలాగే నేనా కళలో ఆరితేరాను.”

అంటుంది సిల్వీయాప్లాత్. ఈమె మహిళా లాజరస్, నిరుపేద. భిక్షుకురాలు, మూడు దశకాల కాలం నిర్భాగ్యంగా గడిపింది. దశాబ్ది కొళ్ళసారయినా ఆత్మహత్యా ప్రయత్నం చేస్తుంది. తన దేహం నడూస్తూన్న దైవలీల. తన కుడికాలు పేపర్ వెయిట్ లా చాలా బరువు. చర్మం జర్మన్ దీపపు కాంతి పశ్యం. ముఖం భావాతీతమైన అరూప జ్యాయీష్

గుడ్డముక్కు. పిల్లిలా తొమ్మిదిసార్లు మరణించే అవకాశం ఉన్నది. ఇప్పటికి మూడు నందర్బాలు చేజారిపోయినయ్యే. నమాధి గుహ తింటుంది, శరీర మాంసాన్ని, వేరుశనక్కాయలు వొల్పుకు తింటూన్న లక్షలాది ప్రజల గుంపు తనని చూడటానికి తన కాళ్ళకీ చేతులకీ ఉన్న గాయాల కట్టు విప్పే స్ట్రైప్ టీజ్ చూడటానికి ఒకటే మూగుతారు. ఒట్టి చర్మమూ, బొమికలూ అయినా గానీ ఏదో ఒక స్త్రీ ఆకారం ఉంటుంది. ఆ చర్మానికీ, ఎముకలకీ. తనని ఈ స్థితిలో చూడాలంటే అందుకు చాలా పెద్ద ప్రవేశ రుసుము ఉంటుంది. తన హృదయస్పందన వివాలన్నా, ఒక మాట తనతో మాట్లాడాలన్నా తన నుంచి ఒక వెంట్రుక కావాలన్నా, తన రక్తాన్ని కొంచెం స్పృశించాలన్నా, తన ఒంటిమీదున్న వస్త్రాల్లో ఒక జీర్ణమైన పీటక కావాలన్నా, చాలా పెద్ద రుసుము ఇచ్చుకోవాల్సి వుంటుంది. డాక్టరు ముందు తన ప్రాణం ఒక కేకలోకి కలలా కరిగిపోతుంది. డాక్టరు ఉట్టినే ఆ బూడిదని కదుపుతూ ఉంటాడు. కొంచెం చర్మమున్నూ కొద్ది ఎముకలున్నూ తగుల్తాయి డాక్టర్ చేతికి. డాక్టర్ దేవుడైదిరించిన లూసిఫర్ లాంటి గర్విష్టి - ఇదీ సిల్వియాప్లాత్ మృత్యు భావధార !

డెనిస్ లెవర్ట్స్, బార్బారా హకోవ్స్, మే స్వెన్నస్, యాన్ సెక్స్, ఎడ్నా సెంటో విన్నెంట్ మిలే, జీన్ డెర్ఉడ్, ఎలినార్ వెలీ, లెయిసీ యాడమ్స్ లాంటి కవయిత్రుల శ్రేణికి చెందిన ఈమె వాళ్ళెవరి కోవకీ చెందని కవిత్వం రాసింది. జీన్ డెర్ ఉడ్ 1954 లో చనిపోయింది. ఎడ్నా 1951 లో కన్నుమూసింది. ఎలినార్ 1928 లో మరణించింది. యాన్ సెక్స్ కూడ పోయిన సంవత్సరం (1979) పోయింది.

సిల్వియా ప్లాత్ మాతృత్వాన్ని కాంక్షించింది. ఆ తపన తీరక ముందు గొడ్రాలి ఆవేదనను ఇలా వ్యక్తం చేసింది.

గర్భకోశంలో ఎండిన గింజలు
గల గల లాడుతూంటాయి
ఉచ్చు తప్పించుకొని
చెట్లో చిక్కుకొన్న చంద్రుడు
ఎలాగో బయటపడ్డాడు కాని
ఎటు పోవాలో తెలీదు.
నా ప్రకృతి దృశ్యం
రేఖ లేమీ లేని హస్తం
రహదారులన్నీ పీట ముడి
పడి వుంటే నేనే ముడిని
నేనే నీ పొందిన
గులాబిని
ఈ దేహం

పాలరాయి
 అరుస్తుంది
 గీ పెట్టుంది
 అల్లరి పిల్ల కేకలా,
 సాలీడులా నేను
 అడ్డాల్ని ప్రతిఫలిస్తూ
 రక్తమయంగా మాట్లాడుతాను
 రుచి చూడు కావాలంటే
 ఎంత ముదురు ఎరుపో !
 నా అడవి
 నా దహనంలో తగలడి
 ఈ శవాల గుట్ట ఎర్రగా
 మెరుస్తున్న కొండని
 ఎక్కు !”

సిల్వియా ప్లాత్ చీకటిని, నిశ్శబ్దాన్ని ప్రేమించి మృత్యువునాహ్వానించింది. నిద్రనీ
 అచేతనత్వాన్నీ కోరుకొని స్వీయ కరుణలో ప్రవచించింది. భర్తనీ, శిశువునీ ప్రయాణంలో
 తనవెంట తీసుకుపోవాల్సిన బరువైన మూటలుగా భావించింది. మృత్యువులో ఐక్యమైన
 క్షణంలో తానొక క్రైస్తవ సన్యాసినిగా పవిత్రమూర్తిగా రూపొందింది. ముప్పయ్యేళ్ళ జీవిత
 నొక బరువైన సామాన్లు మోయలేక నీటిలో మునిగిపోయి సిల్వియా ప్లాత్ మొహం పైన
 అలలు నిలిచినయ్.

“డాడీ ! డాడీ ! యూ బాప్టర్డ్ అయామ్ త్రూ” అన్నదీ సిల్వియా ప్లాత్ ! జ్యూన్
 అన్నా జర్మన్స్ అన్నా ఈమెకు ద్వేషం. నాజీజం, ఫాసిజం అంటే గొప్ప అసహనం, అసహ్య
 భావం. “డాడీ అన్న కవితలో ఇద్దరు నాన్నలు కన్పిస్తారు. ఒకరు తన బాల్యంలో తనకు
 పదేళ్ళ వయసులో చనిపోయిన తండ్రి మరొకరు “బాప్టర్డ్” నెహలియన్. (1980)

విచిత్ర కవి యాక్సెల్రాడ్

జాన్ హాప్కిన్స్ విశ్వవిద్యాలయానికి ఎం.ఏ. పరీక్షకు పరిశోధనా వ్యాసంగా ఒక కవితా సంపుటిని సమర్పించాడు. డి.బి. యాక్సెల్రాడ్ . ఆ సంకలనం “అల్పబైట్ ఆఫ్ నతింగ్”. ఇది 1966లో జరిగింది. పూర్వం పాల్ ఎంగెల్స్ కూడా అయోవా ‘యునివర్సిటీ షి.హెచ్.డి. పట్టా బహుకరించి ఇలాంటి సత్కారమే చేసింది. నాటి నుంచి అతడు అదే విశ్వవిద్యాలయంలో “స్కూల్ ఆఫ్ లెటర్స్ ‘ స్థాపించి ఇంటర్మీడియట్ రైటింగ్ ప్రోగ్రామ్ నిర్వహిస్తూ 1976 లో విశ్రమించాడు. ఆ ఉద్యోగం నుంచి . ఇప్పటికి భారతీయ కవులద్వారా ఈ కార్యక్రమం మీద ఆహ్వానించబడి చెరొక ఆరు మాసాలు అక్కడ ఉండి ఆధునిక కవితా రీతుల్ని, అధ్యయనం చేసివచ్చారు. ఆంగ్లంలోకి అనువదించబడిన కథకులు, నవలాకారులు, కవులు, విమర్శకులు, ఈ పాల్ ఎంగెల్ అవార్డుకు అర్హులు.

యాక్సెల్రాడ్ 1968లో ప్రచురించిన కొత్త పుస్తకం “స్టిల్స్ ఫ్రమ్ ఎ సినిమా”. ఈ కవితా సంపుటి ప్రథమ ప్రచురణలో కేవలం ఐదువందల ప్రతులనే ముద్రించారు. ప్రతి ప్రతి మీద వరుస సంఖ్య ఉంటుంది. హైదరాబాద్ లోని అమెరికన్ స్టడీస్ రీసెర్చి సెంటర్ వాళ్ళు ఆ మధ్య కొందరికి పుస్తక బహుమానాలు పంపుతూ నాకీ “స్టిల్స్ ఫ్రమ్ ఎ సినిమా” ఇచ్చారు.

డేవిడ్ బ్రూన్ యాక్సెల్రాడ్ బెవర్లీ మాసాచ్యూసెట్స్ లో 1943లో జన్మించాడు. డా.రాబర్ట్ జి.టకర్ వద్ద బి.ఏ. చదువుతూ నాలుగు సంవత్సరాలపాటు ఛందోబద్ధ కవితని కవిత్వాన్నీ సమగ్రాధ్యయనం చేశాడు. 1965లో ‘ది ఫర్ ఫామెన్స్’ అనే గేయ నాటకాన్ని దర్శకత్వం చేసి ప్రదర్శించాడు. జాన్ హాప్కిన్స్ యూనివర్సిటీ నాటకశాలకు గిల్మన్ ఉపకార వేతనం తీసుకుంటూ నిర్వాహణ పర్యవేక్షకుడిగా ఉన్నాడు. ఆ తర్వాతి పెన్సిల్వేనియా స్టేట్ యూనివర్సిటీలో డాక్టరేట్ పొందాడు కూడా. పాల్ ఎంగెల్ పనిచేసిన అయోవారైటర్స్ వర్క్ షాపులో చివరకు కుదురు ఏర్పడిందతనికి.

చిత్రకారుడు రాబర్ట్ పెరోతో ఇతనికి గాఢ స్నేహం . యాక్సెల్రాడ్ పద కవితలకు రాబర్ట్ పెరో సన్నని పెన్సిల్ గీతల్లో చిత్ర కవితలు వేస్తాడు. ఇద్దరూ ఒకే యూనివర్సిటీలో వివిధ విభాగాల్లో పనిచేస్తూ అయోవా సిటీలో ఉంటున్నారు.

యాక్సెల్రాడ్ ది సొంత గొంతు . చాలా లేత గొంతు. స్పష్టమైన ఉచ్చారణ వినిపిస్తుందందులో. కొత్త శబ్దాల కోసం తహ తహ, నిర్జీవ శిథిలపద్యసమాధుల సమాసాల మీద ఏవగింపు కనిపిస్తుంది. ముఖా ముఖి మాట్లాడుతున్నట్లు , లోగొంతుకలో, విశ్వ రహస్యాలను తెలియజెప్పుకుంటూనట్లు గ్రాఫిక్ గా, విజువల్ గా కనిపిస్తుంది.

లౌకిక ప్రపంచంలో వస్తువులకున్న లేకి పేర్లకు కిసిసి వాటికి మానసిక ఉదాత్త శ్రేణిలో ఊహలో మ్రోగే శబ్దాలను, పేర్లను, ఇస్తాడు. కాంక్రీట్ పాయిట్రీని ఒక సిద్ధాంత

పరంగా తీసుకుని రాయకపోయినప్పటికీ మనం పాత సినిమా రీళ్ళ ముక్కల్లోంచి, తెంచిన తుంపుల్లాంటి బొమ్మల్ని రూప చిత్రాల్ని ఒక్కొక్క కవితలో చూపిస్తాడు. చిత్రకళకు కవిత దగ్గరయిన కొద్దీ ప్రతి పద్యమూ ఒక రూపాన్ని ధరిస్తుంది. దీన్నే వాళ్ళు 'ప్రెక్టర్', 'ఫాం' అంటారు.

“ప్రియా నాకొసం నీవు తెచ్చిన

మెత్తటి కేకులో

ఇవాళ నీలం మెరుగు పెట్టిన సన్నని

బ్లేడాకటి దాక్కొని ఉంది.”

“పిల్లలప్పుడప్పుడు

పుక్కిలిస్తాయ్.

ఎలుకల ఎముకల్ని

వాటి వెంట్రుకల బంతుల్ని

--- కవులునూ.”

ప్రఖ్యాత చిత్రకారుడు, చిత్రించదగ్గ నిశ్చల చిత్రం “గర్ల్ ఎట్ ఎ సైడ్ వాక్ కెఫె”లో కనిపిస్తుంది. ఆ కవిత నుంచి కొన్ని వాక్యాలు !

“నీ శిరసున సూర్యరశ్మి

చిక్కువడి ఉంటుంది

నువ్వేమో ఇసుక మీద

కదలని అలలా పడుకుని.

హృదయ స్ఫూర్తిగా విప్పారిన

ఎడద నిండుదనాలు.

ప్రతివాడూ నీ కేశపాశంలో

గిలగిలా కొట్టుకుంటాడు.

లెరాయ్ జోన్స్ ఒకసారి రేడియోలో సమాధానాలు చెప్తూ శ్వేతజాతి నిర్మూలనానికి తాను మనస్ఫూర్తిగా ఇష్టపడుతున్నానన్నాడు. అందుమీద యాక్సెల్రాడ్ ఓ కవిత రాస్తాడు. ఈ కవితలో గిన్నబర్గ్, గురించిన వాక్యాలు కూడా ఉన్నాయి.

సిటీలైట్ ప్రచురణ కర్తలు బీట్ కవితాన్ని ప్రథమంగా ప్రచురించారు. “పుటింగ్ అవుట్ సిటీ లైట్స్” అనే ఈ కవితలో గిన్నబర్గ్ని హేళన చేస్తాడు. గిన్నబర్గ్ చైతన్యం, ‘అహం’ ప్రేరిత చైతన్యమని, రెండవతరం హీబ్రూ, అస్సీరియన్, ఫోనీషియన్ జాతులకు చెందిన సంక్లిష్టాలోచనలు గలవాడనీ, ఎప్పుడూ జీవితంలోని నిరాసందాన్ని గురించే రాస్తాడనీ, అతని చింతన అంతా సర్వవిలయం అనీ విమర్శిస్తాడు.

గిన్నబర్గ్ లాంటి దుఃఖ చైతన్య ప్రవక్తని విమర్శించే కవులూ అమెరికాలో ఉన్నారని తెలుసుకునేందు కయినా యాక్సెల్రాడ్ కవితాన్ని మనం చదవాలి. (1979)

విలక్షణ కవి జాన్ బెరిమన్

“ఏం చేస్తాడు పాపం ఆ బిక్క మొహం బాలుడు
బంతి పోయిన తర్వాత !
చూస్తుండగానే
ఇట్టే జారి పోయింది.
వీధి అంచున చెంగు చెంగున
గెంతుతూ తుళ్ళి పడుతూ
వెళ్ళి వెళ్ళి మురికి కాలువలకి.
నువెన్ని చెప్పగాక ఇంకా
బోల్చున్న బంతులు కొని పెట్టానని
ఆబొడి బంతి ఒక లెక్కా అని !
పాపం చిందులేపే ఆనందంలోంచి
ఉన్న పళంగా దుఃఖం పగిలి
పెంకు లవుతుంది కుర్రాడు కాస్తా
అధాటుగా నిల్చుండి పోతాడు
పది పైసలిచ్చే
కొత్త బంతి కొనిపెట్టా
కూడ దీసుకోలేం దుఃఖాన్ని
ప్రపంచం పది పైసల బానిస.
వస్తువుల బహువుల్లో వ్యక్తులు.
పోతాయ్.
బంతులలానే ఎప్పుడూ పోతాయ్.
లాక్కుంటారు.
గిరాటేస్తారు.
పోన్లే పాపం అని ఒక్కడూ కొనిపెట్టడు.
నష్టానికి వ్యుత్పత్తి అర్థాలు
నిదానంగా అతనే నేర్చుకుంటాడు.
ఏదో ఒక రోజు తెలుసుకుంటాడు
అన్ని రోజులూ ఈ బోధ ఉంటుందని
బావురుమని ఏడ్చిన , తడారిన నోటిలోంచి
సూదుల్తో గుచ్చిన కళ్ళల్లోంచి
పిల్లిలా తిరిగొచ్చిన వీధి వెల్తురులోంచి
ఎలాగోలా నిల్చుని చూస్తే మెల్లిగాతెలుస్తుంది.

బూర పూదుతారెవరో
 బంతివెళ్ళి నౌకాశ్రయంలో తేలుతుంది
 నేనా చిన్న పిల్లవాణ్ణి కానుగాని
 నాలో ఏదో సెల
 పూ వెతుకుతాను సముద్రాంతరాల్లో
 శోకపు బూరలూదుతాను
 నేనంతా యిమిడి ఉన్నాను.
 ఈ అన్వేషణలో వేసే ప్రతి పదమూ
 పదాల రాసే బాధే !”

ఈ కవిత రాసిన జాన్ బెరిమన్ ఈ మధ్యనే చనిపోయాడని, అందునా ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడని ఎందులోనో చదివి గుర్తుగా రాసుకున్నాను. “ నా తెలివి నా నుంచి సెలవు తీసుకున్నది, ఒక సంవత్సరంపాటు” అని అతనే రాసుకున్నాడు. 1954లో ఉన్నాదావస్థలోనో -- లేదా ఒకానొక గొప్ప మానసిక విభ్రాంతిలోనో అతను తన రెండవదీర్ఘ కావ్యం “77ను డ్రిమ్స్ సాంగ్స్” రాసాడు. అతని ‘మొదటి సుదీర్ఘ కావ్యం “హామేజ్ టు మిస్సెస్ బ్రాడ్ స్ట్రీట్””.

యాన్ బ్రాడ్ స్ట్రీట్ అమెరికన్ ప్రథమ విస్మృత కవయిత్రి. 1650లో ఆమె పద్యాలు ప్రచురితమైనాయి. లండన్లో. 1696 వరకు జీవించింది. పై పైకి కన్పించే, పూర్వోదర ఆమె జీవితంలో , కవితలో , ఆమె జీవన రహస్యాలనీ కవిత్వపు లోతుల్నీ నిశితంగా పరిశీలించాడు. జాన్ బెరిమన్. కవయిత్రిగా కంటే స్త్రీ గా, గొడాలిగా, ఆ తర్వాత వివాహితగా, ఆపైన మాతృమూర్తిగా ఇంకా తర్వాత వృద్ధురాలిగా తనని ఆవేశించిందని రాసుకున్నాడు జాన్ బెరిమన్. “హామేజ్ టు మిస్సెస్ బ్రాడ్ స్ట్రీట్” అనే ఈ కావ్యంలో అమెరికా చరిత్ర ప్రతిఫలిస్తుంది.

నిజానికి ఈ కావ్యం మొదటి రెండు స్థాంజాలూ రాసిన ఐదు సంవత్సరాలలో గాని మళ్ళీ ఏం రాయాలో, ఎలారాయాలో ఎందుకు రాయాలో తోచలేదు. ‘వేస్ట్ లాండ్” వంటి కావ్యం రాయటం గాని, రాయగలగటం కాని బెరిమన్ కి ఆసక్తి పరచిన విషయాలు కావు. తన కావ్యంలో మూడు శతాబ్దాల అమెరికా ఆత్మ చరిత్రను చొప్పించాలని ఆశించాడు బెరిమన్. ప్రారంభ దశలో బ్రూగెల్ చిత్రాలూ , ఏట్స్ కవితలూ, రిల్స్ , లొర్కాల కవితాస్థాలూ, అభిమాన విషయాలైన ఈ కావ్యంలో వాటన్ని నుంచి తన్నుకొని విదుల్చుకుని బయట పడ్డాడు బెరిమన్. 17వ శతాబ్దపు స్త్రీకి, 20 వ శతాబ్దపు కవికి సంబాషణగా కొనసాగిందీ కావ్యం. యాన్ బ్రాడ్ స్ట్రీట్ కవిని మోహించినట్లు, పూనినట్లు, ఆవేశించినట్లు, కథనం, భావావేశం కొనసాగుతాయి -- ఎనిమిది పంక్తులన్న 57 పద్యాలలో, మాసి దుమ్ము కొట్టుకుని ఉన్న 300 ఏళ్ళ ప్రపంచాన్ని తన నూతన హస్తాంతో సున్నితంగా శుభ్రపరచాడు జాన్ బెరిమన్ ఈ కావ్యంలో.

బెరిమన్ ప్రప్రథమ కావ్యం “ది డిస్ పోసెడ్”. కథలు కూడా రాసాడు. “ది ఇమాజినరీ జ్యూ” అనే సంకలనంగా. ఇతను స్త్రీ ఫెన్ క్రేన్ జీవిత చరిత్ర కూడా వ్రాశాడు.

బెరిమన్ మినోసాటా విశ్వవిద్యాలయంలో హ్యూమానిటీస్ ప్రొఫెసర్ గా పనిచేశాడు. పెర్రీ మెమోరియల్ హరియట్ మన్రో అవార్డులు రెండూ ఇతని “హామేజు టు మిస్ట్రెస్ బ్రాడ్” స్ట్రీట్ కావ్యానికి దక్కినాయి. కేంబ్రిడ్జిలో చదువుకొని హార్వర్డ్, ప్రిన్స్టన్ , చికాగో యూనివర్సిటీలలో కూడా పనిచేశాడు.

“అంతరంగిక ఆనందాలు లేవు నాకు

మనుషులు విసుగు నాకు

సాహిత్యమంటే పరమ చికాకు

ముఖ్యంగా మహా సాహిత్యం

మనుషుల్ని ప్రేమించే వాళ్ళెవరైనా

నన్ను కాల్చుకు తింటారు

కదలని కొండలూ

యుద్ధ వీరుల చిత్రాలూ

పరమ చికాకు జిన్ పానీయంలా

తోక వూడిన కుక్క అలా

కొండల్లోకి, సముద్రాల్లోకి , అకాశంలోకి

నన్ను విదుల్చుకుని వెళ్ళి పోయింది.

పూపే ఒట్టి తోకముక్కని

నాలుక ఆడిస్తూ ఇక్కడ కూచున్నాను.”

ఈ పంక్తులు రాసిన జాన్ బెరిమన్ ఎంత పెద్ద ప్రొఫెసర్ అయినా తన అమేయమైన మానవీయతను అతి బేలగా, కుక్క దీనాలాపనగా చెప్పున్నాడు.

“మహాద్భుతమైన అదృష్టం పట్టిందినాకు

నేను చచ్చి పోయానట.”

“హెన్రీ ది ప్రపంచ ద్వేషం

ప్రపంచం హెన్రీకేం చేసిందో ఎవరికి కావాలి ?

బాధంటూ ఏమీ లేకుండా

చేతిని బాకుతో పాడుచుకుని

ఉత్తరం రాసాడు హెన్రీ.

ఎంత చండాలమో ఈ ప్రపంచమని

కోటా, టాలెడో,

కాశీ - పవిత్ర నగరాలన్నీ

కేంబ్రిడ్జ్ కాంతిపుంజాలు ఎన్నైనాగాని

ప్రేమలేమి బీభత్సాన్ని తీర్చలేవు.”

జాన్ బెరిమన్ ఆత్మహత్యలో అదృష్టాన్ని పొందాడు. (1979)

కవిగా బ్రెష్టా

ప్రపంచ సాహిత్య భవనపు నేలమాళిగలో 1956లో ఒక బైమ్ బాంబు పెట్టారెవరో. బ్రెష్టా చనిపోయిన సంవత్సరం అది. అది అప్పట్నుంచీ టీక్ టీక్ మని శబ్దం చేస్తూనే ఉంది. నిజానికా బైమ్ బాంబు బ్రెష్టా కవితా సంపుటి.

జీవితకాలంలో ప్రపంచం అతనిని నాటకకర్తగా గుర్తించింది. నాటక కళ, నాటకరంగాన్ని గురించి సిద్ధాంతాలు, నూతన ప్రయోగాలు, అతను రచించి, ప్రదర్శించి, దర్శకత్వం నెరపిన 49 నాటకాలు అతన్ని రూపక రచయితగా స్థిర పరచినాయి.

బ్రెష్టా రచనల్లానూ జీవితంలోను రెండు విభిన్న ధోరణులు ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తాయి. ఒకటి వైయక్తిక ధోరణి అయితే మరొకటి సామాజిక ధోరణి. కవిగా బ్రెష్టా వ్యక్తివాది. ఈ వ్యక్తి వాదం కాలక్రమంలో సమష్టి వాదంగా పరిణతి చెందింది. చివరికి అతని నాటకాలలోనూ కవితాభాష కనిపిస్తుంది. వాస్తవిక సంఘటనలకు కాలానిక భాషని వాడాడు. అతని వైద్యవిద్యార్థి దశవరకు ఎక్కువగా కవితలే రచించాడు.

ఇతని రచనలను ఆస్వాదించే ప్రయత్నంలో ఒక తప్పధోరణి కనిపిస్తోంది. ముందుగా అతని నాటకాలను, కవితాన్ని చదవకుండా, నాటక రచన పైన ఆయన భావాలను అభిప్రాయాలను చదివి ఆపైన మాత్రమే, అతని రచనల జోలికి వెళ్ళటం. సృజనాత్మక రచనలను, ఈ ధోరణిలో చదవటం సరైన పద్ధతికాదు. అభిప్రాయాలబలంతో సాహిత్యాన్ని బంధించకూడదు. ఆ విధంగానే బ్రెష్టా నాటక రచనలస్థాయితో అతని కవిత్య గుణాలన్ని, శైలిని, ఇతివృత్తాలనూ కొలవకూడదు.

వాస్తవానికి అతని కవితలు ఆ 49 నాటకాలకు ప్రాదుర్భావాలు. అమెరికాలో అతను గడిపిన ఆరు సంవత్సరాలు బ్రెష్టాని ఆంగ్ల సాహిత్యానికి చాల చేరువచేసినయ్యే. కాని అతని నాటకాలు అనువాదమైనంత సులభంగా అతని కవితలు అనువాదానికి లొంగవు. మరొక కారణం కవితలు అన్నీ సంగీతానికి కూర్చబడిన గీతాలు. ఆంగ్లానువాదంలో ఆ లయవిన్యాసం లోపిస్తుంది.

ఆంగ్లకవి ఆడెన్ బ్రెష్టానించి చాల కవిత్య రహస్యాలు తెలుసుకోగలిగానని చెప్పుకున్నాడు. కాపెసి, గ్రేవ్స్, బ్రిడ్జెస్, ఓవెన్ లాంటి ఆధునిక కవుల సరసన బ్రెష్టాకి ఓ సమున్నత స్థానాన్ని కల్పించాడు ఆడెన్.

1945 వరకు స్వదేశంలోనే కవిగా గుర్తింపు పూర్తి స్థాయిలో రాలేదు. నాజీలు అతని ప్రథమ కవితా సంకలనాన్ని పాఠకుల హస్తాలకు అందకుండా చేసారు. ఆపైన వేసిన ఒకటి రెండు చిన్నచిన్న కవితా సంకలనాలు కూడా దొంగచాటుగా చదువుకోవలసి వచ్చేది.

1933కి పూర్వమేరాసిన అతని కవితలు 1959కి గాని సమగ్ర సంకలనంగా వెలుగుచూడలేదు. ఈ కారణాలవల్లనే కవిగా కంటే నాటక రచయితగా ప్రసిద్ధుడయ్యాడు. 1967లో వచ్చిన కవితా సంకలనంలో వెయ్యి కవితలుండగా అతని జీవితకాలంలో అప్పుడు వెలుగుచూచినవి కేవలం 170 మాత్రమే.

ఈ నిర్లక్ష్యానికి బ్రెష్టె అలక్ష్యంకూడ కొంత కారణం. కవితాన్ని వ్యక్తిగతమైనవాణిగా పరిగణించాడు. నాటకం ప్రజలకు చెందిందని ఆయన విశ్వాసం. నాటకరచన, దర్శకత్వం, నిర్మాణ దశల్నుంచి కవిత్వరచన లతనికి ఓ అటవిడుపు, ఓ విరామం, ఓ విశ్రాంతి అయింది.

"My poetry is the strongest argument against my play writing activities ". అని అతనే చెప్పకున్నాడు. రాసినవి ఎక్కువగా పాటలు. వాటికి స్వరకల్పనకూడ ఉండేది. రాజకీయ వస్తువు ఉన్న కవితలు మాత్రం ముక్తచందాలు.

‘ది సామ్స్’ అన్న అతని నాలుగు కవితల్లో బైబిల్ వాక్య నిర్మాణం, రాంబో వచన కవితల్లోని అంతర్లయ కన్పిస్తాయి. ఇదే ప్రయత్నం ఫ్రెంచిలో ఆండ్రీ బ్రెతా చేసాడు. స్త్రీలపట్ల ఇతనికి ఉన్న అభిప్రాయాలు అతని 40 సానెట్లలో వ్యక్తం అవుతాయి.

విప్లవకోసం కూడ కవితలు రచించాడు. కొన్ని కవితలు అతని నాటకాలలో అంతర్భాగాలు. సంగీత రూపకంలో మనకు కన్పించే గీతాల్లాంటి వవి. “విషన్” అనే అతని కవితల్లో జర్మన్ రచయిత కాఫ్కా ప్రభావం కన్పిస్తుంది. అతను బాలడ్స్, ప్రేమగీతాలు, సూక్తులు, రాజకీయ ప్రబోధాత్మక కవితలు రచించాడు. కథాత్మక కవితల్నుంచి వచనకవితల వరకు కవిత్వ శైలీలలో అతను చేసిన ప్రయోగాలు చాల వైవిధ్యం కలిగినట్టివి.

1936 నాటికి ఇతను కమ్యూనిస్టు ప్రణాళికకు పూర్తిగా అంకితం కాలేదు. అయినప్పటికీ మూడు సంవత్సరాలు ముందుగానే కమ్యూనిస్టు కవిత్వం రచించాడు. ‘మహాప్రస్థానం’ రచించేనాటికి శ్రీ శ్రీ కూడ పూర్తి కమ్యూనిస్టు కానట్లే.

రెండు ప్రపంచ యుద్ధాల మధ్యకాలంలో జర్మన్ దేశపు విషాద నాటక కాలానికి దుఃఖగీతాలు ఇతని కవితలు. జర్మన్ దేశపు చారిత్రక వైపరీత్యానికి అద్దం పడ్తాయి. అతని కవితలు, వాటిలో జర్మన్ దేశ ప్రజల సంశయాలు, సంక్షోభాలు, సంకోచాలు, అమూర్త భావాలు, అవ్యక్త వాక్యాలు పంక్తి పంక్తిగా కన్పిస్తాయి.

“బాల్ సాంగ్స్” గిటార్ వాద్యానికి అనుగుణంగా పాడుకునే గీతాలు. ఈ పాటలలో ఫ్రాంక్ విడెకిండ్ స్ఫూర్తి కన్పిస్తుంది.

ఫ్రెంచ్ కవి విలాన్, అమెరికన్ కవి వాల్ట్ విట్మన్ల ప్రభావంల కూడా బ్రెష్టె రచించిన అరాజక కవిత్వంలో కన్పిస్తుంది. చట్టాలకు, సూత్రాలకు, సంఘానికి దూరంగా ఉండే వ్యక్తి వాడ కవిత్వం. అతని ప్రఖ్యాత కవితలు “రిమెంబరింగ్ మేరీ ఎ” లోనూ “బాలడ్ ఆఫ్ ది ఫైరేట్స్” లోనూ కన్పిస్తుంది. రడ్ యాడ్ కిప్లంగ్, రవీంద్రనాథ్ టాగోర్ల కవితలకూడ ఇతన్ని ఆకర్షించాయి. లూథరన్ బైబిలు కూడ తన ప్రభావాన్ని చూపించింది.

1917 - 1922 వరకు నిర్విరామంగా కవిత్వం రాసాడు. బెర్లిన్ నగరపీఠుల్లో సంచరిస్తూ, పల్లెపట్టున తిరుగాడుతూ, వేసవి విడుదుల వినోదాలలో మునిగితేలుతూ, మిత్రుల పార్టీల సందడిలో గందరగోళంలో ఖంగారుపడుతూ, కన్పించిన ప్రతిచిత్తు కాగితంమీద కవితలు రచించాడు. “బాల్” ఈ కాలం నాటిదే. దీని తర్వాత వెలువడింది “డివోషన్స్” కవితా సముచ్చయం.

1933 నుండి రాజకీయ కవిత్వం మొదలయింది. హిట్లర్ ని వ్యతిరేకిస్తూ కవితా ఉద్యమం మొదలుపెట్టాడు. రాజకీయ కవిత్వం రాసినప్పటికీ సాధారణ రాజకీయ ప్రజాభివ్యక్తికి ఆయన దూరంగానే ఉండేవాడు. బహిరంగ సభల్లో ఉపన్యసించటం కాని రచయితల సంఘాలలో సభ్యత్వం స్వీకరించటంగాని చేయలేదు. కాని వ్యవస్థీకృతమైన సమాజంలో అట్టడుగువర్గం మీద అంతులేని ప్రేమ, జాలి అతని కవితల్లో కన్పిస్తుంది. అధోజగత్సహోదరుల పాటల, మాటల బాణీలను ఆయన పట్టుకున్నాడు.

స్టాలిన్ ని “honoured murderer of the people” అన్నాడు. ఇతన్ని కేవలం ఒక కమ్యూనిస్టు పాయట్ లారియెట్ గా చూడటం ప్రాస్వద్యప్తి మాత్రమే. అతను విస్తృతమైన పరిధిలో ప్రపంచకవి, ప్రజాకవి. (1990)

వాగర్థాల వైఫల్యాన్ని వివరించిన అయొనెస్కో

బ్రతికి ఉన్నంత వరకూ ఏడుపులూ మొత్తుకోళ్ళూగాని చనిపోయిన తర్వాత ఎందుకన్న యూజీన్ అయొనెస్కో ఓ పదిహేను రోజుల క్రితం (ఏప్రిల్ '94) మరణిస్తే అతని తాత్విక చింతన కనుగుణంగానే ఫ్రెంచ్ సాహితీ లోకం ఓ గంభీరమైన పండగ చేసుకుంది. ఎంత ప్రచారం చేసినా - 'ది చైర్స్' అనే నాటకానికి ఐదారుగుడు కంటే ఎక్కువ మంది టికెట్లు కొనుక్కొని వచ్చేవాళ్ళుకారు మొదట్లో. ఆ నాటకంలో కనిపించేవన్నీ ఖాళీ కుర్చీలే. ఎవరెవరో ఎందరెందరో అతిథులు వస్తారని స్టేజినిండా కుర్చీలు వేస్తే ఆ రావల్సిన వాళ్ళెవరూ రాక రంగస్థలమంతా ఖాళీగా వుండటం ఆ నాటకంలోని ఇతివృత్తం. ప్రదర్శన శాలలోని కుర్చీలన్నీ ఖాళీగానే మిగిలిపోగా - మొదట్లో టికెట్ డబ్బులు తిరిగి ఇచ్చేసేవారు నాటక ప్రయోగ కర్తలు.

అలాంటి అయొనెస్కో నాటకం "అమిడీ" గత 38 సంవత్సరాలుగా ప్రతి రాత్రి పారిస్ లో ప్రదర్శింప బడుతూనే వచ్చింది. గత పది సంవత్సరాలుగా యూరప్ లోని ప్రధాన నగరాలన్నింటా అయొనెస్కో (వన్ మాన్ షోలాగా) అదే పనిగా రికామీగా తిరుగుతూ తిరుగుతూ మొన్న మొన్న ఆఖరి శ్వాస విడిచాడు.

అసంబద్ధ నాటకం : వాస్తవానికి అసంబద్ధత అనే తాత్విక సిద్ధాంతం గ్రీకు విషాద నాటకాలలోనూ ఉన్నదే. 'హామెట్', 'కింగ్ లియర్' నాటకాలలోనూ తొంగి చూచేదే. క్రైస్తవ మత భావన వచ్చి మనుషుల్లో విశ్వాసాన్ని ప్రవేశపెట్టి వ్యక్తికీ విశ్వాసికీ ఉన్న సంబంధ లేమిని ముడి వెయ్యటానికి ప్రయత్నించింది.

"ఇది పీటముడి కాదురా - ఇది జారు ముడిరా నాయనా" అని మళ్ళీ ఓ పెద్ద అవిశ్వాసపు ప్రశ్నను లేపినవాడు అల్ఫ్రెడ్ కామూ. అతని రచన "ది మిత్ ఆఫ్ సిసిఫస్" ఈ అసంబద్ధతా సిద్ధాంతానికి మూల గ్రంథం. మనిషి ఒక పెద్ద బండరాయిని కొండపైకి ఎప్పుడూ నెట్టూనే ఉంటాడు; కాని అది మళ్ళీ ఎప్పుడూ కిందికి జారిపోతూనే ఉంటుంది. ఈ శ్రమ నిరంతరం. అదే బండరాయి, అదే కొండ, ఎందరు మనుషులు మారినా శాశ్వతంగా మనుషులందరూ ఒక్క మనిషే. సిసిఫస్ పురాణ గాథ ప్రతి చోటా ప్రతి రోజూ పునరుక్త మవుతూనే వుంటుంది.

అయొనెస్కో నాటకాలు : తన 81 సంవత్సరాల జీవిత కాలంలో మొదటి 36 ఏళ్ళూ, గత పది సంవత్సరాలూ తీసేస్తే-కథలూ, వ్యాసాలూ వ్యాఖ్యానాలు మినహాయించగా అతను రచించి ప్రదర్శించిన నాటకాలు మొత్తం 33. ఇవన్నీ ఫ్రెంచ్ నుండి ఆగ్లంలోకి అనువదించబడినయే. వాటిల్లో బాగా ప్రాచుర్యం పొందిన నాటకాలు -

1. ది బాల్డ్ సాప్రాన్ 2. ది లెసన్ 3. ది చైర్స్ 4. అమిడీ ఆర్ హౌ టు గెట్ రిడ్ ఆఫ్ ఇట్ 5. ది న్యూ టెనెంట్ 6. ది కిల్లర్ 7. రైస్ సెరాస్ 8. ది పిక్చర్.

ఇతర అసంబద్ధ నాటక కర్తలు : శామ్యూల్ బెకెట్, ఆర్థర్ ఆడమోవ్ (ఫ్రాన్స్) కౌపిట్, ఎడ్వర్డ్ యాల్బ్ (అమెరికా) హెరాల్డ్ పింటర్, ఫ్రెడరిక్ సింప్సన్ (ఇంగ్లాండ్) డీన్ బుజాట్జీ (ఇటలీ) గుంతర్ గ్రాస్ ఉల్ఫ్ గాంగ్, హీల్డిషిమర్ (జర్మనీ) స్లావొమిర్ మోజెక్, వాక్లవ్ హవెల్ (చెకోస్లావేకియా) మాక్స్ ఫ్రీష్ (స్విట్జర్లాండ్) వీళ్ళందరి గురించి విడివిడిగానూ ఒక్కొక్కరి మీదా చాలా సాధికారికంగా రాసిన పండితుడు మార్టిన్ ఎస్లిన్. ఇతని గ్రంథం ‘ది థియేటర్ ఆఫ్ ది అబ్జర్వ్’ (పెంగ్విన్) లోని కొన్ని అభిప్రాయాలతో ఏకీభవించని మరొక విద్వాంసుడు మార్టిన్ సేముర్స్మిత్. (చూ. “ది న్యూ గైడ్ టు మోడర్న్ వరల్డ్ లిబ్రరరీ.”)

మొట్టమొదటి అసంబద్ధ నాటకం : “ఉబురాయ్” అనే నాటకం. దీని కర్త ఆల్ఫ్రెడ్ జారీ (1873-1907). దీని ప్రదర్శన 1896లో. రెండవ అసంబద్ధ నాటకం గిలామి అపాలెనేర్ రచించిన “ది ట్రెస్స్ ఆఫ్ టైరీషియస్” దీని ప్రదర్శన 1918లో. అపాలెనేర్ ఈ నాటకాన్ని రచించి ఇంక ఆలస్యం చేయకుండా మరణించాడు. ఈ నాటకానికి అయొనెస్కో రచించిన “అమిడీ” నాటకానికి నాటకాంతాన కొన్ని పోలికలున్నాయ్ ! “అమిడీ” రచన, ప్రదర్శన 1957లో. అపాలెనేర్ ఆ నాటకంతో మరణించగా అయొనెస్కో ఈ నాటకంతో నాటక కర్తగా జీవించటం ప్రారంభించాడని చెప్పవచ్చు.

అసంబద్ధ నాటక తత్వం, దాని పూర్వ రంగం : “మతాన్నించి, ఆధి భౌతికతనుంచి, దార్శనికత నుంచి మనిషి విడిపడిపోయిన స్థితే అసంబద్ధత. మనిషి తప్పిపోతాడీ స్థితిలో. అతని చర్యలు, ప్రతి చర్యలూ అన్నీ అర్థరహితాలు, నిష్ప్రయోజన కరాలు, అవాస్తవికాలు” అని నిర్వచించాడు అయొనెస్కో. జీవితంలోని అర్థ రాహిత్యం, ఈ విశ్వంలోని నిష్ప్రయోజన ప్రణాళికా చట్రం, ఆశయాలు, ఆశల వైఫల్యాలు, పరిశుద్ధ కాంక్షలలో కలగలిసిన కలమౌషాల్ని అంతకుముందే డాడాయిస్టులు, అస్తిత్వవాదులూ, శూన్యవాదులూ ఎక్స్ ప్రెషనిస్టులూ తమ తమ చిత్రాల ద్వారా, వ్యాసాల ద్వారా, నవలలు నాటకాల ద్వారా వ్యక్తం చేస్తూనే ఉన్నారు. పికాసో కూడ ఈ క్రమంలోనే రెండు అసంబద్ధ నాటకాల్ని రచించాడట ! అవి - “కాట్ బైది బెయిల్” (1941), ‘ది ఫోర్ లిటిల్ గర్ల్స్’ (1952). సాత్ తన నాటకం “ది ట్రోజన్ విమిన్”కు రాసిన ఉపోద్ఘాతంలో బెకెట్, అయొనెస్కోల అసంబద్ధ నాటక ప్రక్రియా కళని ప్రశంసించాడు. నిజానికి సాత్ మరొక నాటకం “నెక్రీస్సాన్”లో కన్పించేదన్నీ అసంబద్ధ నాటక లక్షణాలే కావా ? ఆత్మహత్య యొక్క అంచుని అంత బాగా ముట్టుకున్న రచయిత ఇంకెవరు కన్పిస్తారు ? (మహాకవి శ్రీశ్రీ కూడ కామెడీకి ట్రాజెడీకి మధ్య ఉన్న సూక్ష్మ రేఖను చాలా కళాత్మకంగా చెరిపేసాడు. చూ. శ్రీశ్రీ నాటకాల మీద పి. శివలక్ష్మి పరిశోధనా గ్రంథం) “ఎక్స్ ప్లెయిన్ కమ్మి బిఫోర్ ఇసెన్స్” అనే తాత్విక భావన (సాత్) అస్తిత్వ వాద, అనుభవవాద, అధి వాస్తవిక వాద, అసంబద్ధ వాద నాటకాలన్నిటికీ పునాది. అయితే మళ్ళా ఏ నాటక రచయిత శైలి మరొక నాటక కర్త శైలితో పోలి ఉండదు. ఏక సూత్రత మాత్రం అసంబద్ధతే. ఒకడు సాహిత్య

వ్యతిరేకి. మరొకడు సంప్రదాయ వైరి. ఇంకొకడు సాంఘిక, సమూహ, సమాజ, కౌటుంబిక, రాజ నైతిక అబద్ధుడు. బయటివాడు, వెలివేయబడ్డవాడు. వెలి వేసుకున్నవాడు. ప్రవాసి. బాహ్య ప్రపంచాన్ని చూచి భయపడ్డవాడు. గదిలోంచి బయటికి వెళ్ళలేనివాడు. ప్రపంచపు నాటక రంగంలో ఎవడో రాసి పెట్టిన సంభాషణలు వల్ల వేయవలసి వచ్చినవాడు.

అయినెస్కో భావాలు : “నాటక కర్త కేవలం నాటకాలు రాస్తాడు. మహా అయితే సాక్ష్యం ఇస్తాడు. కాని నీతి, న్యాయ సూత్రాల్ని పేర్కొనలేడు”

“అదర్థ భావాల్ని వెలువరించే నాటకం ఆదర్శ భావమనే భావానికే తలవంపులు తెస్తుంది....”

“ఒకడు ఇతరులని అర్థమయ్యేట్లు మాటల్లో చెప్పబోవటం అసాధ్యం కాకపోవచ్చు గాని చాలా కష్టసాధ్యం...”

“ప్రామాణిక మానవ సముదాయం సమాజం కంటే చాలా విస్తృతమైనది. కాని సమాజం వచ్చి మనిషికి మనిషికి అడ్డుగోడగా నిలుస్తుంది.”

“ఏ రాజకీయ వ్యవస్థా మానవుడి బాధని తీసివేయలేదు. ఏ సమాజమూ మానవ విషాద స్థితిని ఇంతవరకూ తొలగించలేక పోయింది. మృత్యు భీతి తొలగదు. అలా అని పరమమైన స్థితి మీద మానవుడి కాంక్ష వీడదు. అసలుకి మానవ స్థితే సమాజ స్థితిని నిర్ణయిస్తుంది...”

“సమాజ భాషని విచ్చిన్నం చెయ్యాలి. శూన్య సిద్ధాంతాలు, అలంకారిక పరిభాష, గొంతు చించుకొనే నినాదాలు నశించాలి.”

“అజ్ఞాతమూ అవ్యక్తమూ అయిన భావాల్ని జ్ఞాతమూ వ్యక్తమూ చేయగలిగినదే కళాత్మక సృష్టి. మళ్ళీ ఇందులోనూ కొంత అజ్ఞాతమూ, అవ్యక్తతా నిబిడమై ఉంటాయి.”

“మహాన్నతాదర్శాలకంటే కళాత్మక వ్యక్తీకరణ - అది జుగుప్స, ద్వేషము, అసహనము, విసుగుదల కలిగినదైనా ఉన్నతమైనది.”

“కల్పనలోని నిజం అసలు వాస్తవికతకంటే గొప్పది.”

“నాటకాలంటే నాకు పరమ అసహ్యం.. నాలోని భయాల్ని, అసహ్యాలనీ, అశాశ్వతత్వాన్ని, పాశవికతనూ, ద్వేషాన్నీ, నిప్రయోజకత్వాన్నీ పాత్రల ద్వారా నాటకీకరించారు. ప్రతివాడూ అందరూ అందరిలోనూ ప్రతి ఒక్కవాడూ దాక్కొని ఉన్నాడు.

“నాటకం కాని దాన్ని రాయటమే అసలైన కళాత్మక నాటకం.”

“భాష యొక్క వైఫల్యమే సంభాషణలోని విషాదం.”

అయినెస్కో నాటకాలు : ఇతివృత్తాలు, వ్యూహాలు, ప్రతీకలు : “ది బార్డ్ ప్రైమాడోనా” నాటకంలో గోడమీది గడియారం ఎప్పుడూ వ్యతిరేకికై ఉన్న సమయాన్నే సూచిస్తుంది. 5.50 అయితే 10.25గా నన్నమాట. అసలు నాటకం మొత్తంలోనూ ప్రైమా డోనా ఎక్కడా

కన్పించదు. దంపతులిద్దరూ ఒకే వీధిలోనూ ఒకే ఇంట్లోనూ, ఒకే అంతస్తులోనూ ఒకే గదిలోనూ ఒకే శయ్యమీదా ఉంటున్నారని - చాలాసేపు పెద్దగా పోట్లాడుకున్న తర్వాత, తెలుసుకొని ఓహో మనం భార్యా భర్తలమన్నమాట అనే జ్ఞానానికి వస్తారు. వాళ్ళకి ఆకలి వెయ్యదు. కోర్కెలూ ఉండవు. ఇంతకంటే మంచి మనుషులుగా ఉన్నందు వల్ల ఒరిగేదేమీ లేదని తెలుసుకున్నప్పుడు ఆ మంచితనం వినుగు కలిగించదూ ? దంపతులు మాట్లాడుకోటానికిమీ లేదు గనుక. వాళ్ళు వాళ్ళలాగా ప్రవర్తించలేరు కాబట్టి ఇతరులెవరి లాగానైనా ప్రవర్తించగలరు. వాస్తవికతలో అధివాస్తవికత అంటే ఈ స్థితే. ఇతరులందరూ ఒక్కరు. ఒక్కడు మాత్రం ఇతరులందరిలోనూ ఒక్కొక్కడు. గుర్తింపబడే ఒంటరితనం ఒక్కటే అసలు నిజమైన ఒంటరితనం.

‘ది లెసన్’ ఈ నాటకాన్నే ప్రముఖ కవి సీతారాం ఈ మధ్యనే స్త్రీ పాత్ర లేని నాటికగా తెలుగులో అనువర్తింప చేసి ప్రయోక్తగా వ్యవహరించాడు. స్త్రీ పాత్రలేని నాటకమనే దృష్టితోనే శామ్యూల్ బెకెట్ రచించిన ‘వెయిటింగ్ ఫర్ గోడ్’ నాటకాన్ని శాన్ ఫ్రాన్సిస్కో లోని ఒక జైలులో 1957లో 1500 మంది ఖైదీల ముందు ప్రదర్శించారు. నిష్ణాతులైన నాటక విమర్శకుల కంటే ఆ రాటుదేలిన మొరటు నేరస్థ ఖైదీలకే ఆ నాటకం ఎక్కువ అర్థమయిందట !

‘ది లెసన్’లో వయసు పైబడ్డ ప్రాఫెసర్ ఉంటాడు. అతని శిష్యురాలికి కుతూహలం అయితే ఉందిగాని ఒట్టి మొద్దు. 16 వ అంకె దాటి తెలీదు. అయితే వేలసంఖ్యల్లో హెచ్చువేత లెవైనా చెప్పగలదు. కాని తీసివేతలు అసలు రావు. భూగోళం, భాషాశాస్త్రం మీద ప్రాఫెసరు ఆ అమూయికి ట్యూషన్ చెప్తాడు. భాషలోని మాటలకి అతను అర్థాల్ని నిర్దేశిస్తాడు. భాష అనే ఆయుధంతో అతను నియంతగా వ్యవహరిస్తాడు. నిజానికి భాష అసలెప్పుడూ వైయక్తికమైన అనుభవాల్ని ఇచ్చి జ్ఞాపకాల్ని రేపుతుంది. ఒక్కొక్క వ్యక్తికి ఒక్కొక్క భాష ఉంటుంది. వేరేగా. ప్రాఫెసర్ “ఇచ్చే”వాడు. శిష్యురాలు గ్రహించేది. భాష అతని చేతిలో ఒక కత్తి. నాటకాంతాన ప్రాఫెసర్ శిష్యురాలిని మానభంగం చేస్తాడు. కత్తితో పాడుస్తాడు. నిజానికి అదే రోజు అంతకుముందు 40 మంది శిష్యురాళ్ళని అలాగే చెరచి చంపుతాడు. ఇంతలో మరొక శిష్యురాలు తయారు. నాటకం మళ్ళీ మొదలు. ప్రాఫెసర్ ఇంట్లో పనిచేసే పనిమనిషిని కూడా కత్తిపెట్టే పాడుస్తాడు. కాని ఆమె చావదు. ఎంచేతంటే ఆమె విద్యార్థిని కాదు కాబట్టి ! గణితశాస్త్రం భాషాశాస్త్ర చరిత్రకీ, భాషాశాస్త్ర చరిత్ర నేరానికి దారి తీస్తాయి ! మధ్యలో శిష్యురాలికి పంటినొప్పి వస్తుంది. పంటినొప్పి అంటే భాషని కోల్పోవటం. అంటే దేహం మనస్సుని ఓడించటం. మనస్సుని కోల్పోయిన వాళ్ళని ప్రాఫెసర్ చంపటం అనేది వృత్తిధర్మం. గురుశిష్య సంబంధం అంటే జ్ఞానం యొక్క లైంగిక ఆధిక్య శక్తికి ఒప్పుకోవటం అన్నమాట ! ప్రాఫెసర్ ఒక హిట్లర్ ! దేశాలు, సమాజాలు, జాతులు శిష్యవర్గాలు ! ప్రజలకు పంటినొప్పి వచ్చినప్పుడల్లా నియంతలు మానభంగాలు చేస్తారు. జాతుల్ని నిర్మూలిస్తారు.

‘ది ఫైర్స్’ ఒక దీవి. అందులో గుండ్రటి మేడ. ఆ మేడలో ఇద్దరు వృద్ధ దంపతులు. 95 ఏళ్ళు, ఆవిడకి 94. ఆ ఏకాంత సౌధంలో అతను పెట్టి బేడా మోసేవాడిని చేస్తుంటాడు ఆ వయసులో ! ఆ మేడలోకి వచ్చేవాళ్లు వుండరు, పోయేవాళ్లు లేరు. కాని ముసలాడికి పోయేకాలం వచ్చేసింది. అందుకనే తన దీర్ఘ జీవితానుభవాన్ని ఆఖరి రోజున అందరికీ చెప్పాలని ఎందరిందర్నీ అతిథుల్ని ఆహ్వానిస్తాడు. అనుభవాన్ని విడమరచి ఒక సందేశం లాగా చెప్పే శక్తి, వాక్పాతుర్యం ముసలాడికి లేవు. అందుకని మంచి వక్తని కుదుర్చుకుంటాడు. అతిథులందరూ వచ్చేస్తారు. వాళ్ళందరికీ కూర్చోటానికి కుర్చీలు కావాలి గదా ! రంగస్థలం నిండా కుర్చీలే కుర్చీలు. అయితే వచ్చిన అతిథులెవరూ కనపడరూ, వినపడరూ, ముసలాళ్ళు మాత్రం ఏవేవో మర్యాదలు చేస్తూనే వుంటారు. చివరికి ఆ దీవి చక్రవర్తిగారు వస్తారు. ఆ కుర్చీల మధ్య నడవటానికి కూడా ఖాళీలేదు. ప్రముఖ వక్త రాగానే వృద్ధ దంపతులిద్దరూ సముద్రంలోకి బుడుంగుమని దూకేస్తారు సందేశం విప్పి చెప్పటానికెలా వక్తగారు విచ్చేసారు కదాని. తీరా చూస్తే వక్తకి నోరు పెగలదు, మాట వినపడదు. గొంతులోంచి గళగళ మనే శబ్దం మాత్రమే వస్తోంటుంది. అందుకని నల్లబల్ల మీద ఏవో ఆకారాలైన అర్థాలైన అక్షరాలేవో రాస్తాడు. ఒక శతాబ్ద కాలపు జీవితాన్ని వ్యాఖ్యానించటానికి ఏ ఒక్క మాటా సహాయపడదన్నమాట ! నాటక కర్త చెప్పేదేమీ వుండదన్నమాట. ప్రదర్శనశాలలో ప్రేక్షకులెవరూ లేరన్నమాట. కుర్చీలయితే ఎన్నో ఉన్నాయి గానీ అన్నీ ఖాళీవే. ఈ అసంబద్ధతలో అర్థం ఏమిటి ? ప్రజలు లేరు, చక్రవర్తీ లేడు. లేరు కాదు, లేకపోవటం. దేవుడు లేకపోవటం. అసలు పదార్థం అనేది లేకపోవటం. అది భౌతికమైన శూన్యం మాత్రం వుండడం. ఆ నాటకానికి ముందుగా రాసిన మరో నాటకం “ది ఫ్యూచర్ ఇస్ ది ఎగ్స్ట్” లో కూడా కుర్చీల్లానే ఎక్కడ చూచినా కోడిగుడ్డే కనిపిస్తయ్. అవన్నీ పొదగబడుతూన్న గుడ్డు. వాటిల్లోంచే భవిష్యత్ చక్రవర్తులూ, పోలీసులూ, తాగుబోతులూ, మార్క్సిస్టులూ ఉద్భవిస్తారు.

“జాక్సన్ ఆర్ ఒబిడియన్స్” ఎంత ప్రతిఘటించినా చివరికి జాక్ అనే వ్యక్తి సంఘపు, కుటుంబపు కట్టుబాట్లకు తలవొగ్గాల్సి వస్తుంది. లైంగిక వాంఛని సమాజం సహజాతంగా మార్చి వ్యక్తిని లొంగదీసుకొంటుంది. రాబర్ట్ అనే అమ్మాయికి రెండు ముక్కులుంటాయి. కాని పెళ్ళి చేసుకోవటానికి చివరికి తలవంచిన జాక్కి మూడు ముక్కులున్న స్త్రీ భార్యగా కావాలి. చేతి రుమాళ్ళు ఖర్చు ఎక్కువైనా సరే ! అంతవరకూ రాబర్ట్ తల్లిదండ్రులకు ఏకైక పుత్రిక. పెళ్ళికొడుకు కోరిక ననుసరించి తమ ద్వితీయ ఏకైక పుత్రిక రాబర్ట్ 2 ని ప్రవేశపెడ్డారు. ఈమెకు 3 ముక్కులున్నయ్. పెళ్ళి కుమారుడు పూర్తిగా సంతృప్తిపడడు. ఎందుకంటే రాబర్ట్ 2 అతను కలలు కన్నంత కురూపి కాదు కాబట్టి. ఎలా నయితేనేం తన మూడు ముక్కులతో స్వప్న దృశ్యాల గురించి మాట్లాడి భర్తను లైంగికానుభవానికి లొంగదీస్తుంది. కుటుంబమంతా నగ్గుంగా వున్న వాళ్ళిద్దరి చుట్టూ ఆనంద నృత్యం చేస్తుంది.

“అమిడీ ఆర్ హౌ గెట్ రిడ్ ఆఫ్ ఇట్” దీని ఇతివృత్తం ఈ నాటకానికొచ్చిన ప్రఖ్యాతి వల్ల చాలామందికి తెలిసే వుంటుంది. ఎక్కువమంది చదివే వుంటారు కూడ ! ఈ నాటకానికి అనేక వ్యాఖ్యానాలొచ్చినయ్యే. ఏ వ్యాఖ్యానమూ పరిపూర్ణమూ కాదు. అలా అని అసంబద్ధమూ కాదు. ఈ మూడు అంకాల నాటకంలో మూడో అంకం కొంచెం విసుగు తెప్పిస్తుంది. మూడో అంకాన్ని నాటక కర్త రెండు రకాలుగా రచించాడు.

అమిడీ అయొనెస్కో లానే ఒక నాటక రచయిత. 15 సంవత్సరాల నుండి అతను రాయగలిగింది ఒకే ఒక డైలాగ్. అతని భార్య మాడెలిన్ (మళ్ళా !) అతనూ పై అంతస్తులోని రెండు గదుల వాటా నుండి 15 ఏళ్ళుగా బయటికి రాలేదు. తింటానికి కావాల్సిన సరుకుల్ని కూడా కిటికీలోంచి తాడు కట్టిన బకెట్స్ ని కిందకి దించి కొనుక్కున్న పదార్థాల్ని పైకి లాక్కుని బ్రతుకుతున్నారు. మాడెలిన్ కి ఉద్యోగం. టెలిఫోన్ ఆపరేటర్ పని. 15 సంవత్సరాలుగా అదే పని. అయితే బయటికెళ్ళాల్సిన పనికాదు. స్వీచ్ బోర్డు ముందు గదిలోనే వుంటుంది. ఉదయం తొమ్మిదింటి నుంచి డ్యూటీ మోదలు. అమిడీకి నాటకం రాయటమే పని. ఇంకే పనికి పనికిరాడు. అలాగే లెమ్మనుకుందామా రాసింది ఇద్దరు వ్యక్తుల సంభాషణ. అసలు గొడవల్లా లోపలి గదిలో ఒక శవం పడి వుంది. ఆ శవానికొక జబ్బు. ‘ది డిసీజ్ ఆఫ్ ది డెడ్’ - జామెట్రికల్ ప్రొగ్రెషన్. శవం ఉబ్బి రెండో గదిలోంచి ముందు గదిలోకి వచ్చేస్తోంది. శవం గారి కాలిగోళ్ళు పాపం మాడెలిన్ రోజూ కత్తిరించి బుట్టలో వేస్తోంది. బూట్లలోంచి వేళ్ళు పాడుచుకొస్తున్నయ్యే. ఒక పాదం వొచ్చొచ్చి ముందు గది తలుపుని దభాలున తన్నింది. ఒక చెయ్యి అద్దపు కిటికీని పగలగొట్టింది. 15 సంవత్సరాల నుండి ఇంట్లో శవమున్నా ఈ రహస్యాన్ని కాపాడుకుంటూ వస్తున్నారు దంపతులు. నడవటానికి కూడా చోటులేదు రెండు గదుల్లోనూ. పోస్ట్ మన్ వచ్చి తలుపు తట్టాడు. ఉత్తరం తీసుకోరు. పేరులో స్పెల్లింగ్ తప్పేమీ లేదు కాని అమిడీలు పారీస్ లో, అదే వీధిలో అదే ఇంట్లో ఎంతోమంది ఉండరా ఏమిటి? ఆ నివాస భవనంలో వచ్చే పోయే వాళ్ళ మాటలు అవుడవుడూ వినిస్తోనే వుంటాయి. లోపలి నిశ్శబ్దాన్ని నింపటానికి దంపతులు 15 సంవత్సరాల గత యౌవనంలోకి వెళ్ళి ప్రేమ గీతాలు పాడుకుంటూ నటిస్తూంటారు. అసలు వాళ్ళిద్దరి మధ్యా ప్రేమ అనేది ఎన్నడూ లేదు. మాడెలిన్ కొంచెం గయ్యాళి. అమిడీ నిష్ప్రయోజకుడు.

ఇంతకీ ఆ శవం ఎవరిది ? ఎన్నాళ్ళిట్లా ? పైగా విషపు పుట్టగొడుగులు మొల్చుకొస్తున్నయ్యే. పోలీసులకి చెప్పే పోలా ? వీడు మాడెలిన్ ప్రియుడేమో ? ద్వేషంతో అమిడీ చంపేసేడా ? లేదా పూర్వమెప్పుడో ఇరుగుపొరుగు వాళ్ళు మా పసిపాపడ్ని కాసేపు చూస్తుండమని అప్పచెప్పి వెళ్ళిపోయారా ? లేక శవం ఇద్దరి పాపపు రూపమా ? మొదట్లో ఇల్లంతా ఖాళీగా వుంటుంది. ఇప్పుడు శవంతో నిండిపోయింది.

శవాన్ని కిటికీలోంచి బజారులోకి లాక్కెళ్ళి (వీధంతా శవంతో నిండిపోతుంది) పక్కనే ఉన్న సైన్ నదిలోకి నెట్టెయ్యాలని ప్రయత్నం. ఎంత బరువు ! ఎంత లాగినా ఆ శవం అనంతం. “లాగు, లాగు” అంటుంది మాడాలినే.

“నువ్వు ఇంకొంచెం నెట్టు నెట్టు” అంటాడు అమిడీ.

(నాకు తోచిన వ్యాఖ్యానం ఏమిటంటే - ప్రేమ లేని దంపతుల మధ్య పుట్టి పుట్టని గర్భస్థ శిశువు ఆ శవం - 15 సంవత్సరాల నించీ ఆవిడ కనలేక నొప్పులు పడ్తూనే వుంది. వీడు మేల్ నర్సలా బిడ్డని లాగుతూనే వున్నాడు. వీధిబయటి ప్రపంచం. ఆ వీధిలో ఒక బార్ వుంది. అందులోనే వేశ్యాగృహం కూడా వుంది. ఆ తాగుబోతు ఆమెరికన్ - వాడికి ఫ్రెంచ్ రాదు - వాడికి తాగుటలోనూ, వ్యభిచరించటంలోనూ పశ్చాత్తాపమేమీ లేదు. పశ్చాత్తాపపడాల్సిందల్లా ప్రేమ లేమిలోనే. దొంగ దాంపత్యంలోనే)

లాగు, నెట్టు అనే పదాల్లో వున్న ‘ఎట్లా ఒదిలించుకోవటం’ అన్న వాక్యమొక్కటే ఈ నాటకానికి కీలకమైన సంభాషణ.

తెల్లారురూమున 3 గంటలకు వీధిలో కుక్కలు మొరుగుతయ్. ఆ శబ్దాలు విని రైళ్ళు వాటంతట అవే బయల్దేరుతయ్. పోలీసులొస్తారు. మిలిటరీ పోలీసులు. వ్యభిచారం నేరం కదా. ఆమెరికన్స్ ని పట్టుకోబోతారు. వాడు తానే ఒక మిలిటరీ పోలీసునని బొంకుతాడు.

ఈలోగా శవం అమిడీ ఒంటి చుట్టూ లుంగలు చుట్టుకొంటుంది. శవం బెలూన్ అయిపోతుంది. ఆ బెలూన్ ని పట్టుకొని అమిడీ ఊర్లు లోకాలలోకి పాల వుంతల్లాకి వెళ్ళిపోతూంటాడు. అమిడీ బూట్ ఒకటి పోలీసువాడి చేతికి దొరుకుతుంది. రెండో బూట్ ని కూడా ఇవ్వమని పోలీసులు అర్థిస్తారు. ఇలా మోయలేని బరువు నుంచి భారరహిత స్థితిలోకి ఎదిగిపోతాడు అమిడీ. శబ్దార్థాల శూన్యత్వాన్నించి భాషతో పనిలేని రోదసిలోకి వెళ్ళిపోతాడు అమిడీ !

“వెయిటింగ్ ఫర్ గోడ్” తో బెకెట్ కి ఎంత ప్రఖ్యాతి వచ్చిందో అంత పేరు ఈ నాటకం వల్ల అయ్యెనెస్కోకి వచ్చింది. ఈ నాటకంతో ఫ్రెంచ్ సాహిత్య అకాడమీ విశిష్ట సభ్యుడయ్యాడు అయ్యెనెస్కో (1971 లో)

“ది న్యూ టెనెంట్” ‘ది చైర్స్’, ‘ది ఫ్యూచర్ ఈజ్ ఇన్ ఎగ్స్’ నాటకంలో లానే ఈ నాటకంలోనూ రంగస్థలమంతా అనవసరమైన ఫర్నిచర్ తో నిండిపోయి పక్కనున్న సైన్ నదిదాకా ప్రవహించి రోడ్లమీద బళ్ళన్నీ నిలిచిపోతయ్. వస్తువులు అదే పనిగా పెరిగిపోవటం అయ్యెనెస్కో నాటకాలలోని రికరింగ్ పాయిటిక్ ఇమేజ్.

“ది పిక్చర్” చిత్రకళా ప్రదర్శన. ధనికుడొకడు చిత్రాన్ని కొంటానికొస్తాడు. తన సోదరితో బాటు, చిత్రాన్ని చూడడు. ముందు ధరెంత అంటాడు. 50 లక్షలు. కాదు నేను

5 వేలే ఇస్తానంటాడు. సర్లేమ్మంటాడు చిత్రకారుడు. చిత్రాన్ని చూచి - అందులో ఒక రాణి వుంటుంది. ఛీ నాకొద్దు పొమ్మంటాడు. చిత్రకారుడు బ్రతిమాల్తాడు. ఊరికే ఇస్తానంటాడు. ఒడ్డు పొమ్మంటాడు. చిత్రాన్ని తీసికెళ్తే నేనే ఎదురు డబ్బిస్తానంటాడు. 'ఛా' పొమ్మంటాడు. కురూపి అయిన అతని సోదరి ధనవంతుణ్ణి తిట్టుంది. సోదరుడు నూనూగు మీసాలవాడైపోతాడు. సౌందర్యంకోసం వెంపర్లాడుతాడు. కామంతో రెచ్చిపోతాడు. సోదరి మళ్ళీ కనపడేప్పటికి వాడి పెద్ద పాట్లా వాడూ - సహజంగా మారిపోయి సోదరిని తుపాకి పెట్టి కాల్చేస్తాడు. అమె చచ్చిపోవటానికి బదులుగా చిత్రంలో వున్న రాణియొక్క సౌందర్యాన్ని పుణికిపుచ్చుకొని అందంగా మారిపోతుంది. అక్కడున్న మరో యువతి నన్ను కూడా తుపాకితో కాల్చివా అంటుంది. కాలుస్తాడు. యౌవన మదవతిగా రూపాంతరం చెందుతుంది. బీభత్సంతో సౌందర్యాన్ని సృష్టించవచ్చని చిత్రకారుడు గ్రహించి నన్ను కాల్చుమంటాడు. కాల్చగా వాడూ ఓ యువరాజైపోతాడు. అలా అక్కడున్న అందరూ పెద్ద పాట్లతో ధనవంతుడొక్కడే మిగిలిపోతాడు. నన్ను కాల్చుండని ప్రేక్షకుల్ని బ్రతిమాలుకుంటాడు !

ఇలా వుంటాయి అయ్యెనెస్కో నాటకాలు ! 'ది లెనన్' నాటకం వేస్తున్నప్పుడు ప్రేక్షకులు నటుల్ని స్టేజీమీద తంటానికి సిద్ధమైతే ప్రొఫెసర్ పాత్రధారి పారిపోయాడు దొడ్డిదారిన !

అయ్యెనెస్కో నాటకాలు ఒక రకమైన విషాద ప్రహసనాలు. విషాద నాటకాలు రాస్తే ప్రేక్షకులు నవ్వుకున్నారు. ప్రహసనాలు చూచి ఏడ్చేసారు. చార్లీచాప్లిన్ ప్రభావం కొంత వుందనుకుంటాను - ముఖ్యంగా "ది కిల్లర్ వికెట్ రివార్డ్" అనే నాటకంలో ! ఈ నాటకంలోని హీరో బిరెంజర్ లానే అయ్యెనెస్కో ఒంటరివాడు, ప్రవాసి. సర్క్సులో విదూషకుడు ! బిరెంజర్ మళ్ళీ "రైన్ సెరాస్" అనే నాటకంలో కొనసాగుతాడు (షేక్స్పియర్ ఫాల్స్టెఫ్ లా ?) అయ్యెనెస్కో రచించిన "మక్ బెత్" నాటకానికి షేక్స్పియర్ 'మక్బెత్' నాటకానికి పోలికలు చూపిస్తున్నారు విమర్శకులు.

"అభూత కల్పనాశక్తి రహస్యాల్ని విప్పతుంది. వస్తువుల్ని తెలుసుకోవటంలో అదొక పద్ధతి. ఊహించినదంతా సత్యమే. దేన్నైతే ఊహించలేమో అదేనాటికీ సత్యం కాజాలదు" అంటాడు. అన్నాడు అయ్యెనెస్కో చివరికి. (1994)

బెకెట్ గోడో ఎవరని ఈ నిరీక్షణ ?

ఈ “గోడో” ఎవరని అడిగితే “నాకు తెలిస్తే నాటకంలో చెప్పేవాడే కదా !” అన్నాడు బెకెట్. ‘హామెట్’ నాటకానికి ఒక్క వాక్యంలో ఎవరైనా భాష్యం చెప్పగలరా ?

ఆశ్చర్యం, రహస్యం, ఆందోళన, విచారం, సందిగ్ధత, బహురూప్యత, ప్లాట్ లేకపోవటం, శూన్యంలో ఎన్ని గొంతులో వినిపించటం - ఇవన్నీ బెకెట్ నాటక లక్షణాలు.

“వెయిటింగ్ ఫర్ గోడో” నాటకంలో కథ అంటూ ఏమీ లేదు. ఒక నిశ్చల స్థితి మాత్రమే చూపిస్తుంది. ఏమీ జరగడు. ఎవరూ రారు. ఎవరూ పోరు. భయంకరం ! ఇద్దరు ముసలి బికారులు రహదారి మీద ఓ చెట్టునీడన - వ్లాడిమిర్, ఎస్ట్రగన్లు ఎదురుచూస్తూ ఉంటారు. ప్రథమాంకం అయ్యేటప్పటికి వాళ్ళకి వార్త చేరుతుంది. వస్తానన్న గోడో ఇవ్వాళ రావటం లేదు. రేపు వస్తాడు తప్పక. గోడోతో వాళ్ళకేదో పని వుందని వాళ్ళు అనుకుంటున్నారు. ద్వితీయాంకం కూడా అదే వార్తతో ముగుస్తుంది. అదే కుర్రాడు మళ్ళా వార్త మోసుకొస్తాడు.

ఎస్ట్రగన్ : సరే మరి పోదామా ?

వ్లాడిమిర్ : అలాగే పద పోదాం.

(వాళ్ళు కదలరు)

రెండో అంకం కూడా ఇదే సంభాషణ. వాళ్ళు కదలరు. మరో ఇద్దరు పాత్రలుంటారు. ఒకడు పోజో. మరొకడు లక్సీ. పోజో యజమాని. లక్సీ బానిస. రెండు అంకాలలోనూ వ్లాడిమిర్, ఎస్ట్రగన్లు ఆత్మహత్య చేసుకుందామని ప్రయత్నిస్తారు కాని విఫలమవుతారు.

తెర ఎత్తగానే ఎస్ట్రగన్ కాలికున్న బూటుని విడవటానికి తీవ్ర ప్రయత్నం చేస్తుంటాడు. అప్పుడు వ్లాడిమిర్ ప్రవేశిస్తాడు. టోపిని తీసి పదే పదే లోపలికి చూచుకుంటాడు. ఎస్ట్రగన్ బూటు లోపలికి తదేకంగా చూస్తుంటాడు. ఇద్దరి సంభాషణా మొదలు. వెళ్ళిపోదాం పద అంటాడు ఎస్ట్రగన్. కాదు, కాదు. ఎట్లా వెళ్తాం గోడో కోసం చూచి చూచి అంటాడు వ్లాడిమిర్. గోడో ఎప్పుడొస్తాడో తెలియదు. కాలక్షేపం ఎలా చెయ్యాలో తోచక చెట్టుకి ఉర్రేసుకుందామని ప్రయత్నిస్తారేలోపల. ఇద్దరిలో ఎవరో ఒకరే కృతకృత్యులవుతారేమోనే అనుమానంతో ఆ ప్రయత్నం విరమించుకుంటారు.

ఎస్ట్రగన్ ఒక కారెట్ దుంప తింటూంటుండగా పోజో వస్తాడు లక్సీతోబాటు. లక్సీ బండెడు సామాను మోస్తోంటాడు. వాడికొక తాడు కట్నాడు పోజో. చేతిలో కొరడా కూడా వుంది. తాడుపెట్టి లాగి లక్సీని పడేస్తాడు పోజో. నువ్వేనా గోడోవని అడుగుతారు వ్లాడిమిర్ ఎస్ట్రగన్లు. పోజో భోజనం ముగించాడు. ఎందుకలా లక్సీని హింసిస్తున్నారని అడుగుతారు వ్లాడిమిర్, ఎస్ట్రగన్లు. లక్సీని సంతలో బానిసగా అమ్ముటానికి తీసుకెళ్తున్నాడు పోజో. లక్సీలాంటి వాళ్ళని అసలు చంపేయాలంటాడు. లక్సీ బేరుమని ఏడుస్తుంటే

పాపంకదాని ఎస్ట్రగన్ కన్నీళ్ళు తుడవటానికి వెళ్తే లాగిపెట్టి ఒకటి తంతాడు లక్ష్మీ. ఎస్ట్రగన్ కాలికి గాయమయి రక్తం వచ్చింది. వ్లాడిమీర్ పోజోకి నచ్చచెప్పపోతే పోజో లక్ష్మీమీద చాలా చాడీలు చెప్తాడు. అంచేత వ్లాడిమీర్ లక్ష్మీకి బుద్ధి చెప్పబోతాడు.

కూర్చోమని అనిపించుకొని కూచుంటాడు పోజో. ఆకాశం అందాల్ని వర్ణిస్తాడు. భేష్ అని మెచ్చుకొంటారు వాళ్ళిద్దరూ. లక్ష్మీచేత నాట్యం చేయిస్తారు. లక్ష్మీని ఎస్ట్రగన్ అనుకరిస్తాడు. వ్లాడిమీర్ తన టోపీని లక్ష్మీ కిస్తాడు. లక్ష్మీ ఆవేశంగా ఉద్వేగంగా మాట్లాడుతాడు. టోపీ లాక్సోగానే చతికిలబడిపోతాడు. నింవోబెట్టినంత సేపే నిలబడగలడు.

లక్ష్మీ సామాను తెస్తాడు పోజో. అవి తీసుకుని బయల్దేర్తాడు. లక్ష్మీకి కొరడా దెబ్బ తగలగానే ప్రయాణం మొదలు. కాని పొరపాటున పోజో తన గడియారం మరిచి వెళ్ళిపోతాడు. కూర్చునే పీటని మాత్రం గుర్తు తెచ్చుకొని పట్టుకెళ్తాడు తిరిగివచ్చి.

పోజో, లక్ష్మీలని పూర్వం ఎప్పుడన్నా చూచానా అని సందేహిస్తుండగా మేకల్ని కాచుకొనే కుర్రాడొకడు వచ్చి గోడోగారు రేపు తప్పక వస్తామన్నారని చెప్తాడు. గొర్రెల్ని కాచుకొనే తన తమ్ముణ్ణి గోడోగారు కొడతారు కాని తననిమాత్రం చాలా దయగా చూచుకొంటారని చెప్తాడు.

కుర్రాడెళ్ళిపోగానే చీకటి పడుతుంది. చందమామ పైకి వస్తుంది. ఎస్ట్రగన్ బూట్లు విడిచి, చెట్టుకింద దిమ్మమీద కూర్చుని, బూట్లు రోడ్డుప్రక్క జాగ్రత్తగా పెట్టి ఆత్మహత్య చేసుకోవటానికి చెట్టు అనువుగా వుందీ లేనిదీ పరీక్షించి పెదవి విరుస్తాడు. ఎవరిదారిన వాళ్ళం పోదాం. మనకెందుకీ పడిగాపులు, పోట్లాట అంటాడు వ్లాడిమీర్. ప్రస్తుతానికి ఒద్దులే అని అంటూనే పోదాం లెమ్మంటూనే కదలరు, మెదలరు.

మర్నాడు సాయంత్రం అక్కడే చెట్టుకి నాలుగయిదు ఆకులు వచ్చినయ్. పాటలు పాడుకుంటూ వస్తాడు వ్లాడిమీర్. ఎస్ట్రగన్ కాళ్ళకి బూట్లుండవు. అతన్నెవరో కొట్టారు. ఇద్దరూ కౌగిలించుకుంటారు. నిశ్శబ్దంగా ఉండే శక్తిలేక మాట్లాడుకుంటారు. సంభాషణ ఎలా కొనసాగించాలి ? ప్రశ్నలతోనా, పోట్లాటలతోనా ? టోపీలు తీస్తేగాని ఆలోచన తెగదు.

ఎస్ట్రగన్ కి నిన్న సాయంత్రం సంగతి ఏ మాత్రం గుర్తులేదు. ఆ విషయం ఎలా గుర్తిస్తుందంటే - లక్ష్మీ నిన్న తన్నిన తన్నుకి అయిన గాయాన్ని చూచి, బూట్లు నావి కాదంటాడు. వ్లాడిమీర్ తొడిగి చూపిస్తాడు. జోలపాట పాడి ఎస్ట్రగన్ ని నిద్రపుచ్చుతాడు. తన టోపీని చలికి రక్షణగా కప్పతాడు. పీడకల వచ్చి హఠాత్తుగా నిద్రలేస్తాడు ఎస్ట్రగన్.

ఇద్దరూ ఘర్షణ పడ్డారు. నేవెళ్ళిపోతానిట్లా అయితే అని ఎస్ట్రగన్ అలుగుతాడు. లక్ష్మీ విడిచి వెళ్ళిన టోపీ కనిపిస్తుంది. మూడు టోపీలతో రెండు తలలు ఆడుకుంటాయిప్పుడు. చివరికి వ్లాడిమీర్ తన టోపీని విసిరిస్తాడు. కాసేపు వ్లాడిమీర్ లక్ష్మీగానూ, ఎస్ట్రగన్ పోజోగానూ పాత్రలు మార్చుకుంటారు. కుడి ఎడమల నుంచి

వాళ్ళొస్తున్నారంటాడు ఎస్ట్రగన్. అయితే నాటకశాలలోంచి వెళ్ళిపోదాం పదమంటాడు వ్లాడిమిర్. భయమేసి చెట్టుచాటున దాక్కుంటాడు ఎస్ట్రగన్. ఎడమవేపున ఒకడు, కుడిప్రక్క నొకడూ పరీక్షగా చూస్తూ నిలుచుంటారు. గెంతుతూ కుంటికాలితో చెట్టులా నుంచుంటారు.

పోజో లక్మీలు వస్తారు. పోజోకి కళ్ళు పోయినయ్యే. లక్మీ మూగవాడయ్యాడు. ఇద్దరూ పడిపోతారు. ఎస్ట్రగన్, వ్లాడిమిర్లు దారికడ్డం రాగనే.

పోజోయే గోడో అని భ్రమిస్తాడు ఎస్ట్రగన్. ఎస్ట్రగన్, వ్లాడిమిర్లిద్దరూ వాళ్ళ సంభాషణలో, ఆలోచనల్లో, చర్చల్లో లీనమైపోగా కిందపడిన పోజో నన్ను లేపండయ్యా అని ఏడుస్తుంటాడు. కావాలంటే డబ్బిస్తానంటాడు దీనంగా. ఈ మానసిక నిర్వాసారత నుండి బయటపడటానికి ఒకటే ఒక మార్గం. పతితుల్ని పైకి లేపాలి. కాని ఆ ప్రయత్నంలో పోజో మీదపడిపోతాడు. వ్లాడిమిర్. వాడిని రక్షించమని ఏడుస్తాంటే చిట్టచివరికి దయతలచిన ఎస్ట్రగన్ కూడా కిందపడిపోతాడు. పోజో ఇదే సందని వాళ్ళిద్దరినీ విడిచేసి పాక్కుంటూ పక్కకెళ్ళిపోతాడు.

మళ్ళీ ఎట్లా అయితేనేం ఇద్దరూ లేచి పోజోని పట్టుకు నించోబెడతారు. పట్టుకుని ఉన్నంతసేపే నిలబడగలడు పోజో. చూపెలా పోయిందని అడుగుతారు. ఇప్పుడు దైమెంతయిందని, ఎక్కడున్నాం మనమనీ అడుగుతాడు పోజో. పాపం లక్మీకేమైనా దెబ్బలు తగిల్చవేమో చూడమంటూ తాడుపెట్టి ఒక గుంజు గుంజమంటాడు. కీక్మనే శబ్దం వస్తే దెబ్బలు తగిలిన గుర్తు. వర్లేదు. లక్మీలో ఇంకా శ్వాస వుంది. కాలికి నొప్పి పుట్టేదాకా తన్ని ఇవతలికి వస్తాడు ఎస్ట్రగన్. బూటు - కాలినుండి ఎంతకీ ఊడిరాదు. కాసేపట్లో నిద్ర పట్టేస్తుంది.

పోజోకి నిన్నటి విషయం గుర్తుచేస్తాడు వ్లాడిమిర్. అదేం గుర్తులేదు పోజోకి. పోదాం పదరా లక్మీ - అని బయల్దేరబోతాడు పోజో. వెళ్లేముందు ఒక పాట పాడమంటాడు లక్మీని వ్లాడిమిర్. మూగవాడు వాడేం పాడతాడు ? వాడికి వాక్యాల పోయిందని ప్రశ్నిస్తాడు వ్లాడిమిర్. ఈ అనంత విశ్వంలో నీ బోడి కాలమెంత అని ఓ మహావన్యాసమిస్తాడు పోజో. ఇద్దరూ నిష్క్రమిస్తుండగా మళ్ళీ దభీమని పడిపోతారు.

నిద్రపోతున్న ఎస్ట్రగన్ని తట్టిలేపితే బూట్లని - వచ్చి బూతులు తిట్టి మళ్ళీ నిద్రలోకి జారుకుంటాడు ఎస్ట్రగన్. నిద్ర ఏమిటి ? వాస్తవికత ఏమిటి ? జీవితాన్ని ఎలా గడపటం అనే విషయాల్ని దీర్ఘంగా చర్చిస్తాడు వ్లాడిమిర్.

కుర్రాడు వస్తాడు మళ్ళీ ఈ రోజు. కాని ఇదే తను ఇక్కడికి రావటం అంటాడు. వాడు మామూలు సమాధానం ఇస్తాడని తెలుసెటూ. గోడోగారు రేపు తప్పక వస్తారు. ఇదేగా రోజూ వచ్చే కబురు. గోడోగారికి పనంటూ ఏమీ ఉండదు. రేపు వీడు మళ్ళీ నన్ను గుర్తుపట్టడు అని కోపంతో వ్లాడిమిర్ ఆ కుర్రాడి గొంతు పట్టుకునే లోపలే వాడు తప్పించుకుపోతాడు.

క్రితం సాయంత్రంలానే సూర్యుడస్తమిస్తాడు. చంద్రుడు పైకి లేస్తాడు. వ్లాడిమిర్ తలవాల్చుకుని ఉంటాడు. ఎస్ట్రగన్ నిద్రలేస్తాడు. పోదాం పద అంటాడు. కాదు గోడోగారి కోసం కదా మన నిరీక్షణ, ఉందాంలేమ్మంటాడు వ్లాడిమిర్. కనీసం రేపాద్దున మళ్ళీ వచ్చి చూద్దాం.

చెబ్బితే ఉంది కాని తాడు లేదు ఉరేసుకోడానికి. లాగు బొందూలు గుర్తొచ్చి వాటిని ఊడదీస్తాడు ఎస్ట్రగన్. లాగు జారిపోతుంది. బొందులు బలంగా లేవు. పట్టుకు లాగితే తెగిపోతాయి. రేపన్నా మంచి తాడొకటి సంపాదించాలి అని ఏకాభిప్రాయానికి వస్తారు. గోడో రేపైనా రాకపోయాడా ఉరి మాత్రం ఖాయం. పద పోదం - సరే పోదాం అంటారు. కాని కదలరు.

x x x

ఇంత అసంబద్ధ నాటకంలోంచిన్నూ మనం కొన్ని తార్కికమైన నిర్ధారణలకు రావచ్చు. అవి -

- 1) ఈ నాటకానికి రెండు (కనీసం) అర్థాలున్నై, ఇదొక పారబుల్.
- 2) గోడో అంటే ఇంగ్లీషులో 'గాడ్' కావచ్చు.
- 3) నిరీక్షణ దేవుడు కోసమో, జీవితం కోసమో, మృత్యువుకోసమో కావచ్చు.
- 4) మామూలుగా ఫేబిల్స్ లో జంతువులు మానవుల్లా ప్రవర్తిస్తాయి. ఈ నాటకంలో మానవులు జంతువుల్లా ప్రవర్తిస్తారు. ఇది ఇన్వర్షన్ సంవిధానం.
- 5) ఈ నాటకంలో పాత్రలన్నీ అరూపాలు, నిరూపాలు, విరూపాలు. మనలోంచి, మనలో ఉన్న ఎస్ట్రగన్, వ్లాడిమిర్లను లాక్కొచ్చాడు బయటికి నాటకకర్త.
- 6) మనలోంచి వాళ్ళు వెలికివచ్చిన ప్రపంచపు శూన్యంలో మనం నాటకాన్ని చూస్తాం.
- 7) ఉరి వేసుకుంటామంటే చెట్టేమీ అనదు కాని అందుకు సంబంధించిన వస్తువులు మన దగ్గర లేవు.
- 8) పాత్రలు బ్రతికే ఉన్నాయిగాని ప్రాణంతో లేవు.
- 9) ఈ కన్సింజేది ఒక అప్రపంచం.
- 10) అ ప్రపంచంలో ప్రాపంచిక విషాదాంతాలు, హత్యలు, ఆత్మహత్యలు అంచేత వుండవు.
- 11) అంతమాత్రాన సుఖాంతమూ కాదు. కాదు కాబట్టి ఇదొక తమాషా.
- 12) ఇదీ ఒక అస్తిత్వభావనే, నేనున్నాను - కాబట్టి ఎవరికోసమో నిరీక్షిస్తో ఉన్నానని మనం నిరీక్షిస్తో ఉన్నాం కాబట్టి నిరీక్షించదగింది ఏదో ఒకటి ఈ అప్రపంచంలో ఉండే ఉండాలి.
- 13) గోడో ముఖ్యం కాదు - నిరీక్షణే ప్రధానం.

14) ఈ నాటకంలో ఉన్నది శూన్యవాదం కాదు. శూన్యవాదంలో, కాదనటంలో మానవుడి వైఫల్యం.

15) ఈ నాటకం జీవితంలోని కాలాన్ని బయటికి తీసుకెళ్తుంది. కాలం తీసివేసిన జీవితంలో కాలక్షేపం ఎలా ? కాలానికి అలవాటు పడిపోవటం, బానిస అవవటం జీవితానికి బానిస అవటమే.

16) మనిషి ఒక మనిషి కాదు. ఒక్కడిలోనే ఇద్దరూ - వ్లాడిమిర్, ఎస్ట్రగన్, పోజో, లక్సీ, లుంటారు, కాసేపు ఒకడు యజమాని ఒకడు బందీ, ఒకడు కాసేపు అంధుడు ఒకడు మూగవాడు.

17) లక్సీ నిజంగా అదృష్టవంతుడు. వాడు నిష్కారణంగా ఎన్ని ఇసుక బస్తాలయినా మోయగలడు కాని స్వయం నిర్ణయాలను తీసుకొనే బాధ్యత నుండి తప్పించుకున్నాడు. ఇది సార్వోత్తమ సిద్ధాంత భావనకు దగ్గర విషయం.

18) కాళ్ళూ చేతులకే కాదు పక్షవాతం నాలుక కూడా వస్తుంది. ఆ దెబ్బ తగిలేది ముందు మాతృభాషకే.

19) వ్లాడిమిర్ నేలమీద మనిషి, ఎస్ట్రగన్ ఊహజీవి, నిజానికి ఇద్దరూ ఒక్కరే, ఒకడికి శ్వాసలో దుర్గంధం. మరొకడికి పాదాలు పాచిపోయినయ్. వ్లాడిమిర్ కలల్ని గురించి వినలేదు. ఎస్ట్రగన్ కి జీవితమే ఒక స్వప్నం, వ్లాడిమిర్ కి గతం అంతా గుర్తే. ఎస్ట్రగన్ కి ప్రతిక్షణమూ విస్మృతిలోకి జారిపోతుంది. ఇతనికి కథలంటే చాలా ఇష్టం. వ్లాడిమిర్ కి కథలంటే భయం. ఎస్ట్రగన్ కి ఎప్పుడో విన్న 'గోడ్' పేరు కూడ తొందరగా గుర్తురాదు. వ్లాడిమిర్ కి 'గోడ్' మీద నిరంతరమైన నిరీక్షణతో కూడిన విశ్వాసం, ఎస్ట్రగన్ దుర్బలుడు, ప్రతి రాత్రి అతన్ని ఎవరో కొడుస్తానే ఉంటారు. వ్లాడిమిర్ అతనికి రక్షణ, కొట్టినా తనే కొట్టాలి అతన్ని !

20) పోజో, లక్సీలు కూడ ఒకరిమీద ఒకరు ఆధారపడినవాళ్ళే. పోజో చిత్తహింసలు పెట్టే యజమాని, ధనవంతుడు, శక్తిమంతుడు. స్వశక్తిమీద విశ్వాసం ఉన్నవాడు, అంధుడైనాక మూగవాడిమీద ఆధారపడ్డాడు. ఏ కొరడాతో నయితే పోజో తనని కొడ్తాడో ఆ కొరడానే లక్సీ మోసుకెళ్ళేంత విశ్వాసపాత్రుడయిన బానిస. వీళ్ళిద్దరూ మనశ్శరీరాల కలయిక, గమ్యంలోని వేపు లాక్కొన్నాడు పోజో తన బానిసని, వ్లాడిమిర్ లక్కొన్ని, లక్షణాన్ని నిర్వచిస్తాడు ఎస్ట్రగన్ కోసం.

21) నాటకంలో నడిచేది కాలప్రవాహం, కథ కాదు.

23) 'గోడ్' నిజంగానే పోజోలాంటి క్రూరమైన యజమానా ? అలా అయితే మనందరం లక్సీలమే ?

24) కాలం ప్రతిచర్య, అడుగు కదలికా గమనించటమే నిరీక్షణ అంటే. వస్తువులు మారటం నిరంతరం జరుగుతూ ఉంటే అది ఒక అలవాటు కింద లెక్క. మరయితే అలవాటుని మార్పు అనలేం. జీవితం అలవాటు కాకూడదు.

25) ఇంతచేసి ఆ 'గోడ్' గాడేమన్నాడు ? “చూద్దాలే, ఉండు, చేద్దాలే.... రేపు తప్పక వస్తానులే” అన్నాడే గాని ఏ వరాలు ఇస్తానన్నాడు ?

26) ఏబిల్, కెయన్ సోదరుల్లో ఒక్కడికే ప్రశాంతి దొరికింది. ప్రపంచ జనాభాలోనూ సగంమందికి మాత్రమే ఆశ అంటూ ఏవన్నా ఉంటే గింటే, 'గోడ్' దివ్యదృష్టి ఎవరిమీద పడ్తుందో ఖచ్చితంగా ఏమీ చెప్పలేం.

27) 1980 లో ప్రపంచం యౌవనంలో ఉన్నప్పుడే మనందరం ఈఫిల్ టవర్ నుంచి దూకి చచ్చిపోవాల్సింది. ఇప్పుడు మరీ ఆలస్యమైపోయింది. కాబట్టి నిరీక్షిద్దాం....

28) వ్యక్తి మరో వ్యక్తికి గొలుసుకట్టులో ఇరుక్కుపోయాడు. ఈ గొలుసు ఎక్కడో తెగితేనే వ్యక్తిత్వం నిలుస్తుంది.

29) విసుగెత్తే జీవితంలో నిలబడటం కంటే బాధపడే జీవితంలో పడిపోవడం మేలు.

30) ఆలోచించటం కంటే ఆలోచన అనే భావం భయంకరం, అసలీ నాటకమే స్థితి-గతుల మధ్య నున్న ఒక వైరుధ్యాలపుట్టు, నైశ్చల్యంలో చిన్న కదలిక ప్రయత్నం ఎస్ట్రగెన్ బూట్లు.

ఇలా ఈ ఒక్క నాటకాన్ని గూర్చే ఎన్నైనా చెప్పుకోవచ్చుగానీ వర్డ్స్, వర్డ్స్, వర్డ్స్ అని షేక్స్పియర్ క్లేశ పడినట్లే శామ్యూయల్ బెకెట్ కూడ భాషయొక్క నిశ్శబ్దాన్ని ఆరాధించాడు.

(1944)

* * *

(అయెనెస్కా, బెకెట్మీద నా యీ రెండు వ్యాసాలు 'చేరా' గారికి నచ్చినందుకే ఇష్టంగా ఈ పుస్తకంలో అచ్చు వేసాను. 'మో')

మాంత్రిక మానవతావాది గుంతర్ గ్రాస్

హిట్లర్ పేరు చెప్పే చాలు పాలు తాగటానికి మారాం చేసే పాపాయిలు చటుక్కున పాలు తాగేస్తారు. గుంతర్ గ్రాస్ ఫోటో చూపిస్తే మన చిన్న పిల్లలు 'తాతీయ్యా' అంటూ గుబురు మీసాలు దువ్వుతారు ఆప్యాయంగా. అందునా కలకత్తా నగర బాలురూ బాలికలూనూ. కలకత్తా సాహితీ వేత్తలకూ అంతే ఆప్యాయత. గుంతర్ గ్రాస్ 1986, 87లలో రెండు పర్యాయాలు మనదేశం వచ్చాడు. ఓసారి రాచమర్యాదలు స్వీకరించి ఆ పద్ధతి సంతృప్తినిక ఈసారొచ్చినపుడు అధో జగత్సహోదరులతో ఆదరాన్ని పంచుకున్నాడు. ఇప్పటికీ మనమన్నా మన దేశమన్నా అతనికి గొప్ప ఉద్వేగమే, గొప్ప కారుణ్య భావనే, ఆగ్రహాశ్చయే. అందుకని అతనికి నమస్కరిస్తూ 'ఇన్ ది ఎగ్' అనే ఆయన జర్మన్ కవితను ఆంగ్లానువాద ఫణితి నుండి తెలుగులో మీకు సమర్పిస్తున్నాను.

గుడ్డలోపల

మనం జీవిస్తోంటాం అండంలో
మనం మూసేస్తాం లోపలి గోడతో
దాని లోపలి పెంకుని మన పిచ్చి రాతల్తోనూ
మన క్రైస్తవ మతనామాల్తోనూ
మనం పొదగబడ్తున్నా మనుకుంటూ
ఎవడు పొదుగుతున్నాడో గాని మనల్ని
వాడే మన పెన్నిళ్ళకి పదును పెడుతున్నాడు
గుడ్డలోంచి ఏదన్నా ఓ రోజున బయటపడ్డామా
మనల్ని పొదిగిస్తూన్న వాడి
చిత్రాన్నొక్కసారిగా గీసిపారేస్తాం
మనం తెలిక అనుకుంటాం
మనమే పొదుక్కుంటున్నామని
మనం ఉత్తినే ఊహించుకొంటాం
మనస్విని అయిన ఓ కుక్కుటాన్ని
ఇహ పాఠశాల వ్యాసాలు రాసేస్తాం
దేహ కాంతి ఆభిజాత్యాన్ని గురించి
మనల్ని పొదుగుతూన్న ఆ కోడి గురించి
పెంకునెపుడు కొద్దాం బద్దలు ?
లోపలున్న మన ప్రవక్తలు
తాత్కాలిక జీతాల్ని చర్చిస్తోంటారు

ఫలదీకరణ ఎన్నాళ్లే
 అదేదో ఫలానా తేదీ అని తేల్చేస్తారు
 నిరీహ వల్లనూ నిఖార్సయిన అవసరం వల్లనూ
 మనకి మనమే సృష్టించుకున్నాం పొదుగిళ్ళని
 మనం మనేదీ పడ్డాం గుడ్డులోపలి
 మన సంతానాన్ని చూచి
 అయినా ఎంతో ఉత్సాహించాం మనమేమిటో చెప్పేందుకు
 మన మహా సంరక్షకురాలికి
 అవునూ, మన తలలమీద కూడ ఓ కప్పు అంటూ ఉంది కదా
 మతి సడలిన కోడిపిల్లలు
 బహుభాషల గర్భస్థలంలో
 చిక్పిక్ మంటూనే ఉంటాయ్ రోజంతా
 తమ స్వప్నాల్ని కూడా తర్కించుకుంటాయ్
 అద్దరే, అనలేమిటంట మనం పొదగబడకపోతే ?
 ఈ పెంకు అసలు చిట్టకపోతే ?
 ఈ క్షితిజరేఖే గనక
 మనమే శాశ్వతంగా గీసుకున్నట్లదయితే ఏమిటంట ?
 ఉత్తినే ఏదో అశిస్తాంటాం మనం పొదగబడుతూ
 మనం కేవలం పొదగటం గురించే మాట్లాడుకుంటున్నాం
 ఎక్కడో ఏదో ఉంటుందో అనుమానం
 ఎవడో పెంకు కవతల ఉన్నవాడికాకలేస్తే
 చిట్లగొట్టి చిటికెడు ఉప్పుతో పడేస్తాడేమో పెనం మీదకి
 మరప్పుడేం చేద్దాం గుడ్డులోపలి నా సహోదరులారా ?”

ఈ పంక్తులు రెండు స్వదేశాల కవివి. రెండు దేశాల బాహ్యంతరాలు శోధించిన
 నవలాకారుడివి. నటులూ ప్రేక్షకుల మధ్య అంతరాన్ని గ్రహించిన నాటక కర్తవి.

ఒకే దేశం రెండు దేశాలవడం, అదిన్నూ స్వదేశీ, స్వభాషాస్వసంస్కారాల పేరున
 భేషజంతో ప్రపంచాన్ని మొత్తం రెండో ప్రపంచ యుద్ధం ద్వారా సర్వనాశనం చేసి స్వీయ
 వినాశనానికి దారి చూచుకున్న అపరాధ భావనతో కుమిలిపోతూన్న ఓ దేశపు కవి వాక్కులివి.

ఒకప్పుటి ఒకడి స్వదేశం పరాయి దేశమవటం మన దేశపు సాహితీవేత్తలకూ
 అనుభవంలోని విషయమే.

రెండో ప్రపంచ యుద్ధానంతరం జర్మన్ సాహిత్యమంతా ఓ ‘పెద్ద పాముల పుట్ట’
 అన్నాడు క్రిస్టఫర్ మిడిట్జన్. గుడ్డులోపలి ఇంకా పుట్టని కోడి పిల్లలకి జర్మన్ పాముల్ని
 చూచి నిరంతర భీతే.

1989లో బెర్లిన్ గోడ కూలి 1990లో జర్మనీ మళ్ళీ ఒక దేశమైంది. కానీ ఆ ఐక్యత సహజమైన ఐక్యత కాదంటున్నాడు గుంతర్ గ్రాస్. అన్ని హత్యలు, అన్ని ఆత్మహత్యలు, అన్ని ప్రయాసలు, అన్ని ప్రవాసాల తర్వాత అరవై లక్షల యూదులు మలమల మాడిన మారణ హోమం తర్వాత ఒకే ఒక్క హిట్లర్ పేరున, ఒక్క అతి మానవుడి పేరున అంత జరిగిన తర్వాత ఇక ఏ రచయితకైనా ఏ రచన చేయడానికైనా ఇంకా ఏ నైతిక హక్కు ఏమీ ఉంటుంది గనుక అంటాడు గుంతర్ గ్రాస్. ఈ నాటికీ అతనిలో తన దేశపు అపరాధ భావన తొలికిపోలేదు. ఈనాటికీ టర్కీనుంచి వచ్చిపడుతూనే వున్న ప్రవాస జర్మన్లకు అతను ఆహ్వాన పత్రమందించలేకపోతున్నాడు. సంయుక్త జర్మనీ మీద అతనికి ఆనందమూ లేదు, విశ్వాసమంతకంటేనూ లేదు. తన మట్టుకు తానూ ఆ రోజుల్లో హిట్లర్ యూత్ బృందంలో చేరినవాడే మరి ! యుద్ధంలో క్షతగాత్రుడైనవాడే ! అమెరికా చేతుల్లో పట్టుబడినవాడే !

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం కాఫ్కాని ప్రసాదించింది. ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధం గుంతర్ గ్రాస్నిచ్చింది. జర్మన్ సాహిత్యం మనకిచ్చిన ఇతర రచయితలు - పాల్ హేసె (1830-1914) ఇతను జర్మన్ గా మొదటిసారిగా నోబెల్ బహుమానాన్ని పొందాడు. దేవుడు చచ్చిపోయాడని వార్త చెప్పిన నీషే (1844-1900) ఈ యుద్ధాలని చూడకుండానే చచ్చిబతికిపోయాడు. 'ది బుక్ ఆఫ్ అదర్స్' రాసిన రైనర్ మరియా రిల్కే (1875-1926) యుద్ధపు రుచి చూసాడు. మాజీక్ మౌంటెన్ రచించిన తామస్ మాన్ (1875-1955) జర్మనీనుంచి పారిపోయాడు. కాఫ్కా (1883-1924) లానే ప్రవాస జీవితం గడిపాడు. బెర్టోల్ట్ బ్రెహ్ట్ (1898-1956) దేశ దేశాలు పట్టి తిరిగి స్వదేశం వచ్చాడు. 1999వ సంవత్సరపు నోబెల్ బహుమానం గుంతర్ గ్రాస్ కిచ్చారని విని ఇంటర్నెట్ వల గాలిస్తే అతని మాటలు కొన్ని ఇలా వినిపించాయి.

"Art is so wonderfully irrational, exuberantly pointless, but necessary, all the same. Pointless and yet necessary, that's hard for a puritan to understand" అని. అందుకే కాబోలు గ్రాస్ని "artist of uncertainty" అన్నారు విమర్శకులు.

ఫిలిప్ స్సానైటీ ప్రదర్శించిన 'టిన్ డ్రమ్' సినిమా మళ్ళీ కళ్ళకు కట్టింది. నవలలోని ప్రధాన పాత్రధారి ఆస్కార్. మూడేళ్ళ పిల్లవాడు. మరుగుజ్జు. ఇక పెరగరాదని తీర్మానించుకున్నవాడు. వాడి శారీరక వయసుకీ మానసిక వయస్సుకీ పొంతన కుదరనివాడు. వాడు డ్రమ్ వాయించాడా అందరికీ హడలే. వాడొక్క అరుపు అరిచాడా అద్దాలన్నీ బద్దలయిపోతాయి. వాడి నాన్నకి ఓ దుకాణం వ్యాపారం వుంటుంది. వాడి అమ్మని ఈల్ చేపలు తినమని బలవంతం చేస్తారు. రాజకీయాల్లోనూ వ్యాపారంలోనూ ఇష్టంలేని పనులు చేయాల్సిస్తుందని ఆస్కార్ ఇక శారీరకంగా పెరగకూడదని నిర్ణయించుకుంటాడు. కానీ దేహానికో వయస్సుంటూ ఉంటుంది కదా. అందుకని ఆస్కార్ స్త్రీల ఆకర్షణకి తట్టుకోలేడు. ఓవేపున చచ్చి తగలబడుతూంటుంది. అతని తండ్రి తన చేతుల్ని ఆ మంటల్లో వెచ్చ

చేసుకుంటుంటాడు. 1939లో డెన్విగ్ నగరానికోసం పోలిష్‌లూ జర్మన్‌లూ కొట్టుకు చస్తుంటారు. ఇలా మానసికంగా పెరుగుతూ, శారీరకంగా కృంగుతూ ఆస్కార్ చూచి చూచి ఓ పాటలు పాడే బృందంలో కలిసిపోతాడు. ఆ తర్వాత అతని మీద హత్యానేరం మోపి చివరికి పిచ్చాసుపత్రిలో పడేస్తారు. చెయ్యని హత్య, నిజమో అబద్ధమో తెలీని ఉన్నాడం. కాఫ్కా నవల 'ది ట్రయల్' గుర్తుకు వస్తుంది కదూ ! ఈ సినిమా నిండా ఓ గొప్ప ఆటవిక హాస్యం, ఓ గొప్ప మానవీయ దుఃఖం నిండి వుంటాయి. ఇదొక మాంత్రిక వాస్తవికత. నియంత్రితమైన ఎక్స్‌ప్రెషనిజమ్. దీన్ని ఉక్తివాదం అనొచ్చు. ఇంప్రెషనిజమ్‌ని అభివ్యక్తివాదం అనొచ్చునేమో.

ఈ ఉన్నాడమంతా యుద్ధంలో భాగమే. హాస్యం కూడా దుఃఖపు కైజారునుంచి జారిన తెల్లని అశ్వ బిందువే.

'టిన్‌డ్రమ్'ని పికారెస్క్ నవల అన్నారు. దీనిలోని శైలిని బోక్సైలి అన్నారు. టిన్‌డ్రమ్‌లో కన్పించే బీభత్స హాస్య రసాన్ని మనం సాల్మన్ రూష్కీ నవల 'మిడ్‌నైట్స్ చిప్లెన్' లోనూ చూడవచ్చు. మరుగుజ్జుగా మిగిలిపోదల్చుకున్న ఆస్కార్ బాలుడు జీనస్ క్రైస్టికి మరొక ప్రతిమేమోనన్నాడు ఓ సాహిత్య సమీక్షకుడు.

1972లో సాటి జర్మన్ రచయిత హెన్రిక్ బాల్‌కి నోబెల్ బహుమతి లభించగా, గుంతర్ గ్రాస్ ఇన్ని సంవత్సరాలు వేచి వుండాల్సి వచ్చింది. 'ఫ్రమ్‌ది డయర్ ఆఫ్ ఎ స్పెయిల్' చదివిన వాళ్ళు గ్రాస్ తన రచనలో నత్తనడక నడుస్తాడన్నారు.

భాష గాయపడుతుంది. సంభాషణ మధ్యలో తెగిపోతుంది. భాషణం చిద్రమవుతుంది. నైతికత తలవంచుతుంది. సాహిత్యం తన అమూల్యమైన నియతిని కోల్పోతుంది. యుద్ధం బాల్యాన్ని తుడిచిపెట్టుంది. బాధితులే, నష్టపోయిన వాళ్ళే, కష్టపడినవాళ్ళే, అబద్ధాల్ని నమ్మినవాళ్ళే యుద్ధోన్మాదంలో మాతృదేశ భక్తి అనే ఉన్నాడంలో కూరుకుపోతారు. భావజాలాల మాటున దొంగ ముసుగులేసుకుంటారు. అలా తమని తాము రక్షించుకోబోతారు.

సామాజిక పరంగానే కాదు, సాహిత్యపరంగా కూడా ఇది సత్యమే. సర్రెలియజం (అధివాస్తవికత) మాజిక్ రియలిజం (మాంత్రిక వాస్తవికత) రెండిటినీ గుంతర్ గ్రాస్ గొప్ప ఎక్స్‌ప్రెషనిస్టుగా వాడుకున్నాడు. గుంతర్‌గ్రాస్‌లోని మరో కోణం - చిత్రకళ, శిల్పకళ. సమాధుల మీద రాళ్ళు చెక్కిన శిల్పి అతను. భవన నిర్మాణాల్లో రాళ్ళు మోసిన వాడు. 200 సార్లు తన చిత్రకళా ప్రదర్శనలిచ్చాడట !

'కాట్ అడ్ మౌస్' ఒక చిన్న నవల (1961) జోయాకిమ్ అనే వాడికి ఓ పాఠశాల మిత్రుడు వుండేవాడు. 'టిన్‌డ్రమ్' లోని ఆస్కార్‌కి పూర్తి వైరుధ్యంలో వీడు ఓ స్థూలకాయుడు. దేహాకారంలో మితిమీరిపోయినవాడు. 1963లో రాసిన 'డాగ్ ఇయర్స్' నవలాకాలం 1917 నాటిది. ఓ సుదీర్ఘ చరిత్రని కథ చెప్పే ముగ్గురు పాత్రలతో కొలిచాడు గ్రాస్. 1969లో ప్రచురించబడిన నవల 'లోకల్ అనేస్తటిక్' అనేది. ఇందులో విద్యార్థుల రాజకీయాలు, ఉద్యమాలు చర్చించబడినయే. వియత్నాం యుద్ధానికి అసమ్మతి పూర్వంగా

ఓ కుర్రవాడు తన కుక్కని ఓ బెర్లిన్ కేక్ పావు ముందు తగలబెట్టబోతాడు. ఆ బడిపంతులు వాడిని ఆ పని చేయవద్దని బతిమాల్తోంటాడు.

1953లో ఈస్ట్ జర్మనీ కార్మికుల నిరసనోద్యమాన్ని భూమికగా గ్రహించి 'ది సైబిరియన్ రిహార్స్' అనే అసంబద్ధ నాటకాన్ని 1966లో ప్రదర్శించాడు గ్రాస్. 1977లో అచ్చయిన నవల 'ది ఫ్లైండర్' చాలా వివాదాస్పదమైంది. దీనిలో చూపించబడిన పరిష్కారాలు చిన్నాభిన్నమైనవి. ఈ నవలా నాయకుడు వేశ్యల్ని సరఫరా చేసే పనిలో లీనమై వుంటాడు ! పురుషత్వానికి ప్రతీక అయిన ఫ్లైండర్ స్త్రీగా మారితే, స్త్రీలందరూ పురుషులైపోతే ఆ స్త్రీలే మళ్ళీ పురుషుల్లానే క్రూర కృత్యాలు తిరిగిచేస్తారా ? ఏమో మరి గ్రాస్ ఏమీ పెదవి విప్పడు.

ఏ నవలలోనైనా కన్పించే శిల్పం - అనేకానేక స్వప్న సంఘర్షణల మధ్య మానవ కేంద్ర సాంద్ర నైజానికి ఏ పరిష్కారం లభిస్తుందో చెప్పక పోవడమే. తన సంశయవాదాన్ని తానే నమ్మలేని విశిష్ట నవలా రచయిత గుంతర్ గ్రాస్. అయినా సందేహాన్ని ఏనాడూ సందేహించకూడదంటాడు గ్రాస్. ఈ రీతిలో అతనూ ఓ గార్డీయా మార్క్సిజ్ట్లాంటివాడే.

తన ఇటీవల నవలలో 'వై సెంచరీ' తన మొదటి వాదానికే తిరిగి వచ్చాడంటున్నారు విమర్శకులు.

"While god was still at school, in the heavenly playground he came up with the idea of creating a world together with his school mate, the talented little devil" అంటున్నాడు గ్రాస్.

ఈ సంవత్సరపు తొమ్మిది లక్షల అరవైవేల డాలర్లు ఇంకా చాలామంది రచయితలకు రావాల్సి ఉంటుంది సాహిత్య పండితులు. వాళ్ళలో కొన్ని మనకు బాగా తెలిసిన పేర్లు - జాన్ ఉప్డెక్, ఫిలిప్ రాత్, సాల్మా రుష్, మిలాన్ కుండెరాల్.

'సిటీ ఆఫ్ జాయ్' రాసిన డిమినిక్ లాపియర్ని మనం ఎంతగా ప్రేమించాలి? గుంతర్ గ్రాస్నీ అంతగానే ప్రేమించాలి. 'కలకత్తా - దేవుడు రాల్చిన పెద్ద అశుద్ధపు గుట్ట' అని కోపంతో గ్రాస్ రాసినా "He has a currosive sympathy and love for Culcatta" అంటున్నాడు ప్రాఫెసర్ శుభోరంజన్ దాస్ గుప్తా.

హెర్బర్ట్ హెస్సీ ఇండియా ఆకర్షించింది. కాకపోతే హెస్సీ సిద్ధార్థుడి వేషంలోకి మారిపోయి వనిత వలువల్లో దాక్కున్నాడు. రెండో ప్రపంచ యుద్ధం మనకిచ్చిపోయిన మహారచయితలు - శామ్మూల్ బెకెట్, అలన్ పాటన్, ఆల్ఫ్రెడ్ కామూ, ఆండ్రీజిడ్, అయొనెస్కో, చిట్టచివరి ఈ శతాబ్దపు బహుమానం గుంతర్ గ్రాస్. 'టిన్డ్రమ్' కూడా పికాసో 'గెర్నికా' లాంటిదే. గ్రాస్ నిబద్ధ రచయితే కానీ ఓ మాట కూడా అన్నాడిలా -

"An artist, however committed he may be in life, should be a clown in art"

మానవ ఆనందాన్ని గూర్చి ఎంతో తపనపడిన సంశయవాది గుంతర్ గ్రాస్. అతని వ్యంగ్యంలో గొప్ప విషాదం నవ్వుతూంటుంది. (1999)

అనుబంధం

1. ఇబ్రహిం (1885-1972) క్యూబిజిమ్ రాకముందే కవితలకు ఆ ఆకారాన్నిచ్చాడు.
2. విలియం బట్లర్ షేక్స్ (1865-1939) 'జాక్ అండ్ జిల్'కు సెక్స్ అర్థాన్నిచ్చాడు.
3. ఫోర్డ్ మడాక్స్ ఫోర్డ్ (1873-1939) వృద్ధాప్యంలో ఓ యువతి ఇతన్ని సాకింది.
4. టి.ఇ. మ్యూమ్ (1883-1917) జీవితకాలంలో ఆరంటే ఆరు కవితలు ప్రచురితం.
5. ఎలియట్ (1888-1965) ఆధునిక కవికుల గురువు
6. వాలెన్స్ స్టీవెన్స్ (1879-1955) మెటఫర్ని అదే పనిగా సాగదీసాడు.
7. రాబర్ట్ ఫ్రాస్ట్ (1874-1963) మాస్కోలో 'మెండింగ్ వాల్స్' చదివాడు.
8. జేమ్స్ జాయిన్ (1882-1941) 'పాయెమ్స్ పెన్సి ఈచ్' కవి.
9. విలియం కార్లెస్ విలియమ్స్ (1883-1963) డాక్టరుగారు.
10. హామ్లెన్స్ (1844-1889) మతానికి కవిత్వానికి మధ్యన నలిగిపోయాడు.
11. వాల్టర్ డీ లమార్ (1873-1956) గొప్ప అంతర్ముఖి.
12. జాన్ క్రో రాన్సమ్ (1888-1974) ప్యూజిటివల్లో ఒకడు.
13. మారియానా మూర్ (1887-1972) కవిత్వాన్ని 'I too dislike it' అన్నది.
14. ఇ.ఇ. కమింగ్స్ (1894-1962) చిత్రకారుడు కూడా.
15. ఆడెన్ (1907-1973) మార్క్స్, ఫ్రాయిడ్లను కలగలుపుకొన్న హోమో.
16. స్పెండర్ 1994లో ఇండియా వచ్చి 95లో చనిపోయాడు.
17. లూయిస్ మక్స్ 1963లో పోయాడు. త్రయంలో ఒకడు.
18. డిలన్ తామస్. అమెరికాలో బీర్ తాగి తాగి 1953లో నిశ్చమించాడు.
19. రాబర్ట్ లోవెల్. తండ్రిని తన్ని 1977లో అశాంతితో చనిపోయాడు.
20. డేవిడ్స్ జోన్స్. 1974లో అంతం. ఎలియట్ లాంటివాడితన్ని 'జీనియస్' అన్నాడు.
21. రాబర్ట్ గ్రేవీస్ 1985 దాకా జీవించి ప్రపంచ పురాణాల్ని పుక్కిట పట్టాడు.

22. ఆర్థర్ మిల్లర్ ఇంకా ఉన్నాడు. మార్లిన్ మన్రోని పెళ్ళి చేసుకుని విడిపోయాడు.
23. చాప్లీన్ - 6 అడుగుల 8 అంగుళాల వాడూ తపిమని పడిపోయాడు 1970లో.
24. మార్క్ స్ట్రాండ్ - ఇంకా ఉన్నట్టే ఉన్నాడు, నెరూడా, పాజేల మెప్పు పొంది.
25. మెర్విన్ - హవాయ్లో హాయిగా కాలం గడుపుతున్నాడు.
26. నార్మన్ మెయిలర్ - మార్లిన్ మన్రో జీవిత చరిత్ర రాసిన్నా ఇంకా సజీవుడే.
27. స్విన్ బర్న్ (1837-1909) విక్టోరియన్ యుగపు enfant terrible. శ్రీశ్రీ కిష్టుడు.
28. ఎలిజబెత్ సిడల్ - లాడనమ్ అనే మందు మోతాకు ఎక్కువయి 1862లో....
29. డి.జి. రోజెట్టి (1828-1882) చిత్రకారుడు కూడా. కవయిత్రి క్రిస్టీనాకి అన్న.
30. ఆస్కార్ వైల్డ్ (1854-1900) - రెడింగ్ జైల్లో ఉన్నాడు., హోమో. వేశ్యలు వీధుల్లో నాట్యం చేసారు.
31. లార్డ్ ఆల్ఫ్రెడ్ డగ్లస్ - వైల్డ్ తర్వాత 45 సం॥ బ్రతికాడు.
32. డబ్ల్యు. ఇ. హెన్రీ (1903) ఆపరేషన్ చేసి, కాలు తీసెయ్యగా.
33. జాన్ డేవిడ్సన్ - 1909లో సముద్రంలోకి దూకి చచ్చిపోయాడు.
34. ఎర్నెస్ట్ డానన్ - తన ఆఖరి ఏడాది (1900) దాకా బాల్య ప్రేయసిని మర్చి పోలేకపోయాడు.
35. బియర్డ్స్లీ (1872-98) అశ్శీల పత్రిక 'ఎల్లో బుక్'కి సంపాదకుడు. క్షయ రోగి.
36. ఆర్థర్ సిమాన్స్ - 1945 దాకా ఉండి, ఫ్రెంచ్ సింబలిజమ్ని ఎప్పుడో ప్రవేశపెట్టినవాడు.
37. డబ్ల్యు. టి. స్టెడ్ - 1912లో బైటానిక్ మునకలో మునిగిపోయిన వాళ్ళలో ఒకడు.
38. జె.కె. స్టీఫెన్ - 1950లో ఈ (డబ్లిన్) ప్రపంచపు దుమ్ము ధూళినించి తనని తాను తప్పించుకొన్నాడు.
39. మాక్స్ బీర్న్షమ్ - 1956లో తన కారికేచర్లలో ఒకడుగా చెరిగిపోయాడు.
40. కవెంట్రీ పాట్మోర్ 1896 దాకా ఉండి తన 58వ ఏట మూడో పెళ్ళి చేసుకొన్నాడు.
41. రస్కిన్ - చివరి 12 సం॥ చాల దీనంగా తన ఖరీదైన భవనంలో గడిపి 1900లో ఇక వద్దులే అనుకొన్నాడు.

42. ఎలిజబెత్ బారెట్ బ్రౌనింగ్ (1806-1861) - గొప్ప ప్రణయిని. వర్డ్స్ వర్త్ చనిపోయిన తర్వాత ఈవిడని పొయట్ లారియట్ చేయండన్నారు మేధావులు.
43. జాన్ ఆల్డింగ్టన్ సిమాండ్స్ (1840-1893) - హోమో. హవలాక్ ఎల్లిన్ కేస్ స్టడీస్ లో ఒకడు.
44. తామస్ హార్టీ (1840-1928) - 900 కవితలు రాసాడు.
45. డికెన్స్ (1812-1870) - ఎలెన్ టర్నర్ ని ఎంతకీ మరవలేకపోయాడు.
46. జార్జ్ మెరిడిత్ (1828-1909) - చిత్రకారుడు హెన్రీ వారిన్ తో భార్య వెళ్ళిపోయింది.
47. ఆలిస్ మేనిల్ (1847-1922) కవి ఫ్రాన్సిస్ తామ్స్ ని దుర్భర దారిద్ర్యాన్నించి గొప్ప కరుణతో కాపాడింది.
48. లెవీస్ కెరాల్ (1832-1898) - బాలబాలికల అద్భుత ప్రపంచ నిర్మాత.
49. శామ్యూల్ బట్లర్ (1835-1902) - ఇన్ కార్నేట్ బాలిలరన్నారితన్ని.
50. ఎడ్గార్ అలెన్ పో (1809-1849) - డ్రగ్స్, మానసిక ఒత్తిడితో చనిపోయాడు.
51. జార్జ్ మక్స్ - 1922లో చనిపోయాడు. శాడో-మానోకిస్ట్ అంటున్నారితన్ని.
52. ఎడిత్ సిట్ వెల్ 1964లో చనిపోయింది. 1954లో 'డేమ్ ఆఫ్ బ్రిటిష్ ఎంపైర్.'
53. గ్రెగరీ కార్స్. 1930 నుంచీ. వైట్ హౌస్ అంటే గుడ్ హార్బర్డ్ హేట్రెడ్ ఇంకా.
54. గిన్నెబర్డ్ - 1998లో ఆఖరిసారి కన్పించాడు బిబిసిలో.
55. విల్ఫ్రెడ్ ఓవెన్ (1893-1918) - యుద్ధ రంగంలో తూటాలు తగిలి గాయపడ్డాడు.
56. రిచర్డ్ ఆల్డింగ్టన్ (1892-1962) - హిల్డా డూ లిటిల్ ని పెళ్ళి చేసుకొని విడిపోయాడు. ఇతనూ యుద్ధంలో గాయపడ్డాడు.
57. ఆమీలోవెల్ (1874-1925) - ఇమేజిస్ట్. మగరాయుడిలా కన్పించేందుకిష్టపడేది.
58. డోనాల్డ్ డేవీ (1995లో మరణం). ఎసెక్స్ లో ప్రో-వైస్ ఛాన్సలర్.
59. విలియం ఎంపున్ (1906-1984) - 'సెవెన్ టైప్స్ ఆఫ్ యాంబిగ్యూటీ' ప్రసిద్ధుడు.
60. ఎలిజబెత్ జెనింగ్స్ కి ఇప్పటికీ కవిత్వం తర్వాత చిత్రకళ అంటే ఇష్టం.
61. ఫిలిప్ లార్కిన్ (1985లో మరణం) జీవితమంతా లైబ్రెరియన్ గానే.
62. టామ్ గన్ కి ఇప్పుడు 70. ఎయిడ్స్ వ్యాధిగ్రస్తులమీద గొప్ప కరుణ. హోమో.

63. టామ్లెన్ (1927 నుంచీ) ప్రాఫెసర్, చిత్రకారుడు కూడా.
64. సీమన్ హీనీ (1939-) - నోబెల్ ప్రైజ్ కొట్టేసాడు ఓ ఐదు సం. క్రితం.
65. జాన్ వెయిన్ (1925-) కవిగా ఎవరూ పెద్దగా పట్టించుకోలేదు. కాని ఉన్నాడు.
66. జాన్ ఆన్ బార్న్ (1929 నుంచీ) ఆ గ్రహ రచయితల నాయకుడు, నాటక కర్త.
67. ఎలన్ టేట్ (1979లో ఆఖరు) 3 భార్యలేగాని 4 పెళ్ళిళ్ళు !
68. రిచర్డ్ విల్సన్ (1921 నుంచీను) మానవుడి సృజనశీలమే దైవత్వమన్నాడు.
69. హోవర్డ్ నెమరోవ్ (1991లో కీ.శే.) చివరకి అమరికన్ పొయెట్ లారియట్ అయ్యాడు.
70. డెనిస్ లెవర్డేవ్ - మాట్లాడినట్లే రాస్తూందింకా. బ్లాక్ మౌంటెన్ స్కూల్ కి చెందింది. 76 ఏళ్ళు.
71. సిల్వియా ప్లాత్ - 1963లో అత్యుత్తమ. కవి టెడెహ్యూస్ భార్యగా.
72. జేమ్స్ డిక్ 1923 నుంచీ ఇంకా ఉన్నట్లే ఉన్నాడు. 'డింకింగ్ ఫ్రమ్ ఎ హెల్మెట్' .
73. టెడెహ్యూస్ 1930లో జననం. ఈ మధ్యనే హిందూలో చాలా వ్యాసాలు వచ్చినయ్.
74. శాండెబర్గ్ (1967లో కీ.శే.) - విట్మన్ స్థాయి ప్రజాకవి.
75. వాషెల్ లిండే - తన 51వ ఏట అత్యుత్తమ. ఎంత బాగా పాడినా ప్రజలు డబ్బులివ్వలేదు.
76. హె.డి. (హిల్డా డూ లిటిల్) - పౌండ్ ని ప్రేమించి, రిచర్డ్ ఆర్లింగ్టన్ తో పెళ్ళి రద్దు. 1961లో లేదిక.
77. విండామ్ లెవీన్ - వర్ణనియా ఉల్ఫ్, జాయిన్, లారెన్స్, హెమింగ్వే, ఎలియట్ లని జీవితకాలం శత్రువులుగా చేసుకొని 1957లో భౌతికంగా ఓడిపోయాడు.
78. కెనెత్ రెక్స్ ఫోర్డ్ (1982లో మరణం) - బీట్స్ నుండి చివరికి విడిపోయాడు.,
79. ఆర్చిబాల్డ్ మక్లీష్ (ఇతనూ అదే సం॥) యునెస్కోలో అమెరికా ప్రతినిధి.
80. కాల్రాడ్ ఐకన్ (మరణం 1973లో) - పో కి కవిత్వ రీతిలో శిష్యుడు.
81. జాక్ కెరాక్ (1969తో ఆఖరు) - బీట్ నవలకారుడు.
82. ఫెర్లెంగెట్టి - 80 ఏళ్ళాచ్చినా ఇంకా ఉన్నాడు. 'ఫక్ యు' ప్రెస్ స్థాపకుడు.

83. గ్రెగరీ కార్సో - 70 ఏళ్ళొచ్చినా ఇతనూను. మూడేళ్ళు జైల్లో ఉండి చాల చదివాడు.
84. సెల్లాన్ హోమ్స్ 1988లో ఇకలేడు. బీట్ కవుల సాధికారిక చరిత్రకారుడు.
85. యాడ్రీయన్ హెన్రీ (1932 జననం) అభిమానుల ముందు నిల్చుని పాటలు పాడుతున్నాడు.
86. విలియం బరోస్ (1914లో జననం) - హెరాయిన్ కి అలవాటుపడి దాన్ని గురించి రాసాడు - 'నేకెడ్ లంచ్'లో.
87. డామ్ మొరే - కిపుడు 61 దాటింది. లీలానాయుడికి కన్నీళ్ళు తెప్పించాడు.
88. రోజర్ మక్కుగ్ (1937లో జననం) - లివర్ పూల్ పొయట్స్ యాడ్రీయన్ హెన్రీ, బ్రియాన్ పాటన్ లలో ఒకడు.
89. బ్రియాన్ పాటన్ (జననం 1946) - కల్చర్ వల్చర్స్ అంటే గొప్ప ద్వేషం.
90. విలియం వాంటింగ్ (1980లో గయా) - డ్రగ్స్, హాస్పిటల్, జైలు, రోడ్ పక్క జీవితం.
91. ఎలన్ జాక్సన్ (జననం 1948) - నొప్పి, హృదయమో, మృత్యువో, నుప్పి అంటాడెప్పుడూ.
92. యాన్ సెక్టన్ (1928-1974) - తానొక్కతే ఆత్మహత్య చేసుకొన్నందుకు సిల్వియా ప్లాత్ ని నిందించి తాను కూడా కృతకృత్యురాలయింది.
93. ఎలన్ రాస్ - 1922లో కలకత్తాలో జననం - లండన్ మాగజీన్ సంపాదకుడు.
94. రిచర్డ్ ఎబర్ హార్ట్ (జననం 1904) - డార్ట్ మత్ లో పొయట్ ఇన్ రెసిడెన్స్.
95. ఇ.జె. ప్రాట్ (మరణం 1964) కథాకావ్యాలు రాయటంలో ప్రసిద్ధుడు. కెనడియన్.
96. టామ్ రావర్త్ (1938 నించి) మంచి ప్రయోగవాద జాజ్ కవి.
97. లీ హార్వెడ్ (1939 నించి) రంగులు కిందికి జారుతోన్న వర్ణ చిత్రం ఇతని కవిత్వం.
98. లూయా సింమ్స్ (1923 నించి) తండ్రి స్కాట్, తల్లి రష్యన్. ఆమెరికా ద్వేషి.
99. పీటర్ పార్వర్ (1929 నించి) భార్య ఆత్మహత్యపై ఎనలేని పశ్చాత్తాపం, 1974లో.
100. సిడ్నీ కీస్ - మరణం 1943లో టునీషియలో, యుద్ధంలో పోరాడుతూ.
101. ఎలన్ బోల్ట్ జననం 1943లో. కవి, విమర్శకుడు, సమీక్షకుడు.

102. ఎడ్విన్ మోర్గన్ జననం 1920. భాషా శాస్త్రజ్ఞుడు కూడా.
103. టానీ కానర్ జననం 1930లో, నరకపు పొలిమేరల గురించి రాసినవాడు.
104. జాన్ ఆప్‌డైక్ (జననం 1932) - నవలాకారుడు కూడా.
105. బాబ్ డిలాన్ (జ. 1941) - పౌరహక్కుల గాయకుడు.
106. రాండాల్ జారెల్ (1914-1965) అమెరికన్ యుద్ధ పైలెట్. కారు ప్రమాదంలో చనిపోయాడు.
107. ఎడ్వాసెంట్ విన్సెంట్ మిలే (1892-1950) వర్తమాన నీతులమీద తీరగబడింది.
108. మే స్వెస్సన్ (1919-1989) - అకాడమీ ఆఫ్ అమెరికన్ పాయింట్స్ ఛాన్సలర్.
109. లేరాయ్ జోన్స్, (1934 నుంచీ) బ్లాక్. ఇస్లాంలోకి మారాడు. మారీ బారకా పేరుతో.
110. జాన్ బెరిమన్ (1972లో ఆత్మహత్య) హార్వర్డ్‌లో ప్రొఫెసర్.
111. కెన్నెత్ పాచ్చెన్ (1972 సహజ మరణం) రెడ్‌స్కిన్ కవి, చిత్రకారుడు.
112. రేమాండ్ సూస్టర్ (జననం 1921) కెనడియన్ కవులలో రెండవతరంవాడు.
113. 'ఫ్రెంచి యువ కవులు' 'ఇటాలియన్ మిజరియా'లో సూచించిన కవుల (చాల మంది) వివరాలు, విశేషాలు మార్టిన్ సేమూర్ స్మిత్ గ్రంథం. 'ది న్యూ గైడ్ టు మోడర్న్ వరల్డ్ లిట్రేచర్'లో లభిస్తయ్.

‘మో’

